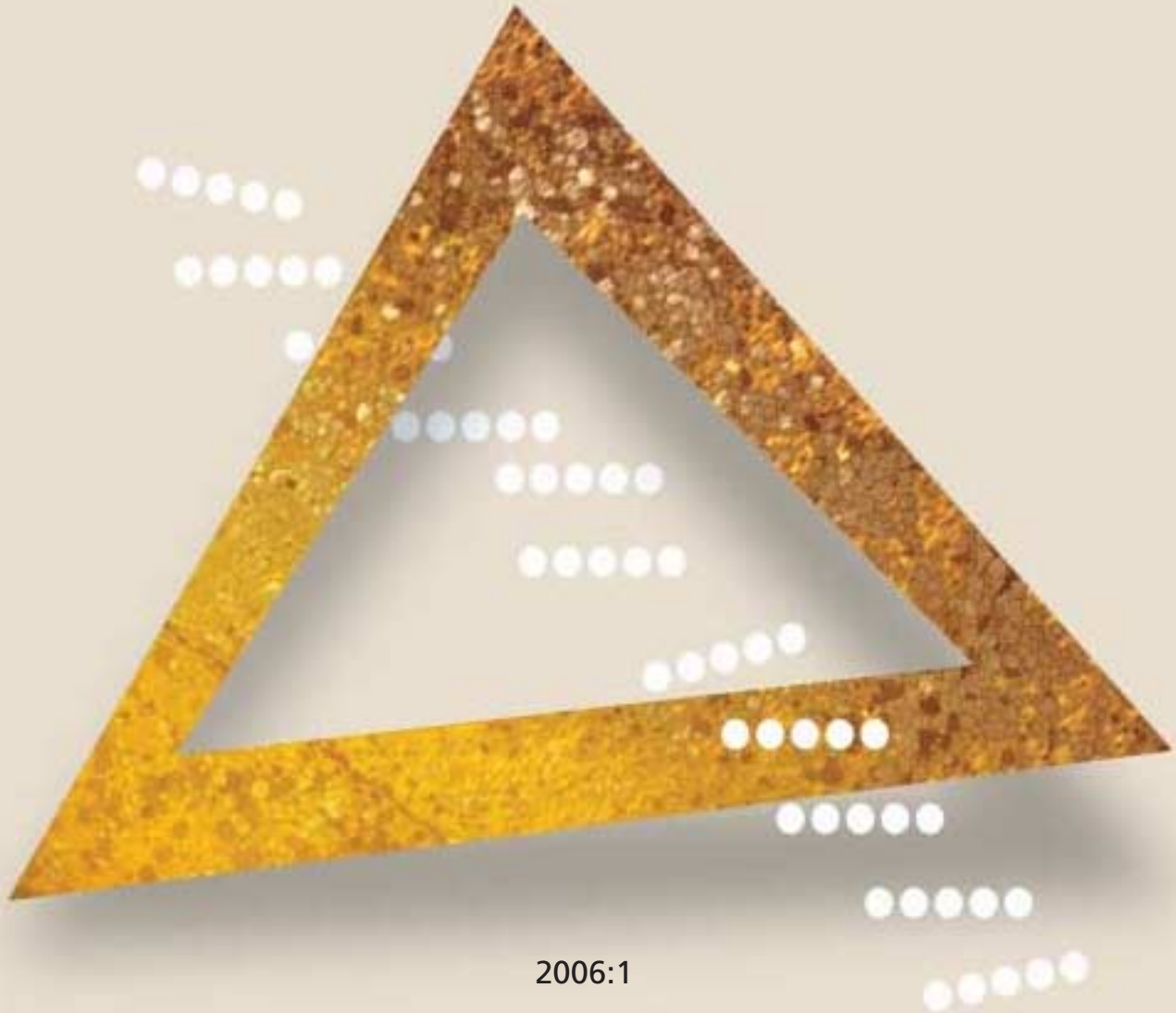

Bli en problemlösande brottsanalytiker i 55 steg

2006:1

Ronald V. Clarke
John Eck

Polishögskolan

Bli en problemlösande brottsanalytiker i 55 steg

2006:1

Ronald V. Clarke

John Eck

Polishögskolan, Vidareutbildningen
Sörentorp, 170 82 Solna
Tfn 08-401 90 00, fax 08-85 71 12, e-post diarie@phs.police.se
Internet: www.polisen.se

ISSN 1653-2589, ISBN 91-89475-46-1
Produktion: Prospect Communication och Spraket, Stockholm
Grafisk form: Lena Eliasson
Tryck: Elanders Gotab AB, Stockholm 2005

© Polishögskolan

Innehåll

Bli en problemlösande brottsanalytiker i 55 steg

Förord

Sid. 5

Förbered dig

- 1 Läs detta först 8
- 2 Ompröva ditt jobb 10
- 3 Bli en lokal brottsexpert 12
- 4 Konventionellt polisarbete är inte särskilt effektivt 16

Lär dig problemorienterat polisarbete

- 5 Bli en POP-expert 20
- 6 Håll dig till POP 22
- 7 Var brottsspecifik 24
- 8 Hämta hjälp från SARA – men använd ditt omdöme! 26

Studera den situationella ansatsens kriminologi

- 9 Använd brotstriangeln 30
- 10 Glöm inte att tillfället gör tjuven 32
- 11 Tänk som en tjuv 34
- 12 Förvänta dig att brottslingar reagerar negativt 36
- 13 Låt dig inte nedslås av omfördelningsteorin 38
- 14 Förvänta dig en fördelsspridning 40

Identifiera brottsproblem

- 15 Säg STRAFF när du skall förklara ett problem 44
- 16 Sätt dig in i vilken typ av problem du har 46
- 17 Studera vägen till brotten 48
- 18 Lär dig hur oroshärdar bildas 50
- 19 Avgör om 80–20-regeln gäller 52

Gör en noggrann analys

- 20 Ställ upp hypoteser 56
- 21 Ställ diagnos på oroshärdar 58
- 22 Du bör veta när du skall använda byggnadsritningar 60
- 23 Var uppmärksam på dags- och veckorytm 62
- 24 Räkna med förändringar på lång sikt 64
- 25 Du bör veta hur du skall använda statistik och relativtal 66
- 26 Identifiera högriskanläggningar 68
- 27 Räkna med upprepad utsatthet för brott 70
- 28 Tänk på förekomsten av upprepad brottslighet 72
- 29 Du bör ha kunskap om vad som är attraktivt för tjuvar 74
- 30 Leta efter faktorer som underlättar brott 76
- 31 Kontrollera att du har besvarat sex viktiga frågor 78

Kom fram till en praktisk lösning

- 32 Acceptera en huvudroll vid förebyggande åtgärder 82
- 33 Gör det svårare att begå brott 84
- 34 Gör det mer riskfyllt att begå brott 86
- 35 Gör det mindre lönande att begå brott 88
- 36 Reducera provokationer 90
- 37 Ta bort ursäkten 92
- 38 Identifiera den ansvarige för problemet 94
- 39 Välj möjliga åtgärder 96

Bedöm effekterna

- 40 Genomför en utvärdering 100
- 41 Lär dig använda kontrollgrupper 102
- 42 Överväg geografisk och tidsmässig omfördelning 104
- 43 Undersök omfördelning till andra brottsobjekt, metoder och brottstyper 106
- 44 Håll utkik efter nya brottslingar 108
- 45 Var uppmärksam på oväntade fördelar 110
- 46 Förvänta dig förtida minskningar av antalet brott 112
- 47 Testa signifikansen 114
- 48 Beräkna kostnaderna 116

Kommunicera effektivt

- 49 Gör en tydlig framställning 120
- 50 Gör tydliga kartor 122
- 51 Använd enkla tabeller 124
- 52 Använd enkla figurer 126
- 53 Gör slagkraftiga presentationer 128
- 54 Bli en god presentatör 130
- 55 Bidra till kunskapsbanken 132

Förord

Denna handbok är avsedd som stöd för dem som vill engagera sig i ett polisarbete som är mer kunskapsbaserat och mer inriktat på brottsprevention än det traditionella händelsestyrda arbetet. Handboken är författad av två framstående forskare verksamma i USA – professorerna Ronald V. Clarke och John Eck. De har stor erfarenhet av att arbeta med polisen och båda två är inriktade på att ta fram praktiskt användbara kunskaper som kan utveckla och effektivisera polisarbetet.

Utvecklingen inom detta område har under de senare åren varit snabb. Forskningen om brottspreventionen har resulterat i att det numera finns en betydligt stabilare grund att stå på än för bara några år sedan. Handboken summerar en stor del av denna kunskap.

Handboken är, som framgår av det första avsnittet, egentligen riktad till brottsanalytiker som har någon form av universitetsutbildning bakom sig. Det är dock vår övertygelse att intresserade personer kan tillgodogöra sig innehållet och ha praktisk nytta av handboken i sitt arbete.

Vi har så långt möjligt försökt anpassa och översätta texten till svenska förhållanden, något som inte varit helt enkelt. En del begrepp har varit svåra att översätta till svenska språket. Vi har därför ibland behållit den engelska beteckningen i parentes efter vår översättning. Det förekommer dock fortfarande en del exempel och förhållanden som kan verka lite främmande. Låt inte detta vara ett hinder. Det lär inte påverka handbokens användbarhet.

Vi vill framföra ett varmt tack till författarna Ronald V. Clarke och John Eck samt professor Gloria Laycock vid Jill Dando Institute of Crime Science, London University College som givit ut publikationen, för att de välvilligt och utan kostnad låtit oss förfoga över materialet och översätta det till svenska.

Studierektor Marianne Hilton vid Polishögskolans vidareutbildning har aktivt stött arbetet och avsatt nödvändiga medel för den svenska versionen. Marianne Håkansson och Lars Dolmén, som båda medverkar i utvecklingen av Polishögskolans vidareutbildning, har tillsammans med undertecknad i sitt arbete med den svenska versionen strävat efter att göra författarna rättvisa. Vi har försökt ge den svenska versionen en lika instruktiv och attraktiv utformning som den engelska versionen har.

Solna i december 2005
Johannes Knutsson
Professor

Författarnas tack i den engelska versionen

Under sammanställningen av denna handbok har vi oförbehållsamt hämtat material från arbeten som utförts av många av våra kollegor och vänner och vi är skyldiga dem ett stort tack. De som har kommenterat våra utkast eller bidragit med material till denna handbok är: Pat och Paul Brantingham, Andy Brumwell, Rachel Boba, Kate Bowers, Barbie Brookover, Spencer Chainey, Paul Ekblom, Graham Farrell, Bonnie Fisher, Herman Goldstein, Alex Hirschfield, Shane Johnson, Scott Keay, Johannes Knutsson, Gloria Laycock, Mangai Natarajan, Michael Maxfield, Ken Pease, Nanci Plouffe, Barry Poyner, Jerry Ratcliffe, George Rengert, Nick Ross, Kim Rossmo, Karin Schmerler, Nick Tilley, Julie Wartell, Barry Webb och John Wooldredge. Ett särskilt tack riktas till Marcus Felson som hjälpt till med handbokens utformning och som bidragit med material till några avsnitt. Och slutligen tackar vi Home Office¹ för dess stöd av vårt arbete.

Ronald V. Clarke och John Eck

¹ Motsvarar ungefär Inrikes- eller Civildepartementet. Med Home Office i handboken avses enbart departementet i London.

1 2 3 4

Förbered dig

Förbered dig

1. Läs detta först

I denna handbok utgår vi ifrån att du redan arbetar som brottsanalytiker och att du är van vid att tillhandahålla den typ av information som behövs för att stödja polisarbetet. Det betyder att

1. du vet hur man använder modern datorutrustning och hur man får tillgång till och använder omfattande databaser,
2. du vet hur man använder programvara för att kartlägga brott, identifiera oroshärddar (hot spots) och koppla dessa till demografiska och andra data,
3. du kan göra tabeller som visar förändringar i brottsstatistiken per vecka eller per månad på distrikts- eller annan nivå,
4. du är van vid att göra mindre undersökningar när det gäller sådant som förhållandet mellan kända brottslingars adresser och lokala bilstölder och inbrott,
5. du förmodligen har utfört några före- och eftermätningar i samband med insatser mot inbrott i bostäder eller bilstölder och att
6. du har vissa grundläggande kunskaper om statistik och utredningsmetoder.

Handboken bygger vidare på dessa erfarenheter för att förbereda dig för en annorlunda analytisk roll som en viktig medlem i ett problemlösningsteam. De senaste publikationerna om problemorienterat polisarbete ser brottsanalytikerns roll som den centrala i det nya sättet att sköta polisarbetet. I dessa hävdas att många av svagheterna med nuvarande metoder i det problemorienterade polisarbetet beror på otillräckligt engagemang från kunniga brottsanalytiker under varje fas i problemlösningssprocessen.

Med handboken kan du förbereda dig för den nya rollen genom att ta del av grundläggande information om problemorienterat polisarbete och de närliggande områdena den situationella ansatsens kriminologi och situationell brottsprevention. Dessa områden ingår i den nya vetenskapen crime science, som är ett mångvetenskapligt ämne som syftar till en bättre förståelse av hur brott skall förebyggas och upptäckas. För att analysera brottsmönster och utveckla lösningar på brottsproblem utnyttjas kriminologi, ekonomi, psykologi, matematik, geografi, arkitektur och andra kunskapsområden. Du kan inte arbeta på ett tillfredsstäl-

lande sätt som problemlösande brottsanalytiker utan att känna till dessa områden. Du kan inte heller arbeta tillfredsställande i denna roll om du inte omprövar ditt arbete och dina rutiner. De inledande avsnitten i handboken förklarar hur du måste börja arbeta mer proaktivt. Du kan inte bara vänta på att dina kollegor skall komma till dig och begära information. Du måste i stället ta initiativet under varje steg i ett projekt – när det gäller att avgränsa problemet, att analysera problemets orsaker, att bidra till en effektiv lösning och att lägga upp projektet så att det kan utvärderas och polisen kan dra nytta av erfarenheterna för att utveckla bättre åtgärder i framtiden.

I handboken utgår vi från att analytiker som tar sig an den nya rollen är intresserade av att bidra till utvecklingen av sitt yrke. Genom tillgång till bättre databaser, snabba datorer och effektiv programvara blir brottsanalys ett nytt intressant specialområde. Det har redan uppstått en kärna av välutbildade och mycket motiverade experter som är oumbärliga för polisarbetets fortsatta utveckling. Du kan bidra genom att förmedla resultaten av ditt arbete i olika sammanhang. Därigenom kommer du inte bara att bidra till utvecklingen av ditt yrke och polisarbetet, utan du kommer också att bli en mer välinformerad och värdefull resurs för dina kollegor.

Handboken är inte mer omfattande än att du kan ta dig igenom den under en helg. Det kräver lite ansträngning, men är sannolikt värt besväret. Det är vår förhoppning att du kommer att tycka att det är en användbar handbok och att du alltid kommer att ha den till hands i ditt arbete. Den har fått en robust utformning för att tåla kontinuerlig användning och utformats så att den ligger platt på skrivbordet när du slår upp ett visst steg, vilket gör att den är enkel att använda när du arbetar vid datorn.

Vi har arrangerat stegen så att de kommer i en logisk ordningsföljd, baserad på *SARA-modellen* – *Scanning* (problemidentifikation), *Analysis* (analys), *Response* (åtgärder) och *Assessment* (utvärdering). Varje enskilt steg tar upp ett specifikt ämne och är fristående. Det gör att du inte behöver bläddra genom handboken eller hoppa från sida till sida när du arbetar med en viss situation. Du kan utnyttja handboken bäst om du är väl insatt i innehållsförteckningen och har läst igenom de avsnitt som intresserar dig så att du vet vad de innehåller. Det bästa sättet att lära sig är att inhämta och tillämpa information när du behöver den.

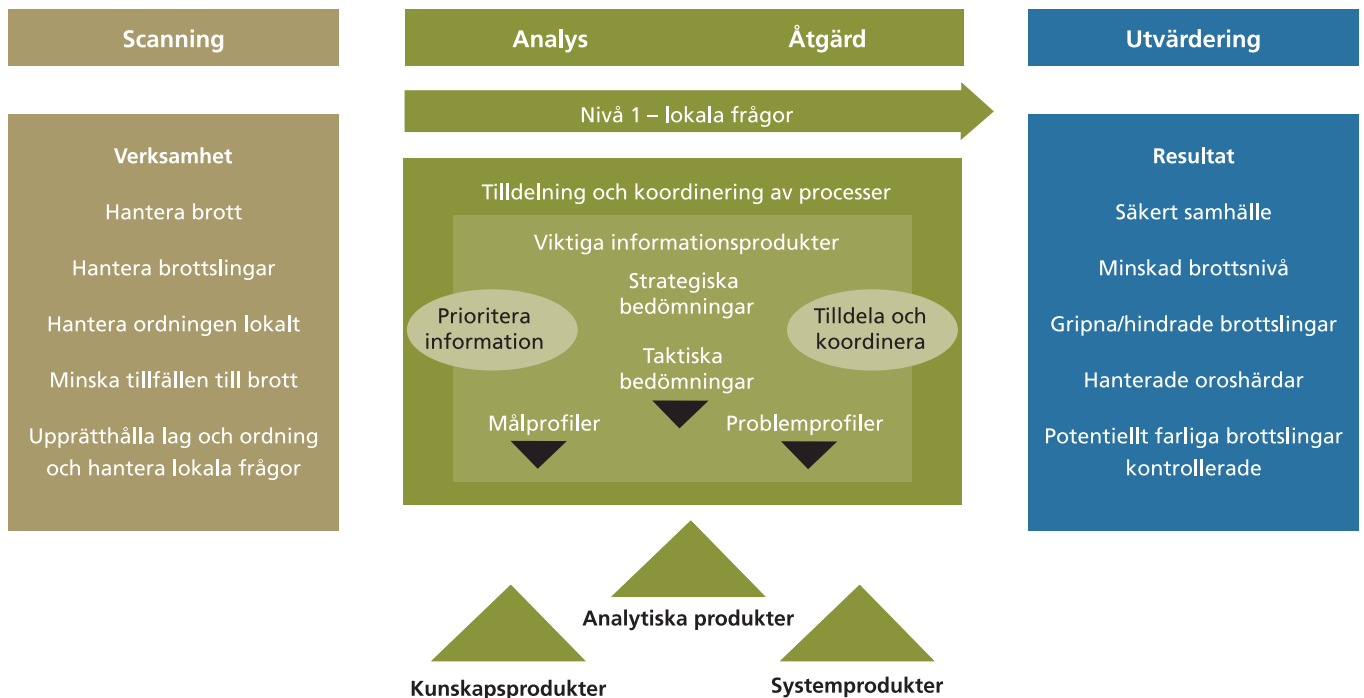

I vissa fall tar vi upp ett ämne i flera steg. Steg 14 ger till exempel en allmän introduktion till begreppet omfördelning och i steg 42 och 43 förklaras hur man på utvärderingsstadiet undersöker förekomsten av olika former av omfördelning.

Vi har av flera anledningar inte angett källhänvisningar i den utsträckning som krävs för en akademisk publikation. Vi har försökt att sammanfatta det väsentligaste i varje steg från den tillgängliga litteraturen. Vi tror inte att en upptagen brottsanalytiker kommer att ha särskilt mycket tid att läsa akademiska texter. Det är dessutom få av er som kommer att ha tillgång till de specialiserade bibliotek där ett sådant material finns. Ibland kan du dock behöva veta mer i ett ämne. Vi anger därför efter varje steg viktiga artiklar och böcker som du kan ha nytta av.

Inkludera både SARA och NIM

Polisarbetet påverkas i hög grad av modeflugor, den ena efter den andra. En modefluga ersätts snabbt när en ny dyker upp. Många erfarna polismän spelar med ett tag i avvaktan på att ledningen skall tappa intresset, så att de kan återgå till sina vanliga rutiner. Varken problemorienterat polisarbete (POP) eller den nationella underrättelsemodellen (National Intelligence Model – NIM) bör dock räknas som en övergående fluga. Den ena erbjuder en standardmetod för hantering av specifika återkommande problem med brott och ordningsstörningar som drabbar ett område. Den andra är en standardmetod för inhämtning, analys och spridning av underrättelser för att säkerställa en enhetlig tillämpning över hela landet. Båda modellerna sätter brottsanalytikern i centrum, eftersom de utgår från att polisarbete måste vara kunskapsbaserat. I diagrammet nedan, som sammanställts av National Criminal Intelligence Service, visas hur POP utgör ett komplement till NIM. Scanning, analys, genomförande av åtgärder och utvärdering (faserna i SARA-modellen) i ett POP-projekt passar enkelt in i NIM:s underrättelsecykel: insamling, utvärdering, granskning (collation), analys, rekommendationer och omprövning (review). Dessutom är en av de fyra underrättelseprodukter som NIM skapar "problemprofiler", som utgör analyser av specifika återkommande problem med förslag till lösning. Låter bekant, eller hur?

Figur 1.

2. Ompröva ditt jobb

Liksom de flesta brottsanalytiker betraktar du förmodligen din roll som ganska blygsam. Du löser inte brott på egen hand. Du tar inte heller initiativ till att hitta nya brottsmönster för att sedan överlåta åt andra att ta itu med dem. Du bearbetar i stället data åt dem som arbetar med att utveckla bättre metoder för att fånga brottslingar. På begäran av patrullerande poliser tar du fram uppgifter i den senaste statistiken om inbrott eller bilstölder. Du kartlägger brott inför veckomöten för att dina chefer skall veta var det krävs ytterligare insatser. Du sammanställer månadsstatistik som andra behöver för sina rapporter. Du sitter med andra ord i baksätet, medan andra kör och ber dig om hjälp när de behöver det.

Handboken kommer att hjälpa dig att ompröva din roll. Även den som sitter i baksätet kan hjälpa en förare som kört vilse att hitta rätt. Kontrollen över information är central och förmågan att analysera informationen är helt avgörande. Den som lär sig detta blir en oundgänglig medlem i teamet. Men det handlar inte om inflytande eller status. Det gäller i stället den utmaning som alla polisdistrikt står inför: Hur kan bestående och återkommande brottsproblem lösas? Se dig själv som en medlem med en bestämd roll i ett team som hjälper till att lösa problemen. Efter hand som du använder handboken kommer du att inse hur du skall fungera i den rollen och hur viktig den är.

Men för att fylla denna viktiga roll behöver du kunna mer. Förvånansvärt nog är inte datorkunskaper eller kunskap om kartläggningar det viktigaste, om än mycket viktiga. Du behöver lära dig mer om brott för att kunna vara brottsexpert i ditt distrikt. Om en ny inbrottsvåg startar skall du vara den som ser det först och informerar om det först. Gör statistiska kontroller, kartlägg brotten och inhämta själv all grundläggande information. Om du väntar kommer andra att uttala sig om vad som händer utan att det baseras på fakta. Då har du återigen hamnat i baksätet. Det är du som skall inhämta fakta och du måste ta reda på saker så snabbt som möjligt och på bästa möjliga sätt. Det kommer ofta att innebära att du måste söka utanför polisens databaser. Handboken visar hur du hittar och använder andra datakällor, inklusive brottsoffer och brottslingar (genom intervjuer), och den kunskap om brott som finns hos butiker och andra företag. Att bli en informa-

tionskälla är det första steget. Det ideala är att också bli en källa för goda råd. Huruvida du kan bli det beror på dina chefers öppenhet, men du kan åtminstone lägga fram alternativ eller andras förslag för att bidra till välunderbyggda beslut.

Som expert på brott skall du också veta hur man bäst bemästrar dem. Det är särskilt viktigt att du vet vilka polisåtgärder som är effektiva och vilka som inte är det. Hur effektiv är patrullering? Hur ofta stöter poliser på ett brott som just begås? Hur ofta klaras brott upp genom tålmodigt utredningsarbete eller rättsmedicinsk bevisning? Hur påverkar spaning och övervakning antalet gripna? Hur mycket kostar tillslag räknat i polisens arbetstid? Hur många grips för olika typer av brott? Hur många brott av olika typer anmäls över huvud taget till polisen? Svaren på dessa frågor kommer att visa varför till och med de poliser som arbetar hårdast är relativt ineffektiva när det gäller att förebygga brott och varför ett ökande antal polismyndigheter övergår till problemorienterat polisarbete.

Huvudsyftet med handboken är att informera dig om problemorienterat polisarbete och om den viktiga funktion du kan fylla när det införs. Den hjälper dig att skilja problemorienterat polisarbete från andra former av polisarbete. Den visar hur problemorienterat polisarbete kan bli mer effektivt genom att ta del av den situationella ansatsens kriminologi och den situationella brottspreventionen eller crime science.

Crime science beskriver de fyra faserna i ett problemorienterat projekt – *scanning* för att identifiera brottsproblem, noggrann *analys* av ett specifikt problem, genomförande av *åtgärder* mot problemet och *utvärdering* av resultatet av åtgärderna – och ger exempel på data och annan information som du kan tillhandahålla i de olika faserna.

Faserna i ett problemorienterat projekt kommer att kräva att du arbetar mycket längre i ett brottsförebyggande projekt än i din traditionella analytiska roll. Du kan räkna med att arbeta med problemlösning under flera veckor eller månader, i stället för de få timmar som krävs för att identifiera ett inbrottsvärjat område eller att ta fram en månadsrapport. När en detaljerad utvärdering av resultatet krävs, kommer du kanske att följa samma projekt under mer än ett år. Du kan behöva förklara det för dem som ber dig om hjälp. Till att börja med kan de bli förvånade över att du behöver följa ett projekt så länge, men efter hand kommer de att uppskatta ditt engagemang och ditt arbete kännas värt besväret.

Den tid du lägger ner på ditt arbete är bortkastad om du inte kan förmedla resultatet av det. I senare avsnitt i handboken ges några förslag på hur du kan kommunicera mer effektivt genom att använda enkla

kartor och tabeller. Dina presentationer bör leda till någon typ av handlingsplan, men du måste alltid förklara begränsningarna hos dina data och tala om när du har baserat dina rekommendationer på initierade gissningar snarare än fakta.

Du kan inte lära dig allt du måste kunna för att bli en problemlösande analytiker genom handboken. Du måste hela tiden försöka förbättra dina kunskaper och färdigheter och hålla dig uppdaterad om de senaste framstegen inom relevanta områden. Du måste läsa mer och utforska andra informationskällor. Ytterligare litteratur finns rekommenderad i handboken, men du måste också själv hitta kunskap. Ett bra sätt att göra det på är att bilda nätverk med analytiker i andra distrikt och genom att delta i möten med andra analytiker, poliser och kriminologer. Försök att sprida de lärdomar som du har fått genom att själv informera om ditt arbete. Du skall helt enkelt börja se på dig själv mer som en praktiskt inriktad forskare än en tekniker som är bra på att hantera och presentera data. Du bör utnyttja allt som vetenskapen kan erbjuda för att göra polisarbetet mer effektivt. Samtidigt måste du inse att du har ett nytt yrke, som du kan bidra till att utveckla.

Ompröva ditt jobb

- ▶ Bli en brottsexpert
- ▶ Ha kunskap om vad som fungerar i polisarbete
- ▶ Förespråka problemlösning
- ▶ Ta plats i projektteamet
- ▶ Lär dig den situationella ansatsens kriminologi
- ▶ Finslipa dina forskningsfärdigheter
- ▶ Kommunicera effektivt
- ▶ Utveckla ditt yrke
- ▶ Bli en expert på brottsvetenskap (crime science)!

Ytterligare läsning ▶▶▶

Anthony Braga (2002). *Problem-Oriented Policing and Crime Prevention*. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

3. Bli en lokal brottsexpert

Hur ofta har du fått följande typer av frågor i arbetet?

- Vad är det inbrottstjuvar stjälar i butiker?
- Var säljer tjuvarna stöldgodset?
- Vilka är de stökigaste krogarna?
- Vilka bilmärken föredrar busåkare?
- Har bättre upplysta gator en lägre brottsfrekvens?
- Vilket är priset på heroin på gatan?
- Var får män kontakt med prostituerade?
- Vilka trakasserar butiksinnehavare med invandrarbakgrund?
- Minskar brottsligheten i något utsatt bostadsområde?

Några av dessa frågor kan du kanske inte svara på, andra endast efter en särskild analys. Men hur vore det om du hade svaren på alla dessa frågor och många fler därtill? Hur skulle det vara om du vore en expert på brott i ditt område? Det är faktiskt ingen annan som kan ta sig an den rollen:

- De poliser som patrullerar är för upptagna med lokala brott.
- Kriminalpoliserna har specifika fall att lösa.
- Befälen leder sina underordnade polisens arbete.
- Kommissarierna leder arbetet i sina enheter.
- Polischefen och hans eller hennes ställföreträdare är upptagna med den övergripande ledningen.

Det är kort sagt ingen som har en total överblick. Men om du blir expert på den lokala brottsligheten ger det dig möjlighet att göra polisen i ditt distrikt bättre informerad, effektiv och i stånd att använda de tillgängliga resurserna för att minska brottsligheten. Möjligheterna att skydda allmänheten, upptäcka brottslingar och att vidta förebyggande åtgärder skulle förbättras. Du kan med andra ord hjälpa många personer genom att inhämta och sammanställa rätt information.

Men för att bli en lokal brottsexpert måste du anstränga dig för att bli mer informerad än andra. Du måste prata med poliskollegor om deras erfarenheter. Tänk på att nattskiftet kanske inte träffar poliserna som har dagtjänst och de som patrullerar i en stadsdel kanske inte pratar med poliser i andra stadsdelar.

Följ med ut på fältet så ofta du kan. Du kommer inte bara att lära känna poliserna som arbetar där bättre, utan du kommer också att få en mycket bättre upp-

Poliser pratar ofta om undantagen, inte det vanligt förekommande. De talar om vad som irriterat dem, inte om rutinarbetet, men det är rutinarbetet som är det viktigaste när det gäller brottsanalys.

fattning om deras arbete och de problem som de möter ute på gatan. Du kommer också på ett tidigt stadium få en förvarning om nya problem som de ställs inför. Regelbundna sittningar i ledningscentralen ger samma typ av information och ett nytt perspektiv på ditt arbete.

Brottsplatser där allvarliga brott har begåtts får stor uppmärksamhet, medan andra brottsplatser försummas alltför ofta. Du kanske inte har tid att besöka brottsplatser så ofta, men du kan läsa brottsanmälningarna. Gör det till en vana att gå igenom en bunt varje vecka för att se om det är något nytt. Det kan också vara nyttigt att granska brottsdata i databaser, vare sig det gäller samtal till polisen eller brottsanmälningar. Var extra uppmärksam på misslyckade försök till brott. En del brottslingar prövar sig fram, när de utvecklar nya sätt att begå brott. De som försöker manipulera biljettmaskiner eller uttagsautomater hittar inte alltid direkt en metod som fungerar. Men när de gör det kommer metoden att spridas. Du bör ha rutiner för att på ett tidigt stadium varsko poliser, andra lokala tjänstemän och samarbetspartners.

Mycket ofta kan ett lokalt problem med en typ av brott även finnas någon annanstans. Ditt distrikt kan utsättas för en våg av stölder i bostadsområden där det aldrig tidigare varit några problem. Men du kan vara säker på att samma problem har drabbat något annat område. Det är därför viktigt att vara uppmärksam på förändringar när det gäller brottsobjekt och brottsmetoder. På Internet finns det mycket information om vilka typer av brott som andra drabbas av. Du skall också fråga dina kollegor i andra distrikt, speciellt i angränsande distrikt. De kan ha noterat exakt samma problem som i ditt distrikt, kanske med samma grupp av brottslingar inblandade.

Men begränsa dig inte enbart till poliser. Många andra personer känner till mycket om brottsproblemet. Fastighetsförvaltare vet ofta vilka drogproblem som är på uppåtående eller i avtagande. Stadsplanerare känner till områden med en tilltagande förslumning och märker tecken på brottslighet där innan andra gör det. Krögare har kunskap om servering av alkohol till minderåriga, alkoholservering i övrigt som inte följer reglerna och mindre nogräknad ledning (i andra krogar, förstås). Bussföretag för statistik över överfall, vandalism och andra brott som de utsätts för. Rektorer kän-

ner till allt om mobbning och vandalism i skollokaler (eller borde göra det). Ägare till mindre företag är särskilt uppmärksamma på problem som berör deras lokaler och omgivning. En apotekare vet vad som stjäls vid inbrott i hans eller hennes apotek eller om drogmissbrukare håller till i närheten. Privata säkerhetsvakter är ofta de första som får vetskap om ett brott. De flesta av deras kontakter med polisen gäller dock enstaka incidenter, men de har ofta ytterligare information som kan bidra till ökad förståelse för generella mönster i den lokala brottsituationen och förändringar i dessa mönster.

Brottslingarna själva är givande informationskällor. Även om de inte vill medge att de själva har begått brott är de vanligtvis villiga att berätta ”hur det normalt går till”. Många brottslingar är ganska meddelssamma när det gäller hur brott begås och de kan berätta exakt hur de väljer mål, säljer stöldgods och vad som är eftertraktat bland brottslingar m.m. Det kan vara till stor nytta om dina poliskollegor skaffar sig denna typ av information.

Brottsoffer vet också ofta ganska mycket om omständigheterna kring de brott de utsatts för. För brott där offren inte har haft kontakt med förövarna går det visserligen oftast inte att ange en exakt tidpunkt för brottet, men du kan ändå fråga ett inbrottsoffer var brottslingen bröt sig in, vad som saknas, vilka rum eller våningar som lämnades orörda osv. Samtal med andra brottsoffer kan vara lika upplysande.

Hur du blir en expert på brott i ditt område

- ▶ Prata med poliser om vad de ser.
- ▶ Granska brottsanmälningar och besök brottsplatser.
- ▶ Följ regelbundet med polispatruller och var med i ledningscentralen.
- ▶ Undersök misslyckade försök till brott för att få kunskap om exakt vad som hänt.
- ▶ Prata med lokala företrädare för myndigheter, företag och andra organisationer om specifika brottsproblem.
- ▶ Utbyt information med butiker, privata säkerhetsbolag och andra företag.
- ▶ Hör efter med andra personer utanför ditt område för att upptäcka förändringar när det gäller brottsobjekt och brottsmetoder.
- ▶ Uppmana poliser att fråga brottslingar om deras metoder.
- ▶ Uppmana poliser att fråga brottsoffren om exakt när, var och hur.
- ▶ Sitt inte bara framför datorn!

Tänk framåt och lär av misslyckade försök

Brottsanalytiker i Chula Vista i Kalifornien förutsåg att byggnadsboomen i deras område skulle kunna förvärra problemen med inbrott i bostadshus. De hus som byggdes var avsedda för par med god inkomst och husen skulle komma att stå tomma större delen av dagen. Inbrott mitt på dagen var redan den huvudsakliga formen av inbrott i staden. Analytikerna beslutade att de skulle undersöka hur effektiva befintliga säkerhetsåtgärder var för att se om någon av dem kunde byggas in i de nya husen eller rekommenderas ägarna. Först jämförde de fullbordade inbrott med misslyckade försök i 569 hus över hela staden under en period av 18 månader. Resultatet visade att lås och reglar (deadbolts) borde installeras på sidodörrarna i de nya husen, förutom på dörrarna i huvudingången. Sedan intervjuade de 250 brottsoffer och 50 inbrottstjuvar och fann att inte en enda inbrottstjuv hade försökt ta sig in i ett hus genom att krossa ett fönster med dubbelglas. Det ledde till en rekommendation om att alla fönster i de nya husen skulle ha dubbelglas som uppfyllde strikta standarder för inbrottskydd.

Tabell 1.

	Fullbordade inbrott	Misslyckade försök	Effektivt?*
Belysning från solnedgång till soluppgång	28 %	29 %	NEJ
Belysningen på inomhus	26 %	29 %	NEJ
Inomhusbelysning med timer	9 %	11 %	NEJ
Lås och reglar endast på dörrarna i huvudingångar	28 %	25 %	NEJ
Lås och reglar på dörrar i huvudingångar och på sidodörrar	15 %	29 %	JA
Rörelsedetektor utomhus	23 %	36 %	JA
Radio eller TV lämnad påslagen	9 %	18 %	JA
Skylt från säkerhetsföretag	19 %	36 %	JA

* "Ja" betyder förekomst i högre grad vid misslyckade försök än vid fullbordade inbrott.

Förbered dig

4. Konventionellt polisarbete är inte särskilt effektivt

En av de viktigaste uppgifterna i polisarbete är att förebygga brott. Du bör därför känna till forskningen om hur effektivt det utförs.

Konventionellt polisarbete följer tre strategier för att minska antalet brott:

1. **Allmänt avskräckande** åtgärder för att skapa en allmän uppfattning om att det är förknippat med stora risker och stränga straff att begå brott. Syftet är att de som överväger det skall avstå.
2. **Individuellt avskräckande** åtgärder för att hos vissa individer skapa en uppfattning om att det är förknippat med stora risker och stränga straff att begå brott. Syftet är att de ska avstå från det.
3. **Inkapacitering** (inlåsnig) som syftar till att avlägsna aktiva brottslingar från samhället. Syftet är att förhindra de brott som dessa personer skulle ha begått om de inte hade varit inlåsta.

Även om polisen ofta kompletterar dessa strategier att bemästra brott med andra strategier eller program, spelar sådana komplement en sekundär roll. Detta är beklagligt, eftersom det finns starka och övertygande bevis för att konventionellt polisarbete inte är särskilt effektivt. Däremot är några av dessa komplement mycket effektiva. Faktum är att en omfattande vetenskaplig undersökning av polisarbete, som utförts av United States National Academy of Sciences, understryker de begränsade möjligheterna att minska antalet brott genom konventionellt polisarbete och det problemorienterade polisarbetets större effektivitet.

Konventionellt polisarbete bygger i hög grad på patrullering, snabba åtgärder och uppföljande utredningar. Det har bedrivits omfattande forskning vad gäller dessa metoders effektivitet. Även om de kan vara effektiva under vissa omständigheter, visar forskningsresultaten att de inte är speciellt effektiva som någon slags

patentmetod. Polisarbete som till största delen bygger på dessa metoder är mindre effektivt än det skulle kunna vara om flera metoder för att uppnå mer omfattande brottsförebyggande effekter utnyttjades.

Det berömda patrulleringsexperimentet i Kansas City, liksom forskningsresultat från Home Office, visar att rutinemässig patrullering har liten eller ingen effekt på brottsfrekvensen.

Det beror på att brott egentligen är en relativt sällsynt företeelse, vilket betyder att chansen att patrullerande poliser skall vara på rätt plats vid rätt tidpunkt för att förhindra ett brott är mycket liten. Däremot kan riktad patrullering vid oroshärdar ha en stor inverkan på brottsfrekvensen under korta perioder, eftersom riktad patrullering innebär polisarbete där och när det behövs som mest. Det är viktigt att notera att dessa patrulleringar inte kan fortsätta under någon längre tidsperiod och att denna typ av patrullering endast fungerar som en tillfällig lindring. Det är inte en långsiktig lösning.

Korta uttryckningstider vid anmälan om brott har försumbar effekt på antalet gripna.

Det beror på att brottsdrabbade personer ofta dröjer med att rapportera brotten till polisen, om de överhuvudtaget anmäler dem. De flesta egendomsbrott upptäcks långt efter att förövarna har lämnat platsen. Korta uttryckningstider kommer därför högst osannolikt att resultera i något gripande. Dessutom är den första impulsen, efter att ha utsatts för eller bevittnat ett brott, inte att ringa polisen utan att söka stöd eller råd hos en vän eller släkting. Forskning på 1980-talet i USA kom fram till att personer som råkat ut för något brott i hälften av fallen dröjde fem minuter eller längre tid innan de ringde polisen. Dessa fördröjningar ger förövarna ett försprång. De enda gånger som snabba uttryckningar har någon egentlig betydelse för att gripa en förövarare är när han eller hon fortfarande är kvar på eller mycket nära brottsplatsen. Det inträffar dock mycket sällan.

Polisens brottsutredningar är inte särskilt mycket effektivare när det gäller att uppdaga brottslingar. När det inte finns några vittnen (vilket vanligtvis är fallet när det gäller inbrott, bilstölder och de flesta andra egendomsbrott) är chansen att spåra förövarna mycket liten. Även när förövarna står ansikte mot ansikte med sina offer skyddar de ofta sin identitet. Nyttan av off-

rets anmälan är därför ofta begränsad. Genom att inrikta sig på fall med betydande bevisning, eller på mycket aktiva brottslingar, kan polisen vara mer effektiv när det gäller antalet uppklarade brott. Men flertalet fall och flertalet förövare kan inte räknas in i dessa kategorier.

Det finns fyra huvudanledningar till varför konventionellt polisarbete är ineffektivt:

1. *Poliserna är glest utspridda och skulle vara det även om deras antal ökades betydligt.* Polisen behöver uppmuntra andra till brottsförebyggande verksamheter. Tyvärr görs inte mycket i konventionellt polisarbete för att uppmuntra allmänheten eller andra organisationer att vidta förebyggande åtgärder.
2. Som framgått får polisen i de flesta fall *mycket lite användbar information*. Många brott anmäls inte och när anmälan görs erhålls mycket lite information som kan användas för att identifiera misstänkta. Informationen kan emellertid användas för att identifiera brottsmönster och situationer som utlöser brott.
3. *Rättsväsendets brottspåföljder är inte omedelbara.* Brottslingarna är mer uppmärksamma på de risker som finns i omedelbar anslutning till brottstillfällena än sådana risker som inte blir tydliga förrän efter månader. Brottslingarna lever vanligtvis ”här och nu” snarare än ”där och då”. Brottslingar överväger riskerna vid den tidpunkt då de beslutar sig för att begå ett brott, baserat på de omständigheter som de står inför just då. Men de överväger även några andra frågor: Hur svårt är det att begå detta brott? Vad kommer jag att få ut av det? Kan beteendet ursäktas? (Steg 28–33)
4. *En övertro på rättsväsendet överbelastar det och gör det mindre effektivt.* Dessutom försvinner ett stort antal fall ur systemet (brottsselektering). Rättsväsendet utgör därför inte något trovärdigt hot för personer som bestämt sig för att begå brott.

Begränsningarna i konventionellt polisarbete beror på den alltför stora fokuseringen på upprätthållande av lag och ordning och försummandet av andra effektiva metoder. *Konventionellt polisarbete är, kort sagt, för snävt och oflexibelt.* Det liknar för mycket en produktionslinje som producerar en *standardprodukt* snarare än en professionell tjänst som anpassas efter kundernas speciella behov. Problemorienterat polisarbete förser polisen med en metod att bemöta varierande typer av brottsproblem och bidrar till att polisen blir mer effektiv än tidigare när det gäller att förebygga brott.

Ytterligare läsning ►►►

Lawrence Sherman and John Eck (2002). *Policing for Crime Prevention*. In *Evidence-Based Crime Prevention*, redigerad av Lawrence Sherman m.fl. London: Routledge.

National Research Council (2003). *Fairness and Effectiveness in Policing: The Evidence*. *Committee to Review Research on Police Policy and Practices*, redigerad av Wesley Skogan and Kathleen Frydl. Committee on Law and Justice, the Division on Behavioral and Social Sciences and Education. Washington DC: The National Academies Press.

5 6 7 8

Lär dig problemorienterat polisarbete

Lär dig problemorienterat polisarbete

5. Bli en POP-expert

När ett allvarligt brott inträffar förväntas polisen reagera omedelbart. Den måste tillhandahålla hjälp och stöd till brottsoffer och agera snabbt för att gripa förövare. Men i många fall kan polisen inte gripa förövaren och, när polisen kan det, kanske den inte får honom eller henne fälld för brottet. Erfarenheterna visar att rutinmässig patrullering, som allmänheten förväntar sig, inte är ett effektivt sätt att få fast brottslingar på, inte ens när den utgår från en brottsanalys och inriktar sig på de platser och tidpunkter där risken för brott är störst. Det betyder att mycket av det polisarbete som utförs för att tillfredsställa allmänhetens förväntningar är av begränsat värde, när det gäller att bekämpa brott.

Om allmänheten kände till det skulle den inte nöja sig med att polisen övergav patrullerandet eller drog ner på åtgärderna mot allvarliga brott. Människor skulle snarare förvänta sig att polisen använder sig av nya och bättre sätt att bekämpa brottsligheten, utan att överge det traditionella arbetet. Detta är vad polismyndigheter i olika länder har försökt uppnå genom att experimentera med olika program, som till exempel Compstat², ”nolltolerans”, närpolisverksamhet och problemorienterat polisarbete. Brottsanalytiker har en uppgift att fylla i alla dessa nya system, men i och med ett problemorienterat polisarbete (POP) hamnar de i ramp-ljuset och får en mycket viktig funktion i teamet. Därför behöver du lära dig mer om det.

Professor Herman Goldstein lanserade begreppet problemorienterat polisarbete i en publikation som utgavs 1979. Hans idé var enkel. Den handlade om att polisarbete i grund och botten bör gå ut på förändring av de förhållanden som skapar återkommande brottsproblem och inte bara inrikta sig på att reagera på händelser när de inträffar eller försöka förhindra dem genom patrullering. Poliserna blir luttrade när de uppre-

pade gånger återkommer till samma plats eller uppre- pade gånger tvingas hantera problem som orsakas av samma brottslingar. De känner sig överväldigade av den stora mängden samtal och rusar omkring i frukt- lösa försök att göra något åt dem alla. För att kunna ta sig ur denna fälla föreslog Goldstein att polisen skulle börja arbeta mer problemlösningsinriktat enligt följande fyra faser:

1. Scanna tillgängliga data för att identifiera de mönster som skapas av händelser som hanteras rutinmässigt.
2. Granska dessa mönster (betecknade som problem) för att ingående analysera orsakerna till dem.
3. Hitta nya sätt att ingripa tidigare i orsakskedjan så att det blir mindre sannolikt att problemen kommer att inträffa i framtiden. Dessa nya sätt är inte begränsade till att identifiera, gripa och lagföra brottslingar. I det problemorienterade polisarbetet försöker polisen i stället hitta andra potentiellt effektiva lösningar (på egen hand eller i samarbete med andra) med prioritet för förebyggande åtgärder, utan att överge straffrättsliga åtgärder när de sannolikt är de mest effektiva.
4. Utvärdera åtgärdernas effekt. Om de inte har fungerat tillfredsställande, gör om processen från början.

SARA är den engelska akronym som används för att beteckna dessa fyra faser i problemlösningsprocessen – **Scanning** (problemidentifikation), **Analysis** (analys), **Response** (åtgärder) och **Assessment** (utvärdering). Dessa faser diskuteras utförligt längre fram i handboken, men du kan redan nu se varför du har en central roll i det problemorienterade polisarbetet. Du är den person som är mest insatt i polisens informationssystem och du vet hur man på bästa sätt kartlägger och analyserar den relevanta informationen för att kunna utläsa bakomliggande mönster. Du vet bättre än någon annan hur man använder data för att utvärdera nya åtgärder. Om du anstränger dig för att bli den lokala brottsexperten kommer du också att veta var du kan hitta annan relevant information om aktuella problem, var du kan hitta information på Internet och i facklitteratur om framgångsrika åtgärder som använts på andra platser, hur du kan använda insikter i den situationella ansatsens kriminologi när du gör en problemanalys och hur du kan förutse och mäta eventuell omfördelning av brott. Utan ditt dagliga engagemang i alla fyra faserna kommer ett POP-projekt inte att åstadkomma någon större och bestående minskning av problemen.

Många har kritiserat kvaliteten på de POP-projekt som hittills genomförts, även om själva idén i stor utsträckning blivit positivt mottagen av poliserna. De

² Compstat (Computer Comparison Statistics) är ett målinriktat och strategiskt ledningssystem där man använder dator-teknologi, brottsstatistik, operativ strategi och tydligt ledningsansvar för att strukturera polismyndigheters arbete. Källa: William F. Walsh (2000). *Compstat: An analysis of an emerging police managerial paradigm*. Policing: An International Journal of Police Strategies & Management, Vol. 24 No 3, 2001, s. 347–362.

största problemen finns i analysfasen och utvärderingsfasen – just där du kan bidra mest. Redan från allra första början påpekade Herman Goldstein att problemorienterat polisarbete ytterst är beroende av att det finns betydande analytisk kapacitet i polisdistriktet – något som han upprepat i sina senaste publikationer. Han har också gett sitt fulla stöd för idén att skriva denna handbok som inriktar sig direkt på brottsanalytikerns roll i det problemorienterat polisarbetet.

Även om du håller med om att du har en betydande roll i problemorienterade projekt, kanske du frågar dig hur du skall kunna lyckas i den rollen med tanke på förutsättningarna i arbetet. Hur skall du kunna lägga ner all den tid som krävs för noggranna analyser? Hur skall du kunna engagera dig för ett projekt under någon längre tid, när du hela tiden förväntas göra statistiska rapporter och kartor? Hur skall du någonsin kunna bli accepterad som en likvärdig medlem i teamet om du inte är polis? Hur kan du fungera som en likvärdig medlem i teamet när din chef hela tiden vill godkänna varje analys du gör och se allt arbete innan det lämnas ut? Hur kan du bemästra den naturliga otåligheten hos poliser som vill genomföra åtgärder innan analysen är klar? Hur kan du övertyga dem om att överväga andra lösningar än att identifiera och gripa brottslingar? Hur skall du bemöta kritik om att du är mer intresserad av ”forskning” än av praktiska åtgärder? Du kan, kort sagt, undra vad det handlar om, eftersom det inte liknar något annat som du har varit med om.

Dessa frågor är bra frågor, men vi tror att polisarbetet genomgår en förändring och att du kan hjälpa till att påskynda den. Trycket på polisen att bli mer effektiv ökar och polischeferna kan inte längre säga att de skulle kunna få bukt med brottsligheten om de får utökade resurser. Nu måste de komma med detaljerade, ”faktabaserade” argument för att kunna få ytterligare resurser och de måste förklara exakt hur de skall användas. Resultatet av deras arbete övervakas dagligen, de brottsminskningar som uppnåtts i New York och på andra platser har gjort att det inte finns några ursäkter för misslyckande. Det finns med andra ord inget tvivel om att polisen kommer att bli allt mer beroende av data för att kunna begära resurser och för att fördela dem effektivt. Genom att tillhandahålla dessa data kan du utnyttja förändringen för en mer givande karriär inom polisen, men du kommer att behöva arbeta tålmodigt för att kunna tillhandahålla information i tid och i ett format som är till nytta för din organisation. Om du gör det och håller fast vid ditt fokus på brottsminskning, kommer du och ditt yrke att gradvis inta en mer central roll i polisarbetet – det problemorienterat polisarbetet ger dig den möjligheten.

Ytterligare läsning ►►►

Herman Goldstein (1979). *Improving Policing: A Problem-Oriented Approach*. *Crime and Delinquency*, April: 234–58.

Herman Goldstein (1990). *Problem-Oriented Policing*. New York: McGraw Hill.

Lär dig problemorienterat polisarbete

6. Håll dig till POP

En del polischefer som intresserat sig för problemorienterat polisarbete försöker gardera sig genom att kombinera det med andra strategier som kräver bistånd från allmänheten, som till exempel närpolisverksamhet, partnerskap för att minska brottsligheten eller *broken windows-teorin* (upprätthållande av ordning). Dessa polischefer kommer troligen att hävda att de genomför närpolisorienterad problemlösning (community-oriented problem solving – COPS) eller problemlösning tillsammans med samarbetspartners eller att deras åtgärder för att upprätthålla ordningen är en form av närpolisverksamhet. Faktum är att dessa strategier egentligen inte är förenliga och försök att kombinera dem kan ställa till en väldig oreda.

Problemorienterat polisarbete är en metod för analys och lösning av återkommande brottsproblem, medan närpolisverksamhet är en organisatorisk lösning på vad som anses vara en central svårighet i polisverksamheten, nämligen att få lokalt stöd från allmänheten i arbetet med att förebygga brott och ordningsstörningar. *Närpolisen inriktar sig därför på metoderna och inte på syftet med polisarbetet, och utgångspunkten är därför organisationen av polisarbetet.* Utgångspunkten är definierad på förhand snarare än efter en noggrann analys av verksamheten i enskilda distrikt. Inte ens betoningen på samarbete med allmänheten, som finns i båda metoderna (och i partnerskap för att minska brottsligheten), är egentligen någonting som de har gemensamt. Det beror på att man i problemorienterat polisarbete sällan söker samarbete med allmänheten i stort. *I det problemorienterade polisarbetet identifieras vissa samarbetspartners, vars hjälp behövs för att lösa ett aktuellt problem.* Om det gäller överfall vid busshållplatser skulle en nödvändig samverkanspartner i utvecklingen av en åtgärd vara det lokala bussbolaget. Om problemet är snatterier kommer samarbete att krävas med lokala butiksinnehavare. Ibland kan allmänhetens hjälp behövas när det gäller att genomföra åtgärder, till exempel när det gäller att montera lås och regler (deadbolts) på dörrar eller att inte ge pengar till tiggare. Allmänheten kan däremot sällan hjälpa till att analysera specifika problem eller att lösa dem.

Dessa skillnader kan lätt förvirra begreppen när ett problemorienterat projekt fokuserar på en nedgången stadsdel. I ett sådant fall bör projektet identifiera den

uppsättning enskilda problem som tillsammans bildar helheten. I stället för att försöka skapa ett förhållande till allmänheten i stort (som är målet med ett närpolisprojekt) skall ett problemorienterat projekt inrikta sig på att lösa de specifika problemen med till exempel knarkarkvartar, inbrott i företag eller stökiga krogar. I den mån som allmänheten blir aktivt engagerad i lösningen av dessa olika problem kan det bli fråga om helt olika personer beroende på problemets art.

Det är också viktigt att förstå skillnaden mellan problemorienterat polisarbete och broken windows-teorin. Med den förstnämnda metoden utarbetas *specifika* lösningar på de skiftande problem som polisen står inför, baserade på en noggrann och detaljerad analys av de bidragande orsakerna till varje problem. Broken windows-teorin, å andra sidan, förespråkar samma *generella* lösning – att hantera ordningsstörningar och upprätthålla ordningen – närhelst polisen börjar förlora kontrollen av brottsligheten. Denna metod baseras på två grundtankar. Den första är att smärre överträdelse successivt försämrar livskvaliteten för medborgarna. Ett stort antal mindre allvarliga överträdelse, var för sig ett mindre irritationsmoment, blir tillsammans ett stort problem. Att slänga en pappersbit på gatan är till exempel ingenting allvarligt, men om alla i ett område gör det blir området en soptipp. Den andra grundtanken i broken windows-teorin är att smärre överträdelse leder till allvarligare brott. Övergivna och igenbomade hus blir ofta plats för droghandel och kan ge upphov till många andra brott, även mord. Denna viktiga insikt har lett till att man i New York City och andra platser i större utsträckning bekämpar mindre förseelser.

Allt polisarbete kräver omdöme och polisarbete enligt broken windows-teorin kräver att polismännen på gatan fattar några mycket viktiga beslut. Därför skall detta inte förväxlas med ”nolltolerans”, som är en politisk slogan och omöjlig för polisen att följa, eftersom det snart skulle leda till ett överbelastat rättssystem och en avståndstagande allmänhet. Man måste räkna ut vilka överträdelse som leder till fler brott och vilka som inte gör det. I tunnelbanan i New York City upptäckte cheferna till exempel att ungdomar som plankade in ofta begick rån där. Genom att bekämpa de mindre brotten uppnåddes en minskning av de allvarligare brotten. Men cheferna i tunnelbanan upptäckte också att de som klottrade normalt inte begick mer allvarliga brott. Trots att bekämpningen av klotret var mycket effektiv (steg 11) ledde det inte till någon minskning av antalet rån.

Genom att utveckla kunskap om vilka förseelser som genererar allvarligare brott kan du bidra till valet av vilka smärre överträdelse som skall prioriteras i

brottsbekämpningen. Du kan ha en liknande roll vid försök med närpolisverksamhet och partnerskap för att minska brottsligheten. Men det är bara i problemorienterat polisarbete som du får chansen att spela en central roll vid uppläggning, genomförande och utvärdering av ett projekt. Det beror på att det problemorienterade polisarbetet är databaserat – och insamling, analys och tolkning av data är ditt jobb.

Skillnader mellan problemorienterat polisarbete och andra strategier

	<i>Fokusering</i>	<i>Mål</i>	<i>Argument</i>	<i>Metod</i>	<i>Första steg</i>
Problemorienterat polisarbete	Specifika, återkommande brottsproblem	Att avlägsna orsakerna till problemen	Förebyggande åtgärder är effektivare än lagföring	SARA-metoden	Att identifiera problem som kräver uppmärksamhet
Närpolisverksamhet (Community policing)	Utsatta områden	Att engagera lokalsamhället i brottsbekämpningen	De boende i lokalsamhället kan vara polisens ögon och öron	Att skapa förtroende genom kontakter med de boende och regelbundna möten i lokalsamhället	Att identifiera ett utsatt område och utse närpolis
Partnerskap för minskning av brottsligheten (Crime reduction partnerships)	Lokala områden	Att ta i anspråk hela lokalsamhället för att minska brottsligheten	Samordnade åtgärder från flera organisationer är det mest effektiva sättet att hantera brott	Att bilda partnerskap med företag, butiker, lokala myndigheter och grupper av medborgare i lokalsamhället	Att bilda partnerskap med flera organisationer
Broken windows-teorin	Nedgångna stadsdelar	Att stoppa det gradvisa förfallet mot allvarigare brott i ett område	Att kväva problemen i sin linda	Att hantera ordningsstörningar och att upprätthålla ordningen	Att identifiera ett område i förfall

Ytterligare läsning ►►►

James Q. Wilson och George Kelling (1982). *Broken Windows*.
The Atlantic Monthly, March: 29–38.

Lär dig problemorienterat polisarbete

7. Var brottsspecifik

I ditt distrikt kommer det ibland att förekomma vågor med en viss typ av brott, som till exempel bilstölder eller inbrott, och du kan få i uppdrag att kartlägga dessa överträdelser eller tillhandahålla annan information för att stödja åtgärder mot dem. Men dessa kategorier av brott är för omfattande för ett problemorienterat polisarbete. De inkluderar för många olika typer av brott, som alla behöver analyseras var för sig. Bilbrott kan till exempel, beroende på svårighetsgraden, inkludera:

- Stöld av navkapslar för försäljning eller stöld av emblem för samlare
- Inbrott i bilar för att stjäla kvarlämnade saker
- Inbrott i bilar för att stjäla radioapparater och annan utrustning
- Busåkning av ungdomar
- Tillgrepp av bil för tillfällig transport
- Tillgrepp av bil för användning vid annat brott
- Stöld av bil för eget bruk
- Stöld av bilar för ”slaktning” och försäljning av delar
- Stöld av bilar för försäljning
- Stöld av bilar för export
- Bilkapning

Som du kan se begås dessa brott av ett flertal olika anledningar, av olika förövare, med varierande grad av organisation, kunskap och färdigheter. Att stjäla navkapslar är det enklaste och minst riskfyllda och utförs av ungdomar, ”wanabees”. Busåkning kräver mer mod och viss grundläggande kunskap om hur man startar och kör en bil. Att stjäla bilar för export är ett mycket mer komplicerat brott som kräver god organisation och inkluderar många fler stadier och personer. Förövarna kan lika gärna vara ohederliga affärsmän som yrkesbrottslingar. Mer hänsynslösa och härdade brottslingar kapar bilar.

Dessa skillnader mellan brotten förklarar varför lösningen inte kan vara densamma. Busåkning kan minskas genom bättre inbyggd säkerhet, vilket förklarar varför elektroniska startlås medfört ett minskande antal biltillgrepp. Elektroniska startlås kan däremot inte förhindra bilkapning, eftersom offret kan tvingas lämna över nycklarna om de inte redan sitter i tändningen. Det finns de som hävdar att bilkapningar har

ökat i och med att tjuvarna nu bryter sig in i bostäder för att stjäla bilnycklar, eftersom nyare bilar med elektroniska startlås är svåra att stjäla på vanligt sätt. Elektroniska startlås kan också forceras av dem som har tillräckliga tekniska kunskaper. Startlåsen har förmodligen inte särskilt stor betydelse när det gäller stölder av bilar för export. Lösningen på detta problem kan vara bättre hamnkontroller, gränskontroller och dokument som är svårare att förfalska.

Att bryta ner ett större problem i mindre kategorier är bara det första steget för en ökad fokusering i ett POP-projekt. Ett POP-projekt i Charlotte, North Carolina, USA, inriktade sig till att börja med på stölder från bilar i centrum, men blev mer specifikt efter hand som problemanalysen utvecklades. Det första som kom fram var att problemet koncentrerades till parkeringsanläggningarna. Endast 17 procent av de inblandade bilarna hade parkerats i garage i anslutning till bostaden eller på gatan. Nästa upptäckt var att bilar som parkerats i öppna parkeringsanläggningar var sex gånger mer utsatta än de som parkerats i parkeringshus, där det i allmänhet var säkrare. Det betydde att projektet kunde fokusera på att förbättra säkerheten i öppna parkeringsanläggningar genom bättre belysning och stängsel och ökad bevakning av vakter. Detta är mycket lättare än att försöka minska de redan låga nivåerna av stölder i parkeringshus. Genom en ökad fokusering i ett POP-projekt på detta sätt ökar sannolikheten för att projektet skall lyckas och resursutnyttjandet blir effektivare.

Det finns några regler för hur man skall avgöra hur specifik man behöver vara för att ett POP-projekt skall bli framgångsrikt. En alltför snäv fokusering kan resultera i att åtgärderna inriktas på för få brott för att motivera de resurser som krävs, men det beror givetvis på typen av brott och hur allvarliga brotten är. Om det bara är några få navkapslar som stjäls, är det inte ett problem som kräver ett fullskaligt POP-projekt. Å andra sidan kan ett POP-projekt för att minska antalet rån i tobaksaffärer vara motiverat, även om det bara förekommer några få sådana rån om året, eftersom dessa kan urarta i värre brott, som till exempel mord, och eftersom de ökar oron hos allmänheten.

”Eftersom man så ofta har inriktat sig på grovt tillyxade grupper av olika brottstyper (som till exempel inbrott, rån eller bilstöld), har det varit praktiskt taget omöjligt att hitta de gemensamma nämnarna för de förhållanden som leder till vart och ett av dessa brott. Det innebär att vi måste vara uthålliga och försöka lösa brottsproblemen successivt, steg för steg och bit för bit.”

Källa: Barry Poyner (1986). *A Model for Action*. I Situational Crime Prevention, redigerad av Gloria Laycock och Kevin Heal. London: HMSO.

Några allvarliga brott, som till exempel skottlossning i skolor, är så sällsynta att de inte kan hanteras på lokal nivå genom problemorienterat polisarbete. Det beror på att de metoder som används i ett sådant arbete kräver en viss nivå av upprepade brottsligheter för att de bakomliggande orsakerna skall kunna identifieras. För dessa typer av brott måste polisen se till att det finns rutinemässiga säkerhetsåtgärder och att de inkluderar en väl utarbetad plan för att hantera dem.

Även om man bör undvika att börja med en lösning, är några lösningar på specifika brott så lovande att de kanske kan hjälpa till att definiera inriktningen i ett POP-projekt. För att återgå till exemplet med rån i tobaksaffärer, så finns det forskning som visar att man kan minska rånfrekvensen under kvällstid genom att ha minst två anställda i affären. Du skulle därför kunna undersöka hur många tobaksaffärer som ränas sent på kvällen i ditt distrikt. Om det är ett tillräckligt stort antal skulle du kunna föreslå att ett POP-projekt inriktas på dessa rån, helt enkelt eftersom du vet att det finns en effektiv lösning.

Dessutom kan du kanske, efter hand som du under analysen får mer kunskap om ett problem, bestämma dig för att hantera ett relaterat problem samtidigt, eftersom de två problemen har stora likheter. När du arbetar med ett problem, som till exempel gäller överfall av taxichaufförer, kanske du upptäcker att många av dessa har skett i samband med rånförsök och att det skulle vara mer ekonomiskt att inrikta ditt projekt på både rån och överfall. På så sätt kan du identifiera åtgärder som skulle minska båda problemen samtidigt.

Att vara mer specifik när det gäller inbrott i bostadshus

Forskarna Barry Poyner och Barry Webb hävdar att förebyggandet av inbrott, som inriktar sig på hemelektronik, kräver ganska annorlunda åtgärder jämfört med de inbrott som inriktar sig på kontanter eller smycken. De upptäckte många skillnader mellan dessa två typer av inbrott i den stad de studerade. När inbrottstjuvarna sökte efter kontanter eller smycken inträffade inbrotten för det mesta i äldre hus nära stadskärnan och utfördes uppenbarligen av brottslingar som kom till fots. När inbrottstjuvarna inriktade sig på hemelektronik, som till exempel TV-apparater och videobandspelare, skedde inbrotten vanligtvis i nyare, mer avlägsna förorter, och utfördes av bilburna brottslingar. Det var nödvändigt med bil för att transportera stöldgodset och den behövde parkeras nära huset, men inte så nära att den drog till sig uppmärksamhet. Utformningen av bostadsområden i nyare förorter tillåter det och Barry Poyners och Barry Webbs förslag på förebyggande åtgärder bestod huvudsakligen i åtgärder för att lösa bristen på övervakning av parkeringsanläggningar och gator. Deras förslag på förebyggande åtgärder mot inbrott i stadskärnan inriktade sig mer på förbättrad säkerhet och övervakning i entréerna till husen.

Källa: Barry Poyner and Barry Webb (1991). *Crime Free Housing*. Oxford: Butterworth-Architecture.

Lär dig problemorienterat polisarbete

8. Hämta hjälp från SARA – men använd ditt omdöme!

Att använda POP kräver att polisen: (1) noggrant definierar ett specifikt, återkommande problem, (2) genomför en detaljerad analys för att få en klar bild av de bidragande orsakerna, (3) gör en bred inventering av åtgärder som skulle kunna avlägsna orsakerna och få till stånd en bestående minskning av problemet samt (4) utvärderar hur framgångsrika de genomförda åtgärderna har varit. Detta är en form av aktionsforskning, som innebär att forskare arbetar sida vid sida med praktikerna för att hjälpa dem att utforma och förbättra åtgärder tills de uppnår önskat resultat. Detta kan jämföras med den vanliga forskarrollen, som innebär att forskaren arbetar avskilt från praktikerna, inhämtar bakgrundsinformation om det aktuella problemet och utför oberoende bedömningar av praktikernas arbete. Vid aktionsforskning är forskaren däremot en viktig medlem i problemlösningsteamet. Det gäller även din roll i ett POP-projekt, eftersom dina analyser måste ligga till grund för och vara vägledande för åtgärderna i varje steg i processen.

Du kommer att se att SARA-metoden bidrar till att hjälpa dig och ditt team att hålla er på rätt spår. SARA är som tidigare nämnts en engelsk akronym som formulerades av forskarna John Eck och Bill Spelman för att beteckna de fyra stadierna i problemlösningssprocessen: Scanning (problemidentifikation), Analysis (analys), Response (åtgärder) och Assessment (utvärdering). Genom att dela upp projektet i dessa separata steg bidrar SARA-metoden till att de nödvändiga stegen utförs i rätt ordning – åtgärder skall till exempel inte bestämmas innan en ordentlig analys av problemet har gjorts. Det är en nyttig kontroll av benägenheten hos polisen att hoppa över problemdefinition och analys och gå direkt till åtgärdsfasen.

Kritik har riktats mot SARA-metoden för att den ger en alltför förenklad syn på POP-processen och för att den skapar en föreställning om att brott och ordningsstörningar kan lösas ganska enkelt genom metoden. Kritikerna anser att metoden bortser från några viktiga frågor om brottsproblemets invecklade natur och omfattningen av det tankearbete och de diskussioner som normalt krävs för att utveckla och implemen-

tera nya lösningar på problem. Vi är överens om att många, om än inte de flesta, POP-projekt som redovisas av polisen brister i stringens och att analys och utvärdering ofta är ytlig. Men dessa misslyckanden kan inte metoden lastas för. De återspeglar snarare polisens brist på analytiska och utvärderande färdigheter och det är just därför som ditt bidrag i polisens problemorienterade arbete är så nödvändigt.

Vi instämmer inte heller i kritiken att SARA-metoden inte klargör att processen måste börja om från början om vidtagna åtgärder visar sig vara ineffektiva. I aktionsforskning förväntas teamet fortsätta sitt arbete tills ett projekt blir framgångsrikt genom att hela tiden förbättra eller ersätta de åtgärder som visar sig inte få avsedd effekt. Enligt vissa kritiker indikerar SARA-metoden att processen är avslutad efter utvärderingen och att utvärderingens funktion endast är att dokumentera de framgångar som sannolikt uppnåtts genom att problemlösningssprocessen följts. Då SARA-metoden presenteras schematiskt bör därför alltid framgå att så inte är fallet.

SARA-metoden kan däremot vara vilseledande i och med att man kan få uppfattningen att de fyra problemlösningssfaserna följer efter varandra strikt linjärt. Poliser tror ofta att så snart som en fas har avslutats (vanligtvis analysfasen) så kan den läggas bakom dem och att de inte behöver återgå till den. I själva verket följer projekt sällan en linjär kurs från scannings- och analysfaserna vidare till åtgärds- och utvärderingsfaserna. Processen består snarare av upprepningar på så sätt att en pågående analys kan resultera i en ändrad fokusering i projektet och diskussion om möjliga åtgärder kan leda till behov av nya analyser. Ju mer omfattande och ju mer komplicerat ett projekt är, desto oftare kommer det sannolikt att uppstå ett behov av att gå tillbaka till någon av faserna.

Professorerna Ronald Clarke och Herman Goldstein arbetade tillsammans i ett projekt som syftade till att minska stölder av köksutrustning från bostäder under byggnad i Charlotte, North Carolina, USA. Nybyggnadsprojekten fanns oftast i ganska isolerade glesbygdsområden och var omöjliga att bevaka effektivt, eftersom de var så många. De var svåra att säkra, eftersom byggföretagen gärna ville att presumtiva köpare skulle besöka fastigheterna under kvällar och helger. Eftersom så få brottslingar togs, fanns det inte mycket information om brottslingarna eller om hur de sålde stöldgodset. Forskarna övervägde ett stort antal möjliga lösningar, inklusive användning av bärbara

larm och övervakningskameror, förvaring av köksutrustningen i säkra containrar på platsen med GPS-spårningsenheter placerade i dem. Ganska snart upptäckte de en lösning som användes av några mindre byggföretag. De väntade helt enkelt med att installera köksutrustningen till den dag då köparen övertog huset. Med rutinaktivitetsteorins terminologi innebär detta att stöldobjekten inte längre saknade beskyddare.

Många byggföretag var till en början negativt inställda till denna idé. Försäljarna ansåg att husen var mer lättsålda om köksutrustningen fanns på plats och att köparna kanske skulle varnas för bostadsområdet, om frånvaron av köksutrustning tillskrevs stöldrisken. Det ansågs att det var betydligt mer komplicerat att hantera leverans och installation av köksutrustning efter hand som ägarna flyttade in i husen jämfört med en enda samtidig leverans och installation. Några antog felaktigt att byggnadsinspektörerna inte skulle godkänna husen om inte all köksutrustning hade installerats. Andra antog, även det felaktigt, att installationen var ett krav för att få bostadslån. Dessutom skulle individuella installationer innebära att byggföretagen inte längre skulle kunna ordna så att byggnadsinspektörerna skulle kunna utfärda godkännande för samtliga hus samtidigt.

Till en början gick det inte att komma runt dessa invändningar, men eftersom lösningen hade så många fördelar beslutade Ronald Clarke och Herman Goldstein att försöka hitta lösningar på de problem som byggföretagen åberopade. För att kunna göra detta, vilket är poängen med denna berättelse, behövde de föra mer noggranna förteckningar över de invändningar som gjorts och de sannolika fördelarna med den lösning som de föreslog. De behövde med andra ord gå tillbaka till analysfasen för att hitta den detaljerade information de behövde för att kunna genomföra åtgärden. Den informationen var användbar för att övertyga byggföretagen om att de borde följa den föreslagna lösningen och därmed minska antalet stölder.

Detta visar hur problemorienterat polisarbete är en process som löper fram och tillbaka, där det gradvisa inhämtandet av data och annan information leder till ytterligare frågor, till omdefiniering och till och med till ändrad inriktning efter hand som projektet fortskrider. Så snart en lovande åtgärd har identifierats måste dess kostnader och fördelar analyseras noggrant.

Alternativet att initialt göra en uttömmande analys av alla tillgängliga, tänkbara åtgärder innebär risk för att projektet kommer att tappa fart och att intresset hos de berörda går förlorat.

SARA och "5 i"

Professorn Paul Ekblom vid Home Office har nyligen föreslagit ett program som kallas "5 i" och som är en utveckling av SARA. Programmets syfte är att inhämta, organisera och överföra kunskaper om fungerande metoder:

1. **Information** – insamling och analys av information om brottsproblem och dess konsekvenser samt diagnostisering av orsaker.
2. **Ingripande** – övervägande av alla de ingripanden som skulle kunna göras för att hindra, avbryta eller reducera orsakerna och manipulera risken och skyddsfaktorerna.
3. **Implementering** – omsättning av möjliga ingripanden i praktiska metoder, genomförande av dem på ett sätt som är anpassat till de lokala förhållandena och kontroll av de vidtagna åtgärderna.
4. **Inblandning** – mobilisering av andra myndigheter, företag och enskilda så att de kan medverka i genomförandet av åtgärderna.
5. **Inverkan och processutvärdering** – utvärdering, feedback och korrigering.

"5 i" stöds av en mängd andra praktiska koncept och verktyg som utvecklats av Paul Ekblom, inklusive hans "Conjunction of Criminal Opportunity framework", en utveckling av rutinaktivitetsteorin. En sammanfattning av "5 i" finns på www.crimereduction.gov.uk/learningzone/5isprint.doc

Ytterligare läsning ▶▶▶

Ronald Clarke och Herman Goldstein (2002). *Reducing Theft at Construction Sites: Lessons from a Problem-oriented Project to Analysis for Crime Prevention*. Crime Prevention Studies, vol. 13, redigerad av Nick Tilley. Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing i Storbritannien). (Hämta från: www.cops.usdoj.gov)

9 10 11 12 13 14

Studera den situationella ansatsens kriminologi

Studera den situationella ansatsens kriminologi

9. Använd brottstriangeln

Den traditionella kriminologin är inte till stor hjälp för polisen i dess arbete, eftersom den oftast handlar om att hitta bakomliggande orsaker till avlägsna faktorer, som till exempel uppfostringsmetoder, arvsanlag och psykologiska eller sociala processer. Dessa faktorer kan i de flesta fall inte påverkas i det dagliga arbetet och hur faktorerna kombineras är mycket komplicerat för dem som vill förstå brottslighet och göra någonting åt den. Men du kommer att märka att teorierna och grundtankarna inom den situationella ansatsens kriminologi¹ (och den nya vetenskapen crime science) är mycket mer användbara i det dagliga polisarbetet. Det beror på att de handlar om de omedelbara situationsbaserade orsakerna till brott, inklusive frestelser, möjligheter och otillräckligt skydd av brottsobjekt (brottsoffer eller egendom). Du kommer att vara en skickligare medlem i ett problemorienterat team om du är insatt i dessa grundtankar.

Brottstriangeln (också kallad problemanalystriangeln) kommer direkt från en av huvudteorierna inom den situationella ansatsens kriminologi, nämligen *rutinaktivitetsteorin*. Denna teori formulerades av Lawrence Cohen och Marcus Felson och handlar om att brott inträffar när en motiverad gärningsman och ett lämpligt brottsobjekt (offer eller egendom) sammanträffar i tid och rum, utan att det finns någon kapabel beskyddare närvarande. Teorin tar existensen av en motiverad gärningsman för given, eftersom normal mänsklig girighet och själviskhet är tillräckliga förklaringar till kriminell motivation. Det görs ingen skillnad mellan ett mänskligt offer och egendom, eftersom båda kan tjäna brottslingens syfte. Beskyddare kan vara såväl människor som säkerhetssystem. Denna teori ledde till den ursprungliga brottstriangeln med tre sidor som motsvarar brottslingen, offret eller egendomen och platsen (se figuren).

Genom att rikta uppmärksamhet på de tre huvudkomponenterna i vilket brottsproblem som helst bidrar brottstriangeln till att säkerställa att din analys täcker alla tre komponenterna. Poliser är vana att tänka på ett

problem i termer av de brottslingar som är inblandade – faktum är att de nästan alltid enbart inriktar sig på hur de skall identifiera och gripa förövarna. Men POP kräver ett bredare åtgärdsspektrum och det kräver information om offren eller egendomen och de platser som brotten inträffat på.

Brottstriangeln ligger till grund för ett annat användbart analysverktyg – en klassificering av de tre huvudtyperna av *återkommande* problem som polisen möter:

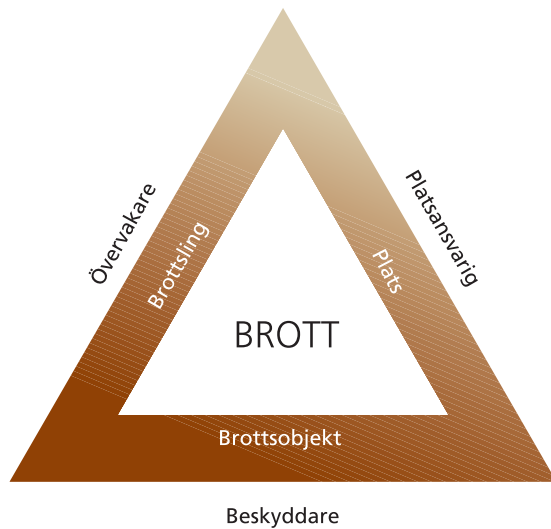
1. Upprepade brottsproblem med samma förövare som attackerar olika offer eller egendom på olika platser. Detta är ett problem med *specialiserade återfallsbrottslingar* (ravenous WOLF problems). En beväpnad rånare som attackerar ett flertal olika servicebutiker är ett exempel på ett sådant problem.
2. Problem med upprepade utsatthet för brott handlar om offer som upprepade gånger utsätts för brott av olika förövare. Detta är ett problem med *sårbara brottsobjekt* (sitting DUCK problems). Taxichaufför som upprepade gånger rånas på olika platser av olika personer är ett exempel på ett sådant problem.
3. Upprepade problem på samma plats handlar om olika förövare och olika brottsobjekt (offer eller egendom) som möts på samma plats. Dessa *platser* kännetecknas av att de är *särskilt brottsutsatta* (DEN of iniquity problems) eller oroshärdar (hot spots). Ett utskänkingsställe där många slagsmål äger rum, men alltid mellan olika personer, är ett exempel på ett sådant problem.

Observera att det är sällsynt med renodlade problem. De flesta problem utgör en blandning av angivna problem (1–3). Frågan är vilket som är det mest dominerande.

Den senaste formuleringen av brottstriangeln (se figuren) kommer att hjälpa dig att tänka på såväl åtgärder som analys. Den lägger till en yttre nivå av ”controllers” för vart och ett av de tre ursprungliga elementen:

- För brottsobjektet (offret eller egendomen) är detta den kapable **beskyddaren** i den ursprungliga formuleringen av rutinaktivitetsteorin – vanligtvis personer som själva skyddar sina egna tillhörigheter eller familjemedlemmars, vänner, grannars eller arbetskamraters tillhörigheter. Motsvarande gäller beskydd av presumtiva brottsoffer.
- För brottslingen är denne ”**övervakare**” (eng. handler), någon som känner brottslingen väl och som kan utöva viss kontroll över hans eller hennes handlingar. Övervakare kan vara föräldrar, syskon, lärare, vänner och make eller maka.

¹ ”Environmental Criminology” har i handboken översatts med ”den situationella ansatsens kriminologi”.

Figur 2: Brottstriangeln.

- För platsen är kontrollern den **platsansvarige**, den person som har ansvar för att kontrollera uppförandet på en viss plats, som till exempel en konduktör i ett tåg eller en lärare i en skola.

Genom tillägget av den yttre nivån med controllers ändras klassificeringen specialiserade återfallsbrottslingar/sårbara brottsobjekt/särskilt brottsutsatta platser till en teori om hur dessa återkommande problem uppstår:

- Problem med **specialiserade återfallsbrottslingar** (WOLF problems) inträffar när förövarna kan hitta brottsobjekt eller platser som är temporärt sårbara. De som kontrollerar dessa brottsobjekt och platser kan kanske förhindra framtida angrepp, men förövarna går vidare till andra brottsobjekt och andra platser. Det är den bristande kopplingen mellan brottsling och övervakare som underlättar för brottslingarna.
- Problem med **sårbara brottsobjekt** (DUCK problems) inträffar när presumtiva offer ständigt är i kontakt med potentiella brottslingar på olika platser, utan att offren vidtar åtgärder för att öka sin säkerhet och deras beskyddare antingen är frånvarande eller ineffektiva. Övervakaren kan förhindra att brottslingarna utför flera brott och den platsansvarige kan förbättra sin kontroll av uppförandet på de platser han eller hon ansvarar för, men offret kommer att möta andra brottslingar på andra platser. Motsvarande gäller sårbar egendom.
- Problem med **särskilt brottsutsatta platser** (DEN problems) inträffar när nya potentiella brottslingar och nya potentiella brottsobjekt sammanträffar på

en plats där den platsansvarige är svag.

Omgivningen fortsätter att underlätta incidenter, även om övervakaren motverkar lagöverträdelser och beskyddaren motverkar utsatthet för brott.

Att förstå hur dessa återkommande problem uppstår kan hjälpa dig att fundera vidare på vad som kan göras. Det handlar inte bara om att gripa brottslingar, utan även om att förhindra att de återfaller i brott genom ett bättre utnyttjande av övervakaren. Det handlar om vad brottsoffer kan göra för att minska risken för att utsättas för brott igen och det handlar om vilka ändringar som kan göras på de platser där problem inträffar, vare sig det är skolor, krogar eller parkeringsanläggningar. Kort sagt bör du inrikta dig på de aspekter som mest sannolikt kan leda till praktiska lösningar och undvika att samla in data om varje tänkbar aspekt av problemet.

Ytterligare läsning ▶▶▶

John Eck (2003). *Police Problems: The Complexity of Problem Theory, Research and Evaluation. I Problem-Oriented Policing. From Innovation to Mainstream*. Crime Prevention Studies, vol. 15, redigerad av Johannes Knutsson. Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing, Storbritannien).

Lawrence Cohen och Marcus Felson (1979). *Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach*. American Sociological Review 44:588–608.

Studera den situationella ansatsens kriminologi

10. Glöm inte att tillfället gör tjuven

För den situationella ansatsens kriminologer är ”tillfället gör tjuven” mer än bara ett populärt talesätt – det är en hörnsten i deras synsätt. De anser att brotten ökar om möjligheterna till brott ökar. Än mer viktigt är det att de också anser att brotten blir färre om möjligheterna till brott reduceras. Det är därför de förespråkar situationsbaserade förebyggande åtgärder som diskuteras längre fram i handboken. För att se om du håller med om att möjligheter (och frestelser) är orsak till brott kan du reflektera över följande situation som beskrivs av professorerna Gloria Laycock och Nick Tilley:

Tänk dig att alla situationsbaserade kontroller inte längre fanns: inga lås, inga tullkontroller, att betalning för parkering lämnas i en öppen behållare som töms då och då, ingen lånekontroll på bibliotek, ingen bagagekontroll på flygplatser, ingen biljettkontroll på tågstationer, inga trafikljus osv. Skulle antalet brott och ordningsstörningar då vara oförändrat?

Om du svarar att brott och ordningsstörningar naturligtvis skulle öka, då anser du också att tillfället är en orsak till brott. Otroligt nog håller de flesta kriminologer inte med om det. De anser att tillfället bara kan bestämma när och var brott begås, inte om det begås. Enligt deras åsikt bestäms brottsligheten helt och hållet av förövarnas brottsbenägenhet och mängden brott i samhället av förövarnas sammantagna brottsbenägenhet.

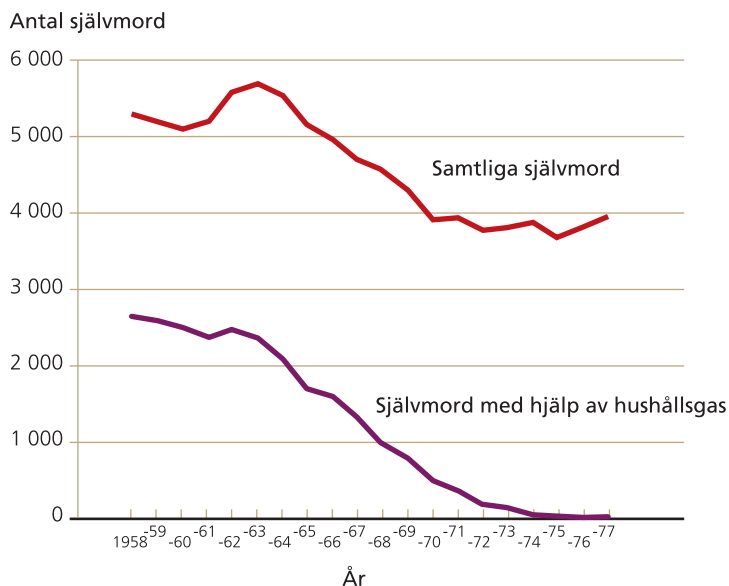
Faktum är att brottsnivån bestäms lika mycket av de tillfällen som samhällets fysiska och sociala organisation erbjuder som av människors attityder och brottsbenägenhet. Detta är svårt att bevisa utan att göra ett experiment, men det skulle vara oetiskt att skapa nya möjligheter till inbrott eller rån och sedan bara vänta och se vad som händer. Experiment har däremot företagits beträffande smärre överträdelser. I USA gav forskare på 1920-talet skolbarn möjlighet att fuska på prov,

att ljuga om fusket och att stjäla mynt i ett spel. Andra forskare har spritt ut frankerade och adresserade brev (några med pengar i) på gator för att se om de postades. I en tredje grupp laboratorieexperiment instruerades försökspersoner att ”straffa” personer som inte följde vissa instruktioner genom att ge kraftiga elchocker med en testapparat. (”Offren” ingick i själva verket i forskningsteamet och några elchocker gavs aldrig.)

Resultaten av dessa experiment stöder teorin om tillfället som orsak till brott. De flesta av försökspersonerna (även de som vanligtvis stod emot frestelser) tog tillfället i akt att uppföra sig ohederligt eller aggressivt – tillfällena som de fick genom sitt deltagande i experimenten. De överträdelser som studerades var inte särskilt allvarliga och man kan därför inte göra en direkt koppling mellan dem och sådana brott som rån eller bilstöld. Vi måste därför referera till några mindre strikta, men ändå övertygande, studier för att visa hur viktigt tillfället är som brottsorsak.

Självmod och tillfälle. Självmod är inte ett brott, men liksom många brott anses det vara en handling som utförs på grund av starka motiv. Självmodsutvecklingen i Storbritannien visar en tydlig koppling till tillfälle. Under 1950-talet begicks nästan 50 procent av alla självmord med gas från en gasspis. Denna gas innehöll dödliga mängder kolmonoxid. Människor stoppade helt enkelt in huvudet i gasugnen. Under 1960-talet började gasen tillverkas av olja i stället för kol. Den nya gasen innehöll mindre kolmonoxid och antalet gassjälvmod började minska. År 1968 utfördes endast 20 procent av självmorden med användning av gas. Då ersattes denna gas med naturgas från Nordsjön. Naturgas innehåller ingen kolmonoxid och är nästan omöjlig att använda för självmord. I mitten av 1970-talet skedde mindre än 1 procent av alla självmord med gas.

Det är mycket förvånande att minskningen av självmord med gas inte ersattes av en ökning av självmord med andra metoder. Mellan åren 1968 och 1975 sjönk det totala antalet självmord med en tredjedel från 5 298 till 3 693 (se figuren). (Detta skedde under en ekonomisk depression, när antalet självmord skulle kunna förväntas öka och faktiskt ökade i andra länder i Europa.) Andra förekommande självmordsmetoder valdes inte, eftersom dessa hade stora nackdelar. Överdoser kräver att man samlar ihop tillräckligt med piller och dessa är dessutom betydligt mindre dödliga än kolmonoxid. Hängning kräver mer kunskap och mod. Alla har inte ett skjutvapen och resultatet kan bli svåra skador i stället för död. Gasen fanns å andra sidan lättillgänglig i de flesta hem. Metoden var inte blodig, den

Figur 3: Självmord i England och Wales, 1958–1977.

var smärtfri och i hög grad dödlig. Det är därför inte förvånande att det var den dominerande självmordsmetoden under lång tid. Det är inte heller så förvånande att det totala antalet självmord sjönk när möjligheten att använda gas inte längre fanns.

Mord och dråp och tillfälle. Tillfället spelar en viktig roll som orsak till mord och dråp, vilket framgår av en jämförelse som gjordes för några år sedan mellan antalet mord och dråp i Storbritannien och USA. Antalet brott, inklusive våldsbrott, skiljer sig generellt sett inte nämnvärt mellan länderna, men antalet mord och dråp utgör ett iögonfallande undantag. Under åren 1980–1984 (den period som täcktes av undersökningen) var det totala antalet mord och dråp i USA 8,5 gånger större än i Storbritannien. Antalet mord och dråp med skjutvapen var 175 gånger så stort. I England och Wales (med omkring 50 miljoner invånare) sköts under denna period ”endast” 57 personer ihjäl. I USA, med en befolkning på omkring 230 miljoner (knappt fem gånger fler), sköts totalt 46 553 personer ihjäl.

Skillnaden i antalet mord och dråp mellan de två länderna har minskat under senare år, samtidigt som den totala brottsfrekvensen i de båda länderna närmat sig varandra. Antalet mord och dråp är dock fortfarande mycket högre i USA. Det beror på att många fler personer där äger skjutvapen. När det uppstår konflikter är det därför mer sannolikt att någon blir skjuten. Med andra ord spelar tillgängligheten av skjutvapen, som är en tillfällesvariabel, en viktig roll som orsak till antalet mord och dråp.

Att du förstår de argument som lagts fram i detta avsnitt och accepterar att tillfället orsakar brott innebär inte att du måste förneka betydelsen av andra orsaker, som till exempel besvärlig uppväxt i en splittrad familj och inkonsekvent uppfostran. Men det kommer att bidra till att du riktar din uppmärksamhet på praktiska sätt att förebygga brott och vara till hjälp i försvaret av dessa metoder när de kritiserar.

Ytterligare läsning

Marcus Felson och Ronald Clarke (1998). *Opportunity Makes the Thief*. Police Research Series, Paper 98, London: Home Office.

Studera den situationella ansatsens kriminologi

11. Tänk som en tjuv

När du analyserar problem eller funderar över lösningar på dem skall du koncentrera dig på anledningarna till att brotten begåtts – inte de avlägsna sociala eller psykologiska orsakerna, utan de omedelbara fördelar som brotten innebär för förövarna. I en radikal kritik av kriminologin påpekades för cirka 30 år sedan att bankrånare inte knuffades in genom dörren till banken av sina gener utan att de rånade banker för att de ville bli rika.

I många fall av stöld och rån är fördelarna uppenbara, men de är kanske inte lika tydliga när det gäller gängvåld eller så kallad meningslös vandalisering och graffiti. Graffiti kan vara en gränsmarkering för ett ungdomsgängs område eller ange var man kan köpa droger eller helt enkelt vara ett sätt att visa upp sig på. Kunskap om vilken av dessa anledningar som är den dominerande kan bidra till att ange inriktningen när det gäller lösningen av problemet och också att klara ut de bidragande faktorerna. Den kan också bidra till problemlösningar. I tunnelbanan i New York lyckades man lösa problemet med graffiti först efter att man förstått vilket motiv som drev klottrarna: Enligt forskarna George Kelling och Maryalice Sloan-Howitt, som hjälpte till att lösa problemet, var motivet att klottrarna ville visa upp sig, de ville se sitt verk dag efter dag när tågen passerade. Denna insikt ledde till att all graffiti togs bort omedelbart efter att den upptäckts, vilket löste problemet.

Inte ens när det gäller stöld är fördelarna alltid uppenbara. Så till exempel är det som oftast stjäls i amerikanska drugstores smärtstillande medicin, medicin som lindrar svullnad och antihistamin. Dessa medel stjäls eftersom de innehåller ämnen som kan ge eller förstärka en drogpåverkan. Vetskapen att missbrukare svarar för många stölder i drugstores underlättar utformningen av förebyggande åtgärder. Att förstå förövarnas motiv till brotten underlättar alltid arbetet med att hitta lösningar på dem.

Lika viktigt som att veta *varför* brottslingar begår brotten är det att veta *hur* brotten begås. Teorin om rationella val (*Rational choice theory*), ett annat verktyg inom den situationella ansatsens kriminologi, kan vara till hjälp när det gäller dessa frågor. Beteckningen på teorin är vilseledande, eftersom teorin inte utgår

från att brottslingar planerar sina brott noggrant – den utgår enbart från att de söker egen vinning genom sina brott, vilket är rationellt nog i sammanhanget. Teorin utgår inte ens från att förövarna lyckas uppnå de fördelar de söker. Detta beror på att förövarna sällan har all den information de behöver, de ägnar inte tillräckligt med tid åt att planera sina handlingar, de tar risker och de gör misstag. Det är så vi alla uppför oss i det dagliga beslutsfattandet och det är vad teoretiker kallar begränsad rationalitet (*bounded rationality*).

Brottslingar måste ofta fatta snabba beslut om hur de skall uppnå sina mål och hur de skall komma undan utan att åka fast. Genom att intervjua dem kan du få en bättre förståelse för hur de fattar sina beslut (se texturorna). Om du håller dig på ett generellt plan och undviker specifika frågor om deras egen brottslighet, kommer du att bli förvånad över hur obehindrat de kommer att prata. Trots allt tycker vi alla om att prata om oss själva och det vi sysslar med.

Professor Martin Gill vid Leicester University i England har berättat om en intervju i ett fängelse med en erfaren brottsling. Martin Gill frågade den intagne om han trott att han skulle åka fast för det brott, som han avtjänade straff för. Den intagne lutade sig tillbaka i stolen och gav Martin Gill en lång blick innan han svarade: "Jag trodde aldrig jag skulle få en så dum fråga från någon som studerar vid ett universitet. Tror du att jag skulle ha gjort det, om jag trott att jag skulle åka fast?"

Du kan ofta komma ganska långt genom att själv föreställa dig hur ett brott gått till. Vad måste göras i varje steg? Hur väljs brottsobjekten ut? Tvingas eller luras offren? Hur undviks vittnen? Hur undviks polisen? Hur kan stöldgodset säljas? Även om du inte kan besvara alla dessa frågor om de metoder som använts, *modus operandi*, kan ditt försök att tänka som en brottsling hjälpa dig att hitta en lösning. Det är vad professor Paul Ekblom menar när han ger problemlösare rådet att "tänka som en tjuv".

Ficktjuvar i tunnelbanan berättade för Paul Ekblom att de ofta uppehöll sig nära skyltar som varnade passagerare för ficktjuvar. Skyltarna fick passagerarna att känna efter på den ficka där plånboken fanns för att försäkra sig om att den inte stulits. Detta gjorde det mycket enklare för ficktjuvarna.

Professor Derek Cornish vid London School of Economics arbetar också med teorin om rationella val. Han har utvecklat ett koncept som kommer att hjälpa dig att nysta upp den serie av beslut som fattas i en brottsituation. Det kallas ”brottsmanuset” (the crime script). Den bakomliggande idén är att alla olika kategorier av brott kräver en viss uppsättning standardåtgärder som utförs i en viss ordningsföljd, precis som i manuset till en pjäs. De olika scenerna är de olika stadierna i brottshandlingen, brottslingarna är skådespelarna och de verktyg de använder är rekvisitan. Detta visar att även ett till synes enkelt brott, som att tillgripa en bil från en parkeringsplats för tillfällig användning, kräver att brottslingen fattar beslut om hur han eller hon skall gå vidare under varje stadium i brottshandlingen. Studier av dessa beslut avslöjar många möjliga tillfällen till intervention och ju mer du känner till om brottsmanuset, desto mer kan du hjälpa till med att identifiera möjliga motåtgärder.

Förutom att själv göra intervjuer kan du söka i litteraturen efter studier med intervjuer med liknande grupper av brottslingar som de som är aktuella i ditt projekt. Den situationella ansatsens kriminologer har gett väsentliga bidrag till vår kunskap om brottsmetoder genom att intervjua biltjuvar, rånare, inbrottstjuvar, snattare och till och med ”EU-bedragare”. Även om dessa brottslingar inte är riktigt desamma som de du står inför, kan ett noggrant studium av andras intervjuer bidra till bättre förståelse av ditt eget problem, speciellt om du dessutom kompletterar bilden genom att titta närmare på brottsanmälningar och fördelningen av brott i tid och rum. Genom kunskapen om att inbrottstjuvar oftast tar sig in i hus genom bakdörrar eller fönster och att de ofta återkommer ganska snart för att bryta sig in i samma hus igen, skaffar du dig inte bara en kunskap om deras beslutsprocess, utan också om motåtgärder som kan vidtas omedelbart.

Ytterligare läsning ►►►

Derek Cornish (1994). *The Procedural Analysis of Offending and its Relevance for Situational Prevention*. I Crime Prevention Studies, vol. 3, redigerad av Ronald Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press.
(Hämta från: www.popcenter.org)

Beväpnade rånare berättar

Motiv

”Du sitter där ensam och du känner att fickorna är tomma, hyran ska betalas liksom elräkningen och gasräkningen, du får kravbrev hela tiden och du säger: Jag önskar att jag hade lite pengar, jag behöver pengar. Det är vad du inte har. Du börjar bli desperat eftersom du inte har några pengar och vargarna är efter dig ... [Efter mitt senaste rån] gav jag hyresvärden lite pengar och skickade lite till elbolaget och gasbolaget. Jag hade kvar omkring tjugo eller trettio dollar. Jag köpte lite öl, cigaretter och lite kokain, njöt någon minut. Jag låter folk veta att jag försöker betala så att de lämnar mig i fred. Nu kan jag fortsätta med mitt vanliga kneg tills det kör ihop sig igen.” (Sid. 43–44)

Fördelarna med rån

”Rån är det snabbaste sättet att få pengar. Genom rån får du mest pengar snabbt ... Vid inbrott måste du sälja stöldgodset innan du får pengarna. När det gäller droger måste du göra affärer med för många personer, en massa personer. Du säljer för femtio eller hundra dollar till en, för femtio eller hundra dollar till en annan - det tar för lång tid. Men om du kan ta reda på var det finns kontanter är det bara att gå dit och ta för sig, då får du tag i allt på en gång. Inga problem. Jag har provat på inbrott, jag har provat på drogförsäljning ... det tar för lång tid att få in pengar.” (Sid. 51–52)

Välja offer

”Jo, jag vet vart man ska gå [för att hitta bra rånoffer]. Vanligtvis går jag till alla de platser där knarklangare håller till ... men jag har också hoppat på några som kommer från uttagsautomater.” (Sid. 78)

”Dom som jag rånat är langare ... de ringer inte efter polisen. Vad ska dom säga till polisen? Han rånade mig på knarket? De är de enklaste för mig. Jag vill inte skada oskyldiga människor, jag hoppar mest på langare.” (Sid. 64)

Våld

”Ja, om [offret] tvekar, är obeslutsamt, blir man lite aggressiv och pressar dom ... jag kanske slår dom i skallen med pistolen. ‘Skynda på med pengarna och sluta trassla annars kan du råka riktigt illa ut!’ När de ser att du menar allvar tar dom som regel fram pengarna.” (Sid. 109)

Källa: Richard Wright och Scott Decker (1997). *Armed Robbers in Action*. Boston: Northeastern University Press.

Studera den situationella ansatsens kriminologi

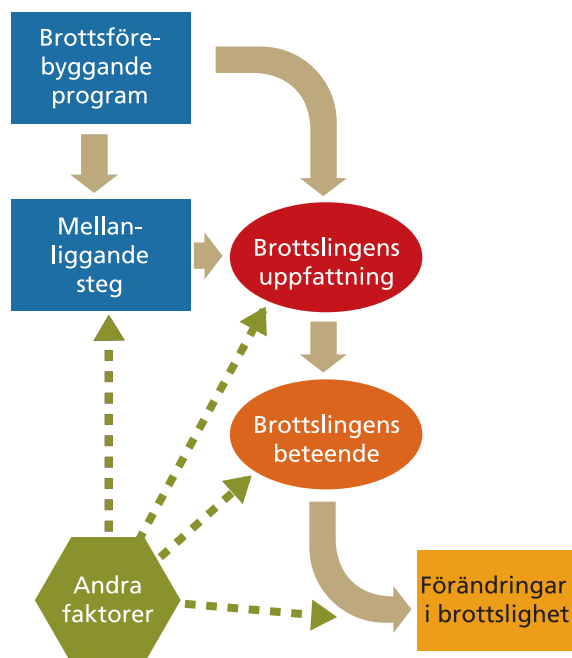
12. Förvänta dig att brottslingar reagerar negativt

Nästan all brottsförebyggande verksamhet handlar om att ändra brottslingars *uppfattning* om möjligheterna till brott. Som figuren nedan visar tar förebyggande åtgärder ibland direkt sikte på uppfattningar, som när polisen informerar brottslingar om att den håller ögonen på dem. Men de flesta förebyggande åtgärder fungerar genom ett eller flera mellanliggande steg, som till exempel när boende deltar i projekt av typen *Operation märkning*, märker sin egendom och sätter upp dekalering på sina fönster eller dörrar som visar att de deltar i projektet. Ändringar i brottslingarnas uppfattning om möjligheterna till brott påverkar deras beteende, vilket i sin tur förändrar brottsmönster.

I många fall kommer de förebyggande åtgärderna att avskräcka brottslingar från ytterligare brott. Åtgärderna kan också få oavsiktliga effekter som (1) minskning av brott utanför det område där åtgärderna genomförs, vilket kallas "*fördelsspridning*" (steg 14 och 41) och (2) minskning av brott innan åtgärderna har vidtagits, vilket kallas "*föregripande effekt*" (steg 46). Förebyggande åtgärder uppnår dock inte alltid den avsedda effekten, ibland på grund av att de presumtiva förövarna är ovetande om de åtgärder som har vidtagits. Åtgärder som inte är kända kan till exempel ändra risken att begå brott, utan att förövarna är medvetna om det. Följaktligen kommer de att fortsätta att begå brott. I andra fall kan förövarna reagera negativt på de förebyggande åtgärderna. Dessa negativa reaktioner inkluderar trots, omfördelning och anpassning.

- **Trots** inträffar när förövarna utmanar det legitima i ansträngningarna att förebygga brott och begår flera brott snarare än färre. Det har hävdats att en del brottslingar reagerar så efter att ha blivit gripna för misshandel i hemmet. Trots är mer sannolikt när polisen anses ha varit orättvis och hårdhänt. Det finns forskningsresultat som visar att personer är mer laglydiga om polisen behandlar dem rättvist, även om resultatet av polisens ingripande mot dem inte blir vad de önskar.

- **Omfördelning** inträffar när brottslingar ändrar sitt beteende för att kringgå förebyggande åtgärder. Omfördelning är motsatsen till fördelsspridning och båda fenomenen förekommer i fem olika former, som framgår av tabblån på motstående sida. Omfördelning är ett allvarligt hot, men det är långt ifrån oundvikligt. Undersökningar visar att situationell brottsprevention i många fall medför mycket liten eller ingen omfördelning och att när omfördelning förekommer är det ändå, som regel, fördelarna som överväger (steg 14).
- **Anpassning** syftar på en mer långsiktig process där förövarna upptäcker nya svaga punkter efter att förebyggande åtgärder vidtagits under en tid. Professorerna Paul Ekblom och Ken Pease och andra forskare använder ofta parallellerna med "kapprustning" mellan förebyggare och brottslingar när de diskuterar denna process. Vi kan därför förvänta oss att många brott som har minskat i antal på grund av förebyggande åtgärder, kommer att återkomma efter hand som förövarna upptäcker nya sätt att begå dem. Ett perfekt exempel på detta är kreditkortsbedrägeri (se tabellen på motstående sida). Alla förebyggande åtgärder är dock inte lika sårbara inför de kriminellas kreativitet. Forskaren Neal Shover har till exempel hävdats att tekniken har gett oss ett varaktigt skydd mot kassaskåpsprängningar.

Figur 4: Alla förebyggande åtgärder är beroende av hur brottslingen uppfattar dem.

Omfördelning och fördelsspridning. Inbrott i lägenheter.

Typ	Definition	Fördelsspridning	Omfördelning
Geografisk ¹	Geografisk förflyttning	Minskning av inbrott i det flerfamiljshus som åtgärden införs i och i närbelägna flerfamiljshus	Överflyttning av inbrotten till ett annat/andra flerfamiljshus
Tidsmässig ¹	Förändring av tidpunkt	Minskning av inbrott under dag- och kvällstid	Omfördelning från dag- till kvällstid
Med avseende på offer/egendom ²	Förändring av brottsobjekt	Minskning av inbrott i flerfamiljshus och villor	Omfördelning från flerfamiljshus till villor
Taktisk ²	Förändring av brottsmetoder	Minskning av angrepp på låsta och olåsta dörrar	Omfördelning från angrepp på olåsta dörrar till angrepp på låsta dörrar
Med avseende på brottstyp ²	Övergång till annan typ av brott	Minskning av inbrott och stölder	Omfördelning från inbrott till stölder

¹ Se steg 42
² Se steg 43

Brottslingars anpassning och kreditkortsbedrägeri

I en serie publikationer har professor Michael Levi och hans kollegor beskrivit hur ett samarbete mellan polisen, Home Office och kreditkortsutgivare lett till framgångsrika åtgärder i bekämpningen av kreditkortsbedrägeri i mitten av 1990-talet. De åtgärder som infördes inkluderade nya lägre beloppsgränser för att handlare skulle få transaktioner godkända och kraftigt förbättrade metoder när det gällde sättet att skicka nya kreditkort per post till kunderna. Som tabellen nedan visar skedde det en påtaglig minskning i antalet bedrägerier. Under senare år har kreditkortsförlusterna däremot börjat stiga igen. Det beror huvudsakligen på ökade förluster i situationer där själva kortet inte visas upp (på grund av Internetförsäljningens snabba expansion) och på grund av förfalskade kort (som organiserade gäng i östra Asien påstås ligga bakom).

Tabell 2: Förluster på grund av kontokortsbedrägerier i Storbritannien, miljoner pund.

	Kortet har inte visats upp	Bedrägeri i samband med ansökan	Förfalskning	Försändelse ej mottagen ³	Förlorat och stulet	Övrigt	Totalt
1991	0,4	2,0	4,6	32,9	124,1	1,6	165,6
1992	1,3	1,4	8,4	29,6	123,2	1,0	165,0
1993	1,6	0,9	9,9	18,2	98,5	0,8	129,9
1994	2,5	0,7	9,6	12,6	71,1	0,5	96,9
1995	4,6	1,5	7,7	9,1	60,1	0,3	83,3
1996	6,5	6,7	13,3	10,0	60,0	0,5	97,1
1997	12,5	11,9	20,3	12,5	66,2	1,2	122,0
1998	13,6	14,5	26,8	12,0	65,8	2,3	135,0
1999	29,3	11,4	50,3	14,6	79,7	3,0	188,3
2000	56,8	10,2	102,8	17,3	98,9	6,5	292,5

³Försändelse med kreditkort har inte mottagits av den rättmätige innehavaren.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Paul Ekblom (1997). *Gearing up Against Crime: a Dynamic Framework to Help Designers Keep up with the Adaptive Criminal in a Changing World*. International Journal of Risk, Security and Crime Prevention, 2: 249–265. Finns även på www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/risk.pdf

Studera den situationella ansatsens kriminologi

13. Låt dig inte nedslås av omfördelningsteorin

I det problemorienterade polisarbetet försöker man ofta minska möjligheterna till brott. Så till exempel kan fönsterlås monteras för att förebygga inbrott i flerfamiljshus och övervakningskameror installeras för att förebygga stölderna på parkeringsanläggningar. Dessa sätt att minska möjligheterna till brott möter ofta samma invändning: allt de innebär är en omfördelning av brotten, de förebygger dem inte. Enligt denna teori om omfördelning sker en omfördelning av brott på i huvudsak fem sätt:

1. Brotten omfördelas från en plats till en annan (**geografiskt**).
2. Brotten omfördelas från en tidpunkt till en annan (**tidsmässigt**).
3. Brotten omfördelas från ett offer/objekt till ett annat (**byte av brottsobjekt**).
4. En metod att begå brott ersätts av en annan (**taktiskt**).
5. En typ av brott ersätts av en annan (**byte av brottstyp**).

I vart och ett av fallen utgår teorin från att brottslingar måste begå brott, oavsett vilka hinder de tvingas övervinna. Grunden för antagandet är antingen att benägenheten att begå brott byggs upp och måste få en utlösning på samma sätt som sexualitet eller att ”professionella” brottslingar eller drogmissbrukare måste skaffa sig en viss inkomst från brott för att kunna fortsätta sin livsstil. Omfördelningsteorin tar inte i beaktande den viktiga roll som frestelse och tillfälle har som orsak till brott (steg 10).

Inte ens för de mest aktiva brottslingarna lägger omfördelningsteorin tillräcklig vikt vid tillfällena till brott. Forskning har dock visat att drogmissbrukare anpassar sig till förändringar i tillgången på droger. Missbrukare kan ibland tvingas använda mindre mängder eller sämre droger på grund av att tillgången har strypts.

När det gäller professionella brottslingar som bankrånare finns det ingen anledning att förutsätta att de måste skaffa sig en viss summa pengar genom brott. De skulle helt säkert begå färre rån om dessa blev svå-

rare och mer riskabla att begå, precis som de skulle begå fler rån om det blev enklare. Bankrånare, liksom alla andra, kan ibland behöva anpassa sig till knappa omständigheter och nöja sig med lägre inkomster.

Detta betyder inte att vi kan bortse från omfördelning. Enligt teorin om rationella val kommer omfördelning att ske när fördelarna överväger nackdelarna. När till exempel rattlås infördes i alla nya bilar, som såldes i Storbritannien från och med 1971, stals allt fler äldre bilar, som inte hade sådana lås. Eftersom dessa äldre bilar var lätta att hitta för brottslingarna, är denna omfördelning inte förvånande. Men enligt ett flertal andra studier har ingen omfördelning alls skett eller endast i begränsad omfattning. Till exempel:

- Krav på legitimation minskade kraftigt antalet checkbedrägerier i Sverige, utan någon märkbar omfördelning till någon tänkbar alternativ brottstyp.
- Omfattande förebyggande åtgärder i banker i Australien minskade antalet bankrån och det fanns inga tecken på en ökning av antalet rån mot affärer, bensinstationer, bookmakers, motell eller personer på gatan.
- När kommunen förbättrade gatubelysningen i ett förfallet bostadsområde i Midlands, England, resulterade det inte i någon överflyttning av brott till något närbeläget område.
- När förbättrad säkerhet minskade antalet stölderna i ett parkeringshus i Dover, England, fanns det inga tecken på att stölderna ökade på andra närbelägna parkeringsanläggningar.
- När gator stängdes i Finsbury Park i London och polisen ökade sin patrullering där fanns det knappast några tecken på att de prostituerade flyttade sin verksamhet till andra platser i närheten. Enligt forskarna var många av de kvinnor som gick på gatan i Finsbury Park inte särskilt djupt engagerade i prostitutionen, men såg den som ett relativt enkelt sätt att livnära sig. När villkoren ändrades, ändrades även deras engagemang och många verkar ha gett upp verksamheten (steg 44).

I dessa exempel tycks förövarnas kostnader för en omfördelning ha varit högre än vinsterna och exemplen bekräftar att omfördelning är mycket mindre vanligt än vad de flesta tror. Det råder enighet om det i tre olika studier om omfördelning som genomförts i Kanada, USA och Nederländerna. Av den nederländska studien (som är den senast genomförda) framgår att i 22 av 55 undersökningar, där omfördelning undersökts, kunde inga tecken på det upptäckas. I de övriga 33 undersökningarna, där tecken på omfördelning fanns, verkade endast en del av brottsligheten ha omfördelats. I samt-

liga fall översteg det antal brott som förebyggts det antal som omfördelats.

Sammanfattningsvis är omfördelning alltid en risk, men det finns starka teoretiska skäl att inte betrakta det som något oundvikligt. Dessutom visar studier av omfördelning att den, även när den inträffar, är långt ifrån fullständig och att viktiga nettominskningar av antalet brott kan uppnås genom åtgärder som minskar tillfällena till brott.

Påstådd omfördelning kan ofta avfärdas vid närmare granskning

I tunnelbanan i London trodde man att det framgångsrika bytet till nya biljettmaskiner för att eliminera 50-pencemynt helt enkelt hade förflyttat problemet till 1-pundsmünt, som började dyka upp så snart som det inte längre gick att använda 50-pencemynt. En analys visade dock följande.

1. Omfattningen av problemet med 1-pundsmünt (färre än 3 500 per månad) kom aldrig i närheten av problemet med 50-pencemynt (95 000 per månad som mest).
2. 1-pundsmünt hittades på stationer som inte tidigare drabbats av problemet med 50-pencemynt.
3. Vilken skolpojke som helst kunde göra ett 50-pencemynt genom att linda in ett 10-pencemynt i aluminiumfolie, men bara de som har rätt utrustning kan göra 1-pundsmünt genom att fylla kopparrör med lödtenn och sedan kapa röret noggrant.

Vi kan se att de två problemen gäller olika stationer och olika förövare och att hänvisningen till omfördelning är tvivelaktig.

Källa: Ronald Clarke, Ronald Cody och Mangai Natarajan (1994). *Subway Slugs: Tracking Displacement on the London Underground*. *British Journal of Criminology*, 34: 122–138.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Rene Hesselning (1994). *Displacement: A Review of the Empirical Literature*. I *Crime Prevention Studies*, vol. 3, redigerad av Ronald Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press. (Hämta från: www.popcenter.org)

Studera den situationella ansatsens kriminologi

14. Förvänta dig en fördelsspridning

Forskare som har sökt efter omfördelning har ibland hittat det motsatta. I stället för att finna att brotten överflyttats till någon annan plats eller någon annan tidpunkt, har de funnit att minskningen av antalet brott varit mer omfattande än de förväntat sig och även omfattat områden som inte berörts av de brottsförebyggande åtgärderna. Det är en relativt ny upptäckt, men det finns redan många exempel:

- Som väntat minskade antalet bokstölder i ett bibliotek i University of Wisconsin i USA efter att böckerna märkts elektroniskt, men det blev också en minskning av stölder av videokassetter och annat material, som inte hade märkts.
- När en affärsinnehavare i New Jersey i USA införde daglig inventering av de mest värdefulla elektroniska varorna i sitt lager minskade antalet stölder av dessa kraftigt, men det blev också en kraftig minskning av stölder av de varor, som inte inventerades.
- När övervakningskameror installerades i vissa korsningar i Strathclyde i Skottland var det inte bara färre som körde mot rött ljus på dessa platser, utan även vid andra korsningar med trafikljus i närheten.
- Förbättringar av säkerheten i hus som upprepade gånger utsatts för inbrott i ett bostadsområde i Kirkholt, Rochdale, England minskade antalet inbrott i hela Kirkholt, inte bara i husen med ökad säkerhet.
- När gatubelysningen förbättrades i ett större bostadsområde i England minskade brottsligheten både i det bostadsområdet och i ett närbeläget bostadsområde där belysningen inte hade förbättrats.
- När fordonsspårningssystem infördes i sex stora städer i USA sjönk antalet bilstölder generellt, inte bara från de bilägare som hade installerat spår-sändare i sina bilar.

Dessa fall är alla exempel på en fördelsspridning av brottsförebyggande åtgärder. Det verkar som om potentiella brottslingar är medvetna om att nya förebyggande åtgärder har vidtagits, men att de ofta är osäkra på den exakta räckvidden. De kan tro att åtgärderna har vidtagits i större utsträckning än som i själva verket har skett och att den *ansträngning* som krävs för att begå brott, eller de risker som det innebär, har ökat i ett större område, på fler tidpunkter eller när det gäller fler brottsobjekt än vad som egentligen är fallet.

En fördelsspridning är en skänk från ovan som i hög grad gör situationella brottsförebyggande åtgärder ännu mer tilltalande, men vi vet ännu inte hur vi medvetet skall kunna öka fördelsspridningen. En viktig metod kan vara publicitet. En informationskampanj bidrog till att sprida fördelarna med övervakningskameror till en hel busspark med 80 bussar i norra England, trots att kameror endast installerats i ett fåtal av bussarna. En av bussarna med kameror visades på skolorna i området och de första gripandena på grund av kamerorna fick mycket publicitet i nyhetsmedierna.

Man bör förvänta sig att fördelsspridningen kan avta när förövarna upptäcker att risken och ansträngningen att begå brott inte har ökat så mycket som de trodde. Detta inträffade under den första tiden som alkotester började användas, vilket hade en mycket större omedelbar effekt på antalet rattfulla än vad som förväntats med hänsyn till den faktiska ökningen av risken att åka fast. Men efter hand som bilförarna märkte att risken att stoppas fortfarande var liten började antalet rattfyllerister öka igen. Detta kan innebära att man måste utveckla metoder som gör att förövarna aldrig kan veta vilken risknivån är eller hur mycket extra ansträngning som krävs om de ska fortsätta med brotten.

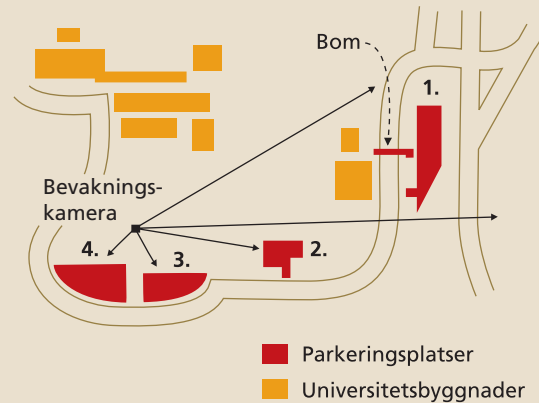
I det praktiska arbetet är fördelsspridningen viktig som motargument mot omfördelning gentemot dem som motsätter sig förebyggande åtgärder. Du kommer att möta många sådana! Det är också viktigt att du planerar din utvärdering så att den tar en eventuell fördelsspridning med i beräkningen. Annars kan kanske de förebyggande åtgärdernas effektivitet ifrågasättas på grund av att brotten minskade mer dramatiskt än som kunde förväntas.

Fördelsspridning och övervakningskameror på ett parkeringsområde vid ett universitet

Den nye säkerhetschefen vid University of Surrey i England beslutade att lösa problemet med stölder på universitetets parkeringsplatser genom att installera en övervakningskamera. Han placerade kameran på en mast för att kunna övervaka parkeringsplatserna. Som visas i figuren kunde kameran inte täcka alla fyra parkeringsplatserna lika mycket, eftersom sikten över parkeringsplats 1 skyms av byggnader. Man skulle därför kunna förvänta sig att, om övervakningskameran skulle ha någon effekt när det gäller att förebygga brott, den bara skulle avse de parkeringsplatser som övervakades helt. Man skulle kanske också kunna förvänta sig att kameraövervakningen skulle medföra att brotten överflyttades från de övervakade parkeringsplatserna till den parkeringsplats som inte kunde övervakas lika väl. Faktum är att antalet fall av stöld och vandalisering på parkeringsplatserna halverades under det första året som övervakningskameran var i bruk, till 65 från 138 under året dessförinnan. Antalet brott minskade lika mycket på parkeringsplats 1, som bara delvis täcktes av kameran, som på de tre andra parkeringsplatserna. Denna fördelsspridning på grund av övervakningen berodde troligen på att de potentiella brottslingarna var medvetna om att kameraövervakning hade införts på universi-

Kameraövervakning

tetsområdet, men att de inte kände till övervakningens begränsningar. Många beslutade sig troligen för att det inte längre var värt risken och besväret att försöka begå brott på universitetets parkeringsplatser.

Källa: Barry Poyner (1997). *Situational Prevention in Two Parking Facilities*. I *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, redigerad av Ronald V. Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Ronald Clarke och David Weisburd (1994). *Diffusion of Crime Control Benefits: Observations on the Reverse of Displacement*. I *Crime Prevention Studies*, vol. 2, redigerad av Ronald Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press. (Hämta från: www.popcenter.org)

15 16 17 18 19

Identifera brottsproblem

Identifiera brottsproblem

15. Säg STRAFF när du skall förklara ett problem

Ett *problem* är en samling återkommande med varandra förknippade brott eller ordningsstörningar som allmänheten förväntar sig att polisen skall hantera. Med denna definition riktas uppmärksamheten på sex utmärkande element i ett problem: **Samhörighet/likheter**, **Tillfällen/händelser**, **Repetitivt/återkommande**, **Allmänheten**, **Förväntningar** och **Förstörelse/skada**. Dessa element bildar tillsammans ordet **STRAFF**:

- **Samhörighet/likheter.** Att brott eller ordningsstörningar är repetitiva eller återkommande innebär att det är frågan om tillfällen eller händelser som är liknande eller på något sätt hör samman. De kan alla ha begåtts av samma person, gentemot samma typ av offer, inträffat på samma typ av plats, inträffat under liknande omständigheter, utförts med samma typ av vapen eller ha en eller flera andra faktorer gemensamt. Tillfällen eller händelser utan någonting gemensamt är en slumpvis uppsättning av tillfällen eller händelser, inte ett specifikt problem. Med gemensamma egenskaper bildar tillfällen eller händelser ett mönster. Brott eller ordningsstörningar som bildar mönster är ofta symtom på ett problem.
- **Tillfällen/händelser.** Problem utgörs av enskilda tillfällen eller händelser, som till exempel ett bostadsinbrott, en misshandel eller en ordningsstörning. De flesta sådana är kortvariga, men några kan sträcka sig över en längre tid – till exempel vissa bedrägerier. Ett problem måste bestå av mer än ett enstaka tillfälle eller en enstaka händelse.
- **Repetitivt/återkommande.** Om det finns fler än ett tillfälle eller en händelse är det en indikation på att de kan komma att upprepas. De kan vara symtom på ett akut eller ett kroniskt problem. Ett akut problem uppstår plötsligt, som när ett bostadsområde med få bilbrott plötsligt utsätts för många sådana brott. Ett kroniskt problem finns under en längre tid, som i fallet med ett prostitutionsstråk som har funnits längs samma gata i många år. Vare sig problemet är akut eller kroniskt kommer dessa tillfällen eller händelser att återkomma såvida inte någonting görs.

- **Allmänheten.** Problem drabbar allmänheten, som inkluderar enskilda personer, företag, myndigheter och andra grupper. Interna händelser inom polisen, som inte berör på allmänheten, inkluderas inte. Olyckor som till exempel inträffar med polisbilar på ett område som enbart disponeras av polisen är inte ”problem” (även om många av de metoder som beskrivs i handboken skulle kunna tillämpas på dem). Lägga märke till att detta element inte kräver att alla eller ens de flesta har drabbats av problemet. Det räcker att några har det.
- **Förväntningar.** En del medborgare förväntar sig att polisen skall göra någonting åt orsakerna till brott och ordningsstörningar. Antalet personer som förväntar sig att polisen skall göra något åt ett problem behöver, som nämnts, inte vara stort. Händelser som enbart är irriterande för polisen är inte ett problem, i varje fall inte tekniskt sett. Även om allmänhetens klagomål hos polisen är viktiga indikatorer på vilka förväntningarna som finns, kan människor ibland ha svårt att kommunicera med polisen, eller inser kanske inte att polisen vill och kan göra något åt deras problem, varför de inte vänder sig dit. Om allmänheten insåg polisens möjligheter skulle kanske dess förväntningar förändras. Icke desto mindre får allmänhetens förväntningar aldrig förutsättas, utan de måste vara tydliga.
- **Förstörelse/skada.** Personer, företag eller institutioner måste lida någon slags skada. Det kan gälla skada på eller förlust av egendom, personskada, dödsfall eller allvarligt psykiskt lidande. De flesta händelser av denna typ är lagöverträdelser, men *olaglighet är inte en definierande egenskap hos ett problem*. Ett helt lagligt beteende kan utgöra ett problem som polisen måste lösa. Ett vanligt exempel är klagomål från grannar på hög ljudvolym från en laglig kommersiell verksamhet. En del problem som rapporteras som olagligt beteende, kan vid närmare granskning visa sig utgöra laglig verksamhet. Icke desto mindre utgör de problem, om de uppfyller samtliga kriterier i definitionen.

Problem måste definieras mycket noggrant, eftersom små detaljer kan utgöra skillnaden mellan en serie omständigheter som ger upphov till brott eller ordningsstörningar och en serie omständigheter som orsakar harmlösa händelser. Problemlösning innebär en förändring av en eller flera av dessa små detaljer. STRAFF visar på sex grundläggande frågor som behöver undersökas på scanningstadiet:

- Vilka medborgare påverkas av problemet?
- Exakt vilken skada orsakas av problemet?
- Vilka är förväntningarna på att polisen vidtar åtgärder?

- Vilka typer av händelser bidrar till problemet?
- Var och när återkommer dessa händelser?
- I vilka avseenden är händelserna likartade?

Allt som polisen ombeds att hantera uppfyller inte definitionen av ett problem. STRAFF-konceptet kan hjälpa till att identifiera sådant som inte är problem. Återigen använder vi termen ”problem” i den tekniska betydelsen i POP, och inte som vi skulle göra i dagligt tal. Så händelser som vi inte betecknar som problem kan ändå vara besvärande och kräva att polisen gör något åt dem. Följande utgör inte problem:

Enstaka incidenter. Enstaka brott, ordningsstörningar eller relaterade företeelser, oavsett hur allvarliga de är, är inte problem. De kan behöva utredas eller lösas genom någon annan polisåtgärd, men problemlösning kan inte användas vid enstaka incidenter, eftersom de varken kan betecknas som likartade eller återkommande.

Grannskap. Mindre områden, som till exempel stadskärnor, stadsdelar eller vissa hyreshus kan ibland få rykte om sig att utgöra ”problem”. Hela grannskap utgör emellertid sällan ett specifikt problem. De kan snarare sägas utgöra geografiska områden med multi-

problem. De enskilda problemen kan vara relaterade, men är det inte alltid. Att hantera ett helt område som ett problem ökar komplexiteten och minskar sannolikheten att hitta effektiva lösningar. Man bör i stället identifiera specifika problem i området och hantera dem var för sig. I vissa fall kan det naturligtvis finnas gemensamma lösningar på flera problem (se tablan).

Grupptillhörighet. Skolkande skolbarn, uttråkade tonåringar, lösdrivare och brottslingar utgör inte problem på grund av att de inte är i skolan, inte har något att göra, är arbetslösa eller har dömts för brott. Allmänheten kanske förväntar sig att polisen skall göra någonting åt dem, men de har inte orsakat skada eller gett upphov till händelser. Några av dessa personer kan spela en roll i ett problem som offer eller förövare eller på något annat sätt, men det gör dem inte till ett problem. En definition av ett problem på basis av grupptillhörighet brister i precision och problemet måste undersökas mer ingående. Grupptillhörighet kan i bästa fall rikta uppmärksamheten på delar av ett större problem, men utgör inte själva problemet.

Definiera alltid ett problem genom att använda samtliga komponenter i STRAFF!

Separata problem, gemensamma lösningar

Specifika problem i ett nedgången bostadsområde eller en nedgången fastighet bör alltid analyseras separat, men, av besparingsskäl, bör lösningarna utarbetas gemensamt. I det hypotetiska exemplet är den sist angivna lösningen, ett portvaktssystem och övervakningskameror, den dyraste av samtliga lösningar. Den anses dock vara den mest effektiva lösningen för varje enskilt problem. Lösningen kan därför väljas som lösning på alla tre problemen, även om lösningen kanske varit utesluten för enbart ett av problemen av kostnadsskäl.

Identifierade lösningar (från billigaste till dyraste)	Vandalisering i hissar	Stölder av eller från bilar	Inbrott i hyreshus
Beskärning av buskar för att förbättra övervakningen (x kr)		**	**
Kvartersbevakning (x kr)	***	*	**
Larm i hissar (xx kr)	****		
Elektronisk åtkomst till parkering (xx kr)		****	
Installation av porttelefoner (xxx kr)	**		****
Fönsterlås och förstärkta lägenhetsdörrar (xxx kr)			****
Bevakningspatruller (xxxx kr)	*	**	***
Portvaktssystem och övervakningskameror för hela området (xxxxx kr)	*****	*****	*****

x kr=uppskattade kostnader
*=uppskattad effektivitet

Identifiera brottsproblem

16. Sätt dig in i vilken typ av problem du har

Polisen måste hantera ett stort antal problem som uppfyller definitionen enligt STRAFF (steg 15). Vi har utvecklat ett system för att klassificera dessa olika problem. Klassificering är viktigt, eftersom den gör att man kan jämföra nya problem med liknande problem som redan har hanterats och den hjälper till att identifiera viktiga egenskaper som behöver undersökas. Systemet baseras på två kriterier; de miljöer där problemen uppstår och de aktuella beteendena. (Systemet skiljer sig från klassificeringen ”specialiserade återfallsbrottslingar/sårbara brottsobjekt/särskilt brottsut-satta platser” som är en klassificering av bestående problem, steg 9.)

Miljön avgör vilka brottsobjekt som finns tillgängliga, vilka aktiviteter som finns och vem/vilka som kontrollerar platsen. Genom att specificera miljön kan man göra jämförelser med andra miljöer som har problem och med sådana som inte har det. Det hjälper också till att identifiera potentiella intressenter och samarbetspartners i arbetet att åtgärda problemet. Polisens vanligaste problem förekommer i elva olika miljöer:

- **Bostadsområden** – Platser där folk bor. Hus, lägenheter och hotellrum är exempel på dessa miljöer. De flesta är stationära, men det finns ett fåtal som är mobila, som till exempel husvagnar och husbilar.
- **Fritidsmiljöer** – Platser dit folk går för att ha trevligt. Barer, nattklubbar, restauranger, biografer, lekplatser och parker är några exempel.
- **Kontor** – Platser där manschettarbetare arbetar och där det finns begränsad kontakt mellan dessa och allmänheten. Offentliga förvaltningar och affärs-komplex är ofta av denna typ. Tillträdet till dessa platser är ofta begränsat.
- **Handel** – Platser där kunder går in eller passerar och som innefattar ekonomiska transaktioner. Butiker, banker, postkontor och köpcentra är exempel.
- **Industrier** – platser för bearbetning av produkter. Penningtransaktioner är ingen viktig aktivitet i dessa miljöer och allmänheten har sällan tillträde. Fabriker, lagerlokaler och paketsorteringsanläggningar är exempel.

- **Jordbruk** – Platser för odling och boskapsskötsel.
- **Fostran, utbildning och religionsutövning** – Platser för inläring eller studier, inklusive daghem, skolor, universitet och bibliotek, samt kyrkor.
- **Rättsväsende och vårdinstitutioner** – Platser där personer hamnar när någonting är fel. Polisstationer, häkten, domstolar, fängelser samt sjukhus och institutioner för missbruksbehandling är exempel.
- **Allmänna vägar** – Vägar som sammanbinder alla andra miljöer. Gator och landsvägar, gångvägar, cykelvägar och parkeringsanläggningar är exempel.
- **Transportsystem** – Platser för massförflyttning av personer. Dessa inkluderar bussar, busstationer och busshållplatser, flygplan och flygplatser, tåg och tågstationer, färjor och färjeterminaler och fartyg och hamnområden.
- **Öppna och övergångsmässiga platser** – Områden utan enhetlig eller bestämd användning. Dessa skiljer sig från parker i och med att de inte har avsatts för rekreation, även om de kan användas för det. Övergångsmässiga områden inkluderar övergivna byggnader och byggarbetsplatser.

Beteende är den andra viktiga aspekten vid klassificering av problem. Genom att specificera beteenden kan man klart uttrycka viktiga aspekter på skada, avsikt och förhållanden mellan förövare och brottsobjekt. Det finns sex typer av beteenden:

- **Aggressivt** – Brottslingen är tydligt åtskild från offret och offret motsätter sig brottslingens handlande. Detta är den vanligaste typen av brott. Exempel är rån, barnmisshandel, inbrott och stölder.
- **Samförståndsmässigt** – De inblandade parterna samverkar med full vetskap och av egen fri vilja. Detta gäller oftast någon form av transaktion. Exempel är drogförsäljning, prostitution och häleri. Däremot är misshandel av prostituerade ett aggressivt beteende.
- **Konfliktmässigt** – Våldsamt mellanhavande mellan något så när jämställda personer som tidigare haft någon slags relation. Misshandel i hemmet, när brottsling och offer är vuxna, räknas vanligtvis till denna typ av beteende, medan misshandel av barn och äldre räknas som aggressivt, eftersom parterna inte är jämställda.
- **Ofredande eller förargelseväckande** – Förövarna är tydligt avskilda från offren, men offren kan vara ett flertal personer och skadan är inte allvarlig. Många problem, som är irriterande eller störande men som inte inkluderar personskada eller allvarlig skada på egendom, hamnar i denna kategori. En del beteenden är problematiska, oavsett vilken miljö de

Ett klassificeringssystem för vanliga problem som den lokala polisen står inför.

Miljöer	Beteenden					
	Aggressivt	Samförstånds- mässigt	Konflikt- mässigt	Ofredande och förargelse- väckande	Riskskapande	Missbruk av polisresurser
Bostadsområden						
Fritidsmiljöer		A				
Kontor						
Handel						
Industri						
Jordbruk						
Fostran, utbildning och religionsutövning						
Rättsväsende och vårdinstitutioner						
Allmänna vägar					B	
Transportsystem						
Öppna och övergångs- mässiga platser			C		C	

förekommer i, medan andra bara är problem i vissa miljöer.

- **Riskskapande** – Fall där förövaren och offret är samma person eller förövaren inte har någon avsikt att skada offret. Självmordsförsök, drogöverdoser och trafikolyckor är exempel.
- **Missbruk av polisresurser** – Denna kategori har reserverats för obefogade krav på polisingripanden. Falsk rapportering av brott och upprepade samtal om sådant som kan lösas utan polisens inblandning är exempel. Det är en kategori för allt övrigt och den används när den enda skada som uppstått genom beteendet är slöseri med polisens resurser och ingen av de andra kategorierna passar in.

I tablån visas hela klassificeringen. Ett problem klassificeras genom placering i den ruta där lämplig kolumn korsar lämplig rad. Vinnaren av Tilley Award 2001 hanterade till exempel skärskador från sönderslagna glasflaskor på barer, ett konflikt-fritidsmiljöproblem (A). Vinnaren av Tilley Award 2002 hanterade motorcykelolyckor längs en naturskön väg, ett riskskapande-allmänna vägar-problem (B).

De flesta problem passar in i en enda ruta, men

ibland kan ett problem omfatta flera beteenden eller miljöer. Polisen i Staffordshire i England hade till exempel ett problem som uppstod när demonstranter ockuperade övergivna byggnader längs tillfartsvägen till en byggarbetsplats. Dessa var öppna och övergångsmässiga miljöer. Demonstrationerna innebar ofredande/förargelseväckande beteende, men den taktik som användes genom att byggnaderna ockuperades utgjorde också en fara för demonstranterna. Riskskapande var därför ytterligare ett relevant beteende (C i tablån). Även om det ibland är fråga om flera typer av beteenden eller miljöer kan en överdriven användning av antal beteenden och miljöer leda till brist på exakthet.

Ytterligare läsning ▶▶▶

John Eck och Ronald Clarke (2003). *Classifying Common Police Problems: A Routine Activity Approach*. I Crime Prevention Studies, vol. 16, redigerad av Martha Smith och Derek Cornish. Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing, Storbritannien).

Identifiera brottsproblem

17. Studera vägen till brotten

Brottstriangeln (steg 9) identifierar de tre väsentliga elementen i ett brott, men den förklarar inte hur brottslingen hittar ett lämpligt offer och en lämplig plats. Det är vad *brottsmönsterteorin* handlar om. Denna teori utvecklades av professorerna Pat och Paul Brantingham, båda med en bakgrund i socialgeografien.

Pat och Paul Brantingham beskrev brottslingarnas sökmönster baserat på deras personliga aktivitetsområden. Med utgångspunkt i en triangel utgår de från att brottslingarna rör sig från bostaden till arbetet och till fritidsmiljöer. Omkring var och en av dessa tre platser och längs var och en av dessa tre resvägar (med undantag från en buffertzonen där de kan bli igenkända) söker de efter möjligheter till brott. De kan hitta möjligheterna lite avses från resvägen, men de tar sig vanligtvis inte långt in på okänt område. Detta beror på att det är enklare att begå brott i anslutning till de dagliga rutinerna än att ge sig ut speciellt för det.

Pat och Paul Brantingham använder också ett annat viktigt begrepp: utkanter, med vilket avses gränserna till de områden där personer bor, arbetar, handlar eller söker underhållning. Vissa brott inträffar mer sannolikt vid dessa utkanter – som till exempel rasistiska attacker, rån eller snatterier – eftersom det är här som obekanta personer från olika bostadsområden möts. I en tidig studie upptäckte de att bostadsinbrott i Tallahassee, USA, oftast skedde där höginkomstområden gränsade till fattiga områden. Deras förklaring var att höginkomstområdena var attraktiva mål för inbrottstjuvar från de fattigare områdena. Inbrottstjuvarna ville däremot inte ge sig för långt in i höginkomstområdena. De var obekanta med dessa områden och trodde att det gick att se att de inte hörde hemma där.

De resvägar som personer använder vid sina dagliga aktiviteter och de platser där de vistas förklarar riskerna för utsatthet för brott lika mycket som mönster hos förövarna. Det är därför som Pat och Paul Brantingham och andra brottsmönsterteoretiker lägger ner så mycket tid på att granska den geografiska fördelningen av brott och de dagliga aktiviteternas mönster. De skapar till exempel brottskartor för olika tider på dagen och olika dagar i veckan för att koppla specifika typer av brott till pendlarflöden, skolornas tider,

barernas stängningstider eller någon annan process som gör att personer rör sig mellan de olika platser de vistas på och längs resvägarna. Ficktjuvar och väskryckare söker folkmassor, medan andra brottslingar söker platser där det inte finns några andra personer. Flödet av personer som åker till arbetet skapar ett motflöde av inbrottstjuvar till bostadsområden, där de kan dra fördel av att ingen är hemma. Flödet av arbetare som åker hem på kvällen och helger skapar ett motflöde några timmar senare av inbrottstjuvar till butiker och industrier.

Du kan använda brottsmönsterteorin för att bättre förstå brottsligheten i ditt distrikt. Du bör försöka pussla ihop brottslingar och brottsmönster genom att hitta de platser de vistas på, resvägar och utkanter. Du kan börja med att skilja på hur brottslingar aktivt söker efter brottstillfällen och när de hittar sådana av en slump. Du kan se var brottslingar inte finns och var de samlas i oroshärdar (hot spots) och fundera över anledningarna till det (steg 18). Olyckligtvis har oroshärdarna ingen tydlig storlek utan bestäms av de parametrar som du anger i analysen och du kan ibland få bättre resultat genom att inrikta dig på parker, skolor, bostadskomplex, gatusektioner och andra lättidentifierade platser. Du kommer att märka att lokala brottsmönster ger mycket information. En stadsdel med hög brottslighet har några gator helt utan brott och några adresser som skapar huvuddelen av alla problem. De boende kan känna till att det är ganska säkert att promenera på en viss gata, men mycket osäkert att promenera på en annan. De väljer en sida av gatan hellre än den andra. Om de boende kan sitt område så väl, varför skulle inte du kunna vara lika välinformerad? Brottsmönsterteorin hjälper dig att bli det. Det kommer också att hjälpa dig att definiera ett specifikt problem under scanningstadiet och att förstå de bidragande orsakerna under analysen.

Vägen till brotten och "inneslutningsindex"

Andy Brumwell, brottsanalytiker hos polisen i västra Midlands i England, har analyserat det avstånd som brottslingar färdas till brottsplatsen från hemmet, baserat på data från 2000–2003. Han har inkluderat 258 074 brottsresor i sin analys. Han kom fram till följande:

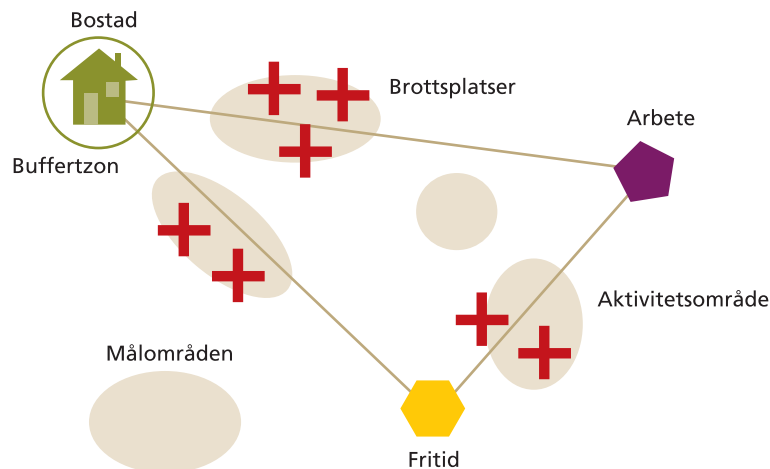
- Drygt 50 procent av alla resor var kortare än 1,6 km.
- Det avstånd som resan kräver varierar med typen av brott. 50 procent av alla pyromaner färdades mindre än 400 m, medan endast 13 procent av snattarna begick sina brott så nära hemmet.
- Kvinnor reser längre än män, möjligen på grund av att många av dem begår snatterier.

Brantingshams brottsmönsterteori

Forskaren Kim Rossmo skapade denna figur för att illustrera Brantingshams teori. Den visar en brottslings aktivitetsområde (bostad, arbete, fritid och resvägarna mellan dem), buffertzonen nära bostaden där brottslingar vanligtvis inte begår brott och fem potentiella målområden (till exempel parkeringsanläggningar). Brotten inträffar där en brottslings aktivitetsområde korsar ett målområde (röda kors). Observera att det i detta exempel inte sker några brott omkring brottslingens arbetsplats, eftersom det inte finns några lämpliga brottsobjekt där. Det finns också två områden med brottsobjekt utan några brott, eftersom någon brottsling ännu inte har upptäckt dessa platser.

Källa: Kim Rossmo (2000). *Geographic Profiling*. Boca Raton, FL: CRC Press.

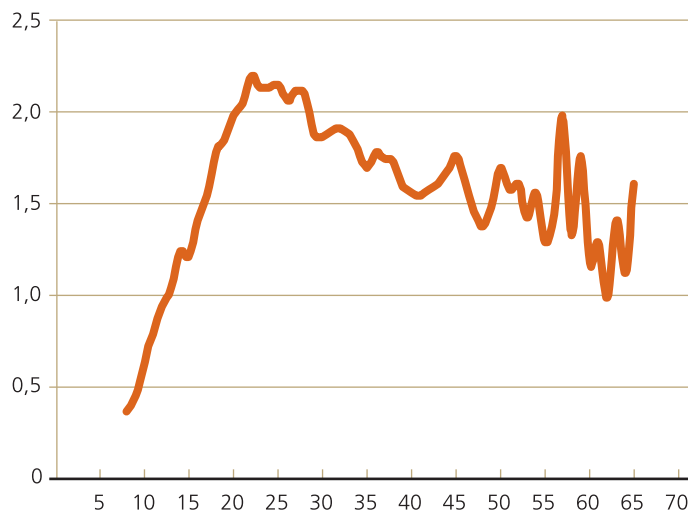

Figur 5: En brottslings aktivitetsområde.

- Det finns en betydande skillnad mellan enskilda brottslingar när det gäller deras resor. Några begår vanligtvis brott i sina egna bostadsområden. Andra reser längre, speciellt när de arbetar tillsammans med andra brottslingar. I några fall kan medbrottslingar resa betydande sträckor från sina bostäder, till exempel till det område där de alla växte upp tillsammans.
- Yngre brottslingar reser inte lika långt som äldre brottslingar för att begå brott, som framgår av figuren.

Denna studie har fått Andy Brumwell att utveckla vad han kallar ett "inneslutningsindex", som beskriver procentsatsen av brott inom ett område som begås av brottslingar som själva bor i det området. Värdet 100 anger att lokala brottslingar är ansvariga för samtliga brott, medan värdet noll anger att ingen av brottslingarna själv bor i området. Detta värde bör beräknas under analys av ett lokalt problem. Om förövarna är lokala eller kommer från ett annat område bestämmer vilken typ av situationsbaserade brottsförebyggande åtgärder som kan vara framgångsrika. Att blockera infarterna (steg 33) kommer till exempel att vara mindre framgångsrikt om många av brottslingarna bor inne på området.

Avstånd, miles (1 mile = 1,6 km)

Figur 6: Genomsnittligt avstånd som brottslingar färdas för att begå brott, efter ålder.

Ytterligare läsning

- Brantingham (1993) *Environment, Routine, and Situation: Toward a Pattern Theory of Crime*. I *Routine Activity and Rational Choice*, *Advances in Criminological Theory*, Vol. 5, redigerad av Ronald Clarke och Marcus Felson. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Marcus Felson (2002) *Crime and Everyday Life*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Paul Wiles och Andrew Costello (2000) *The 'Road to Nowhere': The Evidence for Travelling Criminals*. Home Office Research Study 207. London: Home Office

Identifiera brottsproblem

18. Lär dig hur oroshärddar bildas

Oroshärddar (hot spots) är geografiska koncentrationer av brott. Pat och Paul Brantingham skiljer mellan tre typer av oroshärddar och bakomliggande orsakande mekanismer:

- **Brottsskapande platser** är platser till vilka ett stort antal personer lockas av andra anledningar än kriminella motiv. Platserna erbjuder ett stort antal möjligheter för brottslingar och brottsobjekt att sammanträffa i tid och rum, vilket skapar brott och ordningsstörningar. Exempel på brottskapande platser är köpcentrum, transportcentrum, festivaler och sportevenemang. Det stora antalet brott och ordningsstörningar beror huvudsakligen på det stora antalet användare av platsen. Dessa typer av problem ökar alltså efter hand som användningen av området ökar.
- **Brottsattraherande platser** är platser som erbjuder många möjligheter till brott som är välkända för brottslingar. Personer med kriminella motiv dras till sådana platser. I det korta perspektivet kan brottslingar komma från andra områden, men i ett längre tidsperspektiv, och under vissa omständigheter, kan brottslingar flytta till dessa områden. Prostitutionsstråk och drogområden är exempel. Några platser är också kända för att tillåta avvikande aktiviteter. Sådana platser kanske till en början endast är kända lokalt, men efter hand som deras rykte sprids dras allt fler brottslingar dit, vilket därmed ökar antalet brott och ordningsstörningar.
- **Brottsbidragande platser** är platser där det är obetydlig reglering av människors beteende: regler för uppförande saknas eller upprätthålls inte. Om en parkeringsplats, till exempel, inte längre har en parkeringsvakt kan människor helt enkelt gå omkring bland de parkerade bilarna. Det leder till ett ökat antal stölderna från bilar. Detta är ett exempel på en plötslig förändring i övervakningen. Ibland kan övervakningen urholkas successivt, vilket leder till ett växande problem. Brottsbidragande platser uppstår också då beskyddarrollen och övervakningen av människors uppträdande urholkas. Om föräldrar till exempel finns med i ett lekrområde tillsammans med sina barn skyddar de barnen (beskyddare)

samtidigt som de ser till att barnen inte uppför sig illa. Om uppfostringsmetoder successivt ändras så att barnen allt mer lämnas åt sig själva, kan de löpa ökad risk att utsättas för brott och att bli brottslingar.

Pat och Paul Brantingham hävdar också att platser kan vara **brottsneutrala**. Brottsneutrala platser attraherar varken brottslingar eller brottsobjekt och kontrollen av människors uppförande är tillräcklig. Dessa områden tenderar att ha relativt få brott och brotten tenderar att i stort sett sakna mönster. Av denna anledning drar brottsneutrala platser sällan till sig polisens uppmärksamhet. Även om de sällan kräver brottsanalys är de viktiga, eftersom de utgör en användbar jämförelse för alla andra platser. En jämförelse mellan brottsneutrala platser och till exempel en oroshärd, kan bidra till identifieringen av de skillnader som skapar problem med brottskapande, brottsattraherande eller brottsbidragande platser.

Sammanfattningsvis är det tre olika mekanismer som styr utvecklingen och tillväxten av brott och ordningsstörningar till oroshärddar: ökande antal brottsobjekt, ökande antal brottslingar och minskande kontroll. Alla tre finns i varierande grad i de flesta problem. Antalet butikskunder kanske ökar i ett område, till exempel på grund av nya vägar eller nya shoppingmöjligheter. Detta kan öka antalet stölderna, eftersom brottslingar, som också handlar i området, utnyttjar de nya stöldmöjligheterna. Deras framgång kan locka nya brottslingar till området. Ökad mängd brott orsakar att antalet ”shoppare” minskar. Detta minskar i sin tur skyddet (shopparna). Men det har även en annan effekt. Det minskar butiksinnehavarnas förutsättningar att sköta sina butiker och det omgivande området. Ett problem som startade som en brottskapande plats utvecklades till en brottsattraherande plats och sedan till en brottsbidragande.

Brottskapande platser har många brott, men eftersom antalet brottsobjekt är högt, kan varje brott ha låg frekvens. Brottsattraherande platser har också många brott, men eftersom de har relativt få brottsobjekt kan brottsfrekvensen vara hög. Brottsbidragande platser, med sin försvagade kontroll, tenderar att inte vara särskilt lockande för brottsobjekten. De få tillgängliga brottsobjekten löper däremot mycket hög risk. En plats med relativt få brott men hög brottsfrekvens, tyder på att det är en brottsbidragande plats. Antalet brott på brottsneutrala platser kommer att vara lågt, så även om antalet brottsobjekt inte är speciellt stort kommer brottsfrekvensen att vara låg. Tablå sammanfattar dessa förhållanden.

För att diagnostisera vilken process som är aktiv skall de olika områdena först rankas efter antalet brott.

Diagnostisering av oroshärdar.

	<i>Antal</i>	<i>Frekvens</i>
Brottsattraherande platser	Högt	Hög
Brottsskapande platser	Högt	Låg
Brottsbidragande platser	Lågt (högt)	Hög
Brottsneutrala platser	Lågt	Låg

Användning av antal och frekvenser för att diagnostisera ett problem.

<i>Typ av område</i>	<i>Område</i>	<i>Brott</i>	<i>Brottsobjekt</i>	<i>Frekvens per 100 brottsobjekt</i>
Brottsattraherande	A	391	898	44
Brottsskapande	B	148	1 795	8
Brottsbidragande	C	84	243	35
Brottsneutralt	D	28	638	4

Vad du kan göra åt allt värre oroshärdar.

<i>Typ av oroshärd</i>	<i>Orsak</i>	<i>Typ av åtgärd</i>	<i>Frågor att besvara</i>
Brottsskapande	Många oskyddade brottsobjekt	Öka skyddet	Under vilka omständigheter är brottsobjekten utsatta? Hur kan denna utsatthet ändras?
Brottsattraherande	Attraherar brottslingar	Avskräck brottslingar från att komma dit	Vad är det som attraherar brottslingar? Hur kan det ändras?
Brottsbidragande	Urholkning av kontroll	Återinför övervakning, kontroll av människors uppförande eller skötseln av en plats	Vilka kan kontrollera människors uppförande? Hur kan de fås att utöva kontroll?

Titta därefter på brottsfrekvenserna. Avsnitt två i tablån visar ett hypotetiskt exempel. Område A har ett relativt högt antal brott (kolumn 2) och hög brottsfrekvens (kolumn 4), så det kan vara en brottsattraherande plats. Område D har relativt få brott och låg brottsfrekvens, så det kan vara en brottsneutral plats. Område B har ett stort antal brott, men relativt låg brottsfrekvens, så det verkar vara en brottsskapande plats. Eftersom område C har ett relativt lågt antal brott, men hög brottsfrekvens, kan vi förvänta oss att det är en brottsbidragande plats.

Vilka är de praktiska konsekvenserna av att känna till hur oroshärdar uppstår? Svaret sammanfattas i det tredje avsnittet i tablån. Kunskap om de bakomliggande orsakerna (kolumn 2) ger idéer om möjliga åtgärder (kolumn 3).

Ytterligare läsning ▶▶▶

Patricia och Paul Brantingham (1995). *Criminality of Place: Crime Generators and Crime Attractors*. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 3(3): 1–26.

Identifiera brottsproblem

19. Avgör om 80–20-regeln gäller

En av de viktigaste principerna vid en brottsanalys är att få personer och platser är inblandade i de flesta brotten.

Detta är huvudpunkten i fenomenet specialiserade återfallsbrottslingar/sårbara brottsobjekt/särskilt utsatta brottsplatser som beskrivs i steg 9. Denna regel kan också gälla för eftertraktade produkter – ett fåtal produkttyper är utsatta för brott i oproportionerligt hög grad (se steg 29). Denna typ av koncentration är inte något speciellt för brott och ordningstörningar – det är praktiskt taget en universell lag. På en liten del av jordens yta finns huvuddelen av allt liv på jorden. Bara en liten andel av alla jordbävningar orsakar de flesta jordbävningsskadorna. En liten andel av befolkningen har större delen av jordens rikedomar.

Ett litet antal av samtliga poliser står för flertalet gripanden.

Detta fenomen kallas vanligtvis 80–20-regeln: 20 procent av något ansvarar för 80 procent av det totala utfallet. I själva verket är det sällan exakt 80–20, men det är alltid en liten andel av någonting eller någon grupp som står för en stor del av en effekt.

En av de viktigaste frågorna i undersökningen av ett problem är att fråga sig om 80–20-regeln gäller. En enkel sjustegsprocedure visar hur du besvarar denna fråga:

1. Identifiera de personer och platser som regeln kan gälla för. Problem med överfall utanför barer kan till exempel tyda på att ett fåtal barer orsakar den största andelen av problemen.
2. Skaffa en lista över personer och platser med uppgift om antalet händelser som förknippas med varje person eller plats.
3. Dela in personerna och platserna efter antalet händelser för var och en – från flest till minst (tabellen sist i avsnittet är en hypotetisk lista över barer med antalet rapporterade överfall för varje). Du bör

fråga dig om det finns något som är annorlunda med de personer eller platser som hamnar högst upp på listan, jämfört med dem som hamnar i mitten eller längst ner. Kanske är barerna längst ner på listan populära samlingsplatser för ungdomar eller kanske finns alla i ett centrum – eller kanske alla har samma ägare. I så fall kanske dessa skillnader kan vara relaterade till orsaken till problemet. Om det finns tydliga och uppenbara skillnader skall du dela in listan i meningsfulla kategorier, med separata listor för varje. Möjligen kan varje kategori vara ett enskilt problem. Fortsätt med steg 4 för varje separat kategori. I vårt exempel kommer vi att utgå ifrån att det inte finns några viktiga skillnader.

4. Beräkna procenttalen för de händelser som anmäls för varje person eller plats. Det anmäldes 121 överfall. Den första baren, White Hart, stod för 31 av dem. Denna bar står alltså för 25,6 procent av problemet. Den tredje kolumnen visar procentvärdet.
5. Summera procentsatserna från och med den mest inblandade personen respektive platsen. Det visar andelen händelser som associeras med varje percentil (till exempel de värsta 10 procenten, de värsta 20 procenten och så vidare till 100 procent). Den fjärde kolumnen visar vad som kallas den kumulativa procentsatsen (procenttalen från den tredje kolumnen summeras från och med White Hart och nedåt). Varje 10-percentil visas med skuggning. Med bara 30 barer är 10 procent den minsta praktiskt användbara percentilen. Men med en mycket längre lista kan det vara logiskt att titta på mindre indelningar, som till exempel 5 procent eller till och med 1 procent.
6. Beräkna den andel av personerna och platserna som varje enskild person eller plats utgör. I vårt exempel finns det 30 barer, så varje bar representerar 3,3 procent av samtliga barer. Summera dessa procentsatser i kolumn 5 i samma riktning som i steg 5 (uppifrån och ner).
7. Jämför de kumulativa procentsatserna för personerna och platserna (kolumn 5) med den kumulativa procentsatsen för resultaten (kolumn 4). Detta visar hur mycket de mest inblandade personerna eller platserna bidrar till problemet.

Denna typ av analys kan användas under scanningen för att upptäcka vilka brottslingar som behöver mest uppmärksamhet, vilka platser som behöver flest åtgärder och vilka offer som är mest i behov av hjälp. Den kan också användas under analyssteget för att fastställa om det finns viktiga skillnader mellan personer och platser överst på listan och de som återfinns längst ner på listan.

Tabell 3: Koncentrationen av 121 överfall i 30 barer.

1	2 <i>Antal överfall</i>	3 <i>% överfall</i>	4 <i>Kumulativ % överfall</i>	5 <i>Kumulativ % barer</i>
White Hart	31	25,6	25,6	3,3
Union	17	14,0	39,7	6,7
Feathers	13	10,7	50,4	10,0
Wellington	11	9,1	59,5	13,3
Black Prince	8	6,6	66,1	16,7
Angel	7	5,8	71,9	20,0
George & Dragon	6	5,0	76,9	23,3
Cross Keys	6	5,0	81,8	26,7
Saracen's Head	4	3,3	85,1	30,0
White Bear	4	3,3	88,4	33,3
Mason's Arms	3	2,5	90,9	36,7
Cock	3	2,5	93,4	40,0
Badger	3	2,5	95,9	43,3
Hare & Hounds	1	0,8	96,7	46,7
Red Lion	1	0,8	97,5	50,0
Royal Oak	1	0,8	98,3	53,3
George	1	0,8	99,2	56,7
Cross Hands	1	0,8	100,0	60,0
Rose & Crown	0	0	100,0	63,3
King's Arms	0	0	100,0	66,7
Star	0	0	100,0	70,0
Mitre	0	0	100,0	73,3
Dog and Fox	0	0	100,0	76,7
Griffin	0	0	100,0	80,0
Plough	0	0	100,0	83,3
Queen's Head	0	0	100,0	86,7
White Horse	0	0	100,0	90,0
Bull	0	0	100,0	93,3
Swan	0	0	100,0	96,7
Black Bear	0	0	100,0	100,0

20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Gör en noggrann analys

Gör en noggrann analys

20. Ställ upp hypoteser

En hypotes är ett svar på en fråga om ett problem och kan vara korrekt eller fel. Hypoteser baseras på erfarenhet och teori. I tabblån ges tre exempel på hypoteser, vilka frågor de besvarar och möjliga sätt att testa deras giltighet.

En uppsättning hypoteser utgör en plan för utredning av ett problem. Hypoteser pekar på vilka typer av data som behöver samlas in, hur dessa data skall analyseras och hur analysresultatet skall tolkas. Ta till exempel ett problem med ett stökigt bostadsområde. Baserat på de idéer som presenteras i denna handbok kan du ställa upp följande hypoteser: Vid några tidpunkter under året är det fler störningar än under andra, det finns några få platser med många störningar och många platser med få eller inga ordningsstörningar. Det är några få personer som återkommande skapar ordningsstörningar, men de flesta personer som är inblandade är bara inblandade någon enstaka gång.

Genom att fastställa riktigheten eller bristerna i dessa påståenden kan du beskriva problemet och komma fram till olika lösningsalternativ.

Hypoteser pekar på vilken typ av data som behöver samlas in. Om du vill testa en hypotes om att det finns några få personer som ofta ger upphov till ordningsstörningar, men ett större antal personer som endast är inblandade då och då, måste du hitta data som beskriver hur många ordningsstörningar som olika personer är inblandade i. Om du vill testa hypotesen om tidpunkten måste du hitta data som anger datum och tidpunkt för samtliga händelser.

Paralyserande analys

Brist på tydliga hypoteser kan leda till en ”paralyserande analys”, dvs. insamling av för många data och för omfattande analysarbete, utan att komma fram till någon användbar slutsats.

Hypoteser vägleder analysen av data. I steg 18 beskrivs hur problem växer på flera olika sätt: Ökat antal brottsobjekt, ökat antal brottslingar eller minskande kontroll av människors beteende. I steg 25 visas hur du jämför antal och frekvenser för att fastställa vilka av dessa processer som är aktiva. Du kan kanske ställa upp en hypotes som till exempel: ”Detta problem beror på att det finns ett ökande antal brottsobjekt till-

Frågor, hypoteser och tester.

Fråga	Exempel på hypotes	Möjligt test
Varför uppstår denna oroshärd?	Oroshärden förutsätter att det finns ett stort antal brottsobjekt tillgängliga.	Beräkna antalet brottsobjekt i oroshärden och beräkna brottsfrekvensen. Jämför denna frekvens med frekvenserna i omgivande områden. Om oroshärdens frekvens är högre är hypotesen felaktig, men om den är ungefär samma eller lägre är hypotesen korrekt.
Varför förekommer det fler bilstölder i problemområdet än i andra områden i närheten?	De boende i problemområdet parkerar oftare sina bilar på gatan än de boende i andra områden.	Om problemområdet har samma gatuparkeringsfrekvens som de andra områdena eller lägre frekvens än de, kan denna hypotes avfärdas. Om frekvensen är högre stämmer hypotesen.
Varför ökade plötsligt stölder av kopparrör från byggarbetsplatsen?	De ökade efter att en metallskrothandel bytt ägare.	Jämför stölderna av kopparrör tiden före och tiden efter ägarbytet. Om omfattningen av stölder är densamma före och efter eller om antalet stölder började stiga redan före ägarbytet, är hypotesen troligen felaktig. Annars är hypotesen troligen rimlig.

gängliga”. När du undersöker antalet händelser och frekvenserna av dem kan du fastställa om hypotesen är rimlig. Ett annat exempel finns i steg 19, som beskriver 80–20-regeln. En hypotes, som antar att 80–20-regeln gäller, kan testas genom de procedurer som beskrivs i detta steg. Alla hypoteser kan inte kopplas till specifika analytiska procedurer. De andra två exemplen i tablan beskriver tester som inte direkt kommer från någon specifik teori, utan som i stället är logiskt kopplade till frågan och hypotesen.

Hypoteser är en hjälp i tolkningen av analysresultat. Testresultat kan ge idéer om lösningar på problem. Om du undersöker bilstölder kan du kanske fråga dig: ”Varför blir fler bilar stulna från denna parkeringsplats än från andra platser i närheten?” Baserat på dina kunskaper om den problematiska parkeringsplatsen kan du kanske ställa upp en hypotes om att det finns många som lämnar sina bilar under lång tid och eftersom parkeringsavgiften erläggs vid infarten till parkeringen är det ingen som kontrollerar vem som lämnar platsen med bilen. Enligt flera teorier är brott mer sannolika när det inte finns någon bevakning. Om hypotesen är korrekt kan en effektiv åtgärd vara att någon bevakar de parkerade bilarna eller de bilar som lämnar parkeringen. Man kan testa denna hypotes genom att jämföra parkeringsanläggningen med andra som finns i närheten. Om parkeringsanläggningar med mer bevakning har färre stölder än de med mindre bevakning, kan hypotesen anses vara bekräftad. Men om det finns parkeringsanläggningar i närheten med samma nivå av bevakning men mycket lägre stöldfrekvens, behöver du överväga alternativa svar.

För att kunna ställa upp hypoteser behöver du ställa vissa viktiga frågor. Svara sedan enkelt och spekulativt på frågan baserat på erfarenhet och olika teorier. Svaret är din hypotes. Hypotesen måste vara tillräckligt djärv så att den skulle kunna vara fel och det måste gå att visa om den är rätt eller fel. Om möjligt ställer du upp två eller flera konkurrerande hypoteser. Om varje hypotes länkas till en möjlig problemlösning riktar testerna av hypoteserna också uppmärksamheten på tänkbara motåtgärder och utesluter åtgärder som inte skulle ha någon effekt.

Om du inte kan testa en hypotes kan du inte heller besvara de frågor du ställt och de åtgärder som baseras på hypotesen kan vara resultatlösa. Om till exempel data om vilka brottslingar som utfört brotten inte finns tillgängliga kan en åtgärd för att minska upprepade brott ha hög sannolikhet att misslyckas, eftersom du inte vet om upprepade brott är en del av problemet. Det är följaktligen inte till mycket nytta att ställa upp hypoteser som du inte kan testa, eftersom dessa kan vara kopplade till svar som inte kan få stöd i din analys. Undvik att använda sådana svar!

Avslutningsvis skall du se till att dina testresultat betyder något. Det vill säga att du, om hypotesen är riktig, kommer att fatta ett annat beslut än om den inte kan underbyggas. Om du kommer att fatta samma beslut, oavsett vilket testresultat du får, är hypotesen och dess test till ingen nytta.

Gör en noggrann analys

21. Ställ diagnos på oroshärdar

Det är till god hjälp att skilja mellan akuta och kroniska oroshärdar (hot spots). Akuta oroshärdar uppvisar onormala brottstoppar, vilka kan försvinna av sig själv, medan kroniska oroshärdar har en stadigt betydligt högre brottsnivå än andra områden. Det finns tre grundläggande former av kroniska oroshärdar och var och en av dem är kopplad till särskilda teorier och möjliga åtgärder.

- **Orospunkter** är platser med höga brottsnivåer. Dessa visar att brott koncentreras till anläggningar eller adresser till brottsoffer som upprepade gånger utsätts för brott (steg 26 och 27). Flera brott på samma plats visas som punkter i figuren på motstående sida.
- **Oroslinjer** är gatusektioner där brott koncentreras. Sådana kan till exempel uppstå om det sker ett stort antal inbrott i bilar som parkeras längs en viss gata. Flera brott längs gatusektioner visas med linjer i figuren.
- **Orosområden** är områden med hög koncentration av brott. Orosområden uppstår av flera olika anledningar. Områdets egenskaper kan ge upphov till

brott. Ett område kan också vara en oroshärd beroende på att där finns många olika problem, som inte har samband med varandra. På kartor visas orosområden oftast som skuggade områden eller genom kurvor som anger brottsnivåerna.

Figuren visar de tre olika formerna av oroshärdar. Problematiska nöjeslivscentrum visas som punkter, eftersom överfall kopplats till dem. Inbrott i bilar sker däremot längs sammanhängande gatusektioner, så denna koncentration illustreras genom två korsande linjer. Slutligen visar cirkelarna kring orospunkterna att risken för inbrott är störst i ett litet område närmast dessa, men minskar efterhand som man kommer längre bort från centrum. Punkterna inom området anger platser för upprepade inbrott.

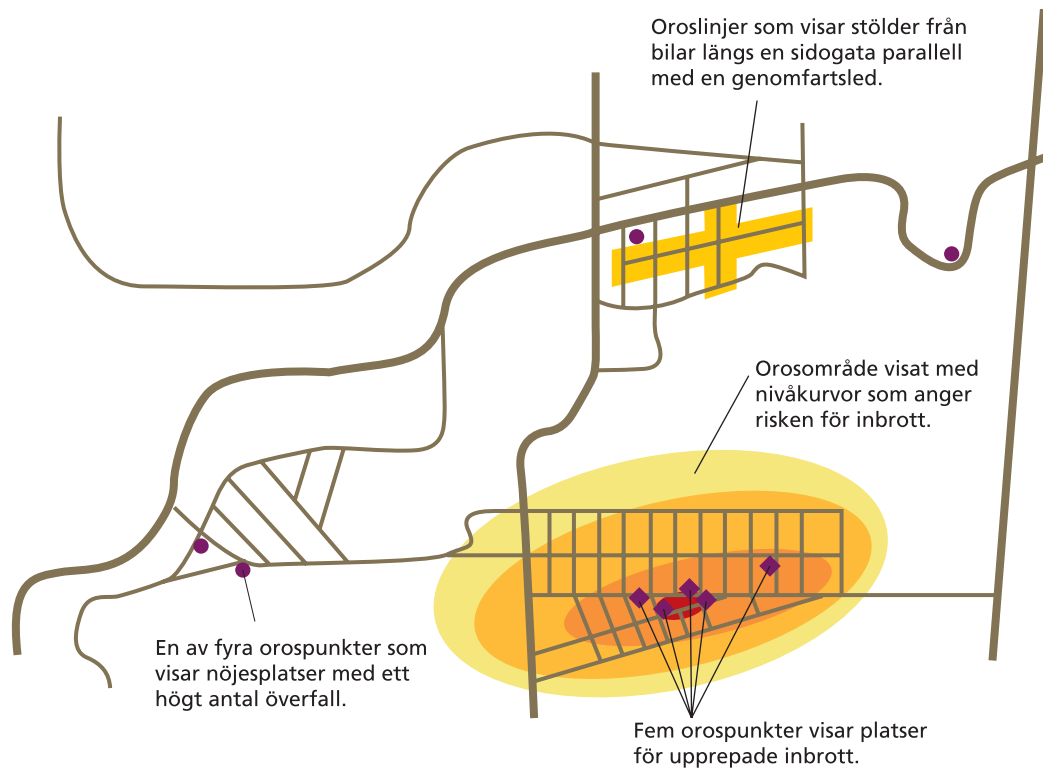
Genom att klargöra vilken typ av oroshärd det är frågan om får du en uppfattning om lämplig åtgärd:

- Orospunkter indikerar att den fysiska miljön eller bevakningen på dessa platser bör ändras. De indikerar också åtgärder gentemot högriskoffer.
- Oroslinjer indikerar ändring av gator, vägar och andra trafikleder eller i områdena längs dem.
- Orosområden indikerar ett brett samarbete med olika intressenter i området för att förändra det. Tablan nedan visar hur brottskoncentrationer är relaterade till det sätt som de visas i figuren och var åtgärden fokuseras.

Analys av oroshärdar bör starta med platser, sedan övergå till gator och sist till områden. Ta till exempel ett problem med utbrända bilar. Återfinns de gång på

Koncentration, kartläggning och åtgärd.

Koncentration	Oroshärdar visas som:	Åtgärdsnivå	Exempel på åtgärder
Platser – specifika adresser, gatuhörn eller anläggningar	Punkter	Anläggning, gatuhörn, viss adress	Övervakningskamera i parkeringshus, ändring av regler för alkoholservering i barer och på krogar
Brottsoffer	Punkter	Brottsoffrens adresser	Åtgärder mot upprepade utsatthet för brott
Gator – längs gator eller kvarter	Linjer	Längs gångvägar, gator och vägar	Inrättande av återvändsgator, ändring av trafikmönster, ändring av parkeringsbestämmelser
Område – grannskap	Skuggade områden	Bostadsområden, regioner och andra områden	Samarbete med lokala intressenter, ombyggnad och annan utveckling av ett bostadsområde

Figur 7: Typer av oroshärddar.

gång på samma adresser? Om svaret är "ja" skall du fråga dig varför just dessa platser väljs och inte andra platser i närheten. Om svaret i stället är "nej" bör du gå vidare och titta närmare på olika gator. Om du då upptäcker att det finns koncentrationer till vissa gator bör du jämföra gatorna för att ta reda på varför några drabbas av utbrända bilar och andra inte. Om det inte finns någon tydlig koncentration till vissa gator bör du titta på ett större område och göra motsvarande jämförelser. Denna metod garanterar en mycket fokuserad åtgärd.

Figuren visar orospunkter där det finns brottsoffer som upprepade gånger utsatts för inbrott inom orosområdet. Om man enbart tittar på området för oroshärden skulle detta inte synas. Innan du fortsätter skall du fastställa om områdets klassificering som oroshärd till stor del beror på de fåtaliga punkterna med upprepade inbrott. Du kan göra detta genom att betrakta varje brottsplats som en plats där det bara skett ett brott och sedan jämföra med orosområdet. Om det är de enstaka platserna med upprepade brottslighet som skapar problemet skall problemlösningen inriktas på dessa platser, inte på hela området. Om å andra sidan dessa platser med upprepade inbrott är delar av en större koncentration av inbrott, måste omfattningen av din analys utökas till ett större område.

Analys av en oroshärd ger på ett tidigt stadium

indikatorer på vart du skall rikta uppmärksamheten, men ytterligare analys krävs alltid. Analysen är enbart användbar om det finns en geografisk komponent i problemet eller om koncentrationen av brott är relaterad till den fysiska markanvändningen som till exempel vägar. Den kan vara ett värdefullt verktyg tidigt i problemlösningsprocessen, men resultatet är bara misstankar som sedan måste undersökas ytterligare. För vissa problem är kartläggning av oroshärddar inte till stor hjälp, utan du måste använda andra analysmetoder. Om du förlitar dig för mycket på oroshärddar kan det resultera i en ytlig analys som innebär att ineffektiva åtgärder kommer till användning.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Två artiklar i *Crime Prevention Studies*, vol. 13, redigerade av Nick Tilley (2002). Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing, Storbritannien):

1. Elizabeth Groff och Nancy LaVigne. *Forecasting the Future of Predictive Crime Mapping*.
2. Michael Townsley och Ken Pease. *Hot Spots and Cold Comfort: The Importance of Having a Working Thermometer*.

Gör en noggrann analys

22. Du bör veta när du skall använda byggnadsritningar

Konventionell programvara är inte till stor användning vid kartläggning av brott i innerstaden, inom ett universitetsområde, i ett hyreskomplex eller någon annan plats med många stora byggnader. Det beror på att de flesta byggnader, oavsett hur stora de är, oftast har bara en gatuadress och att alla brott som begås i byggnaden registreras på den adressen. En kartläggning kan därför kanske visa att en viss byggnad eller anläggning har ett brottsproblem, men det kan enbart bero på dess storlek. När man tar med i beräkningen hur många personer som arbetar i byggnaden eller använder anläggningen kan den visa sig vara relativt säker. Professor George Rengert visade till exempel att ett parkeringshus i centrala Philadelphia, USA, som identifierats som en plats med många bilstölder, faktiskt hade en lägre brottsfrekvens än de omgivande parkeringsanläggningarna, när man tog med i beräkningen det stora antalet bilar som parkerades där.

Faktum är dock att många stora byggnader inte är säkra. I sin skarpa kritik av 1960-talets amerikanska bostadsprojekt visade arkitekten Oscar Newman att ju högre ett hyreshus var, desto högre var brottsfrekvensen per 100 boende. Han menade att mycket stora hyreshus inbjöd till brott, eftersom de boende inte kände sina grannar och byggnadernas utformning gjorde det svårt att övervaka de allmänna utrymmena, inklusive korridorer, hissar och lekrområden. Hans idéer har sedan utvecklats till en uppsättning grundprinciper för utformning av säkra byggnader och allmänna utrymmen – den bebyggelseinriktade brottspreventionen, *Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)*.

För att förstå varför en viss byggnad är osäker måste brotten delas in i specifika kategorier och en kartläggning görs av var i byggnaden brotten sker. Det är här som byggnadsritningar eller en tredimensionell kartläggning behövs. Tyvärr är denna kartläggning svår och tidsödande. Det finns två huvudproblem:

1. Polisens register över brott anger sällan den exakta platsen för händelser inom byggnaden, men hyresvärden eller säkerhetsvakten kan ibland tillföra denna information. När de inte kan det måste sär-

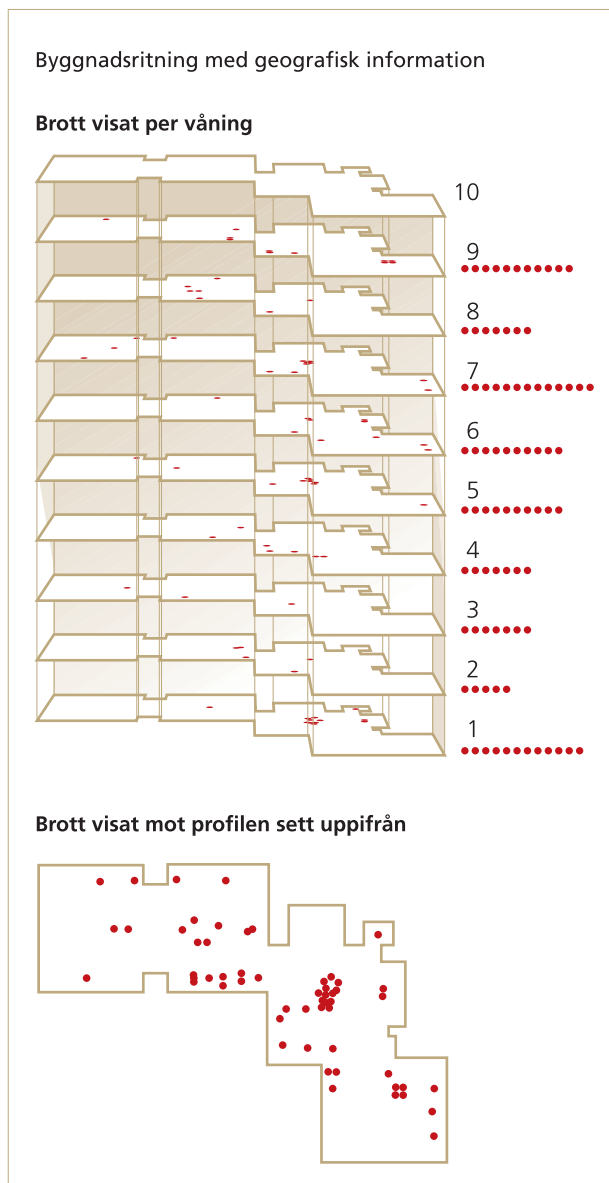
skilda brottsregistreringsmetoder användas under en viss tidsperiod för att få fram informationen.

2. För nyare byggnader kan det vara möjligt att skaffa ritningar i digital form, vilket kan göra kartläggningen lättare. Men när byggnaden är gammal kan det vara svårt att skaffa aktuella ritningar och nya kan behöva göras.

I många fall kan dessa problem helt enkelt utesluta en kartläggning med hjälp av byggnadsritningar, men problemen kan lösas, vilket professor George Rengert och hans kollegor visade i sin studie av brott i Temple University i Philadelphia, USA. De gjorde en byggnadsritning med geografisk information genom att kombinera programvara för framställning av brottskartor med AutoCAD-ritningar över universitetet. Vissa funktioner, som till exempel vattenledningar och elektriska ledningar, togs bort och kartorna ändrades så att gatorna illustrerades som linjer (med trottoarer utmärkta), och polygoner (månghörningar) användes för att visa konturerna för byggnader, idrottsplatser och parkeringsplatser. Buskage, staket, belysning och andra fysiska komponenter visades också på kartorna. Brott som registrerades av polisen markerades exakt där de inträffat, vilket gjorde att de kunde relateras till miljön, som till exempel dålig belysning eller ett dolt hörn som gör att någon kan lurpassa på ett offer.

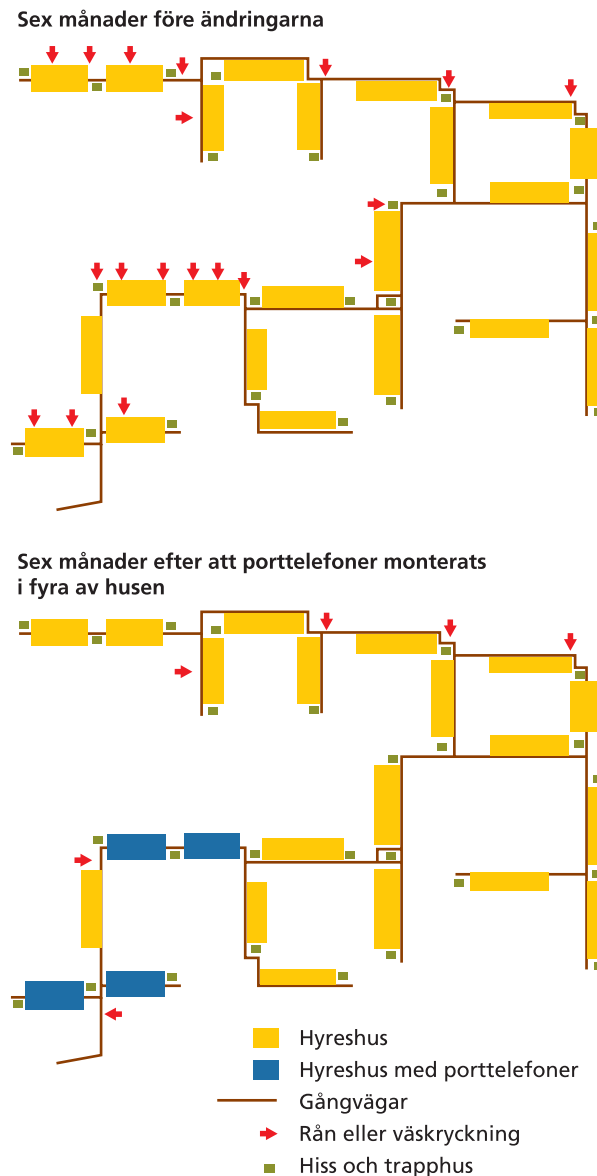
Brotten kartlades våning för våning i varje byggnad och en bild över den horisontella fördelningen av brott inom byggnaden angavs. Figur 8 visar resultatet för en av byggnaderna – Gladfelder Hall. Med undantag för bottenvåningen visar figuren att brotten mest sannolikt inträffar på de övre våningarna. Det syns också några tydliga grupperingar av brott, varav den största grupperingen finns omkring området närmast de fyra hissarna, nära byggnadens centrala del. Där finns varje institutions kontor för sekreterare och receptionister. Dessa omges av glasfönster, vilket gör att presumtiva tjuvar kan se om det finns någon där och om det finns något som är värt att ta. George Rengerts egen institution i byggnaden har nu installerat persienner som förhindrar insyn.

Det finns programvara som kan producera fotorealistiska stadsmodeller liksom tekniska nyheter, som till exempel tredimensionella bilder med laserteknik, vilket kommer att förenkla framställningen av datorkartor som den som gjordes beträffande Gladfelder Hall. I avvaktan på att denna teknik kommer till användning kan det, när antalet händelser är litet, ibland räcka lika bra med en tydlig ritning med platserna för brotten klart utmärkta. Figur 9 visar en plan som ritats av forskaren Barry Poyner beträffande bostadskomplexet Lisson Green i London. Planen visar de platser där det

Figur 8: Tredimensionell karta över Gladfelter Hall, Temple University Campus.

under två sexmånadersperioder har skett rån och väskryckningar på de gångvägar som leder mellan byggnaderna: *innan* några förebyggande åtgärder vidtogs och *efter* att fyra av byggnaderna utrustats med porttelefoner. Porttelefonerna blockerade tillgången till de inre gångarna från huvudingången vid gatan. I detta fall kunde kartläggningen vara till hjälp vid bedömningen av förebyggande åtgärder, men figur 9 var också en hjälp vid identifieringen av problemet, eftersom den visade att rån och väskryckningar oftast skedde vid de delar av gångvägarna, där det saknades möjligheter till övervakning från kringliggande byggnader eller vid marknivån.

Figur 9: Platser för rån och väskryckningar i gångvägssystemet i Lisson Green.

Källa: Barry Poyner (1997). *An Evaluation of Wakaway Demolition on a British Housing Estate*. I *Situational Crime Prevention. Successful Case Studies* (2nd ed.) edited by Ronald V. Clarke Monsey, NY. Criminal Justice Press.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Tim Crowe (1991). *Crime Prevention Through Environmental Design. Applications of Architectural Design and Space Management Concepts*. Boston: Butterworth-Heinemann.
George Rengert, Mark Mattson och Kristin Henderson (2001). *Campus Security. Situational Crime Prevention in High-Density Environments*. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

Gör en noggrann analys

23. Var uppmärksam på dags- och veckorytm

Aktivitetscykler har en kraftig inverkan på problem. Den ebb och flod av fordon som orsakas av pendling och shopping ändrar till exempel antalet brottsobjekt och beskyddare i parkeringsanläggningar. Detta påverkar i sin tur när bilstölder och bostadsinbrott är vanligast. Berusade personer blir sannolikt rånade i högre utsträckning vid krogarnas stängningstid på fredagar och lördagar, eftersom de är flera då. I detta exempel koncentrerar två viktiga rytmer problemaktiviteter. Den första handlar om cykeln med arbetsdagar och helger som gör fredagskvällar och lördagskvällar populära för nöjesliv och andra fritidsaktiviteter. Den andra handlar om den dagliga cykeln med öppningstider och stängningstider för krogar. I detta steg diskuterar vi variationer olika timmar och dagar. I steg 24 tittar vi på längre tidsperioder, sådana som sträcker sig över månader och år.

Olika anläggningar har olika aktivitetscykler som kan bidra till deras problem. Skolrytmen skiljer sig till exempel från arbetsdagsrytmen. Busshållplatser påverkas av pendlarens och shoppares rytm, men också av bussarnas tidtabeller.

Genom att kartlägga rytmen för brott och ordningsstörningar kan man identifiera viktiga aktivitetscykler som kan bidra till problemen. Som visas i figur 10 börjar man med att räkna genomsnittet för antal händelser som inträffar varje timme (eller annat tidsintervall) under flera dagar. Överför sedan resultatet till en tabell eller staplar. Ju fler dagar genomsnittsberäkningen omfattar, desto tydligare blir mönstret. Oftast bör helger och helgdagar analyseras separat från vardagarna.

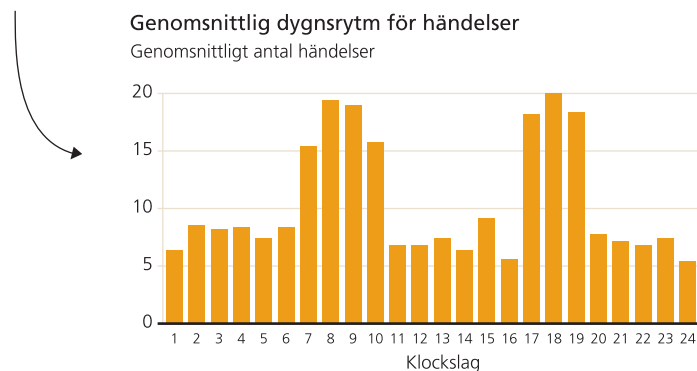
En tidsanalys är enklast när problemen är ofta förekommande. Den är därför mest användbar för vanliga och mindre allvarliga händelser, som till exempel klagomål på buller och mindre trafikolyckor, än för ovanliga, allvarliga händelser, som till exempel mord. För att få tillräckligt många fall kan du granska en längre tidsperiod. Men om problemet förändras under en längre tidsperiod kan den bild som du får vara förvringad eller inte längre aktuell.

Tillgång till någorlunda exakta tidsangivelser för de händelser som skall analyseras är självfallet en fördel vid tidsanalys. Kontaktbrott som till exempel rån, våldtäkt och överfall kan enkelt tidsplaceras, eftersom offren oftast kan tala om när brotten skedde.

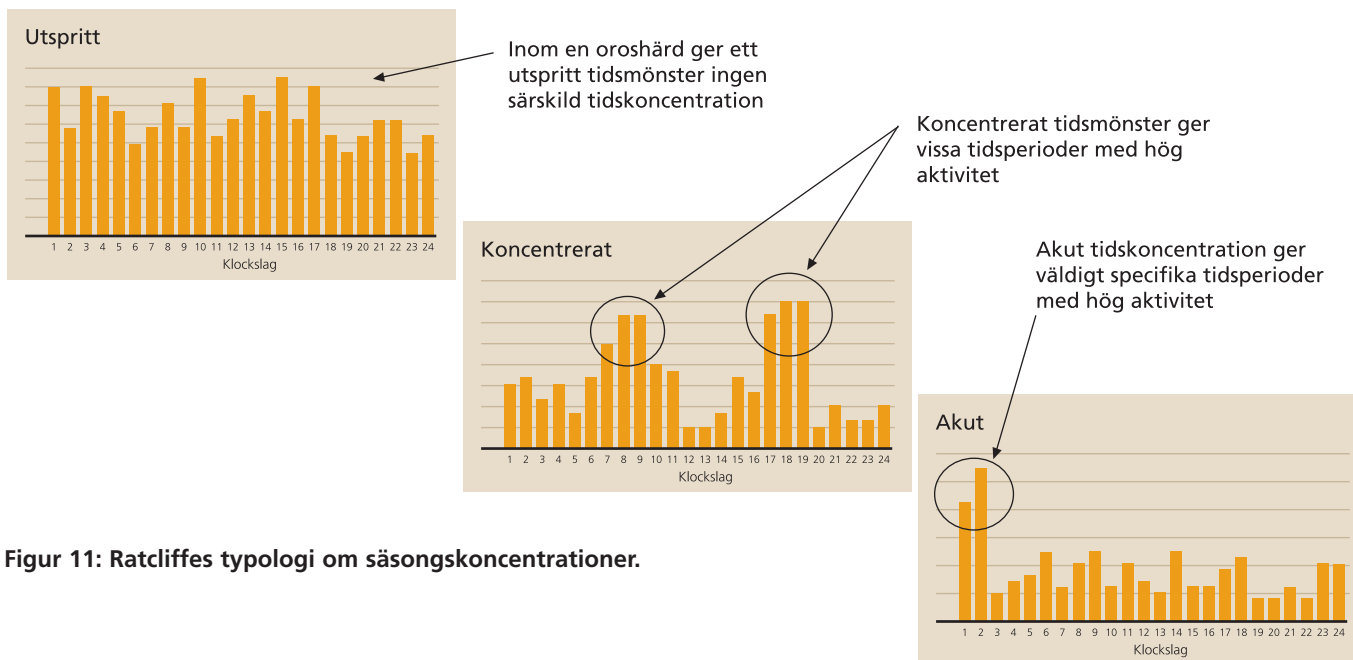
Egendomsbrott som till exempel bilstölder, inbrott och vandalism är mycket svårare att tidsplacera, eftersom offren vanligtvis bara kan ge ett tidsintervall under vilket brotten kan ha inträffat. Du kan använda mittpunkterna i dessa intervall för att bestämma den mest sannolika tidpunkten för brottet. Det kan dock leda till viss dataförvringning. Forskaren Jerry Ratcliffe föreslår användning av "aoristisk analys". Problemet med

Antal incidenter varje timme under fem dagar

Dag	Timme																							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	7	3	6	9	9	11	16	17	16	17	5	6	12	7	9	5	20	18	16	8	7	10	8	7
2	10	9	10	11	7	6	13	23	15	18	6	12	7	7	8	5	16	18	17	12	3	11	10	4
3	4	11	12	6	8	3	18	17	24	14	10	7	4	11	11	9	23	24	24	7	11	3	3	4
4	8	8	7	9	4	10	17	21	20	11	10	5	4	3	9	6	17	24	18	4	5	3	10	6
5	3	12	6	7	9	12	13	19	20	19	3	4	10	4	9	3	15	16	17	8	10	7	6	6
Genomsnitt	6,4	8,6	8,2	8,4	7,4	8,4	15,4	19,4	19,0	15,8	6,8	6,8	7,4	6,4	9,2	5,6	18,2	20,0	18,4	7,8	7,2	6,8	7,4	5,4

Figur 10: Undersökning av dygnsrytmen för brott.

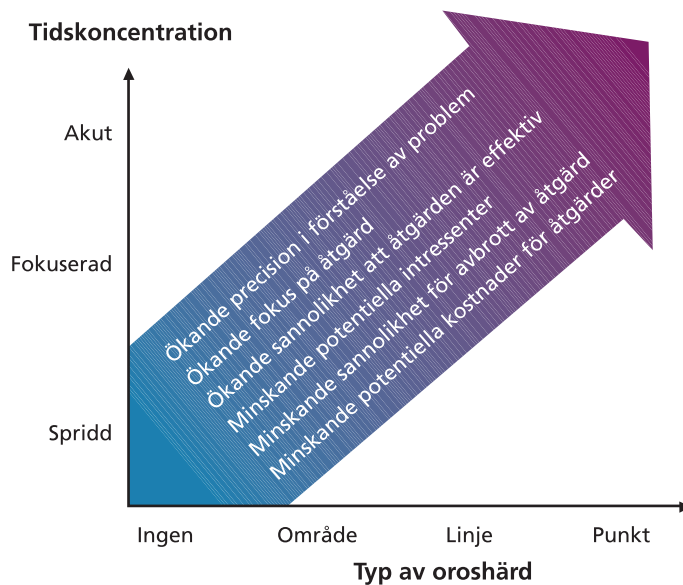
Figur 11: Ratcliffes typologi om säsongskoncentrationer.

denna metod är att den är mer invecklad än att enbart använda mittpunkten.

Jerry Ratcliffe har identifierat tre former av tidsgrupperingar (figur 11). Händelserna kan vara relativt jämnt utspridda över hela dagen. Han kallar det ett *utspritt mönster*. *Koncentrerat mönster* visar gruppering inom bestämda tidsintervall. Händelser som grupperas kring rusningstid följer koncentrerade mönster. *Akuta mönster* är tätt sammanpackade inom korta perioder. Ordningsstörningar omedelbart efter att en krog stängs kan vara ett exempel på det. Koncentrerade och akuta mönster indikerar direkt att tidscykler bör undersökas.

Även om Jerry Ratcliffe utvecklade sin typologi för dagsmönster kan samma grundläggande idé användas på veckocykler. Om ingen särskild dag i veckan normalt är mer problematisk än någon annan, indikerar det ett utspritt veckomönster. Om vissa grupperingar av dagar visar en påtaglig ökning av händelser, indikerar det ett koncentrerat mönster. Och slutligen, om en eller två dagar har en påtaglig koncentration av händelser, indikerar det ett akut mönster.

Oroshärdar kan klassificeras som en av tre typer: områdeskoncentrationer, linjekoncentrationer och punktkoncentrationer (steg 21). Tillsammans med frånvärdet av oroshärd har vi fyra alltså exakta former av brottskoncentration. Jerry Ratcliffes typer av tidsmässig koncentration varierar också från minst exakt till mest exakt. Dessa kombineras i figur 12. Problem som hamnar uppe till höger i figuren kan hanteras enklare än problem som hamnar nere till vänster.

Figur 12: Kombination av tidskoncentration och oroshärdar.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Jerry Ratcliffe (2002). *Aoristic Signatures and the Spatio-Temporal Analysis of High Volume Crime Patterns*. Journal of Quantitative Criminology, 18(1): 23–43.

Jerry Ratcliffe (2003) *The Hotspot Matrix: A Framework for the Spatio-temporal Targeting of Crime Reduction*. Police Practice and Research, Vol. 5, No. 1, March 2004, sid. 05–23. © 2004 Taylor & Francis Ltd.

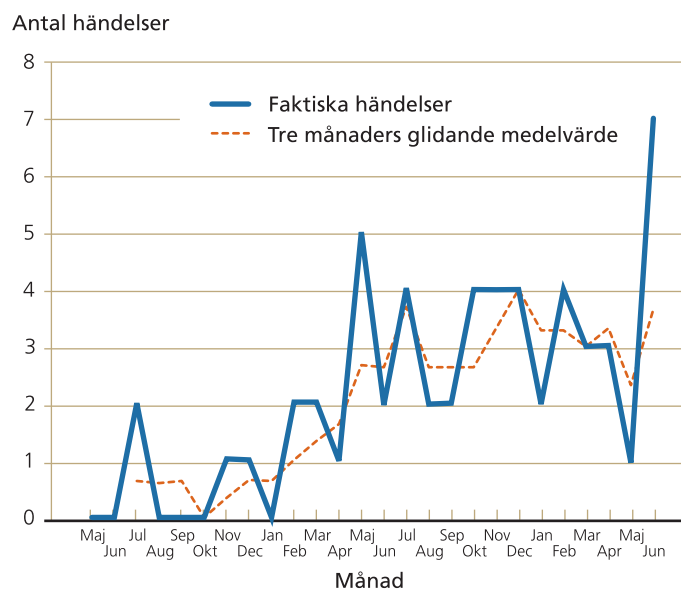
Gör en noggrann analys

24. Räkna med förändringar på lång sikt

Studera ett problem genom att antingen visa hur antalet händelser eller frekvensen av dem ändras med tiden. En frekvens är oftast antalet brott eller ordningsstörningar dividerat med antalet möjliga brottsobjekt (steg 25). Om kurvorna för antal och frekvens har samma form, då spelar ändring av antalet tillgängliga brottsobjekt inte någon viktig roll för problemet. Om de två kurvorna ser olika ut är brottsobjekten en viktig faktor.

En redovisning av ett problem över tid kan delas upp i tre grundläggande komponenter:

- **Den generella trenden**, som kan vara tydlig vid visuell granskning och som visar om problemet förvärras, förbättras eller är oförändrat under en längre period.
- **Säsongsbetingade, dagliga och veckovisa cykler**.
- **Slumpvisa växlingar** som orsakas av ett stort antal faktorer som var och en för sig har liten betydelse.

Figur 13: Titta efter trender.

Figur 13 illustrerar ett hypotetiskt problem med inbrott i butiker mellan maj 2001 och juni 2003, en 26-månadersperiod (den blå linjen). I inledningen av perioden förekommer det inbrott under några månader och några månader är det inga brott alls. Efter oktober 2001 börjar problemet växa och efter april 2002 förekommer det i genomsnitt tre brott per månad. Perioden slutar med det högsta antalet under perioden, sju inbrott. Man kan inte veta om det förbådar en ny högre brottsnivå eller bara är en slumpartad variation.

Under hela tidsperioden finns det betydande variation mellan månaderna, vilket illustreras genom toppar och dalar. Problem med relativt få händelser, som i detta fall, har vanligtvis denna egenskap, medan problem med många händelser per tidsperiod ofta ger mjukare kurvor. Slumpvisa växlingar kan dölja systematiska variationer. Genom att använda ett *glidande medelvärde* (röd linje i figur 13) kan en dold trend bli synlig. Detta kallas "utjämning". Ett tremånaders glidande medelvärde används i detta exempel. Ett julivärde är till exempel genomsnittet för maj, juni och juli, medan augustivärdet är genomsnittet för juni, juli och augusti. Observera att det inte finns några data för de första två månaderna i serien, eftersom vi för dessa månader inte kan beräkna ett medelvärde för tre månader. Glidande medelvärde fyller ut dalarna och kapar topparna. Glidande medelvärden för längre perioder ger jämnare kurvor än för kortare perioder, men de kan också dölja användbar information genom att göra kurvan för jämn.

Cykler kan upptäckas genom att jämföra samma månader de aktuella åren (eller samma veckor i en månad, eller samma dagar i en vecka eller samma timmar under en dag, beroende på vilken tidsperiod du granskar). Det är viktigt att observera att månaderna har olika längd (och glöm inte antalet dagar i februari under ett skottår), eftersom det kan inverka på antalet händelser.

Figur 14 visar varje år separat i stället för som en kontinuerlig linje. Två saker kan ses tydligt. För det första, som vi såg i figur 13, ökade problemet: inbrotten under 2002 och 2003 är fler än inbrotten under samma månader 2001. För det andra verkar några månader ha konsekvent högt antal och andra konsekvent lågt i förhållande till andra månader: juli, november, december och februari utgör toppar under 2001 och 2002, medan augusti, september och januari utgör dalar. Eftersom vi bara tittar på två års data är detta inte fullt tillförlitligt belägg för säsongsbetingade växlingar. Icke desto mindre visar det att säsongsbetingade effekter kan spela en viktig roll för detta problem.

Genomsnittet för varje månad skapar en linje som ger en tydligare bild av de säsongsbetingade växling-

arna (streckad röd linje). Detta är en annan metod för utjämning, som också minskar den förvirring som orsakas av slumpvisa växlingar.

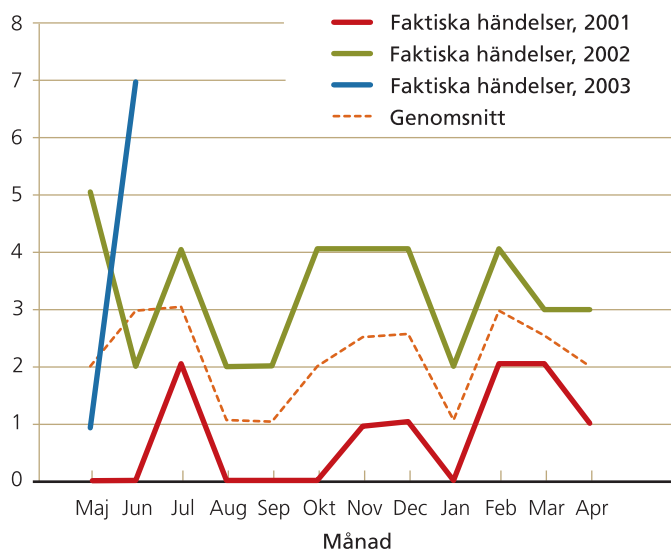
Nedbrytning av en tidsserie i mindre beståndsdelar kan visa möjliga orsaker till ett problem.

Inbrottstrenden, till exempel, kan delas upp i två tabeller som visar stölder av datorutrustning och stölder av annan egendom. Så om stölderna av datorutrustning stiger, medan stölder av annan egendom fortfarande håller en stabil nivå, visar detta att uppmärksamheten bör riktas mot butiker som säljer datorutrustning.

Tidsserieanalys är ett användbart verktyg för utvärdering av effektiviteten av en åtgärd. Den grundläggande principen är att skaffa sig en god uppfattning om ett problems naturliga trender, cykler och variationer för tiden före en åtgärds införande, med hjälp av de tekniker som just diskuterats. Det visar vad du kan förvänta dig av problemet i framtiden *om du inte gör något alls* åt problemet. Det skapar en grund för en undersökning av tidsperioder efter att åtgärden vidtagits. Ändringar i trenden, cykler eller till och med i slumpvisa växlingar visar att åtgärden haft en inverkan. Ju längre tidsperioden före och efter är, desto mer kan du förlita dig på dina slutsatser.

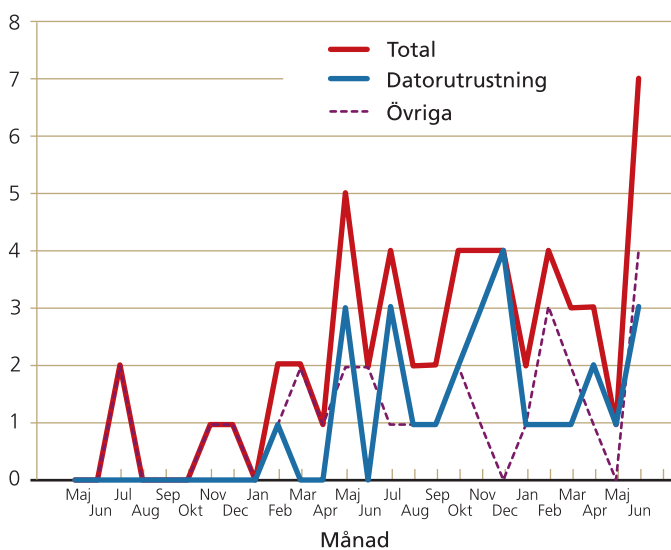
En tidsserieanalys kan vara mycket invecklad, så om det står mycket på spel och det är viktigt att få fram ett så exakt svar som möjligt, kan det vara en god idé att anlita en statistiker som är specialist på området.

Antal händelser

Figur 14: Att söka efter säsongsväxlingar.

Antal händelser

Figur 15: Bostadsinbrott efter stulna objekt.

Gör en noggrann analys

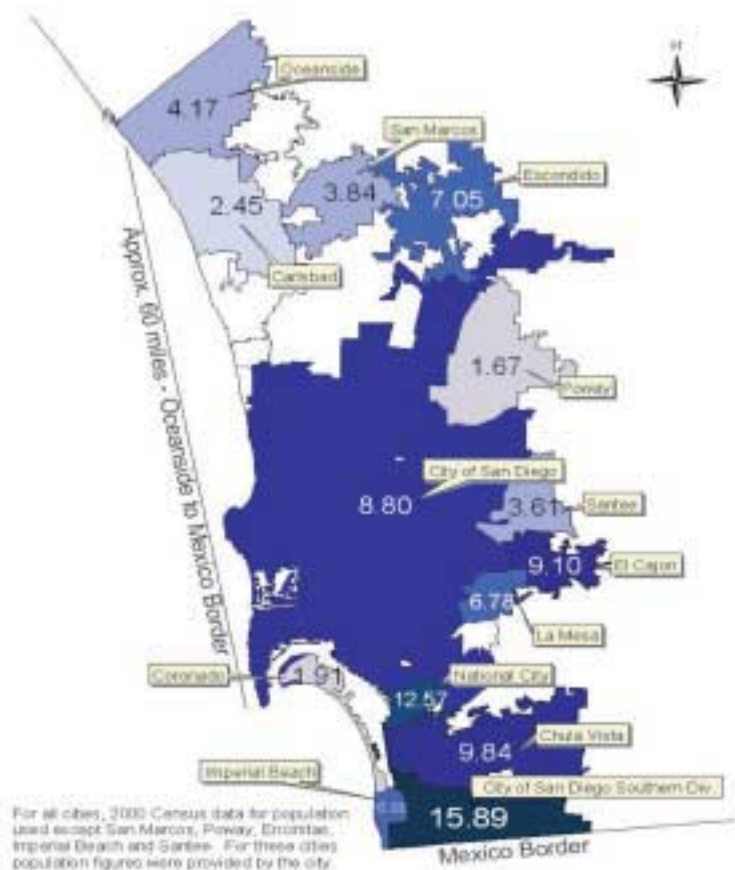
25. Du bör veta hur du skall använda statistik och relativtal

Frekvenser beskriver antalet brott per brottsobjekt under en viss tidsperiod. En frekvens för brottsobjekt kan till exempel vara ett inbrott per 1 000 hushåll under 2002. Frekvenser för brottsobjekt beskriver den risk som ett brottsobjekt genomsnittligt sett löper att råka ut för ett brott under en tidsperiod.

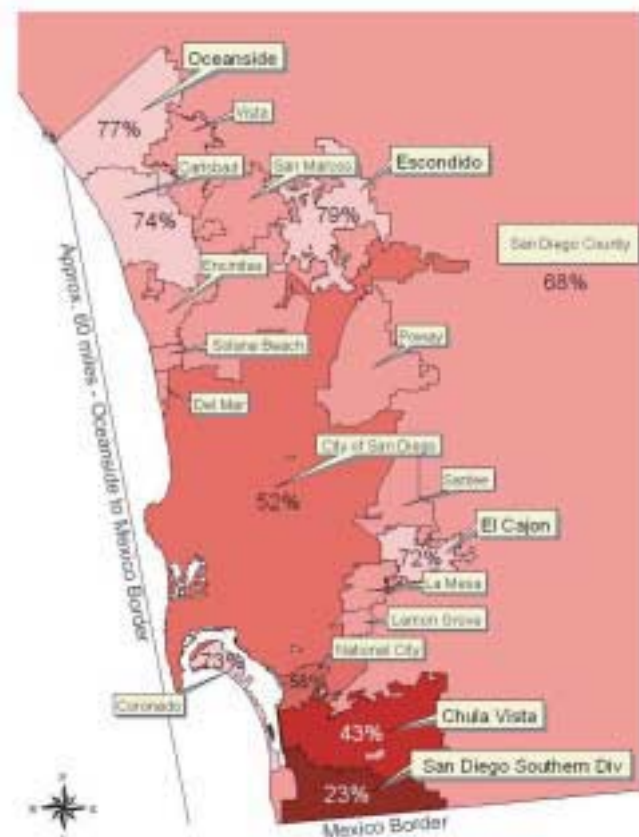
Beräkning av frekvenser kan vara till stor hjälp vid identifiering av ett problem. Detta illustreras genom några analyser som företagits av Nanci Plouffe, Karin Schmerler och Rana Sampson för att bistå i ett POP-

projekt mot bilstölder i Chula Vista i Kalifornien. Polisen antog att stadens närhet till den mexikanska gränsen gjorde bilstölderna till ett större problem än det annars skulle ha varit. Det faktum att Chula Vistas (och andra gränsstäders) stöldfrekvenser var två till sex gånger högre än för städer längre norrut omkring San Diego var ett stöd för denna hypotes (figur 16). Många bilar stals från parkeringsanläggningar och kördes över gränsen innan ägaren ens hade upptäckt stölden. En analys visade att små lastbilar (pickupmodeller) – som var mycket eftertraktade i Mexiko – var mer utsatta för stöld i Chula Vista och i de två andra städerna närmast gränsen. Figur 17 bekräftar att möjligheterna att återfå dessa lastbilar var avsevärt mindre när de stulits i Chula Vista jämfört med när de stulits i andra städer längre bort från gränsen. Enligt andra analyser hade vissa parkeringsanläggningar en mycket högre stöldfrekvens än andra anläggningar och gränskontroller mindre effekt än förbättringar av säkerheten på parkeringsanläggningarna när det gäller att förebygga bilstölder.

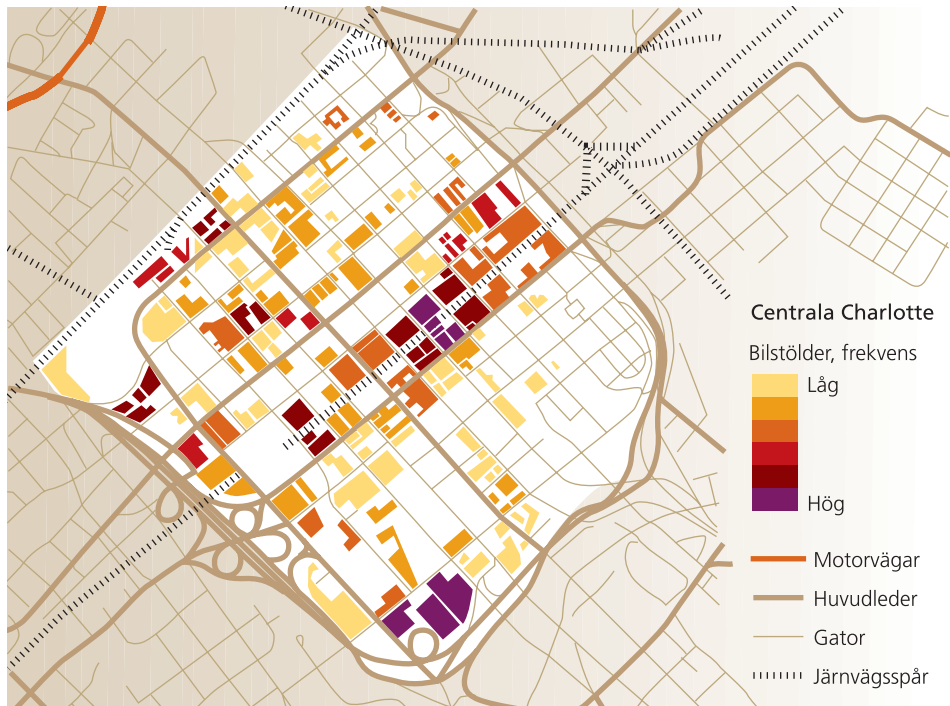
Värdet av att beräkna frekvenser visas också i ett

Figur 16: Bilstöldfrekvens per 1 000 boende, San Diego, 2001.

Figur 17: Andelen återfunna stulna lastbilar (pickupmodeller), San Diego, 2001.

Figur 18: Frekvenser av stölder från bilar per kvarter, Charlotte NC, 1999.

projekt i Charlotte, North Carolina, USA, där Ronald Clarke arbetade med Herman Goldstein. Tillsammans med lokala analytiker och poliser undersökte de stölderna från bilar i parkeringsanläggningar i stadskärnan. Enligt en analys av oroshärddar var ett kluster av dessa stölderna lokaliserade till centrum av området, men en karta baserad på stöldfrekvenser var mycket mer avslöjande (figur 18). Denna karta gjordes av en av brottsanalytikerna i projektet, Matt White, som tog hjälp av distriktets poliser för att räkna antalet parkeringsplatser i varje anläggning. Han beräknade sedan stöldfrekvenserna i varje parkeringsanläggning. Den karta som blev resultatet av detta visade en mycket mer detaljerad riskbild. Enligt en fördjupad analys löpte de bilar som parkerats i öppna parkeringsanläggningar sex gånger större risk att bli stulna än de som parkerats i parkeringshus. Dessutom var några platser brottsbidragande på grund av otillräcklig säkerhet.

Bestämning av brottsrisk i ett stort hotell med hjälp av frekvensberäkningar

Professor Lawrence Sherman gjorde en studie av brottsligheten i ett stort hotell i Dallas i USA under en tvåårsperiod, då 1 245 brott rapporterats. För att fastställa brottsfrekvensen använde han information om antalet rum (1 620), genomsnittlig boendefrekvens (1,8 gäster per rum), antalet anställda (1 000) och antalet andra personer i hotellets lokaler. Alla dessa personer kunde anses löpa risk att bli ett brottsoffer.

Rånfrekvensen för dem var 1,2 per 1 000 personer (jämfört med 4,9 per 1 000 personer för Dallas som helhet). Stöldfrekvensen däremot, överskred stadens genomsnittliga stöldfrekvens (10,1 jämfört med 6,4 per 1 000 personer).

Ytterligare läsning ▶▶▶

Ronald Clarke och Herman Goldstein (2003). *Thefts from Cars in Center City Parking Facilities: A Case Study in Implementing Problem-Oriented Policing*. I *Problem-oriented Policing. From Innovation to Mainstream*. Crime Prevention Studies, vol. 15, redigerad av Johannes Knutsson, Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing, Storbritannien). (Hämta från: www.cops.usdoj.gov)

Gör en noggrann analys

26. Identifiera högrisk-anläggningar

Med anläggningar avses miljöer med speciella funktioner (steg 16). Utbildningsanläggningar omfattar undervisning och studier. Industriella anläggningar producerar och bearbetar olika slags material. Kontorsanläggningar bearbetar information. Anläggningar för handel omfattar försäljning och andra ekonomiska transaktioner. Några anläggningar är ofta förekommande platser för brott och ordningsstörningar. Exempel är krogar, parkeringsanläggningar, tågstationer och i USA närbutiker och kommunala bostadshus. Dessa relativt få anläggningar svarar för en oproportionerligt stor andel av alla brott och ordningsstörningar – de är med andra ord ”riskanläggningar”.

Beteckningen riskanläggning har också en mer exakt betydelse. Det har att göra med det faktum att det inom varje kategori av anläggningar är några få som i särskilt hög grad är utsatta för brott. När vi diskuterade 80–20-regeln (steg 19) gav vi ett exempel på barer, som hade stora variationer när det gäller risken för överfall. Här är några andra exempel:

- **Banker** – Fyra procent av bankerna i Storbritannien har rånfrekvenser som är fyra till sex gånger högre än andra banker.
- **Företag** – Undersökningar av företag i Skottland visade att 10 procent av dem svarade för 40 procent av företagsinbrotten och nästan tre fjärdedelar av alla stölder från utomstående (inte anställda).
- **Butiker** – 1,6 procent av butikerna i Australien utsätts för 70 procent av alla snatterier.
- **Närbutiker** – 6,5 procent av närbutikerna i USA utsätts för 65 procent av alla rån.
- **Busshållplatser** – omkring 7 procent av busshållplatserna i Wirral i England drabbas av 70 procent av all vandalisering.
- **Skolor** – 18 procent av skolorna i Merseyside i Liverpool i England anmälde 50 procent av alla inbrott och all skadegörelse där.
- **Parkeringsanläggningar** – I Basingstoke i England koncentrerades hälften av alla bilstölder och all skadegörelse på bilar till endast fem parkeringsanläggningar. Liknande förhållande gällde parkeringsanläggningarna i stadskärnan i Charlotte, North Carolina, USA (se föregående steg).

Riskkoncentrationen i Nottingham i England var ännu större (se tabellen). En enda parkeringsanläggning (Royal Moat House Hotel) av de tjugo parkeringsanläggningarna i centrum svarade för omkring 25 procent (103) av de 415 brott som rapporterats för samtliga parkeringsanläggningar under 2001. Trots det löpte denna stora parkeringsanläggning inte den största risken per 1 000 parkeringsplatser. Den mycket stora variationen mellan parkeringsanläggningarna när det gäller risken att utsättas för bilstölder (från 0,0 till 546,7) understryker brottskoncentrationen till riskanläggningar.

Det finns minst sju anledningar till att anläggningar blir riskanläggningar. En analys kan bidra till att fastställa vilken anledning som gäller:

1. **Många brottobjekt.** Vissa anläggningar har många brottobjekt. Parkeringsanläggningen Royal Moat House i Nottingham hade ett högt antal brott delvis på grund av sin storlek. Men det förklarar inte allt, eftersom när man tar storleken med i beräkningen och räknar antalet brott per parkeringsplats är anläggningen fortfarande en högriskanläggning.
2. **Attraktiv egendom.** En riskanläggning behöver inte ha ett stort antal brottobjekt, men har kanske en typ av brottobjekt som är särskilt attraktiv (steg 29). Jämför den egendom som blir stulen i högriskanläggningar med den som stjäls i mindre utsatta anläggningar. Om det är olika saker som stjäls och det som stjäls från högriskanläggningarna uppfyller de kriterier som beskrivs i steg 29, då är den sannolika orsaken till den högre risknivån attraktiv egendom.
3. **Läge.** Anläggningar i brottsbelastade områden, där kanske många vanebrottslingar bor, kommer sannolikt att löpa en hög risk att bli utsatta för brott. Detta beror på att brottslingar föredrar att inte färdas så långt för att begå brott (steg 17).
4. **Upprepad utsatthet för brott.** Några platser drar till sig personer som är särskilt utsatta för brott. Jämför de personer som utsätts för brott i högriskanläggningar och de som utsätts för brott i övriga anläggningar. Om frekvensen för upprepade utsatthet för brott är olika, kan upprepade utsatthet för brott vara orsaken till den högre risknivån.
5. **Brottsattraherande.** Anläggningar som lockar ett stort antal brottslingar är brottsattraherande (steg 17). Brottsattraherande anläggningar drabbas av ett högt antal brott och en hög frekvens av brott. Ytterligare diagnostiska kontroller omfattar analys av aktuella brottslingars kriminella bakgrund och annan information om dem.

Tabell 4: Anmälda bilbrott i parkeringsanläggningar i centrala Nottingham 2001.

Parkeringsanläggning	Antal platser	Typ*	Stöld från	Stöld av	Andra bilbrott	Brott per 1 000 platser
Victoria Centre (White Zone)	1 066	P-hus	0	0	0	0,0
Talbot Street	590	P-hus	0	0	0	0,0
Forest Park and Ride	3 000	Ö	8	0	3	3,7
Victoria Centre (Main Zone)	1 700	P-hus	7	0	2	5,3
Trinity Square	335	P-hus	0	1	2	9,0
Broadmarsh Centre	1 200	P-hus	19	1	3	19,2
Wollaton Street GNCS	125	P-hus	1	0	2	24,0
Stoney Street	600	P-hus	13	0	2	25,0
Mount Street	425	P-hus	13	0	4	40,0
Fletcher Gate	550	P-hus	19	1	6	47,3
Curzon Street	167	Ö	6	1	2	53,9
Arndale	412	P-hus	25	0	1	63,1
St James Street	475	P-hus	31	1	5	77,9
Sneiton Market	50	Ö	6	0	1	140,0
Royal Moat House Hotel	625	P-hus	78	0	25	164,8
EuropaPS	225	P-hus	37	0	2	173,3
Brook Street	56	Ö	16	0	7	410,7
Gill Street	49	Ö	14	2	7	469,4
Huntingdon Street	75	Ö	34	2	5	546,7

*P-hus = Parkeringshus, Ö = Öppen parkering på marknivå

Källa: David G. Smith m.fl. (2003). *Between the Lines*, Home Office Research Study 266.

6. **Svag kontroll.** Ägarna av de flesta anläggningar ser till att de sköts. Om förvaltningen av en anläggning inte sköts kan den utvecklas till en högriskanläggning. Dessa kallas brottsbidragande (steg 18). Högriskanläggningar som är brottsbidragande kan ha ett lågt antal brott men en hög frekvens av dem. Studier beträffande svag kontroll inkluderar emellertid observation av liknande anläggningar med hög och låg brottslighet, undersökning av de regler som gäller för de anställda och de rutiner som tillämpas samt intervjuer med personal och ägare.
7. **Provokationer.** Den fysiska utformningen av en anläggning och det sätt som den sköts på kan provocera fram brott (steg 36). Provocerande anläggningar liknar anläggningar med svag kontroll, men med den skillnaden att anläggningar med svag kontroll helt enkelt tillåter brott, medan provocerande anläggningar stimulerar till brott. Använd samma analyser som när det gäller svag kontroll, men titta också efter omständigheter som stimulerar till brott.

Anläggningar blir riskanläggningar av många anledningar. Professor Ross Homel vid Griffiths University, Australien, upptäckte att några problemkrogar i Australien marknadsförde sig själva till män som dricker mycket. Det lockade både potentiella brottslingar och brottsoffer. Han såg också att personalens beteende förvärrade problemet genom det sätt som de sålde drinkar på och det sätt som de hanterade störande gäster på. I detta exempel ser vi upprepade brott, upprepade utsatthet för brott, svag kontroll och provokation.

Ytterligare läsning ▶▶▶

John Eck, Ronald Clarke och Rob Guerette. *Risky Facilities: Crime Concentration in Homogeneous Sets of Facilities*. Crime Prevention Studies, in press.

Gör en noggrann analys

27. Räkna med upprepad utsatthet för brott

Vissa personer utsätts upprepade gånger för brott och en ganska liten andel av brottsoffren utsätts för en stor andel av samtliga offerbrott. Enligt en brittisk undersökning utsattes omkring 4 procent av befolkningen för 40 procent av samtliga brott (se tabellen). Upprepad utsatthet för brott har konstaterats när det gäller miss-handel i hemmet, inbrott, brott med rasistiska inslag och sexualbrott, bara för att nämna några få exempel. Liksom för riskanläggningar och återfallsbrottslighet är upprepad utsatthet för brott en variant av 80–20-regeln (steg 19).

Det är av flera anledningar lätt att missa omfattningen av upprepad utsatthet för brott:

- Många brottsoffer anmäler inte brotten till polisen, vilket betyder att upprepad utsatthet för brott inte noteras i officiella polisregister. Man försöker därför använda intervjuer eller enkäter. Då kan personer tillfrågas om brott som de inte polisanmält.
- Analytiker söker ofta efter upprepad utsatthet för brott genom att räkna antalet brott per adress, men polisdata innehåller ofta felaktig adressinformation. Det leder till överskattningar av enstaka fall av brott. Denna felkälla kan minskas genom ökad noggrannhet när det gäller polisdata och genom användning av adressmatchande programvara för kartframställning (dvs. geokodning).

Tabell 5: Omkring 4 procent av en befolkning utsätts för 40 procent av alla brott.

Anmälda brott	Procent av personer	Procent av händelser
0	59,5	0,0
1	20,3	18,7
2	9,0	16,5
3	4,5	12,4
4	2,4	8,8
5+	4,3	43,5

Källa: British Crime Survey, 1992, Samtliga brott

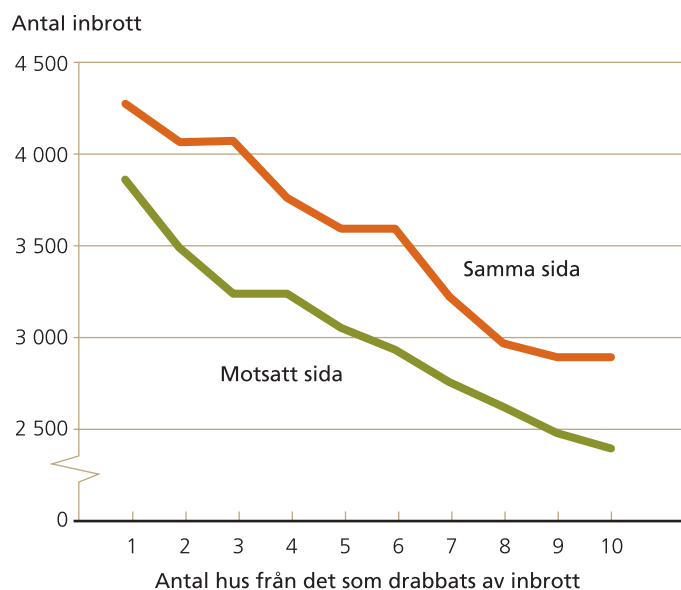
- Upprepad utsatthet för brott kan underskattas på grund av det som i Storbritannien och USA kallas för ”time-window effect”. Om utsatthet för brott enbart räknas under en viss tidsperiod – till exempel från januari 2002 till och med juni 2002 – kommer i så fall den som utsatts för brott i december 2001 och sedan en gång till under den sexmånadsperiod som granskas inte att ingå. Om denna person dessutom har oturen att återigen utsättas för brott i juli 2002 skulle vi inte kunna se att han eller hon har utsatts för brott tre gånger. Home Office rekommenderar användning av en löpande observationsperiod (rolling window), där varje nytt offer följs under ett år efter den första händelsen.

Kunskap om upprepad utsatthet för brott är användbar för att förutsäga vilka personer som är mest utsatta för brott och när de är mest utsatta. De som har utsatts för brott en gång löper större risk att utsättas igen än personer som inte har utsatts för brott. De som har utsatts två gånger löper större risk att bli än mer utsatta för brott än de som bara utsatts en gång. Tiden mellan brotten vid upprepad brottslighet är ofta ganska kort. Genom att känna till den genomsnittliga tiden mellan sådana brott kan man temporärt vidta brottsförebyggande åtgärder under de korta perioder när risken för nya brott är som störst.

Brottsförebyggande resurser bör koncentreras till personer som löper den största risken att utsättas för brott när risken är som störst för nya brott i stället för att riktas mot ett stort antal personer, varav de flesta löper en mycket liten risk att utsättas för brott. Många polisdistrikt differentierar numera sina åtgärder när de hanterar personer som utsätts för upprepad brottslighet. Det innebär att ju oftare någon utsätts för brott, desto intensivare är de förebyggande åtgärder som vidtas av polisen.

Vid förklaring av upprepad utsatthet för brott skiljer professor Ken Pease på två typer av fall:

1. **”Stimulansfall”** (Boost accounts) förklarar upprepade brott som ett resultat av positiva erfarenheter från det första brottet. En inbrottstjuv får till exempel reda på mycket under ett inbrott. Denna kunskap kan uppmuntra honom eller henne att komma tillbaka för ytterligare inbrott. Inbrottstjuvar kan också berätta för andra vad de inte kunnat ta med sig, vilket leder till ytterligare inbrott av andra inbrottstjuvar.
2. **”Flaggfall”** (Flag accounts) förklarar upprepade brott som ett resultat av att vissa brottsobjekt är ovanligt lockande eller sårbara, vilket gör att de

Figur 19: Inbrottsrisk längs en gata.

utsätts för brott av många brottslingar. Vissa yrkesgrupper utsätts i mycket högre grad för brott än andra (till exempel taxichaufförer) och personer som vistas i riskanläggningar är också mer utsatta för upprepad brottslighet. Lockelsen i att äga attraktiv egendom, som till exempel sådana bilar som tillgrips för nöjeskörning (joyriding) (steg 29), ökar också sannolikheten för upprepad utsatthet för brott.

”Virtual repeats”, som också benämns kopieringsbrott, drabbar personer eller egendom som har liknande egenskaper som det första brottsobjektet. Efter ett framgångsrikt brott mot ett brottsobjekt generaliserar brottslingar till brottsobjekt med liknande egenskaper. Hus med samma utformning i samma bostadsområde som huset där det första inbrottet ägde rum kan till exempel förväntas löpa större risk, eftersom brottslingen har lärt sig en del om denna typ av hus vid sitt första inbrott.

Varna grannarna!

Alla brottsanalyser handlar om att förutsäga något om framtiden baserat på vad som har hänt tidigare. Upprepad utsatthet för brott berättar för oss om en ökad risk för ett brottsoffer att utsättas för brott igen, oftast under de närmaste dagarna eller veckorna efter det föregående brottet. Men ett brott förmedlar mer än så; det förmedlar också hur risken för brott kommer att spridas till andra platser i närheten. Forskarna Kate Bowers och Shane Johnson har visat hur risken för

Källor:

Shane Johnson och Kate Bowers (2004). *The Burglary as clue to the future: the beginnings of prospective hot-spotting*. *European Journal of Criminology*, 1 (2), 237–255.

Kate Bowers och Shane Johnson (2005). *Domestic burglary repeats and space-time clusters: the dimensions of risk*. *European Journal of Criminology*, 2 (1), 67–92.

inbrott sprids på en och samma gata. Detta visas i figuren. Ett inbrott sker till exempel i en bostad. Vi kallar det för referensinbrottet. X-axeln visar avståndet från platsen för referensinbrottet. 1 anger ett hus bredvid referensinbrottet, på samma sida av gatan eller huset mittemot. 2 anger ett hus två dörrar bort på samma sida av gatan eller på motsatt sida osv. Y-axeln visar antalet inbrott efter referensinbrottet. Informationen har hämtats från polisen i Merseyside i Liverpool i England. Man kan se att risken för ett nytt inbrott minskar med ett ökat avstånd från referensinbrottet. För vilket givet avstånd som helst är risken större för bostäder på samma sida av gatan. Detta visar vilka bostäder som man bör försöka skydda efter ett inbrott. Prioritet bör ges till bostäder nära det första inbrottet och speciellt på samma sida av gatan.

Ytterligare läsning

Graham Farrell och hans kollegor (2002). *The TimeWindow Effect in the Measurement of Repeat Victimization*. I *Analysis for Crime Prevention, Crime Prevention Studies*, vol. 13, redigerad av Nick Tilley. Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing i Storbritannien).

Home Office (2002). *Crime Reduction Tool Kits: Repeat Victimization – Timescale*.

<http://www.crimereduction.gov.uk/toolkits/rv030104.htm>

Ken Pease (1998). *Repeat Victimization: Taking Stock*. Crime Prevention and Detection Paper 90. London: Home Office.

Gör en noggrann analys

28. Tänk på förekomsten av upprepad brottslighet

Ett grundläggande faktum inom kriminologin är att en liten andel personer begår en stor andel av alla brott. Data från professor Marvin Wolfgangs välkända Philadelphia-kohort pekar på att omkring 5 procent av brottslingarna svarar för 40 procent av samtliga brott. Det finns två förklaringar till återfallsbrott. Den första är att vårdslösa personer, med svaga sociala band till andra, tenderar att råka i klammeri med rättvisan oftare än mindre impulsiva personer med starkare sociala band. Den andra förklaringen är att människor använder sig av de möjligheter som finns till brott och ordningsstörningar (se steg 10). Båda dessa teorier kan gälla.

Återfallsbrottslighet kan upptäckas genom att testa om 80–20-regeln gäller (steg 19). Det kan vara svårt i praktiken, eftersom brottslingar försöker hålla sig anonyma. Informationen om dem är därför sällan uttömmande eller finns kanske inte alls.

Underrättelseverksamhet kan också ge information om återfallsbrottslighet, men denna information är ofta mer indikerande än definitiv. Inte desto mindre kan systematiska intervjuer med brottslingar och deras umgänge ibland avslöja nätverk som är starkt bidragande orsaker till problem.

Att förstå återfallsbrottslingars mål och motiv kan bidra till att utforma förebyggande strategier.

Lösningen på ett problem med biltillgrepp skiftar beroende på om brottslingarna vill roa sig ett tag med att åka omkring i en dyr bil, skaffa sig transport hem efter en sen kväll eller sälja bilen för att få pengar till droger.

Lyckade brott kan leda till flera brott. Detta sker på tre sätt:

- Brottslingar, liksom alla andra, lär sig genom praktisk tillämpning. Ett framgångsrikt brott ger viktiga kunskaper. Det kan leda till att en brottsling angriper samma brottsobjekt igen (se rutan). Men brottslingar, liksom alla andra, kan också generalisera. Så de lär sig att de också kan lyckas om de angriper liknande brottsobjekt (se steg 27).

- Brottslingar lär sig av varandra. Information kan spridas genom personer som arbetar i små grupper, upplösning av grupper och bildande av nya grupper. Detta understryker behovet att förstå brottslingarnas nätverk. Polisen kan använda nätverken för att sprida information som förstärker brottslingarnas uppfattning om den risk för upptäckt som är förknippad med ett brottsobjekt eller platsens eller brottsobjektets bristande attraktivitet. Som en del i arbetet med att minska skador på grund av trasiga glasflaskor, genomförde till exempel polisen i Merseyside i Liverpool i England en riktad kampanj till potentiella brottslingar och offer om hur de lämpligen kan göra sig av med glasflaskor.
- Lyckade brott kan urholka förebyggande åtgärder, vilket gör efterföljande brott lättare. Ett litet hål i ett staket kommer till exempel att bli större genom ökad användning. Om inströmningen av brottslingar och brott går snabbare än åtgärderna från beskyddare och övervakare, kan ett litet problem snabbt bli värre.

Många brottsförebyggande tekniker bygger på ett antagande om ett trovärdigt hot (steg 34). Övervakningskameror fungerar avskräckande i den omfattning som potentiella brottslingar tror att någon kan se dem och vidta åtgärder eller att de som begår brott kan identifieras och gripas på grund av att de filmats. Det betyder inte att det måste vara många som grips, men några få väl offentligt gjorda gripanden av brottslingar kan vara ett viktigt meddelande. Budskapet kan göras än mer effektivt om det förmedlas genom brottslingarnas egna nätverk än genom normal publicitet.

När det finns specifik information om att ett fåtal personer är ansvariga för en större mängd problem kan det vara givande att inrikta sig på dessa personer. Polisen i Boston, USA, minskade antalet mord och dråp bland unga män genom att övervaka relativt få gängmedlemmar. Frivården och de myndigheter som beslutar om frigivning från fängelser bör känna till de situationer som medverkar till att en brottsling återfaller i brott eller hamnar i andra problem. Myndigheterna kan då hjälpa dem att utveckla planer för hur de ska undvika sådana situationer. De bör sedan övervaka att planerna följs.

Att hantera upprepade brott genom att avlägsna miljöer som genererar brott kan ibland vara mycket effektivt. I Staining, ett samhälle i Lancashire, England, fungerade till exempel ett skrotupplag som mottagare av stulna bilar, bildelar och annat stöldgods. Många av brottslingarna var kända. Men trots det kunde problemet inte lösas. Till slut kunde dock polisen medverka till att skrotupplaget stängdes genom användning av en lagstiftning om föroreningar och andra miljörisker. Det minskade väsentligt antalet brott i samhället. Polisen i USA använder också ofta olika lagar för att få verksamheter som bidrar till droghandel, prostitution och andra brott och ordningsstörningar nedlagda.

Att gripa högaktiva brottslingar genom att fokusera på upprepad utsatthet för brott

Ken Pease har ganska nyligen skrivit om fördelarna med att koncentrera sig på upprepad utsatthet för brott för att få fast högaktiva brottslingar. Allt fler studier visar att upprepad utsatthet för brott orsakas av de mest aktiva brottslingarna. Han påpekar att detta skapar en intressant möjlighet att koncentrera sig på vissa brottslingar, kanske genom att helt enkelt inrikta sig på upprepade brott mot vissa hushåll eller vissa personer, eftersom denna typ av brott begås just av dessa brottslingar. Genom en sådan brottslingsfokusering kan man inrikta sig på de brott som aktiva brottslingar vanligtvis begår. Detta är en avsevärt bättre metod än att övervaka kända brottslingar.

Ytterligare läsning ▶▶▶

- Francis Cullen, John Eck och Christopher Lowenkamp (2002). *Environmental Corrections: A New Framework for Effective Probation and Parole Supervision*. Federal Probation, 66.
- John Eck (2002). *Preventing Crime at Places*. I Evidence-Based Crime Prevention, redigerad av Lawrence Sherman, David Farrington, Brandon Welsh och Doris Layton MacKenzie. New York: Routledge.
- David Kennedy, Anthony Braga, Anne Piehl och Elin Waring (2001). *Reducing Gun Violence: The Boston Gun Project's Operation Ceasefire*. Forskningsrapport. Washington, DC: National Institute of Justice.

Gör en noggrann analys

29. Du bör ha kunskap om vad som är attraktivt för tjuvar

Återfallsbrottslingar, brottsoffer som utsätts för upprepade brottslighet, oroshärdar och riskanläggningar är alla viktiga begrepp, eftersom de beskriver hur brottskoncentrationer uppstår. Brotten koncentreras också kring attraktiv egendom som löper stor risk att stjälas, till exempel bilar, cyklar, videoapparater och mobiltelefoner. Den allra mest attraktiva egendomen av alla är kontanter. En brittisk undersökning (British Crime Survey) visar att kontanter är det som oftast stjäls vid stöld, inbrott och rån. De är den drivande orsaken till rån av banker och bookmakers, angrepp på telefonhytter och rån i anslutning till bankomater.

Människors egendom kan bidra till att förklara den risk de löper att utsättas för brott. Att äga en bil fördubblar till exempel risken att bli brottsoffer, även om man tar relevanta demografiska och sociala variabler i beaktande. Ett attraktivt bilmärke kan öka risken flera gånger om. Home Office publicerar därför ett bilstöldsindex, som visar stöldrisken för olika bilmärken och modeller. Indexet hjälper bilköpare att undvika särskilt stöldbegärliga bilar och det sätter press på tillverkarna att förbättra bilarnas säkerhet.

Även om listan är användbar visar den inte vilka bilar som är mest utsatta för specifika former av stöld. Under mitten av 1980-talet visade forskning i USA att nöjesåkare (joyriders) föredrog USA-tillverkade motorstarka bilar med snabb acceleration. De bilar som stals och aldrig återfanns var dyra bilar, som till exempel Mercedes. De som utsattes för inbrott och tömdes på innehåll var europeiska modeller med bra bilradio, som till exempel Volkswagen-modeller. USA-tillverkade stationsvagnar löpte inte risk för någon form av stöld. De var billiga, hade dålig bilradio och nöjesåkare ville inte bli sedda i dem.

Affärer som säljer eftertraktade varor (som till exempel cigaretter, DVD-skivor, CD-skivor, märkeskläder och skor) är också mer utsatta för snatterier, stöld och inbrott än andra. Många av dessa produkter kan lätt säljas på gatan. Kunskap om eftertraktade varor i ditt distrikt underlättar för dig att urskilja stöldmönstren och komma fram till hur stöldgodset säljs och hur du kan förstöra marknaden. Polisen har gene-

rellt sett inte intresserat sig så mycket för häleri, eftersom det är svårt att bevisa och ofta ger relativt mild påföljd. Men om tjuvarna skulle upptäcka att det blev svårare att sälja stöldgods skulle de bli mindre motiveerade att stjäla några större kvantiteter.

De varor som stjäls mest är i allmänhet möjliga att gömma eller att ta med, tillgängliga, värdefulla, trevliga att ha och lätta att göra sig av med.

- **Möjliga att gömma.** Saker som kan gömmas i fickor eller påsar är mer utsatta för tillgrepp. Saker som är svåra att identifiera eller som enkelt kan döljas efter att de har stulits löper också en högre risk. Detta förklarar varför vi skriver våra namn i böcker och varför biltjuvar normalt sett inte stjälar Rolls Royce för eget bruk. De tar i stället mindre värdefulla bilar som smälter in i omgivningen. I vissa fall kan stöld till och med döljas för ägaren, som när virke eller tegelstenar stjäls på byggarbetsplatser.
- **Möjliga att ta med.** Det faktum att bilar och cyklar är mobila är en del av förklaringen till varför de blir stulna så ofta. Det är inte heller förvånande att bärbara datorer och DVD-spelare ofta blir stulna, eftersom de är såväl attraktiva som enkla att ta med sig. Hur viktiga dessa faktorer är beror på omständigheterna kring stölderna, som framgår av studier i USA om vad som stjäls i snabbköp. Både inbrottstjuvar och snabbare inriktar sig på cigaretter, alkohol, mediciner och skönhetsmedel, men inbrottstjuvar stjälar mycket större mängder.
- **Tillgängliga.** Attraktiv egendom som är lättillgänglig och enkel att hitta löper större stöldrisk. Detta förklarar varför människor försöker gömma smycken och kontanter i sina bostäder för inbrottstjuvar. Det kan också förklara varför bilar löper större stöldrisk efterhand som de blir äldre. Ju äldre bilarna blir, desto mer sannolikt är det att de ägs av människor som bor i utsatta bostadsområden utan möjlighet till parkering i garage och med fler brottslingar som bor i närheten. Stöldvågorna kan också uppstå på grund av en ny åtråvärd produkts tillgänglighet, till exempel mobiltelefoner, som snabbt skapar sin egen illegala marknad.
- **Värdefulla.** Tjuvar kommer i allmänhet att välja de dyrare varorna, speciellt när de stjälar för att sälja varorna. Men ett värde definieras inte enbart som försäljningsvärde. Så till exempel kan ungdomar välja att stjäla varor för eget bruk som ger dem status bland deras vänner. Nöjesåkare (joyriders) är också mer intresserade av en bils prestanda än dess ekonomiska värde.
- **Trevliga att ha.** Eftertraktade produkter är ofta åtråvärda att äga eller konsumera, som till exempel

alkohol, tobak, DVD-skivor och CD-skivor. Det är därför troligare att inbrottstjuvar tar videobandspelare och tv-apparater än att de tar mikrovågsugnar eller matberedare, som är lika värdefulla. Det återspeglar många tjuvars (och deras kunders) hedonistiska livsstil. Det är mycket mer sannolikt att modeartiklar som till exempel sportskor och märkesjeans stjäls än att vanliga skor eller byxor stjäls.

- **Lätta att göra sig av med.** Nyligen har systematisk forskning påbörjats om förhållandet mellan eftertraktade produkter och marknader för stöldgods, men man vet redan nu att tjuvar väljer saker som är enkla att sälja. Detta bidrar till att förklara varför batterier och engångsrakhyvlar återfinns bland de artiklar som stjäls mest från drugstores i USA.

Vilka lastbilar stjäls?

Ett forskningsprojekt vid Home Office, som genomförts av forskaren Rick Brown, visar att karosseritypen är avgörande för vilka lastbilar som stjäls. Den högsta stöldrisken noterades för djurtransportfordon, många av dem var privata transportfordon för hästar. Det var 56 gånger mer sannolikt att de skulle bli stulna än sopbilar! Det finns en blomstrande andrahandsmarknad för hästtransportfordon, vilket gör det lättare för tjuvar att avyttra dem. Lastbilar som används i byggindustrin, löper också hög stöldrisk, troligen av samma anledning.

Tabell 6: Tunga fordon stulna i England och Wales 1994.

Fordonstyp	Antal stulna	Procentuell andel	Stöldfrekvens per 1 000 registrerade fordon
Djurtransportfordon	156	5,1	56
Lastbil – drop-side lorry	582	19,1	27
Lastbil med tipp	920	30,2	16
Flaklastbil	565	18,5	14
Containerlastbil	86	2,8	13
Varutransportfordon	349	11,5	9
Van	88	2,9	7
Mjölkbil (bottle float)	12	0,4	3
Tankbil	29	1,0	2
Sopbil	10	0,3	1
Övriga	248	8,1	1
Totalt	3 047	99,9	6

Ytterligare läsning ▶▶▶

Ronald Clarke (1999). *Hot Products. Understanding, Anticipating and Reducing the Demand for Stolen Goods*. Police Research Series. Paper 112. London: Home Office.

Gör en noggrann analys

30. Leta efter faktorer som underlättar brott

Det finns tre typer av faktorer som underlättar brott eller ordningsstörningar:

- *Fysiska faktorer* som underlättar brott är sådana som ökar brottslingars möjligheter att begå brott eller övervinna hinder. Lastbilar ökar brottslingars möjligheter att transportera stulna varor, telefoner möjliggör oanständiga telefonsamtal och skjutvapen underlättar rån. Vissa fysiska faktorer underlättar brott, som till exempel verktyg, medan andra ingår som en del i den fysiska miljön. Forskarna Barry Poyner och Barry Webb beskriver till exempel hur placeringen av marknadsstånd i Birmingham i England underlättade stölder från kvinnors handväskor.
- *Sociala faktorer* underlättar brott och ordningsstörningar genom att öka belöningen från brott, ursäktat brott eller uppmuntra till brott. Grupper av unga män kan till exempel skapa en social atmosfär som uppmuntrar till bråk vid sportevenemang.
- *Kemiska faktorer* ökar brottslingars förmåga att ignorera risker eller moraliska hinder. Vissa brottslingar dricker till exempel alkohol eller använder andra droger före ett brott för att dämpa sin nervositet.

Varje typ av faktor slår mot vissa typer av situationella brottsförebyggande åtgärder (steg 33–37), vilket framgår av tabellen. Fysiska faktorer hjälper brottslingarna

att övervinna hinder som ökar risken eller ansträngningen. Sådana hinder (eller brottsförebyggande åtgärder) kan också fungera som provokationer. Sociala faktorer kan öka den upplevda belöningen eller tillhandahålla acceptabla ursäkter för att begå brott och de kan provocera fram brott eller ordningsstörningar genom uppmuntran. Kemiska faktorer gör att brottslingarna kan ignorera den risk och den ansträngning som krävs för att begå brott och underlättar för brottslingarna att komma med annars oacceptabla ursäkter.

På grund av dessa faktorerers förmåga att minska effekten av brottsförebyggande åtgärder är det viktigt att identifiera deras roll för varje problem. Belägg för faktorer som underlättar brott kan hittas i polisutredningar och fås från utredare, genom intervjuer med brottsoffer och brottslingar och genom att studera sociala förhållanden. Statistisk analys av brottsanmälningar kan användas för att fastställa kopplingen mellan brott och olika faktorer som underlättar brott.

Om faktorer som underlättar spelar en roll för ett problem är nästa steg att hitta källorna till dessa faktorer. Källorna kommer naturligtvis att variera beroende på typen av underlättande faktor. Fysiska faktorer som underlättar kan finnas nära till hands, som till exempel gatstenar vid kravaller eller telefonautomater för langare. Eller så kan de köpas helt lagligt, som till exempel är fallet med många inbrottsverktyg eller så kan de stjälas, som ibland är fallet med bilar som används vid allvarligare brott. När källan har hittats kan det gå att göra någonting åt den. I det följande anges de åtgärder som vidtogs för att lösa problem med användning av telefonautomater vid drogförsäljning och en omgivning vid bankomater som underlättade brott där.

Sociala faktorer som underlättar beror i hög grad på vilka personer som brottslingarna umgås med och den miljö de vistas i. Riskanläggningar (steg 26) kan till exempel tillhandahålla en omgivning för sociala faktorer som underlättar. Gäng erbjuder ett socialt stöd

Faktorer som motverkar situationella brottsförebyggande åtgärder

Situationella brottsförebyggande åtgärder som motverkas

Typ av underlättande faktor

	<i>Fysisk</i>	<i>Social</i>	<i>Kemisk</i>
Öka risk	←		←
Öka ansträngning	←		←
Minska belöning		←	
Ta bort ursäkter		←	←
Minska provokationer	←	←	

för medlemmarna i deras brottsliga verksamhet. Men även lagliga aktiviteter kan någon gång utlösa sociala faktorer som underlättar brott. Det kan till exempel gälla visst politiskt motiverat våld.

Kemiska faktorer som underlättar brott finns det gott om och de hänger ofta samman med brott och ordningsstörningar. Särskilt alkohol är en underlättande faktor. Det är vanligt med olika kombinationer av underlättande faktorer, särskilt sociala och kemiska faktorer i samband med nöjesliv. Flera av de 25 teknikerna för situationell brottsförebyggande verksamhet har utformats för att minska effekten av de tre typerna av faktorer som underlättar brott (steg 33–37).

Åtgärder som vidtogs i städer i USA för att förhindra att langare använde telefonautomater

Innan mobiltelefoner blev lättillgängliga använde langare ofta telefonautomater för att hålla kontakt med leverantörer och kunder. Man försökte stoppa denna användning på många sätt:

1. Lokala förordningar som införde licenskrav för telefonautomater, förbjöd dem eller begränsade deras antal på vissa platser eller typer av platser.
2. Installation av ett system som inte tillät utgående samtal till personsökare.
3. Telefonerna blockerades för inkommande samtal.
4. Press på lokala telefonbolag eller lokala myndigheter att ta bort telefonautomater eller flytta dem till bättre upplysta eller övervakade områden.
5. Att endast tillåta samtal via telefonist eller nödsamtal under natten genom att blockera myntfunktionen för telefonerna.
6. Avlägsnande av eller ändring av telefonautomater vid till exempel närbutiker och bensinstationer.
7. Andra typer av ingripande, som till exempel ökad polispatrullering, varningsskyltar på telefonerna och "heta linjer" för anmälan av problem.

Källa: Mangai Natarajan och kollegor (1996) *Drug Dealing and Pay Phones: The Scope for Intervention*. *Security Journal* 7: 245–251.

Säkerhetsåtgärder vid uttagsautomater i New York och Los Angeles.

	New York	Los Angeles
Uttagsautomater i slutet utrymme med säkerhetsdörr	●	
Förbättrad belysning	●	
Transparenta fönster för insyn i utrymmet med automaten	●	
Speglar för användare	●	●
Minskad växtlighet nära uttagsautomaterna		
Övervakningskameror	●	●
Säkerhetspåminnelser till användare	●	●
Meddelande om säkerheten till potentiella brottslingar	●	●
Säkerhetsbedömning före installation av uttagsautomater		●
Säkerhetsvakt	●*	
Minskad öppettid för uttagsautomater baserad på brottsmönstren i området		●

● Krävs genom lagstiftning.

● Krävs inte genom lagstiftning, men införs vanligtvis frivilligt av banken.

* Krävs endast under de timmar som banken har stängt och uttagsautomaterna finns i bankbyggnaden.

Källa: Rob T. Guerette och Ronald Clarke (2003). *Product Life Cycles and Crime: Automated Teller Machines and Robbery*. *Security Journal* 16: 7–18.

Gör en noggrann analys

31. Kontrollera att du har besvarat sex viktiga frågor

När du har avslutat din analys (och använt de teorier som diskuterats under de föregående tio stegen) bör du fråga dig själv om den uppfyller kraven på en bra nyhetsartikel i en tidning. Besvarar den tillfredsställande de sex frågorna: **Vad? Var? När? Vem? Varför? Hur?**

Dessa frågor utgör strukturen i forskaren Barry Poyners brottsanalysmetod genom att dela upp ett större problem i dess beståndsdelar. När han ombads av Home Office att studera rån i de centrala delarna av Coventry och Birmingham i England upptäckte han att polisen klassificerade dessa som rån och stöld från person, men han kunde konstatera att majoriteten av brotten kunde delas in i flera ganska olika typer av brott:

- Rån i kiosker
- Rån av berusade
- Pengar som togs från någon på väg till banken
- Väskryckningar
- Plånbok eller pengar som stjäls ur någons hand efter att personen i fråga lurats
- Stöld ur shoppingväskor
- Fickstöld vid busshållplatser

Detta var en mycket mer givande uppdelning av "gatuöverfallen" och ett viktigt första steg mot en förståelse av brotten. Barry Poyner började sedan gå igenom incidentrapporterna för att skaffa sig en bild av varje brottstyp som skulle kunna bidra till att hitta motåtgärder.

Incidentrapporter innehåller varierande information, speciellt när offret inte varit närvarande vid brottet och det inte finns några vittnen. Barry Poyner försökte skapa sig en bild av de olika brottstyperna genom att sammanställa rapporterna om dem (se rutan). För varje brott försökte han ta reda på:

- **Vad hände?** För att svara på denna fråga måste de olika brottsmomenten och de inblandades ageranden klarläggas.
- **Var hände det?** Ibland tilldrar sig ett händelseförlopp på olika platser. En bil kan till exempel bli stulen på en parkeringsanläggning, flyttas till ett garage för borttagning av värdefulla delar och sedan dumpas på någon övergiven plats. Informa-

tion kanske bara finns om den första och den sista platsen. Genom att åka till platserna kan man få en föreställning om varför brottslingarna valde just dem.

- **När hände det?** Husägare eller bilägare kanske bara vet att deras bil stals eller att någon bröt sig in i deras hus "någon gång under helgen". För många brott med direktkontakt mellan brottsling och offer kan offret däremot rapportera exakt när brottet inträffade, vilket kan tillåta slutsatser om sådant som om gatorna var övergivna vid tillfället.
- **Vem var inblandad?** Det finns alltid minst en brottsling. Det kan finnas ett eller flera brottsoffer, även om de inte har haft någon direktkontakt med brottslingen, och det kan finnas vittnen och andra personer som har information. Uttalanden i polisutredningar som gjorts av vittnen och brottsoffer kan ge mycket användbar information, men det kan ibland vara viktigt att fråga flera om händelsen.
- **Varför gjorde de som de gjorde?** Det är viktigt att förstå de särskilda fördelar som en särskild typ av brott ger brottslingen. I många fall av stöld kommer motivet att vara uppenbart, men när det gäller offerbrott och skadegörelse kan motiven bara komma fram genom intervjuer med brottslingarna (steg 11). Lika viktigt för förebyggande åtgärder kan det vara att förstå varför brottsoffer och vittnen uppförde sig som de gjorde och att besvara sådana frågor som "Vad får några brottsoffer att ge sig på brottslingen?" och "Varför försöker vittnen inte ingripa?"
- **Hur utförde brottslingen brottet?** Brott bör ses som en process i flera steg, från initiativtagande till fullbordning, i stället för en begränsad handling som inträffar vid en viss tidpunkt. Vid varje steg måste brottslingen fatta beslut, han eller hon kan behöva arbeta tillsammans med andra och kanske använda specifika kunskaper och verktyg. Det är i huvudsak den tanken som ligger bakom forskaren Derek Cornishs "brottsmanus" som diskuterades i steg 11. Det kanske inte alltid är möjligt att utveckla detaljerade manus, men analysen skall ge en tydlig bild av hur brottet utfördes.

Barry Poyners analys av ficktjuvar vid busshållplatser visar hur metoden används. Han kunde skapa en detaljerad beskrivning av brottet genom att komplettera den relativt ytliga rapporten om händelsen med observationer av köerna. Han upptäckte att den bästa tiden för ficktjuvar var rusningstid på eftermiddagen, speciellt på fredagar, när köerna var långa. Grupper av tre eller fyra ungdomar stod och hängde i närheten av köerna och tittade i närbelägna butikens skyltfönster för att

undvika att väcka misstänksamhet. De tittade samtidigt efter lämpliga offer. Offren var undantagslöst medelålders och äldre män som hade plånboken i bakfickan på byxorna. (Yngre män bar åtsittande byxor och hade inte plånboken i bakfickan.)

När det brottsoffer de sett ut började stiga på bussen (som använde ett system där man betalade när man steg på) rusade ungdomarna fram, hoppade upp på plattformen och knuffade sig genom kön. Någon av dem ställde en fråga till föraren om vart bussen skulle åka. Under tiden tog en av de andra plånboken ur offrets ficka. Offret, som var irriterat över att ha blivit knuffad, insåg inte vad som hände. Föraren skrek åt ungdomarna att de skulle hoppa av bussen och de andra passagerarna klagade. Ungdomarna steg av bussen och försvann i mängden. Först senare märkte offret att hans plånbok var borta. Ingen av ungdomarna åkte någonsin fast.

På grundval av denna analys föreslås fyra möjliga åtgärder:

1. I stället för betalning vid påstigning skulle biljetter kunna säljas i förskott för användning på de bussar som stannar vid dessa hållplatser.
2. Busshållplatserna skulle kunna placeras längre bort från huvudgatorna och placeras separat som på en busstation. Det skulle göra det svårt för brottslingar att invänta lämpliga offer.
3. Köerna skulle kunna avskärmas genom en busstur så att brottslingarna inte kan identifiera potentiella brottsoffer i förväg.
4. Man skulle kunna konstruera avspärningar av köerna så att brottslingar inte kan gå före i kön genom att hoppa upp på bussplattformen.

Arbeta som en arkeolog

”Det finns ytterligare en fördel med att kombinera händelser. I vissa fall kan vi kanske ha mycket mindre information än i andra fall, men de fakta som vi känner till i de olika fallen överensstämmer. Det kan vara möjligt att rekonstruera den saknade informationen i de mindre väl dokumenterade fallen på ungefär samma sätt som en arkeolog rekonstruerar trasigt lergods från en utgrävning. Han eller hon kanske bara har några få bitar av en trasig kruka, men på grundval av kunskaper om andra liknande krukor kan han eller hon vara tämligen säker på hur hela krukans har sett ut. Denna arkeologiska metod är till stor hjälp när vi till exempel har några detaljerade rapporter om vad brottslingar gjort i några fall då de har åkt fast. Det kan vara rimligt att anta att beteendet varit likartat vid andra likartade brott, även om brottslingarna inte åkte fast.”

Källa: Barry Poyner (1986). *A Model for Action*. I *Situational Crime Prevention*, redigerad av Gloria Laycock och Kevin Heal. London: HMSO.

32 33 34 35 36 37 38 39

Kom fram till en praktisk lösning

Kom fram till en praktisk lösning

32. Acceptera en huvudroll vid förebyggande åtgärder

Den första instinktiva reaktionen hos poliser, till och med när de har deltagit i en detaljerad analys av ett problem, är att försöka lösa problemet genom att skärpa lagföringsprocessen. Du bör förvänta dig det och inte motsätta dig det, även om effekten vanligtvis är kortlivad. Men du skall från början hjälpa dina polis-kollegor att hitta mer långsiktiga lösningar. Lokala samarbetspartners skulle kunna erbjuda hjälp med det, men i stället förespråkar de ofta sina egna program och rekommenderar lösningar med begränsad påverkan. Resultatet blir ofta en kompromisslösning med olika åtgärder. Ingen av åtgärderna är effektiv, men varje åtgärd tillfredställer någon av parterna. Oenighet om vilken åtgärd som skall användas kan faktiskt leda till att projektet tappar fart och resultatet kan bli att ingenting blir ordentligt genomfört.

För att bli expert på lösningar bör du vara insatt i de många relevanta studier som utförts av Home Office och som finns på webbplatsen www.homeoffice.gov.uk. Du måste också känna till hur du kan ta reda på mer om olika åtgärder genom att göra snabba sökningar i tillgänglig litteratur. Du kommer att behöva tillgång till *Criminal Justice Abstracts*, *Security Journal*, *Crime Prevention and Community Safety*, *Crime Prevention Studies* och andra relevanta tidskrifter. Eftersom det inte finns någon omfattande forskningslitteratur om utvärderingar bör du även söka efter studier som företagits av Australian Institute of Criminology (www.aic.gov.au), National Institute of Justice (www.ncjrs.org) och *Office of Community-Oriented Policing Services* i USA. Den sistnämnda organisationen publicerar serien *Problem-Solving Guides for Police*, som inriktas på specifika problem. Hittills har 20 handböcker publicerats och många fler planeras (www.popcenter.org). När du använder resultat från utländsk forskning kan du behöva förklara att resultaten förmodligen även gäller de lokala problem som du försöker lösa, eftersom brottslingar tenderar att ha samma motiv och använda samma metoder överallt.

Du kan se till att det inte inträffar, men du måste först bli en expert på lösningar. Om problemet till exempel är bilstölder måste du kunna tala med auktoritet om hur ineffektivt det är med "lockfågelbilar" för att fånga biltjuvar eller informationskampanjer om att inte lämna bilen oläst. Om det är ett problem med inbrott måste du känna till forskningsresultaten beträffande inbrottslarm och förbättrad gatubelysning; båda dessa lösningar kan föreslås som lämpliga åtgärder. Du bör också vara grundligt insatt i resultaten från undersökningar av omfördelning, eftersom innovativa lösningar ofta blockeras när någon nämner denna teori.

Du måste också bli expert på situationell brottsförebyggande verksamhet, vetenskapen om hur man minskar tillfällena till brott. I situationell förebyggande verksamhet används samma aktionsforskningsmetoder som i problemorienterat polisarbete och det finns ett flertal utvärderade framgångar som stödjer metoderna. Mycket av kunskaperna om omfördelning, fördelsspridning, upprepad utsatthet för brott och många andra begrepp som diskuteras i denna handbok har utvecklats av forskare som arbetar med situationella förebyggande åtgärder. I de fem närmast följande stegen diskuteras de 25 teknikerna för situationell brottsförebyggande verksamhet, vilka kan delas in i fem huvudgrupper (se rutan). Dessa är definierade efter vad forskaren Nick Tilley kallar den *mekanism* genom vilken teknikerna uppnår sin förebyggande effekt: öka ansträngningen, öka risken, minska belöningen, minska provokationer och avlägsna möjligheterna att ursäktas brott.

Nu kanske du undrar varför du skall axla detta ansvar att identifiera lösningar. Räcker det inte att du gör grovjobbet med scanning, analys och utvärdering? Och om du tar dig an denna uppgift, kommer någon att lyssna på dig? Men för att bli en problemlösande analytiker måste du göra mer än i din traditionella analytiska funktion. Du måste bli en fullvärdig och likvärdig medlem i problemlösningsteamet. Du kan ha en relativt underordnad position, men din auktoritet kommer från dina expertkunskaper, inte din position. Folk kommer att lyssna om du kommer med nya förslag eller om du kommer med faktaunderlag för andra personers goda idéer.

Du bör alltid välja lösningar som kan ge en snabb minskning av problemet. Det betyder att du måste inrikta dig på de omedelbara, direkta orsakerna till ett problem i stället för de mer bakomliggande indirekta orsakerna. Denna viktiga skillnad har poängterats av professor Paul Ekblom och kan illustreras genom ett problem som handlade om skador som orsakats av trasiga flaskor och glas vid kroglagsmål. Bakomliggande indirekta orsaker kan vara rasistisk diskriminering som

skapar en generation missnöjda minoritetsungdomar, brist på jobb som leder till utbredd social utslagning och det värde som sätts på att ha rykte om sig att vara tuff i ett nedgånget och ”laglöst område”. Mer omedelbara, situationsbetingade orsaker kan vara oansvarig alkoholservering som tillåter onykterhet på krogar liksom den omedelbara tillgången till flaskor och glas som enkelt kan användas som dödliga vapen.

Snabba och varaktiga minskningar av antalet brott kan bara åstadkommas genom att hantera situationsbetingade orsaker. Hantering av bakomliggande orsaker kan enbart ge resultat i en jämförelsevis avlägsen framtid – långt senare än de nuvarande aktörerna har något intresse av. Om de omedelbara orsakerna inte hanteras kommer trasiga glas och flaskor under tiden att fortsätta att kräva offer.

Vissa situationsbetingade lösningar kan ta lång tid att genomföra. Den fara som utgörs av glas och flaskor skulle till exempel kunna lösas genom nationell lagstiftning som kräver att krogar enbart använder härdat glas och flaskor som krossas till glassmutor när de går sönder. En sådan lagstiftning skulle troligen ta år att genomföra. Det är mycket mer realistiskt att med allmänhetens hjälp sätta press på krogarna så att de serverar öl enbart i härdat glas eller i plastglas och att de vägrar att sälja flaskor i baren. Detta bör kunna åstadkommas inom en mycket kortare tidsrymd. Du kanske får som en särskild uppgift att beräkna vad denna lösning skulle kunna kosta för krogarna och hur mycket kostnaderna för skador och läkarvård skulle minska. Faktum är att det troligen kommer att bli din uppgift (vems annars?) att utreda rimlighet, kostnader och allmänhetens godtagande av de åtgärder som övervägs som möjliga lösningar på ett gemensamt problem.

Slutsatsen av detta är att såvida du inte skaffar dig kunskap om ett stort antal lösningar och såvida du inte är beredd att ta kamp för bra idéer, kan allt ditt noggranna analytiska arbete komma att vara till ingen nytta.

Tjugofem tekniker för situationsbaserad brottsförebyggande verksamhet

Öka ansträngningen

1. Gör brottsobjekt mer svåråtkomliga
2. Kontrollera tillgången till anläggningar
3. Ha kontroller vid utgångar
4. Avled brottslingar
5. Kontrollera verktyg/vapen

Öka risken

6. Öka bevakningen
7. Underlätta den naturliga övervakningen
8. Minska anonymiteten
9. Utnyttja platsansvariga
10. Förstärk den formella övervakningen

Minska belöningen

11. Dölj brottsobjekt
12. Ta bort brottsobjekt
13. Märk egendom
14. Förstör marknaden
15. Ta bort fördelar

Reducera provokationer

16. Minska frustrationen och stressen
17. Undvik konflikter
18. Minska den emotionella upphetsningen
19. Neutralisera kamrattrycket
20. Motarbeta imitation

Ta bort ursäkter

21. Ställ upp regler
22. Informera om regler
23. Tala till samvetet
24. Förenkla regelefterlevnaden
25. Kontrollera droger och alkohol

Ytterligare läsning

- Ronald Clarke (1997). *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Derek Cornish och Ronald Clarke (2003). *Opportunities, Precipitators and Criminal Decisions: A Reply to Wortley's Critique of Situational Crime Prevention*. I *Theory for Situational Crime Prevention*, Crime Prevention Studies, vol. 16, redigerad av Martha Smith och Derek Cornish. Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing, Storbritannien).

Kom fram till en praktisk lösning

33. Gör det svårare att begå brott

Här beskriver vi den mest grundläggande kategorin av situationella åtgärder – de som utformats för att öka svårigheten att begå brott. Den första åtgärden är att göra brottsobjekten mer svåråtkomliga. Situationella förebyggande åtgärder avfärdas ibland som inget mer än detta, fastän det bara är en av de 25 teknikerna.

Observera att det finns en betydande överlappning mellan de olika teknikerna (att göra brottsobjekt mer svåråtkomliga kan innebära att brottet tar längre tid och risken för att åka fast ökar) och att några åtgärder kan tjäna mer än ett syfte. När du använder denna klassificering skall du inte fundera så mycket över var en viss åtgärd passar. Använd klassificeringen enbart för att försäkra dig om att du har tillgång till bredast möjliga repertoar av situationella åtgärder när du funderar över hur ett visst problem skall bemästras.

Mer svåråtkomliga brottsobjekt. Ett uppenbart och ofta mycket effektivt sätt att hindra en vandal eller tjuv är fysiska barriärer som till exempel lås, skärmar eller förstärkt material. En förbättrad utformning av biljett-automaterna i Londons tunnelbana minskade väsentligt användningen av falska polletter. Skärmar som skyddar busschaufförer har minskat antalet överfall betydligt och "antirånskärmar" i Londons postkontor minskade antalet rån med 40 procent. Förstärkta myntbehållare har minskat stölden från och skador på telefonautomater i Storbritannien och Australien. Införandet av rattlås i Tyskland, Storbritannien och USA för mer än 30 år sedan medförde en stor minskning av antalet bilstölden. Elektroniska startlås ger nu för tiden samma resultat.

Kontroll av tillgång till anläggningar. Att hindra att personer kommer in till platser där de inte har rätt att vara, som till exempel kontor, fabriker och bostadshus är en lösning som har en lång historia – tänk bara på de medeltida slottens fällgaller, vallgravar och vindbryggor. Det är också en central komponent i teorin om "försvarbart område" (*defensible space*), som kan betraktas som upphovet till det vetenskapliga intresset för situationella förebyggande åtgärder. Forskarna Barry Poyner och Barry Webb fann att en kombination av porttelefoner, stängsel omkring bostadshus och

elektroniska lås till parkeringsgarage ledde till en stor minskning av skadegörelse i ett bostadshuskomplex i London. Barry Poyner har också visat att installation av porttelefoner och borttagande av gångar som sammanlänkade byggnader, ledde till en stor minskning av rån och överfall i ett annat bostadshuskomplex i London (steg 22). I vissa fall är avsikten med kontroll av tillgång till en anläggning att upptäcka förbjudna föremål eller att kontrollera innehav av biljetter och andra dokument. Automatiska "biljettspärar" på centrala stationer i Londons tunnelbana minskade gratisåkandet med två tredjedelar över hela tunnelbanesystemet. Ändrad utformning av biljetter för enklare kontroll gav ett liknande resultat på färjor i Vancouver, Kanada. I det mest berömda exemplet bidrog kontroll av bagage och passagerare vid större flygplatser under det tidiga 1970-talet till en betydande minskning av antalet flygkapningar världen över (från omkring 70 per år till omkring 15 per år).

Gör det svårare att begå brott

Svåråtkomligare brottsobjekt

- Rattlås och elektroniska startlås
- "Antirånskärmar" på banker och postkontor
- Skyddande skärmar för busschaufförer

Kontroll av tillgång till anläggningar

- Porttelefoner i bostadshus
- Elektroniska kort för tillgång till garage och kontor
- Inhägnad av bakgårdar och begränsad tillgång till gränder (the alley-gating scheme)

Kontroll vid utgångar

- Biljett måste uppvisas vid avslutad resa
- Exportdokument
- Elektronisk märkning i affärer och bibliotek

Avledning av brottslingar

- Avstängning av gator i prostitutionskvarter
- Separata toaletter för kvinnor
- Spridning av krogar från stadskärnor

Kontroll av verktyg och vapen

- Begränsad försäljning av sprayburkar till ungdomar
- Härdade ölglas
- Förhindrande av inkommande samtal till telefonautomater för att omöjliggöra droghandel
- Fotografier på kreditkort och tumavtryck på checker

Kontroll vid utgångar. Syftet med kontroll vid utgångar är att försäkra sig om att de som lämnar en byggnad, en anläggning eller liknande inte har stulit något eller att de har betalat en avgift eller skatt. Denna teknik inkluderar krav på att överlämna biljetter vid avstigning från tåg, gränskontroller vid utresa ur ett land och användningen av elektronisk märkning av biblioteksböcker och i butiker. Märkningen aktiverar ett larm om boklånet inte har registrerats eller om någon försöker lämna en butik med en märkt vara utan att ha betalat den. Av olika studier framgår att dessa metoder signifikant minskar antalet snatterier och stölder i butiker och antalet stölder av biblioteksböcker.

Avledning av brottslingar. Rivaliserande grupper av fotbollssupportrar skiljs åt på en stadion för att minska bråk och sammandrabbningar. Tidpunkt för deras ankomst till och avgång från platsen planeras så att "vänteperioder", som kan skapa problem, undviks. En planering av busstransporter så att den sista bussen på kvällen går omedelbart efter att krogarna stängt syftar till att hindra att det uppstår bråk då. En placering av marknadsstånd i Birmingham i England så att trängseln vid dem minskade, minskade väsentligt antalet stölder ur shoppingväskor, eftersom såväl sådana stölder som fickstölder och andra stölder försvårades. Forskaren Roger Matthews har visat att avstängning av vissa gator, för att förhindra kunder från att ragga prostituerade, bidrog till upprepningen av ett prostitutionsskvarter i en av Londons förorter. Samtliga dessa fall är exempel på avledning av brottslingar från deras brottsobjekt, en situationsbaserad teknik som rutinaktivitetsteorin förordar.

Kontroll av verktyg och vapen. På saloonerna i den gamla amerikanska västern krävdes ofta att gästerna överlämnade sina vapen vid ingången på grund av risken för skottlossning vid slagsmål när de blev alkoholpåverkade. Numera har "säkrare" skjutvapen utvecklats som bara kan avfyras av ägaren eller som avlossar vaxkulor eller lugnande medel. För att förhindra att krossat glas används som vapen använder många krogar härdade ölglas. Den första användningen av nummerpresentation (i New Jersey i slutet av 1980-talet) ledde till en minskning med en fjärdedel av antalet telefonsamtal av sexuellt ofredande karaktär. I steg 30 anges de olika sätt som man i städer i USA har försökt kontrollera användningen av telefonautomater för droghandel på, inklusive blockering av inkommande samtal och förbud av automaterna på vissa platser. Omprogrammering av telefonerna vid en bussterminal på Manhattan i New York förhindrade illegal åtkomst till det internationella telefonnätet och stoppade en mång-

Sju kritiska synpunkter på den situationella brottspreventionen – och bemötande av dem

Kritik	Bemötande
1. Den är oteoretisk och alltför förenklad	Den är baserad på tre brottstillfälleteorier: rutinaktivitetsteorin samt teorierna om brottsmönster och rationella val.
2. Den fungerar inte. Den omfördelar brott och förvärrar ofta problemet	Det finns många fallstudier som visar att den kan minska brott, vanligtvis med ringa omfördelning.
3. Den lägger skulden på brottsoffret	Den gör brottsoffren starkare genom att de får information om brottsrisker och hur de kan undvika dem.
4. Den skapar ett själviskt, utestängande samhälle	Organisation av kommunala bostadsområden enligt idéerna om "försvarbart område" och övervakningskameror inom kollektivtrafiken, är bara två exempel på skydd för utsatta grupper.
5. Den ger ett storebrorsamhälle och skapar förtryck	Situationella åtgärder är ofta antingen knappt märkbara eller så medför de en allmänt förbättrad livskvalitet. Prevention är för det mesta mindre diskriminerande än lagföring.
6. Den avleder uppmärksamheten från de bakomliggande orsakerna till brott	Den ger omedelbara resultat och ger oss tid att hitta långsiktiga lösningar på brottsligheten.
7. Den är en konservativ skrivbordslösning (managerial approach) på brottsproblem	Den lovar inte mer än den kan hålla. Den kräver att lösningarna är ekonomiskt och socialt acceptabla.

miljondollarsvindeln. I Sverige minskade antalet checkbedrägerier kraftigt när krav på legitimation infördes. I Storbritannien minskade förbättrade metoder för utskick per post av nya kreditkort till kunderna kraftigt antalet kreditkortsbedrägerier under mitten av 1990-talet (steg 12).

Ytterligare läsning

Andrew von Hirsch, David Garland och Alison Wakefield (2000). *Ethical and Social Perspectives on Situational Crime Prevention*. Oxford: Hart Publishing.

Kom fram till en praktisk lösning

34. Gör det mer riskfyllt att begå brott

Enligt intervjuer med brottslingar oroar de sig mer för *risk* att åka fast än för *konsekvenserna* om de skulle åka fast. Det är logiskt från deras synpunkt, eftersom de inte kan göra så mycket för att undvika påföljd om de åker fast, men däremot mycket för att minska risken för att åka fast genom att vara noggranna. Det är därför som situationella förebyggande åtgärder inriktar sig på att öka risken för att brottslingar skall åka fast, men inte på att ändra påföljderna.

Öka bevakningen. Forskarna Lawrence Cohen och Marcus Felson har visat att ökningen av bostadsinbrott i USA under 1960- och 1970-talet till viss del berodde på det ökande antalet kvinnor som arbetade utanför hemmet. Det betydde att många hus, och nästan hela förorter, under en stor del av dagen inte hade någon tillsyn. I annan forskning har det visats att inbrottsjuvar föredrar att begå brotten på vardagseftermiddagar, när människor mest sannolikt inte är hemma. Det förklarar varför husägare bör säga upp tidningar och informera grannarna när de åker bort på semester. Att ha med sig en mobiltelefon eller gå i grupp sent på kvällen är andra sätt att öka skyddet. Det finns inte så mycket kunskap om dessa försiktighetsåtgärders effektivitet och utvärderingar av grannsamverkan, som är den enda systematiska satsningen för att öka skyddet, har inte varit uppmuntrande. Däremot var en grannsamverkan, efter ett bostadsinbrott, då innehavarna av de närmast omgivande bostäderna engagerades i bevakningen av den utsatta bostaden, ett viktigt element i det framgångsrika Kirkholt-projektet (*Cocoon neighbourhood watch*).

Underlätta den naturliga övervakningen. Husägare klipper buskar utanför sina bostäder och banker tänder belysningen inne i banken på natten för att utnyttja den "naturliga" övervakningen från personer som passerar utanför. Förbättrad naturlig övervakning är också huvudsyftet med en förbättrad gatubelysning och organisation av "försvarbara områden" (defensible space). Arkitekten Oscar Newman har rapporterat framgångar med minskad brottsfrekvens i kommunala bostadskomplex i USA genom tillämpning av principen om

defensible space. Förbättrad belysning i ett kommunalt bostadshus i Dudley i England ledde också till brottsminskningar och få tecken på omfördelning. Rånfrekvensen var lägre för de närbutiker i Florida som låg i områden med mycket kvällstrafik och där förbi-passerande hade fri sikt in i butiken. Direktnummer för människor som vill lämna information om brott och "brottsstopparprogram" (*crime stopper programmes*) ingår i försöken att utnyttja allmänhetens naturliga övervakning.

Minska anonymiteten. Det utökade bilägandet möjliggör för människor att arbeta på platser långt bort från sina hem. Utvecklingen av köpcentrum utanför stadskärnorna har bidragit till att människor i allt mindre utsträckning handlar i butiker vid huvudgatorna i städerna. Billiga resor har lett till ökad turism, både i det egna landet och utomlands. Följden av detta är att människor tillbringar allt mer tid bland främlingar.

Gör det mer riskfyllt att begå brott

Öka bevakningen

- Främja rutinmässiga försiktighetsåtgärder som till exempel åtgärder i bostaden som ger sken av att någon befinner sig där, trots att så inte är fallet, eller att människor bär med sig en mobiltelefon och promenerar i grupp på kvällen
- Engagera grannar i bevakning av inbrottsdrabbade bostäder (*cocoon neighbourhood watch*)

Underlätta den naturliga övervakningen

- Förbättra gatubelysningen
- Utforma försvarbara områden
- Starta grannsamverkan och ha direktnummer för informationslämnare

Minska anonymiteten

- Inför ID-kort för taxichaufförer
- Inför "Hur kör jag?"-skyltar
- Inför skoluniformer

Utnyttja platsansvariga

- Utbilda anställda i att förebygga brott
- Belöna vaksamhet
- Uppmuntra informatörer (*whistleblowers*)

Förstärk den formella övervakningen

- Sätt upp trafikkameror och gör slumpmässiga utandningsprov
- Sätt upp övervakningskameror i stadskärnor
- Använd cykelpatruller på parkeringsanläggningar

Att bygga stora skolor är en del av denna trend, anonymiteten ökar också där. Att minska anonymiteten är en lovande, men sällan använd, situationsbaserad teknik. I vissa skolor i USA är det nu obligatoriskt med uniform för eleverna för att minska deras anonymitet på väg till och från skolan. ”Hur kör jag?”-skyltar på lastbilar med telefonnummer som man kan ringa kostnadsfritt och taxichaufförers ID-kort på en för passagerarna synlig plats är ytterligare två sätt att försöka minska anonymiteten.

Utnyttja platsansvariga. Förutom sin primära funktion har vissa anställda också en övervakande roll. Sådana platsansvariga är till exempel butiksbiträden, dörrvakter på hotell och parkeringsvakter. Mindre skadegörelse har kunnat konstateras på bussar med konduktörer och i kommunala bostadshus med fastighets-skötare som bor i husen. Telefonautomater på krogar eller järnvägsstationer, som är placerade så att de kan övervakas av anställda, utsätts också för färre angrepp. Enligt kanadensisk forskning är bostadshus med dörrvakter mindre utsatta för inbrott. Belöningar till kassapersonal vid upptäckt av förfalskade eller stulna kreditkort, har bidragit till att minska de årliga bedrägeriförlusterna med nästan 1 miljon dollar för en elektronikhandlare i New Jersey i USA. Skadegörelsen på en flotta med 80 dubbeldäcksbussar i norra England minskade betydligt när chaufförerna i några bussar fick tillgång till övervakningskamera i bussarna. Att ha två butiksbiträden i tjänst, speciellt under kvällstid, har visat sig vara effektivt när det gäller att förhindra rån i närbutiker i USA.

Förstärkt formell övervakning. Formell övervakning tillhandahålls av polisen, bevakningspersonal och butikskontrollanter, vars huvudfunktion är att avskräcka potentiella brottslingar. Tjuvlarm och övervakningskameror kan förstärka denna övervakning. Skadegörelse, överfall och gratisåkning minskade betydligt i kollektivtrafiken i Nederländerna när ett antal inspektörer anställdes. En cykelpatrull lyckades sätta stopp för bilstölder från parkeringsplatser för pendlare i Vancouver i Kanada. I en studie utförd på uppdrag av Home Office noterades märkbara minskningar av ett antal olika brott i tre brittiska städer efter installation av övervakningskameror där. Nya sätt att öka den formella övervakningen tillhandahålls genom länkning av data till individer (se rutan).

Ett bättre sätt att förhindra bidragsbedrägerier

Politiska debatter blossar upp när myndigheterna försöker ta itu med bidragsbedrägerier genom att be allmänheten att anmäla sådana. För några år sedan kritiserade en brittisk parlamentsledamot i oppositionen regeringens kampanj mot fusket (Beat-a-cheat campaign). Han sade: ”Att uppmuntra grannarna att spionera på varandra är den typ av samhällsvärderingar som vi nu kan förvänta oss i Storbritannien”. Professor Eckart Kühlhorn har dokumenterat ett bättre sätt att minska bidragsbedrägeriet. I Sverige använde man ett nytt datasystem som möjliggjorde samkörning av olika register med inkomstuppgifter. När människor ansöker om bostadsbidrag frestas de att ange för låg inkomst och tvärtom vid ansökan om sjukersättning hos försäkringskassan. En länkning av de två ansökningarna minskar denna frestelse. Eckart Kühlhorn noterade två resultat i sin studie av länkning av olika register: (1) 75 procent fler underrättade frivilligt bostadsbidragsmyndigheterna om ökad inkomst och (2) antalet hushåll som förlorade bostadsbidraget på grund av felaktiga inkomstuppgifter minskade med 55 procent. Båda resultaten var önskvärda och visar värdet av datoriserad samkörning av data. Det är till och med möjligt att läkaren Harold Shipman aldrig hade börjat med sina mord, om dödsattester rutinmässigt hade kontrollerats mot patientdata.

Källa: Eckart Kühlhorn (1982). *Juggling with Housing Allowances. An Example of prevention against the welfare society.* I Kühlhorn, E. och Svensson, B. Crime Prevention. The National Council for Crime Prevention, Report No. 9, Kristianstad: Liber Förlag.

Kom fram till en praktisk lösning

35. Gör det mindre lönande att begå brott

Enligt teorin om rationella val försöker brottslingar alltid uppnå fördelar för sig själva genom sina brott. Dessa fördelar är kanske inte alltid materiella som vid stölder, eftersom det finns många andra belöningar som man kan få genom brott, till exempel berusning, upphetsning, hämnd, respekt från kamrater, sexuell tillfredsställelse och liknande. En viktig del i den situationella brottsförebyggande verksamheten är därför att förstå vilken belöning olika kategorier av brott ger och att hitta sätt att minska eller avlägsna den.

Dölja brottsobjekt. Människor försöker ofta lura inbrottstjuvar genom att gömma smycken och andra värdesaker. De har också gardinerna fördragna för att förhindra tjuvar att titta in genom fönstren och se vad som finns i deras bostad. En del personer bär inte guldsmycken offentligt och andra undviker att lämna sina bilar över natten ute på gatan om de är attraktiva för nöjesåkare (se tabellen på motstående sida). Detta är olika sätt att dölja brottsobjekt och minska frestelser till brott. Det finns andra, mindre uppenbara sätt att dölja brottsobjekt på. Könsneutrala telefonlistor kan till exempel bidra till att skydda kvinnor från oanständiga telefonsamtal och omärkta guldtransporter kan minska risken för rån.

Ta bort brottsobjekt. Installation av en kreditkortsläsare i en spansk kyrka medförde flera fördelar: donatorer fick kvitton som kunde användas för skatteändamål, kyrkan fick större donationer och, eftersom kontanter inte lämnades, minskade kyrkan stöldrisken genom att ta bort brottsobjektet. En tidigare användning av samma situationsbaserade teknik kommer från tiden för den kaliforniska guldrushen. Efter flera rån av guldtransporter började en gruva gjuta guldet i tackor som vägde över 180 kg styck. Dessa var för tunga för att rånare skulle kunna föra bort dem till häst. Andra exempel på avlägsnande av brottsobjekt är ändringar av telefonautomater. För att hindra människor från att krossa glasrutorna i telefonhytter i särskilt utsatta områden, har dessa ersatts av telefonhytter som saknar glasrutor. Telefonkort i stället för kontanter har avlägsnat ett annat viktigt stöldobjekt. Den uppsättning åtgär-

der som förhindrade upprepad utsatthet för brott i ett kommunalt bostadskomplex i Kirkholt inkluderade avlägsnande av gas- och elmätare med myntautomater, vilka ofta var objekt för inbrottstjuvar. Införandet av exakta taxsystem (exact fare systems) och säkra myntautomater i bussar är kanske den tydligaste framgången, som dramatiskt minskade antalet bussrån i New York och 18 andra städer i USA under slutet av 1960-talet.

Märk egendom. Motorfordon i västvärlden måste vara registrerade och ha ett unikt identifieringsnummer. Anledningen till det är att underlätta beskattningen av fordonet, men det minskar också antalet stölder. En av de sista delstaterna i USA som införde fordonsregistrering var Illinois 1934, varpå bilstölderna minskade från 28 000 under föregående år till omkring 13 000. Från 1984 har obligatorisk märkning av alla huvuddelar i "högriskfordon" med identifieringsnumret införts i USA. Polisens program "operation märkning" har haft en brokig historia i USA, men professor Gloria Laycock har konstaterat att märkningskampanjer, som kombinerats med omfattande publicitet, i tre små samhällen i Wales halverade antalet anmälda bostadsinbrott.

Minska fördelarna av brott

Dölj brottsobjekt

- Parkera bilar som är attraktiva för nöjesåkare på säkrare plats än gator
- Använd könsneutrala telefonkataloger
- Använd omärkta guldtransportfordon

Ta bort brottsobjekt

- Använd löstagbara bilradioapparater
- Inrätta kvinnojourer
- Använd telefonkort för telefonautomater

Märk egendom

- Märk egendom
- Registrera fordon och märk bildelar
- Märk boskap

Förstör marknaden

- Kontrollera pantbanker
- Kontrollera annonsering av varor i tidningar
- Inför licenser för gatuförsäljare

Ta bort fördelar

- Sätt på bläckfyllda stöldskyddsbrickor (ink-tags) på kläder
- Ta bort graffiti
- Inaktivera stulna mobiltelefoner

Förstör marknaden. Kriminologer och poliser har ägnat anmärkningsvärt lite uppmärksamhet åt marknaderna för stöldgods, att förstå och förstöra dem.

Kriminologer har haft svårt att få kunskap om dessa marknader och polisen har hellre prioriterat att gripa tjuvar än hälare, delvis eftersom straffen för häleri är relativt milda. Men om det inte fanns någon marknad för stöldgods, skulle det finnas få kroniska inbrottstjuvar och få stölder av lastbilar med stora laster tobak och alkohol. Intresset av att förstöra marknaderna för stöldgods har väckts genom det arbete som utförts av forskaren Mike Sutton för Home Office. Åtgärderna måste anpassas till typen av marknad och inkludera systematisk övervakning från polisens sida av pantbankstransaktioner, tillslag mot illegala gatuförsäljare och övervakning av försäljning via småannonser i tidningar för att upptäcka återkommande försäljare. Polisfallor – som till exempel falska second-handbutiker – bör undvikas, eftersom forskning har visat att de kan generera fler stölder i ett område kring butikerna.

Ta bort fördelar. Farthinder är ett säkert sätt att avlägsna fördelarna med fortkörning. Säkerhetskodade bilradioapparater och stöldskyddsbrickor (ink tags) illustrerar också brottsförebyggande tekniker. Säkerhetskodade radioapparater kan inte användas, såvida inte tjuven känner till koden. Enligt studier i Australien och USA har bilar med sådana radioapparater en lägre stöldfrekvens. Bläckfyllda stöldskyddsbrickor används på varor i klädbutiker för att förhindra stölder. De går bara att ta bort med ett särskilt verktyg. Om en potentiell tjuv försöker manipulera dem läcker bläck ut och lämnar fläckar på plagget som inte går att ta bort. Tjuven kan varken använda plagget eller sälja det, vilket avlägsnar motivet till stöld. Den anmärkningsvärda framgång som uppnåddes i tunnelbanan i New York genom att omedelbart ta bort all graffiti, berodde på att brottslingarna inte fick tillfredsställelsen att visa upp sitt arbete till allmänt beskådande.

”Att låsa staldörren”

Nick Ross hävdar att POP handlar om att ”låsa staldörren” snarare än, som i konventionellt polisarbete, försöka få tag i hästen när den har rymt. Vi har kanske inte längre hästar, men de flesta av oss har bil. Många av oss har också garage, även om vi inte alltid använder det. Det är dock ett gott råd att förvara stöldbegärliga bilar i garaget (se den förteckning över stöldrisken för olika bilmodeller som Home Office har upprättat). Som tabellen nedan visar ökar risken för skadegörelse och stöld betydligt om bilen lämnas på garageuppfarten eller på gatan utanför bostaden.

Tabell 7: Bilstölder och parkeringsplats, i England och Wales (British Crime Survey).

Plats för parkering	Bilbrott per 100 000 bilar och dygn
Garage vid bostaden	2
Garageuppfart/carport	40
Gata utanför bostaden	117
Gemensamt garage för bostadsområdet	38
Gemensam parkeringsplats för bostadsområdet	101
Garage vid arbetsplatsen	48
Parkeringsplats vid arbetsplatsen	37
Gata nära arbetsplatsen	118
Annan gata	327
Allmän parkeringsanläggning	454

Källa: Ronald Clarke och Pat Mayhew (1998). *Preventing Crime in Parking Lots: What We Know and What We Need to Know*. I *Reducing Crime through Real Estate Development and Management*, redigerad av Marcus Felson och Richard Peiser. Washington, DC: Urban Land Institute.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Mike Sutton, Jacqueline Schneider och Sarah Hetherington (2001). *Tackling Stolen Goods with the Market Reduction Approach*. Crime Reduction Research Series Paper 8. London: Home Office.

Kom fram till en praktisk lösning

36. Reducera provokationer

När forskaren Richard Wortley studerade fängelser och krogar kunde han konstatera att trängsel, obekvämlighet och ohövlig behandling provocerade våld i båda miljöerna. Det fick honom att hävda att situationella förebyggande åtgärder hade inriktats alltför ensidigt på tillfällena till brott och försummat de omständigheter i en situation som utlöser eller orsakar brott. Som ett resultat av hans arbete har professorerna Ronald Clarke och Derek Cornish inkluderat fem tekniker som minskar vad de kallar ”provokationer” i sin nya klassificering av situationsbaserade tekniker. Dessa tekniker förklaras i det följande och är baserade på Richard Wortleys exempel.

Minska frustration och stress. Alla blir irriterade när de behandlas ohövligen av serveringspersonal, när andra går före i kön eller när tåg är försenade och det inte ges någon förklaring. Ibland blir människor så arga att de blir våldsamma. Det kan undvikas genom förbättrad service, vilket krävs och ges i allt större utsträckning. Klagomål kan dock komma att ignoreras när de som behandlas illa är resurssvaga. Fångar ignoreras till exempel ofta när de klagat över att de inte får mat när de är hungriga eller inte får välja TV-program, fastän det skulle kunna tillgodose ganska enkelt genom att måltiderna sprids ut och fler TV-apparater tillhandahålls. Telefonköer är en annan källa till frustration för fångar, som kan minskas genom datoriserade system för begränsning av telefonsamtalens längd (se rutan på motstående sida). Vredesutbrott och våld kan också bli resultatet om människor utsätts för stort obehag – för mycket oljud, blir knuffade eller inte har någonstans att sitta. Dessa situationer uppstår på många krogar och det har gång på gång kunnat konstateras att de orsakar problem. Flera sittplatser, lugnande musik och dämpad belysning är olika sätt att minska stressen på dessa platser.

Undvik konflikter. Rivaliserande grupper av fotbollssupportrar hålls åtskilda på fotbollsarenor och deras ankomst till och avfärd från arenan planeras så att perioder av väntan, som skapar problem, undviks.

Taxikostnaden från Kennedy-flygplatsen till Man-

hattan i New York är nu fastställd till 30 dollar, en standardavgift, för att förhindra att någon luras och att det uppstår tvister om priset. I ett försök att skapa samförstånd vid Australian Motorcycle Grand Prix gavs motorcyklisterna tillstånd att anordna och sköta campingplatser för sina anhängare och uppmuntrades att ställa upp regler för användningen av anläggningen. Det bidrog till att eliminera de bråk mellan poliser och motorcyklisterna som fördärvat evenemanget under föregående år.

Minska emotionell upphetsning. Manliga läkare bör inte utföra ingående fysiska undersökningar av kvinnliga patienter utan en kvinnlig sjuksköterska eller receptionist närvarande. Det skyddar läkaren från falska anklagelser och det minskar frestelsen till sexuella övergrepp på patienten och olämpliga närmanden. Förbud för dömda pedofiler att ta jobb som innebär kontakt med barn, skyddar inte bara barnen utan hjälper också de vuxna att kontrollera sina sexuella böjelser. Att enbart åsynen av en pistol kan utlösa aggression är en god anledning till lagstiftning om vapenkontroll.

Reducera provokationer

Minska frustration och stress

- Ordna effektiva köer och erbjud hövlig service
- Öka antalet sittplatser
- Inför lugnande musik och dämpad belysning

Undvik konflikter

- Inför separata avdelningar för rivaliserande fotbollssupportrar
- Minska trängseln på krogar
- Inför fasta taxiavgifter

Minska upphetsning och frestelse

- Inför kontroll av pornografi med våldsinslag
- Inför förbud för pedofiler att arbeta med barn
- Ge råd om hur man undviker att bli offer för sexuella brott

Neutralisera grupptricket

- ”Enbart idioter dricker och kör”
- ”Det är OK att säga Nej”
- Fördela bråkmakare i olika klasser i skolan

Motarbete imitation

- Reparera skadegörelse snabbt
- Sätt in data-chips i TV-apparater
- Undvik ”kopieringsbrott” genom att inte ge detaljer om brottsmetoder

På liknande sätt är det faktum att en hög andel av sexbrottslingarna äger eller använder pornografi med våldsinslag en god grund för kontroll av den typen av material. Råd om att vara försiktig med att exponera pengar offentligt och råd till unga kvinnor om att de inte bör gå ute ensamma på nätterna syftar till att minska frestelsen för potentiella brottslingar.

Neutralisera kamrattrycket. Många föräldrar försöker att inte uppmuntra kamrater som utövar ett ”dåligt inflytande” på deras barn. Skolor fördelar bråkiga elever i olika klasser. Men såväl vuxna som barn utsätts för gruppträck. Personal på en arbetsplats kan introducera nyanställda i att stjäla från arbetsgivaren och unga män dricker ofta för mycket på grund av kamrattrycket. En publicitetskampanj i Australien, som skulle underbygga den starka avskräckande effekten av slumpvis alkoholtestning, använde följande slogan: ”Goda vänner låter inte sina vänner dricka och köra”.

Motarbete imitation. Alla TV-apparater som säljs i USA måste nu ha ett data-chips för att föräldrar skall kunna programmera sina TV-apparater, så att deras barn inte kan se program med våldsinslag. Trots att sambandet mellan våldsfilmerna och våld i samhället är mycket omdiskuterat finns det vissa belägg för ”kopieringsbrott”, eftersom rapporter i medier om ovanliga brott ibland utlöser likadana brott någon annanstans. Det har till exempel också visats att studerande, som ser sina lärare utföra illegala datoroperationer, är mer benägna att själva begå sådana brott och när någon går mot rött ljus följer andra fotgängare efter. Hur ofta har du själv kört mot rött ljus och, när du tittat i backspeglarna, upptäckt att den bakomvarande bilen också gjorde det? Det har också visat sig att picknickbord i parker som är repade och skurna i löper mer än dubbelt så hög risk att drabbas av ytterligare skadegörelse än andra bord. Sådana effekter utgör en logisk grund för hantering av skadegörelse genom ”snabbreparationsprogram”. Professorerna James Wilson och George Kelling kompletterade denna princip i sin berömda artikel – Broken windows – genom att hävda att ett misslyckande att snabbt åtgärda mindre tecken på förfall i ett område, som till exempel tiggeri eller begynnande prostitution, kan resultera i en situation som på kort tid urartar, när förhärdade brottslingar ger sig in i området för att dra fördel av att kontrollen av det brutit samman.

Telefonbedrägeri, telefontid och Victoria Secrets på Rikers Island

Rikers Island, som ligger ett stenkast från flygplatsen La Guardia i New York, är ett stort komplex med tio fängelser. Här finns olika kategorier av intagna och deras telefonrättigheter varierar med deras status. Vakterna skulle använda loggböcker för att registrera telefonanvändningen och kontrollera den tid som varje intagen kunde använda telefonen. Under det tidiga 1990-talet kollapsade systemet. De intagna hade utvecklat sitt eget system, ”slot time”, och den årliga kostnaden för samtalen hade stigit till över 3 miljoner dollar. De mest inflytelserika intagna kontrollerade telefonerna, som de ofta använde för att komma i kontakt med sina personsökare och hålla igång sin droghandel utanför fängelset. Intagna hade också tillgång till ”sexlinjer” och använde stulna kreditkortsnummer för att ringa rikssamtal och köpa artiklar. Nancy La Vigne studerade detta problem som forskarstuderande på Rutgers (The State University of New Jersey, USA) och noterade: ”De kvinnliga intagna gjorde samma sak och valde Victoria Secrets-katalogen (en modekatalog), vilket resulterade i ett fängelse som kunde skryta med att ha landets bäst klädda intagna – tills personalen kom på vad som pågick”.

Personalen installerade ett datoriserat telefonsystem med hög säkerhet och strikta regler för telefonanvändningen, baserade på de intagnas status. De intagna fick tillgång till telefonerna genom streckkoder på sina ID-kort och genom att ange en personlig kod. Detta system halverade omedelbart telefonkostnaderna. Färre bråk om användningen av telefonerna kunde också konstateras. Enligt Nancy La Vignes studie minskade månadsfrekvensen för dessa bråk från 6,7 per 1 000 intagna under året innan det nya telefonsystemet införts till 3,6 per 1 000 intagna efter införandet.

Vi vet däremot inte om de kvinnliga intagna förblev landets bäst klädda intagna.

Källa: Nancy La Vigne (1994). *Rational Choice and Inmate Disputes over Phone Use on Rikers Island*. I *Crime Prevention Studies*, vol. 3, redigerad av Ronald Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

Ytterligare läsning

Richard Wortley (2001). *A Classification of Techniques for Controlling Situational Precipitators of Crime*. *Security Journal*, 14: 63–82.

37. Ta bort ursäkter

Denna femte kategori av situationsbaserade tekniker bygger på att brottslingar gör moraliska bedömningar av sitt beteende och att de ofta rationaliserar det för att "neutralisera" skuld-känslor och skam, som annars skulle kunna försvåra deras verksamhet (be incapacitaring). De kommer med sådana ursäkter som: "Han förtjänade det", "Jag lånade den bara ett tag" och "Jag gav henne bara en örfil". Denna typ av ursäkter kan vara speciellt viktiga för "vanligt folk" när de möter vanligt förekommande frestelser som att undvika att betala skatt, köra i berusat tillstånd, sexuellt trakassera underställda på jobbet och stjäla från arbetsgivaren.

Ställ upp regler. Alla organisationer har regler om lämpligt uppträdande på sin arbetsplats. Företag kräver till exempel att de anställda håller arbetstider och butiker kräver att biträdena hanterar kontanter enligt bestämda rutiner. Organisationer som till exempel sjukhus, transportföretag och hotell måste dessutom ha regler som gäller patienters respektive kunders och gästers uppträdande. Oklara regler kommer att utnyttjas om det ger fördelar för den anställde, patienten eller kunden. En viktig del i den situationella brottsförebyggande verksamheten är därför att det finns regel-system och att det inte råder någon tvekan om vad som är ett acceptabelt uppförande. Många restauranger försöker till exempel numera minska antalet personer som bokat bord, men uteblir – genom att bara acceptera en bokning om personen vid bokningen anger ett telefonnummer på vilket han eller hon kan nås. Vissa kräver också att kreditkortsnummer anges vid bokningen, så att den som bokat, men inte kommer, kan debiteras en avgift. Kravet att sportfiskare i Kalifornien skulle bära sina licenser synligt medförde att flera fiskare följde reglerna och löste licens.

Informera om regler. Anställningsvillkor anges ofta i kontrakt och de regler som ställts upp av kreditkortsbolag, telefonbolag och försäkringsbolag anges i deras respektive avtal. Föreskrifter som reglerar allmänna platser eller anläggningar kan vara anslagna där, antingen för att förhindra att människor säger sig inte känna till reglerna eller för att visa exakt var de gäller. Särskilt när det gäller trafiken finns det en omfattande användning av skyltar som reglerar körning och parke-

ring. Forskare har funnit att varningsskyltar minskar illegal parkering på platser som reserverats för handikappade betydligt. I många andra anläggningar – parker, bibliotek, skolor, transportsystem, bostadskomplex – används också skyltar för att reglera människors uppträdande. Trots den utbredda användningen av skyltar finns det få undersökningar av deras effektivitet som förebyggande åtgärd – men de anses vara viktiga för att upprätthålla lag och ordning och används ofta för att lösa ett problem.

Tala till samvetet. Denna situationsbaserade teknik skiljer sig från den informella sociala kontrollen i två viktiga avseenden. För det första inriktar den sig på specifika former av brott som begås i avskilda miljöer. För det andra är syftet att tala till samvetet vid den tidpunkt då ett specifikt brott skall begås och inte att försöka få till stånd förändringar i allmänhetens attityder till lagbrott. Ett exempel är skyltar vid ingången till affärer med texten "Snatteri är stöld". Ett annat exempel är skyltar i bussterminalen på Manhattan i New York med texten "Rökning här är olagligt, själviskt och oförsäkrat". Bildskärmar används i stor utsträckning för att ge bilister, som kör fortare än den tillåtna hastigheten, omedelbar feedback (men inte böter).

Ta bort ursäkter

Ställ upp regler

- Hyresavtal
- Uppförandekoder
- Hotellregistrering

Informera om regler

- "Parkering förbjuden"
- "Privat egendom"
- "Glöm inte släcka lägerelden"

Tala till samvetet

- Hastighetsdisplayer vid vägen
- Underskrift på tulldeklarationer
- "Snatteri är stöld"

Förenkla regelefterlevnad

- Förenklad utlåning i bibliotek
- Offentliga toaletter
- Papperskorgar

Kontroll av droger och alkohol

- Alkotester på krogar
- Utbildning av serveringspersonal i ansvarsfull alkoholserving
- Alkohol fria evenemang

TV-kampanjer från myndigheterna efter tillslag mot personer som inte betalat TV-licens visar att de som upptäckts behandlas av rätten som ”vanliga brottslingar”. Det finns inget dokumenterat stöd för framgången med dessa kampanjer, men de har upprepat i mer än 30 år nu.

Förenkla regelefterlevnad. När läkaren och kriminalantropologen Cesare Lombroso under 1800-talet föreslog att personer som urinerar på gatan borde sättas i fängelse föreslog hans elev Enrico Ferri en mer praktisk lösning på problemet, nämligen att bygga offentliga toaletter. Detta utgör ett exempel på att göra det enklare att följa reglerna; en teknik som har en bred tillämpning. Den inkluderar subventionerade taxiresor för alkoholpåverkade, papperskorgar och klotterväggar samt förbättrade lånerutiner i bibliotek, som minskar väntetiden och därmed ursäkten för att inte följa reglerna för boklån. I ett klassiskt ”paper” om Disney World ger professorerna Clifford Shearing och Phillip Stenning en fascinerande inblick i hur en sofistikerad kontroll och hantering av folkmassor – genom att använda markeringar på vägarna, skyltar, fysiska avspärningar (vilket gör det svårt att gå fel) och instruktioner från vänliga Disney-anställda – kraftigt minskar möjligheterna till brott och ohövlighet i parken (se rutan).

Kontroll av droger och alkohol. Brott underlättas av alkohol och andra droger, vilka minskar hämningar och avtrubbar sinnen och uppfattningsförmåga så att brottslingar är mindre medvetna om att de bryter mot lagen. Värdet av situationsbaserade kontroller av alkoholförtäring har visats många gånger. Professor Johannes Knutsson har visat att en begränsning av mängden alkohol, som människor fick ta med sig till midsommarfirandet på Öland, bidrog till att minska antalet fyllerier och stökigt uppträdande.

En lokal förordning, som förbjöd offentlig alkoholförtäring i centrum av Coventry i England, resulterade i en stor minskning av antalet klagomål beträffande förgelseväckande beteende. Frivilliga överenskommelser med lokala utskänkningsställen om att verka för ansvarsfull alkoholservice har minskat antalet alkoholrelaterade brott på ett flertal platser i Australien. Rutgers University har utfärdat en bestämmelse om att fatöl måste serveras, och inte burköl, vid studentfester, eftersom burkar är lättare att gömma och, som en studerande sade: ”Om det finns fatöl och en kö med 20 personer kommer man att dricka mindre än om det finns en kyl och folk som langar ut öl efter öl.”

När man kommer till Disney World

- Skyltar uppmanar besökare som kommer per bil att ställa in radion på Disneys radiostation för information
- Skyltar visar vilken parkeringsanläggning de skall använda och vägmarkeringar visar vägen
- Leende parkeringsvakter anvisar besökarna till deras plats och de påminns via högtalare om att inte glömma att låsa bilen
- De anvisas till ett tåg som tar dem till en enspårsbana
- Via inspelade meddelanden uppmanas de att stå bakom skyddsräcken
- De påminns om platsen för parkeringen (t.ex. Donald Duck 1)
- De uppmanas (artigt) att sitta ner, att inte hålla armar eller ben utanför vagnen och se till att barnen följer samma regler
- Innan de stiger av, informeras de om hur de kommer till enspårsbanan och avspärningar hindrar dem från att gå fel
- På plattformen dirigerar vakter in dem i fällor lagom stora för att fylla en vagn i tåget
- Säkerhetsgrindarna vid plattformen öppnas enbart när tåget anländer
- Eventuella förseningar meddelas och förväntad ankomsttid anges
- Ombord på tåget uppmanas passagerarna att förbli sittande ”för deras egen säkerhets skull”
- Passagerarna informeras om hur de skall stiga av och hur de kommer till den första attraktionen
- De påminns åter igen om att hålla ögonen på sina barn och inte glömma kvar några tillhörigheter
- Medan de väntar på att komma in till en attraktion inordnas de i köer, vilket betyder väntetider. De som står i kö underhålls av Disney-figurer
- När de lämnar en attraktion vägleds de av skyltar, avspärningar och vakter till nästa attraktion

Källa: Clifford Shearing och Phillip Stenning (1997). *From the Panopticon to Disney World: The Development of Discipline*. I *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, redigerad av Ronald V. Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

38. Identifiera den ansvarige för problemet

Många problem uppstår genom att ett företag, en myndighet eller någon annan organisation misslyckas med att fylla sin uppgift på ett sätt som förebygger brott. De orsakar snarare brott. Kort sagt inträffar många problem på grund av att en eller flera organisationer är oförmögna eller ovilliga att genomföra förebyggande åtgärder eller på grund av att de avsiktligt har skapat omständigheter som stimulerar brott eller ordningsstörningar. Detta skapar riskanläggningar (steg 26) och andra koncentrationer av brott.

Lösning av problem kräver vanligtvis ett aktivt samarbete mellan de personer och organisationer som har misslyckats med att göra något åt de förhållanden som lett till ett problem. Dessa personer och organisationer har flyttat problembördan från sina egna axlar till polisens. Ett viktigt mål i alla problemlösningsprocesser är följaktligen att få dem att inse att det är de som äger problemet. Så när du utvecklar en åtgärd mot ett problem behöver du besvara tre frågor om ansvaret för problemet:

- Vem äger problemet?
- Varför har den ansvarige tillåtit problemet att utvecklas?
- Vad krävs för att få den ansvarige att vidta förebyggande åtgärder?

Vem äger problemet? När ett problem finns på en specifik plats är det vanligtvis enkelt att identifiera den som är ansvarig för det. Den som är ansvarig för platsen är ansvarig för problemet. Om till exempel ett problem finns i en park är det den organisation som är ansvarig för parken – vanligtvis en lokal myndighet eller ett privat företag.

Det är svårare att identifiera de ansvariga för problem som är utspridda över större områden. Om ett vitt utbreddt problem är fokuserat till en särskild plats kan den platsen vara upphovet till händelserna i omgivande områden och den ansvarige för platsen kan vara ansvarig för problemet. Ett exempel är ett skrotupplag i Lancashire i England som köpte upp stöldgods och därigenom underlättade stöld av egendom i det omgivande samhället.

Om en myndighet har till uppgift att värna om välbefinnandet för någon speciell grupp personer – äldre, barn med speciella behov eller offer för våld i hemmet – och dessa personer är utsatta för brott eller ordningsstörningar, då kan denna myndighet vara ägare till problemet.

Varför har den ansvarige tillåtit att problemet utvecklas? Det finns fyra besläktade förklaringar som var för sig eller i kombination passar de flesta problem:

1. En organisation kan vara oförmögen att förhindra brott. Detta kan bero på *okunnighet* om vilken effekt dess verksamhet har på brott eller okunnighet om hur brott förebyggs. Organisationen kan vara medveten om att dess verksamhet bidrar till brott, men den saknar resurser att göra något åt problemet. Det är viktigt att känna till betydelsen av *rutiner*. Att ändra rutiner kan ta lång tid och vara kostsamt både vad gäller ekonomiska och personella resurser. En ny rutin för inventering för att förhindra snatterier och interna stöldar kan vara svår att genomföra, eftersom den kräver stora förändringar i de anställdas sätt att sköta sina arbetsuppgifter.
2. Vissa organisationer kan vara ovilliga att förebygga brott som underlättats genom deras verksamhet. I stället för att inse den roll som tillfället spelar när det gäller att generera brott, intresserar sig en del personer uteslutande för brottslingens roll. Med det synsättet är det *polisens uppgift* att minska brott genom ett bättre upprätthållande av lag och ordning. Begränsningarna hos denna metod har diskuterats i steg 4. En annan anledning till oviljan är uppfattningen att polisen *inkräktar på deras rättigheter*. En detaljhandlare kan tycka att han har rätt att exponera sina varor som han vill och att polisen inte skall beordra, eller ens föreslå, en alternativ exponering som skulle kunna minska snatterierna.
3. Vissa organisationer är ovilliga, eftersom de har en *större fördel av att bortse från brott än förlust*. De anser att kostnaden för förebyggande åtgärder är större än de fördelar som det skulle ge dem. Att anlita bevakningspersonal på en nöjesplats är dyrt och kvalificerad sådan är än dyrare. Om kostnaderna för problemet inte belastar organisationen ser den inget behov av att stå för kostnaderna för förebyggande åtgärder. Sådana organisationer exporterar i själva verket kostnaderna för brott och förebyggande åtgärder till andra och minskar därigenom sina egna kostnader.

Figur 20: Herman Goldsteins hierarki över sätt att föra över ansvar.

4. Vissa organisationer kan *vinna på brott*, som till exempel när man i en second hand-affär inte bryr sig om att kontrollera äganderätten till de varor som köps in och säljs. Bilverkstäder kan köpa stulna bildelar billigt, vilket ökar deras vinstmarginal.

Vad krävs för att få den ansvarige att vidta förebyggande åtgärder? Herman Goldstein har uppställt en enkel hierarki över ingripanden för att återföra ansvaret för problem från polisen tillbaka till de organisationer som är ansvariga för dem. Se figuren.

Nerifrån och uppåt i figuren blir inslaget av samarbete eller samförstånd allt mindre och ingripandet allt mer tvingande. På grund av det ökar ingripandets svårighetsgrad efter hand som man rör sig uppåt i figuren och kostnaderna för polisen ökar om den misslyckas. Följaktligen ökar värdet av information och en grundlig analys nerifrån och upp. Som Herman Goldstein noterar är denna hierarki en grov indikator på utvecklingen snarare än en exakt beskrivning. Inte desto mindre är den användbar för planering av stegvisa åtgärder som reaktion på ett problem – med början från den minst ingripande åtgärden, som har störst inslag av samarbete eller samförstånd, och om det krävs, vidare uppåt.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Herman Goldstein (1997). *The Pattern of Emerging Tactics for Shifting the Ownership of Prevention Strategies in the Current Wave of Change in Policing: Their Implications for Both Environmental Criminology and the Police*. Paper som presenterades vid det 6:e internationella seminarier om den situationella ansatsens kriminologi och brottsanalys. Oslo, Norge. (Hämta från: www.popcenter.org)

39. Välj möjliga åtgärder

Det kan vara en lång och besvärlig process att hitta lämpliga åtgärder. Du kan bli besviken många gånger när lovande åtgärder röstas ner på grund av kostnaderna eller svårighetsgraden eller på grund av att en central samarbetspartner inte vill medverka till dem. Men det finns aldrig bara ett sätt att lösa ett problem på och det går alltid att hitta någon acceptabel åtgärd bland alla tänkbara situationella åtgärder. Det går därför alltid att till slut komma överens om någon åtgärd som uppfyller vissa grundläggande krav:

- Den är inte för ambitiös eller dyr.
- Den inriktas på nära, direkta orsaker – i stället för på mer avlägsna indirekta orsaker, vilket medför goda möjligheter till omedelbar effekt.
- Det klargörs vilken mekanism det är som gör att en viss åtgärd kommer att påverka problemet.

Ditt arbete är inte avslutat med detta. Det är än svårare att få en överenskommen åtgärd genomförd än att komma överens om den. Som analytiker kan du inte svara för genomförandet själv, men om du känner till de fallgröpar som är förknippade med genomförandet kan du styra bort dina samarbetspartner från dem. Forskarna Tim Hope och Dan Murphy identifierade sådana fallgröpar vid en granskning av ett förebyggande projekt beträffande skadegörelse i elva skolor i Manchester i England. De åtgärder som skulle genomföras i varje skola valdes av skolförvaltning, skolpersonal och polisen. En stor del av skadorna var mer oavsiktliga än uppsåtliga. Många fönster hade till exempel krossats av fotbollar och en stor del av skadorna på byggnadernas fasader hade orsakats av klättrande barn. Detta leder till två olika typer av lösningar: situationella åtgärder för att skydda byggnaderna och tillhandahållande av andra, mindre skadliga fritidsaktiviteter för barnen. Bara en av de elva grupperna rekommenderade förbättrade fritidsaktiviteter. De situationella åtgärder som rekommenderades syftade i huvudsak till att göra brottsobjekten mer svåråtkomliga (fönstergaller, härdat glas och höga staket), men det fanns också förslag om att uppmantra de boende att hålla ett öga på skolan i sitt område i två fall och att flytta en skolgård till ett mindre sårbart område.

Vid endast två skolor genomfördes samtliga åtgärdsförslag. I tre skolor genomfördes inga åtgärder

alls och i de övriga sex skolorna var det en eller flera åtgärder som inte genomfördes. Att de överenskomna åtgärderna inte genomfördes fullt ut innebar att effekten på skadegörelsen blev begränsad. Tim Hope och Dan Murphy identifierade fem huvudsakliga hinder för genomförandet. Samtliga har sedan dess noterats i andra förebyggande projekt:

1. **Oväntade tekniska svårigheter.** För åtta skolor rekommenderade grupperna att befintliga fönster skulle bytas ut mot fönster med polykarbonatglas eller härdat glas. Men inte ett enda fönster byttes ut. Polykarbonatglas hade förbjudits av stadsarkitekten, eftersom det skulle förhindra utrymning vid brand och dessutom kunde avge giftiga ångor. Härdat glas måste skäras ut i rätt storlek före hårdningen, men rutorna fanns i många storlekar och det skulle vara svårt att ha några få i varje storlek i beredskap. Alternativet att specialbeställa glaset uteslöts på grund av den långa tid (sex veckor) som det skulle ta att göra dem.
2. **Otillräcklig kontroll av genomförandet.** Vid en skola bestämdes det att flytta skolgården till ett mindre sårbart område. Den ursprungliga skolgården skulle ersättas med blomrabatter, men detta måste utföras av en kommunal förvaltning som inte kom längre än att tillhandahålla ett kostnadsförslag för arbetet. En privat byggnadsfirma anlätades för flyttningen av skolgården, men på grund av ett missförstånd försågs bara hälften av det nya området med ny ytbeläggning. Efter två år var skadegörelsen av samma omfattning, det fanns inga rabatter och skolan hade fått ett oanvändbart asfalterat område.
3. **Misslyckande att samordna genomförandet av åtgärder mellan olika myndigheter.** Varje rekommendation som enbart fastighetsförvaltningen i skolan hade ansvar för genomfördes, medan ingen av de åtgärder som krävde medverkan från andra avdelningar eller myndigheter någonsin blev verklighet. Det rekommenderades till exempel att personer som bodde i närheten av två av skolorna skulle uppmantras att hålla ett öga på dem efter skoltid och rapportera till polisen om de såg något misstänkt. Detta krävde samarbete mellan skolförvaltningen, rektorn, personalen och eleverna i skolorna samt tre avdelningar inom polisen – den brottsförebyggande, närpolisavdelningen och informationsavdelningen. Alla verkade tycka det var en bra idé, men ingen tog tag i genomförandet.
4. **Konkurrerande prioritet.** Under genomförandeperioden var det många andra krav som ställdes på skolförvaltningen till följd av omfattande stridsåtgärder bland kommunanställda och en stor omorga-

nisation på grund av ett sjunkande antal barn i skolåldern. Det skedde också personalförändringar som resulterade i omplacering av personal som medverkat i skadegörelseprojektet. Det är därför inte förvånande att skadegörelseprojektet inte gavs prioritet, särskilt eftersom det inte fanns någon uppenbar fördel för tjänstemännen att lägga ner tid på det.

5. **Oväntade kostnader.** I några fall övervägde de vidare konsekvenserna av en viss åtgärd dess omedelbara fördelar. Vid den skola som hade de allvarligaste skadegörelseproblemen beslutades det till exempel att anordna bevakning under en ferierperiod. Skolans vaktmästare fick patrullera skolområdet mot betalning under sin fritid. Denna åtgärd gav omedelbar effekt när det gällde att minska skadegörelsen och bevakningen utökades till att även omfatta kvällar och helger. Andra skolor började kräva samma bevakning och flera skolvaktmästare ville ha dessa ytterligare övertidsmöjligheter. Till sist blev kostnaden för hög och projektet lades ner.

Som framgått kan vissa genomförandeproblem inte förutses och en del av alla åtgärder som planeras kommer aldrig att genomföras. Det är också uppenbart att vissa typer av åtgärder kan förväntas stöta på problem. Dessa har sammanfattats i rutan. I vissa fall kan en åtgärd naturligtvis vara så lovande att den är värd att försöka genomföra trots risken för att genomförandet kan misslyckas. Men varnad är väpnad.

Förvänta dig genomförandeproblem när en åtgärd ...

- ... kräver samordnade åtgärder av ett antal skilda myndigheter och organisationer.
- ... kommer att ta lång tid att införa och kräver att ett antal steg utförs i viss ordning
- ... måste genomföras av personal med ringa förståelse för dess syfte
- ... inte har något kraftfullt stöd från någon av samarbetsparterna
- ... saknar stöd från högre chefer

Förvänta dig också problem när åtgärden måste genomföras av en myndighet ...

- ... som inte ingår i samarbetet
- ... som har brist på resurser eller är dåligt organiserad
- ... som inte kommer att ha någon direkt nytta av åtgärden

Ytterligare läsning ▶▶▶

Tim Hope och Daniel Murphy (1983). *Problems of Implementing Crime Prevention: The Experience of a Demonstration Project*. The Howard Journal, XXII, 38–50.

Gloria Laycock och Nick Tilley (1995). *Implementing Crime Prevention*. I Building a Safer Society, redigerad av Michael Tonry och David Farrington, University of Chicago Press.

40 41 42 43 44 45 46 47 48

Bedöm effekterna

Bedöm effekterna

40. Genomför en utvärdering

Det första kritiska steget vid en bedömning av effekterna av en åtgärd är att göra en processutvärdering. Den svarar på frågan: Genomfördes åtgärden som planerat och vilka förändringar krävdes för att kunna genomföra den? En processutvärdering säger inget om huruvida åtgärden var effektiv. För att kunna besvara det behöver du en utvärdering av effekterna. En sådan utvärdering visar om problemet har förändrats. Steg 41 till 48 diskuterar olika aspekter av bedömningar av effekter.

Båda typerna av utvärderingar behövs i ett POP-projekt. Tabblån nedan sammanfattar möjliga slutsatser baserade på resultaten av de båda typerna av utvärdering. A) Åtgärden genomfördes i enlighet med planerna och minskningen av problemet berodde troligen på åtgärden. Således finns det stöd för att åtgärden orsakade minskningen. B) Åtgärden genomfördes som planerat, men problemet minskade inte. Det finns således ett stöd för att åtgärden var ineffektiv.

Men vad händer om åtgärden inte genomförts enligt planerna? I ett sådant fall är det svårt att komma fram till en användbar slutsats. C) Om problemet minskade kan det kanske betyda att åtgärden trots allt var effektiv eller att någon annan faktor svarade för effekten. D) Om problemet inte minskade går det inte att dra någon slutsats. Den genomförda åtgärden kan ha varit bristfällig och den ursprungligen planerade åtgärden skulle kunna ha varit effektiv, eller kanske skulle

ingen av åtgärderna ha haft någon effekt. Om vi inte kan vara säkra på att åtgärden genomförts som planerat är det svårt att få veta något genom en effektutvärdering.

Det kan vara till hjälp att tänka på åtgärden som ett invecklat maskineri med ett flertal olika komponenter som var och en kan gå fel (steg 39). En processutvärdering kräver en undersökning av i vilken grad som de olika komponenterna i åtgärden genomförts.

Checklistan för processutvärderingar nedan anger vilka frågor som du bör ställa. På varje punkt skall du först avgöra om komponenten är nödvändig för åtgärdens framgång och därefter om komponenten fungerat enligt planerna.

Få åtgärder genomförs exakt enligt planerna. Övuntade förändringar kan tvinga dig att modifiera en åtgärd, men vissa förändringar kan förutses. För att kunna förutse förändringar, behöver vi besvara frågan: Vad är det som gör att åtgärder misslyckas? Några möjliga svar är:

- Din förståelse av problemet är bristfällig.** Du kan till exempel ha inriktat dig för lite på upprepad utsatthet för brott. Det kan bero på felaktiga antaganden om problemet eller otillräcklig analys (du undersökte till exempel inte om det förekom upprepad utsatthet för brott). Om du under åtgärdens genomförande identifierar svaga punkter i analysen kan du upprätta en reservplan (till exempel en plan för att hantera upprepad utsatthet för brott om det visar sig vara nödvändigt).
- Komponenter i en åtgärd har misslyckats.** Av checklistan för processutvärderingen framgår att det finns många risker med en åtgärd under genomförandet av den. Alla komponenter i en åtgärd är dock inte lika viktiga för att åtgärden skall bli framgångsrik. Det är ibland möjligt att förutse vilka komponenter som har hög misslyckandefrekvens. Medborgargrupper har i allmänhet ganska

Tolkning av resultat av process- och effektutvärderingar

Processutvärderingsresultat

Effektutvärderingsresultat

Åtgärd genomförd enligt planerna

Åtgärd inte genomförd enligt planerna

Problemet minskade och ingen annan sannolik orsak till det fanns

A. Bevis för att åtgärden orsakade minskningen

C. Indikerar att åtgärden av en händelse var effektiv eller att någon annan faktor kan ha orsakat minskningen

Problemet minskade inte

B. Bevis för att åtgärden inte var effektiv

D. Inga slutsatser kan dras

Checklista för processutvärdering		
<i>Komponenter i åtgärden</i>	<i>Är komponenten nödvändig?</i>	<i>Fungerade den enligt planerna?</i>
<i>Vilka förutsätts agera?</i>		
Polisen		
Andra myndigheter		
Medborgargrupper		
Företag		
Någon annan		
<i>Har de förmågan att agera?</i>		
Behörighet (legal authority)		
Kommunala befogenheter (local authority)		
Resurser		
Expertkunnande		
<i>När förutsätts de utföra uppgiften?</i>		
Datum och tidsperioder		
Samordning med andra		
<i>Vem eller vad är målet för åtgärden?</i>		
Personer		
Platser		
<i>Utfördes åtgärden korrekt?</i>		
Intensitet		
Varaktighet		
<i>Finns det reservplaner?</i>		
Brister i planeringen		
Anpassning		
Externa förändringar		

varierande förmåga att utföra uppgifter. Genom att ha alternativa möjligheter till hands eller en reservplan kan du kompensera för de svårigheter som orsakas genom någon komponent som ofta misslyckas.

- Brottslingar kan anpassa sig efter din åtgärd** (steg 12). Vissa former av negativ anpassning kan förväntas och planeras för. Ibland kan till exempel platser, till vilka brottslighet kan omfördelas, identifieras innan åtgärden genomförs och skyddsåtgärder vidtas för att förebygga denna effekt.
- Det sker oväntade externa förändringar som inverkar på åtgärden.** En samarbetspartner kan till exempel drabbas av oväntade budgetnedskärningar, som tvingar denne att minska sitt engagemang i problemet. Eftersom problemet inte kommer att försvinna av sig självt är den enda utvägen att modifiera planerna.

Man kan planera för vissa oväntade förändringar, men inte alla. En del av processutvärderingen bör inkludera en undersökning av om det bör planeras för oväntade förändringar och vilka effekter oväntade förändringar skulle kunna ha på åtgärderna. En fullständig processutvärdering ger andra möjlighet att dra nytta av dina erfarenheter.

Bedöm effekterna

41. Lär dig använda kontrollgrupper

Du bör inrikta dig på tre frågor när du bedömer en åtgärd:

1. "Vilken åtgärd vidtogs?" En processutvärdering besvarar denna fråga (steg 40).
2. "Minskade problemet?" Denna fråga besvaras genom en jämförelse av problemnivån efter åtgärden med problemnivån före åtgärden.
3. Om problemet minskade är den tredje frågan: "Var det åtgärden som orsakade denna minskning eller finns det någon annan förklaring?" Det finns vanligtvis många alternativa förklaringar till att ett problem har minskat.

För att besvara den tredje frågan krävs användning av kontrollgrupper. Syftet med kontroller är att utesluta alternativa förklaringar. Olika alternativa förklaringar kräver olika typer av kontroller, vilket beskrivs nedan:

- **Ändringar i omfattning.** Om det har skett en minskning av antalet uthyrda lägenheter i ett hyreshus skulle man förvänta sig att antalet inbrott minskar, eftersom det finns färre potentiella brottsobjekt. Ett minskat antal brottsobjekt är en alternativ förklaring till en minskning av ett problem efter en intervention. Du kan kontrollera storleksförändringar genom att dividera antalet inbrott före och efter åtgärden med antalet uthyrda lägenheter före respektive efter åtgärden. I tabellen nedan ser vi att det som verkar vara en minskning av antalet inbrott delvis orsakades av det minskade antalet uthyrda lägenheter. När det har tagits med i beräkningen, kan vi ändå se en minskning med 21 inbrott per 100 lägenheter. Om tidsperioden före och efter interventionen har olika tidslängd kontrollerar vi

för det genom att dividera med antalet månader före respektive efter interventionen för att få fram antalet inbrott per uthyrd lägenhet och månad.

- **Aktivitetscykler.** Våra aktiviteter växlar över olika dagar, veckor och månader. Några av de vanligaste cyklerna inbegriper pendling, skolgång, arbete och fritidsaktiviteter samt årstider och helger. Sådana cykler kan orsaka förändringar i ett problem. Kontroll av cykler görs genom att jämföra samma del av cykeln före och efter åtgärden. Du bör till exempel jämföra antalet stölder från bilar i juli, augusti, september och oktober *före* åtgärden med antalet stölder från bilar i juli, augusti, september och oktober *efter* åtgärden. Med det cykliska stöldmönster som visas i figuren på motstående sida kontrolleras om det finns cykler genom en jämförelse av de månader som markerats med punkter.
- **Trender.** Problem kan förvärras (eller förbättras) före en åtgärd. Om man inte tar med trender i beräkningen skulle man kunna dra slutsatsen att en åtgärd orsakat en nedgång, som i själva verket skulle kunna ha inträffat i vilket fall som helst. Det finns två sätt att kontrollera för trender. Enligt den första metoden mäts problemet under en lång period före en åtgärd, så att man kan urskilja en eventuell trend (i figuren anges en trend med streckad linje). Stora avvikelser från trenden efter en åtgärd visar att åtgärden haft effekt (men det finns inga tecken på det i figuren). Föregripande effekter (steg 46) är minskningar av ett problem på grund av en åtgärd, som inträffar innan åtgärden har genomförts helt. Sådana effekter behöver särskiljas från långsiktiga trender före genomförandet.

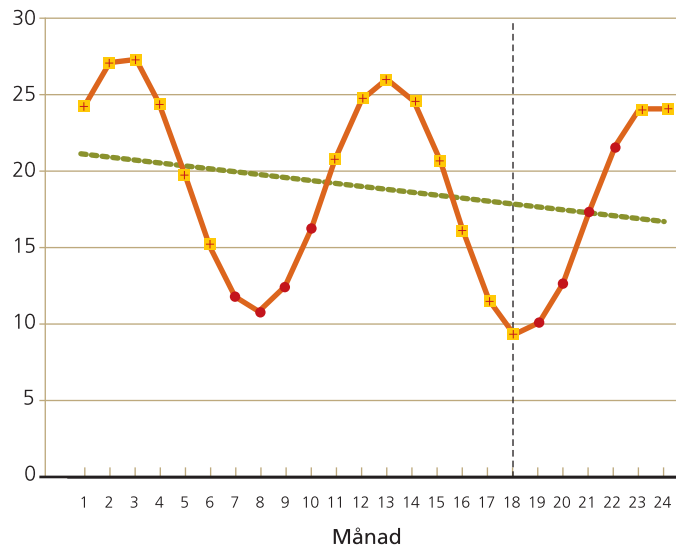
Enligt den andra metoden väljs en kontrollgrupp, som kan bestå av jämförbara personer eller ett jämförbart område med samma problem som de personer respektive det område som är föremål för åtgärder. I kontrollgrupperna vidtas inga åtgärder. En kontrollgrupp visar vad du kan förvänta dig skulle ha skett med åtgärdsgruppen om ingen åtgärd hade vidtagits. Om det sker andra förändringar i åtgärdsgruppen än i kontrollgruppen visar det att åtgärden haft effekt.

Tabell 8: Att använda frekvenser för att kontrollera förändringar i omfattning.

	6 månader före	6 månader efter	Förändring
Inbrott	41	20	-21
Uthyrda lägenheter	83	73	-10
Inbrott/uthyrd lägenhet	0,494	0,274	-0,220

Stöld från bilar

Figur 21: Ett cykliskt mönster med en sjunkande trend.

- **Andra oväntade händelser.** Mycket förändras efter hand som åtgärden genomförs och en eller flera av dessa förändringar kan ha orsakat en minskning av ett problem. Om en åtgärd för att minska trafikolyckor på en viss väg vidtas ungefär samtidigt som vägen repareras kan den faktiska orsaken till en minskning av olyckorna på vägen vara att vägreparationen resulterat i låga fordons-hastigheter. Att använda kontrollområde är en standardmetod. För att fylla sin funktion bör kontrollområdet påverkas av samma faktorer som åtgärdsområdet. En jämförelse mellan antalet olyckor på åtgärdsvägen och kontrollvägen skulle kunna visa om vägreparationen bidrog till det minskade antalet olyckor, under förutsättning att båda vägarna var föremål för samma reparationsarbeten.
- **Ändrad problemmätning.** För att en före-eftermätning skall ha ett värde måste mätningen göras på samma sätt före som efter åtgärdens genomförande. Om mätningen görs på olika sätt kan detta påverka resultatet märkbart. Använd därför samma standardiserade och systematiskt tillämpade mätningsspecifika procedurer både före och efter. Observationer före och efter skall göras på samma plats och vid samma tidpunkter. Observera samma företeelser och anteckna dem på samma sätt. Fotografier och videoinspelningar före och efter skall tas i samma ljus, från samma vinklar, på samma avstånd och med samma bildstorlek. Intervjuare bör vara desamma före och efter; ställ samma frågor och i samma ordning. Kontrollera att det inte skett för-

ändringar i hur data registreras i de officiella register du använder.

- **Naturlig minskning från en extrem omfattning.** *Ett problem angrips ofta först när situationen har blivit extremt dålig.*

Åtgärden genomförs således när problemet har en extrem omfattning. Men även omfattningen av ett relativt stabilt problem fluktuerar. Ett problem som har fått en onormalt stor omfattning kommer att återgå till sin mer normala nivå, även om ingenting görs (detta kallas "regression till medelvärde", och det gäller även onormalt låga nivåer). Ett jämförelseområde kan inte vara till någon nytta om åtgärdsområdet har nått en problemtopp, men inte kontrollområdet. Undersök i ett sådant fall i stället de långsiktiga växlingarna före åtgärden (se trender ovan) för att se om problemet var onormalt stort.

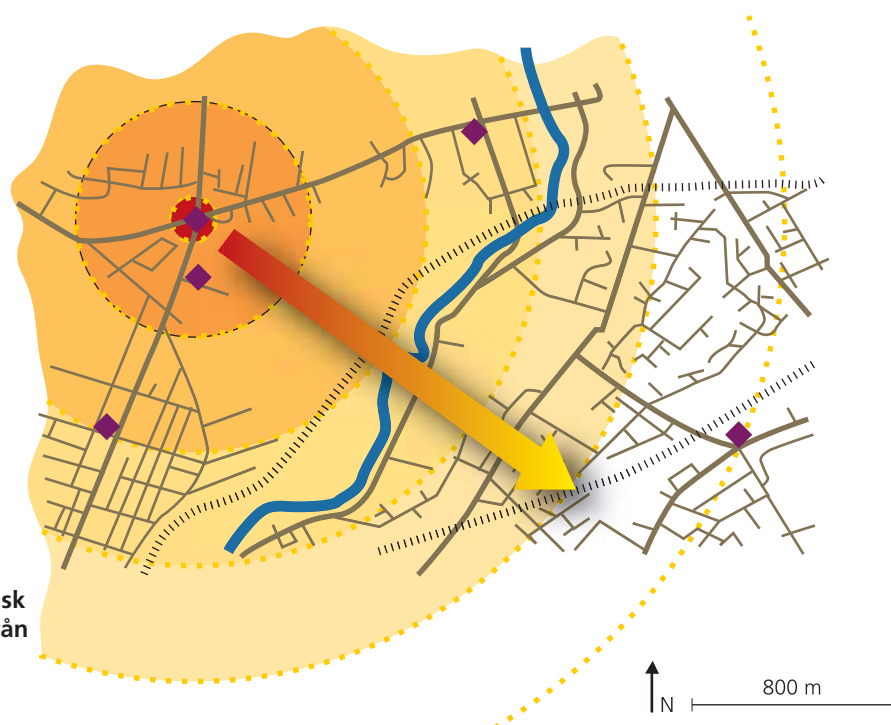
42. Överväg geografisk och tidsmässig omfördelning

Geografisk omfördelning inträffar när en åtgärd blockerar möjligheter till brott eller ordningstörningar i en anläggning eller ett område och brottslingarna flyttar till någon annan anläggning eller något annat område. Tidsmässig omfördelning är också en effekt av en framgångsrik åtgärd, men i detta fall ändrar brottslingarna tidpunkt för brotten.

Brottslingarna kan ha svårt att flytta till någon annan plats på grund av att möjligheterna till brott och ordningsstörningar är begränsade (steg 17). Brottsobjekt kan vara koncentrerade till vissa platser men inte andra (steg 17). Lämpliga potentiella offer kan finnas på vissa platser, men inte andra (steg 27). Vissa anläggningar har dålig kontroll, men inte andra (steg 26). De brottsstillfällena som finns är antingen redan oroshärdar eller är okända för brottslingar – antingen långt borta eller betraktas inte som givande platser för brott.

Brottslingar lägger oftast inte ner tid på att söka efter någon ny plats långt från den tidigare platsen. Om brottslingar flyttar, flyttar de därför mest sannolikt till någon plats nära den ursprungliga platsen. Sannolikheten för att brottslingar flyttar till en plats minskar ju längre bort som den tänkbara nya platsen är från den ursprungliga platsen, vilket framgår av figuren. Det är heller inte alla platser som är lämpliga för brottslingar. Möjligheterna är inte jämnt fördelade på kartan. På kartan utmärker de lila romberna platser med liknande egenskaper som den ursprungliga oroshärden. De som är närmast den ursprungliga platsen kommer att påverkas mest av en omfördelning. Genom att känna till det kan åtgärder som motverkar omfördelning genomföras samtidigt med åtgärder för att motverka problem i en oroshärd.

Om geografisk omfördelning inträffar kan det förvränga resultatet av en åtgärds effektivitet. Tabell 9 illustrerar detta. Här är det tre liknande områden med likvärdigt antal brott före åtgärden: ett åtgärdsområde, ett område som ligger i anslutning till åtgärdsområdet och ett område långt från åtgärdsområdet. Åtgärdsområdet uppvisar en minskning med 25 brott. Det angränsande området uppvisar emellertid en ökning med 10 brott, vilket innebär att om ingenting hade gjorts i åtgärdsområdet skulle det också ha haft 110 brott. Nettominskningen är 35 brott (den uppskattade nettoeffekten är förändringen i åtgärdsområdet, - 25 brott, minus förändringen i det närliggande området: $10 = -35$).

Figur 22: Minskad risk för geografisk omfördelning med ökat avstånd från oroshärdens centrum. Pilen illustrerar minskande risk för geografisk omfördelning.

Tabell 9: Användning av angränsande och avlägset kontrollområde vid kontroll för geografisk omfördelning.

	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Åtgärdsområde	100	75	-25
Angränsande område	100	110	+10
Avlägset område	100	100	0

Tabell 10: Användning av veckodagar för att kontrollera tidsmässig omfördelning.

	<i>Veckodag</i>	<i>Före</i>	<i>Efter</i>	<i>Skillnad</i>
Åtgärdsdagar	Lör- och söndag	100	75	-25
Angränsande dagar	Mån- och fredag	100	110	+10
Avlägsna dagar	Tis- och torsdag	100	100	0

Men dessa ytterligare 10 brott i det angränsande området kan ha berott på geografisk omfördelning. Det är därför bättre att använda det mer avlägsna kontrollområdet för jämförelse. Vid en kontroll visar det sig att brottsnivån inte skulle ha förändrats i det mer avlägsna området, om ingen åtgärd vidtagits. Innebörden av detta är att åtgärden orsakade en minskning med 25 brott i åtgärdsområdet, men en ökning med 10 brott i det angränsande området (omfördelning), vilket ger en sammantagen minskning med 15 brott. Även om åtgärden var effektiv, var den inte så effektiv som det först kan verka. I steg 45 beskrivs formler för att beräkna effektivitet när det förekommer geografisk omfördelning och fördelsspridning.

Försök att välja två jämförelseområden vid en utvärdering: ett nära åtgärdsområdet för att upptäcka geografisk omfördelning (och fördelsspridning – steg 45) och det andra längre bort som kontrollområde. Kontrollområdet bör vara skyddat från omfördelning genom stort avstånd eller något annat hinder (t.ex. en motorväg eller älv). Val av kontrollområde och omfördelningsområde kräver att du har en uppfattning om brottslingars normala rörelsemönster, eftersom kontrollområdet måste vara utanför deras territorium, medan omfördelningsområdet ska vara inom det.

Tidsmässig omfördelning kan vara enklare att åstadkomma för brottslingar än geografisk omfördelning, eftersom det kräver mindre ansträngning. Tidsmässig omfördelning kan inträffa inom ett dygn, om till exempel en förebyggande åtgärd begränsas till vissa tidpunkter, men lämnar andra tidpunkter oskyddade. Den kan också inträffa under en vecka eller under längre tidsperioder.

Om en utvärdering jämför tidpunkter då en åtgärd vidtagits med tidpunkter då inte någon åtgärd vidtagits, kan det ske en förvanskning av tidskontroller. I tabell 10 vidtas en åtgärd på lördag och söndag. Det genomsnittliga antalet brott dessa dagar sjönk med 25 brott efter åtgärden, medan brotten på måndagar och fredagar ökade med 10. Berodde det på tidsmässig omfördelning? Dagar mitt i veckan kan vara mer tillförlitliga för kontroller, eftersom de har mindre gemensamt med helger än vad måndagar och fredagar har.

Att vänta ut en åtgärd är en vanlig form av tidsmässig omfördelning. Tillslag är speciellt sårbara när det gäller denna form av tidsmässig omfördelning, eftersom sådana definitionsmässigt är tillfälliga. Om en åtgärd kan bestå (till skillnad från ett tillslag) kan brottslingarna inte vänta ut den. De står då inför det svåra alternativet att antingen flytta till mindre attraktiva brottsobjekt, byta taktik eller övergå till andra brott. Om dessa alternativ är för svåra, föga givande, för riskabla eller på annat sätt inte särskilt lockande, kan de komma att sluta med viss brottslighet.

Ytterligare läsning

John Eck (2002). *Assessing Responses to Problems: An Introductory Guide for Police Problem-Solvers*. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services, US Department of Justice. (Hämta från: www.popcenter.org)

Lawrence Sherman (1990). *Police Crackdowns: Initial and Residual Deterrence*. In *Crime and Justice: A Review of Research*, redigerad av Michael Tonry och Norval Morris, vol. 12. Chicago: University of Chicago Press.

43. Undersök omfördelning till andra brottsobjekt, metoder och brottstyper

Förutom geografisk omfördelning och tidsmässig omfördelning kan brottslingar byta brottsobjekt, metod eller brottstyp. Dessa former av omfördelning kommer att vara svårare att upptäcka än geografisk omfördelning eller tidsmässig omfördelning.

Omfördelning när det gäller brottsobjekt innebär att brottslingar flyttar från de brottsobjekt som nu skyddas till andra brottsobjekt. Under 1970, när rattlås infördes i alla nya bilar som såldes i Storbritannien, sjönk antalet stöldar av nya bilar från 20,9 procent av alla bilar som stals under 1969 till 5,1 procent under 1973. Den totala stöldfrekvensen för bilar var dock i stort sett oförändrad, eftersom brottslingarna bytte från de nya (skyddade) bilarna till äldre (oskyddade) bilar. Detta är ett av de få dokumenterade fallen där en omfördelning utplånade större delen av effekten av den förebyggande åtgärden, åtminstone i det korta perspektivet. Sett över en längre tidsperiod verkar dessa åtgärder ha minskat biltillgreppen för tillfälligt bruk. Som detta fall visar är det enkelt för brottslingar att byta till liknande brottsobjekt. En omfördelning till andra brottsobjekt är mindre sannolik när de alternativa brottsobjekten är olika de gamla brottsobjekten.

Steg 42 visar hur geografisk omfördelning eller tidsmässig omfördelning kan påverka kontrollgrupper. Om en utvärdering av en förebyggande åtgärd använder en viss målgrupp som kontrollgrupp kan en liknande form av påverkan ske. Tänk dig en åtgärd för att motverka väskryckningar från äldre kvinnor (över 60) i ett köpcentrum. För att uppskatta vad trenden för väskryckning från äldre skulle vara om ingenting görs, mäts väskryckning från medelålders kvinnor i åldrarna 45 till 59 år. Om vi inte kände till att tjuvarna bytte brottsobjekt från de nu skyddade äldre kvinnorna till oskyddade medelålders kvinnor skulle vi dra slutsatsen att antalet väskryckningar skulle ha stigit om ingen åtgärd vidtagits. När vi jämför siffrorna för denna kontrollgrupp med siffrorna för åtgärdsgruppen skulle vi överskatta åtgärdens effektivitet. En bättre kontroll-

grupp kan vara ännu yngre kvinnor (till exempel i åldrarna 30 till 44) eller ännu hellre plånbokstöldar från män. Även om inget av dessa alternativ är perfekt är de bättre, eftersom man kan förvänta sig mycket mindre omfördelning till brottsobjekt, som inte är lika. (Eller välj ett annat köpcentrum som kontrollområde. I så fall måste du gardera för påverkan på grund av geografisk omfördelning eller fördelsspridning – steg 42 och 45.)

Metodmässig omfördelning inträffar när brottslingar ändrar sina metoder eller rutiner. De kan till exempel använda andra verktyg för att bryta upp bättre lås. Datahackers kan förändra sina program för att kringgå en förbättrad säkerhet. Inom det medicinska området förekommer det att vissa bakterier muterar snabbt, så att en medicin som är effektiv mot en form av en bakterie blir mindre effektiv efter hand som de muterade varianterna blir mer vanligt förekommande. Ett sätt att motverka det är att använda behandlingar, som är effektiva mot ett stort antal olika mutationer. På liknande sätt kan åtgärder med stor räckvidd ha effekt på såväl befintliga metoder som många tänkbara varianter av dem. Sådana åtgärder kräver att brottslingarna gör stora förändringar i sitt beteende, vilket de kanske inte kan göra. Forskaren Paul Ekblom beskriver försök till metodmässig omfördelning efter installation av avspärrningar i postkontor för att förhindra sådana rån, där rånaren hoppar över disken. Vissa brottslingar försökte använda slägga. Detta var dock inte speciellt framgångsrikt och omfördelningen blev begränsad. Dessa avspärrningar är ett exempel på en åtgärd med ett brett spektrum, eftersom de klarade att stå emot nya metoder.

Vi väljer sällan åtgärder eller kontrollgrupper på grundval av brottslingars olika metoder, men vi kontrollerar ibland för brottstyper. Vi kan till exempel välja stöld från bilar som kontroll vid utvärdering av åtgärder mot bilstöldar. Samma principer om påverkan och skydd gäller här som vid annan omfördelning. Om en metod eller brottstyp är mycket lik den metod eller brottstyp som åtgärden riktas mot, kan en omfördelning påverka dessa kontroller. Olika metoder eller brottstyper kommer mindre sannolikt att drabbas av påverkan. Men om de är alltför olika är de inte användbara för kontroll.

Det finns ingen perfekt lösning på detta problem, man måste kompromissa. Konsekvensen är att det ofta är svårt att veta om omfördelning sker och att bedöma en åtgärds effektivitet. En ytterligare komplikation är att flera olika former av omfördelning kan förekomma samtidigt. Ibland kan en form av omfördelning till och med tvinga fram en annan form av omfördelning. Vissa omfördelningar av brottsobjekt kan kräva förändrade metoder, och om de nya brottsobjekten inte finns på

samma plats som de gamla, kommer även en geografisk omfördelning att ske.

Du kommer inte att upptäcka någon omfördelning om du inte söker efter den. Det betyder att du måste undersöka varje problem noggrant och göra antaganden om de mest sannolika formerna av omfördelning. Finns det andra möjligheter till brott eller ordningsstörningar som liknar dem som du försöker blockera? Är det lätt för brottslingarna att upptäcka dessa möjligheter? Att söka efter omfördelningsmöjligheter innan en åtgärd genomförs ger dig två fördelar. För det första kan du utveckla åtgärder för att upptäcka om en omfördelning sker. För det andra kan du utveckla motåtgärder som förhindrar omfördelningen, vilket är än viktigare.

Den andra och tredje kolumnen i tabellen visar de nationella siffrorna för det totala antalet bilstölder och cykelstölder under samma år. Dessa ger visst belegg för omfördelning i och med att bilstölderna ökade med nästan 10 procent mellan åren 1980 och 1986, från omkring 64 000 till 70 000. Stölder av cyklar ökade också mellan åren 1980 och 1983, men i slutet av perioden hade de minskat till en lägre nivå än år 1980. Sammantaget är det som bäst enbart en liten andel av de 100 000 motorcykelstölder som förebyggts genom hjälmlagen som överflyttats till stölder av andra fordon.

En studie av omfördelning av brottsobjekt: hjälmlagstiftning och minskning av motorcykelstölder

I dåvarande Västtyskland (liksom på alla andra platser) resulterade hjälmlagstiftning i en stor minskning av antalet stulna motorcyklar. Efter att lagen infördes år 1980 måste brottslingar som tänkte stjäla en motorcykel gå omkring med en hjälm annars skulle de snabbt upptäckas. Den första kolumnen i tabellen nedan visar att antalet stölder av motorcyklar år 1986 hade sjunkit till omkring 50 000 från omkring 150 000 år 1980. (Den gradvisa minskningen av brotten återspeglar troligen en allt starkare kontroll av lagens efterlevnad och en växande kunskap om kravet på hjälm.) Detta visar att motorcykelstölder har en mycket större tillfällskomponent än vad någon kunnat tro. Tillgången till bra data om stölder i Västtyskland gav forskare möjlighet att undersöka om minskningen av motorcykelstölder resulterat i en omfördelning av brottsobjekt, till stölder av bilar, cyklar eller andra transportmedel.

Tabell 11: Stölder av motorcyklar, bilar och cyklar i Västtyskland.

	Motorcyklar	Bilar	Cyklar
1980	153 153	64 131	358 865
1981	143 317	71 916	410 223
1982	134 735	78 543	453 850
1983	118 550	82 211	415 398
1984	90 008	72 170	376 946
1985	73 442	69 659	337 337
1986	54 208	70 245	301 890

Lite tankearbete visar varför resultatet inte är så förvånande. Motorcyklar kan vara speciellt attraktiva att stjäla. De är mycket roligare att åka på än cyklar för de unga män som svarar för de flesta motorcykelstölderna. Även om avsikten bara är att ta sig hem sent på natten, erbjuder en motorcykel klara fördelar, speciellt om avståndet är mer än några få kilometer. Motorcyklar kan också vara lättare att stjäla än bilar, eftersom man först måste bryta sig in i bilar innan de kan startas. Motorcyklar är häftigare än cyklar och bilar. Motorcyklar kräver i allmänhet mindre körvana än bilar.

Källa: Pat Mayhew and colleagues (1989). *Motorcycle Theft, Helmet Legislation and Displacement*. *Howard Journal of Criminal Justice*, 28: 1–8.

Ytterligare läsning

Paul Ekblom (1987). *Preventing Robberies at SubPost Offices: An Evaluation of a Security Initiative*. Crime Prevention Unit Paper 9. London: Home Office.

Barry Webb (1994). *Steering Column Locks and Motor Vehicle Theft: Evaluations from Three Countries*. I *Crime Prevention Studies*, vol. 2, redigerad av Ronald Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

(Hämta från: www.popcenter.org)

44. Håll utkik efter nya brottslingar

Det innebär att åtgärder som enbart inriktas på att avlägsna brottslingar har begränsad effekt på ett problem. Det spelar ingen roll om brottslingen avlägsnas genom lagföring, behandling eller återanpassning genom socialtjänsten.

Att avlägsna brottslingar utan att göra något åt tillfällena till brott är inte "good practice". Efter att några brottslingar har avlägsnats kan visserligen problemet minska under en kort tid, men sedan återvänder antingen de gamla brottslingar för att dra fördel av tillfällena eller så börjar nya brottslingar dra fördel av dem. (Detta kallas ibland omfördelning av brottslingar.) Den naturliga omsättningen av brottslingar kan vara långsam, speciellt om tillfällena inte är kända. Men om någon har upptäckt brottstillfällena tidigare kommer andra sannolikt också att upptäcka dem. Om de gamla brottslingarna avlägsnas genom att de tas in i fängelse, kan några av dem återvända för att dra fördel av tillfällena när de frigges.

Nya brottslingar, som lockas av tillfällena, kan bidra till långsiktiga brottscykler. Bankrån i vissa delar av USA kan vara ett exempel på det. Under några år kommer det att vara ett stort antal av dessa brott, som sedan kommer att avta under flera år, men öka igen senare och starta en ny cykel. En hypotes som förklarar dessa cykler är att bankerna börjar vidta en stor mängd förebyggande åtgärder under de år det förekommer många rån och att de flesta bankrånarna grips och

hamnar i fängelse. Dessa ansträngningar minskar antalet bankrån. Efter flera år med få bankrån börjar bank-säkerheten försvagas och tillfällena till bankrån ökar. Då börjar nya brottslingar dra fördel av den lägre säkerheten och startar en ny våg av rån och förebyggande åtgärder. Denna hypotes riktar uppmärksamhet på det faktum att det krävs mer än lagföring för att vara effektiv och att förebyggande åtgärder måste vidmakthållas för att vara effektiva.

Faktum är att det är ganska vanligt att läsa beskrivningar av ansträngningar att lösa problem som börjar med misslyckanden när det gäller lagföring. I varje situation kommer antingen gamla brottslingar tillbaka eller har nya brottslingar tagit deras plats. Det finns tre sätt på vilka nya personer exponeras för brottstillfällena:

1. De exponeras för dem genom sina **normala dagliga rutiner**. Polisen kan till exempel gripa unga män som stjälar saker från olåsta bilar i centrum av en stad, men olåsta bilar med kvarlämnade saker finns fortfarande där. Av de många personer som vistas i centrum dagligen, kommer några att observera dessa bilar och försöka sig på stöld. Om de lyckas, kommer några av dem att fortsätta att stjäla från bilar.
2. De exponeras för brottstillfällena genom **informella nätverk av vänner och bekanta**. De som redan har erfarenhet av att dra fördel av tillfällena att begå brott eller orsaka ordningsstörningar, kan erbjuda andra hjälp eller en trevlig upplevelse. Eftersom vi sällan är hundra procentigt framgångsrika när det gäller att avlägsna alla brottslingar för en längre tid, finns det vanligtvis många personer som kan introducera brottstillfällena för nya personer.
3. De upptäcker brottstillfällena genom **rekrytering**. En hälare anlitar nya inbrottsstjuvar, om de gamla inte längre kan förse honom med varor. Om prostitutionen är organiserad rekryterar hallicken nya prostituerade för att ersätta prostituerade som lämnat verksamheten. Gäng tar in nya medlemmar för att ersätta gamla medlemmar. I USA hävdades det att vuxna langare, efter allt strängare straff för drogrelaterade brott, har börjat anlita ungdomar för de mest riskfyllda uppgifterna, eftersom straffen för dem är mycket lägre än för vuxna.

Tre grundsatser i denna handbok är:

1. Det krävs mer än brottslingar för att skapa problem.
2. Människor kan inte begå brott om det inte finns en tillfällesstruktur som stöder ett sådant beteende.
3. Ändring av tillfällesstrukturen kan minska problemen betydligt.

Hur kan du ta reda på om nya brottslingar flyttar in i ett område? Den mest direkta metoden är att jämföra namnen på de brottslingar som kan knytas till ett problem före en åtgärd med namnen på de brottslingar som förknippas med problemet efter åtgärden. Om namnen är olika kan det vara så att nya brottslingar flyttar in i området. Svagheten med denna metod är att man sällan har en fullständig lista över de brottslingar

som är aktuella. Det är alltså inte klart om nya namn verkligen betyder nya brottslingar, eller om dessa har varit en del av problemet under en längre tid, men först nyligen blivit upptäckta.

Intervjuer med brottslingar kan vara till god hjälp. Brottslingar kan berätta när de blev involverade i ett problem, hur de blev involverade och vilka andra som är involverade. De kan också ge information om metodmässig och andra former av omfördelning. Brottslingar kan emellertid också vara ovilliga till samarbete och opålitliga.

Ibland kan detaljerade undersökningar av de metoder som används för att begå brott ge information om huruvida nya brottslingar är involverade. Om metoderna är radikalt annorlunda än de som använts tidigare, finns det en möjlighet att nya brottslingar är i verksamhet. Det kan dock också vara möjligt att de gamla brottslingarna har bytt taktik.

Kombinera tillslag med miljöförändringar: Kontroll av prostituerade i Finsbury Park

Forskaren Roger Matthews beskriver ett prostitutionsproblem i Finsbury Park i London. Polisen hade under många år misslyckats att kontrollera prostitutionen, trots upprepade tillslag, eftersom de prostituerade helt enkelt återvände till samma område efter tillslagen. När tillslagen kombinerades med gatuavspärningar för att göra det svårt för män att ragga prostituerade genom att köra runt i området i sina bilar sjönk prostitutionsnivån betydligt. Roger Matthews hävdar att det var kombinationen av strategier – avlägsnande av brottslingar genom lagföring och blockering av tillfällen genom gatuavspärningar – som svarade för minskningen. En viktig anledning till att dessa åtgärder var framgångsrika var att de prostituerade inte var så djupt engagerade i prostitutionen för sitt uppehälle. Få var missbrukare eller i händerna på hallickar. Faktum är att den vanligaste anledningen de angav till varför de arbetade som prostituerade var att de kunde tjäna mer pengar på det än på andra former av arbete; de tyckte om oberoendet och att möta flera olika män. Många av dem åkte till Finsbury Park från förortsområden på lågprisbiljetter. Tillsammans med andra kvinnor hyrde de rum i något av de många pensionaten eller mindre hotellen i området eller så skötte de affärerna i kundernas bilar. När de inte arbetade som prostituerade arbetade många av dem som bartenders, gogo-dansare eller butiksbiträden. Deras relativt flyktiga engagemang i prostitutionen och deras alternativa sätt att tjäna pengar kan bidra till att förklara varför forskarna inte kunde hitta belägg för omfördelning av de prostituerade från Finsbury Park till något annat närliggande område i London.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Roger Matthews (1997). *Developing More Effective Strategies for Curbing Prostitution*. I *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, andra utgåvan, redigerad av Ronald Clarke. Monsey, New York: Criminal Justice Press.

45. Var uppmärksam på oväntade fördelar

Du kan kraftigt undervärdera effekterna av en åtgärd om du inte räknar med fördelsspridning (steg 14). Du kan dra slutsatsen att åtgärden inte är värd besväret eller att den inte lyckades dämpa problemet. Det gäller speciellt när en fördelsspridning påverkar din kontrollgrupp.

Kontrollgrupper visar vad som skulle ha hänt med problemet om du inte gjort någonting alls (steg 41). De måste vara så lika åtgärdsgruppen som möjligt, men de får inte påverkas av åtgärden. Om åtgärden sprids in i kontrollområdet kommer du att felaktigt få ett intryck av att åtgärdsgruppen skulle ha blivit bättre, även om ingen åtgärd hade införts. Denna felaktiga slutsats får dig att underskatta åtgärdens effektivitet. (Se steg 42 för närliggande frågor beträffande omfördelning.)

Forskarna Kate Bowers och Shane Johnson föreslår två sätt att välja kontrollområden när en fördelsspridning eller omfördelning är möjlig. Det första är att skapa två koncentrisk zoner omkring åtgärdsområdet. Åtgärden kan spridas in i den angränsande buffertzonen, men påverkar inte det yttre kontrollområdet. Det sättet kan användas om kontrollområdet och åtgärdsområdet är mycket lika och en fördelsspridning eller omfördelning inte når kontrollzonen. Om dessa villkor inte uppfylls bör det andra alternativet användas. Här är kontrollområdena separerade långt från åtgärdsområdet och bufferten för fördelsspridning eller omfördelning. Kontrollområden väljs speciellt för sin likhet med och isolering från åtgärdsområdet. Flera kontrollområden kan väljas och deras genomsnittliga brottsfrekvens kan användas.

För att fastställa den totala effekten av en åtgärd på ett problem (inklusive eventuell fördelsspridning eller omfördelning) behöver du besvara fyra frågor i nedanstående ordning. Varje fråga har en formel som du kan tillämpa på resultatet av åtgärden, kontrollområdena och områdena för fördelsspridning eller omfördelning för att få fram svaren.

1. **Ändrades problemet från före åtgärden till efter åtgärden?** Subtrahera brottsnivån i åtgärdsområdet före åtgärden från den i åtgärdsområdet efter åtgärden. Använd formeln för Bruttoeffekt (BE):

$$BE = \hat{A}_f - \hat{A}_e$$

(den nedsänkta bokstaven anger *före* respektive *efter*).

Ett positivt tal anger en minskning av problemet.

2. **Var åtgärden en sannolik orsak till förändringen?** Shane Johnson föreslår en jämförelse av ändringen i åtgärdsområdet (\hat{A}) med ändringen i kontrollområdet (K) genom att använda denna formel för nettoeffekten (NE):

$$NE = (\hat{A}_f/K_f) - (\hat{A}_e/K_e)$$

Om NE är nära noll var åtgärden troligen ineffektiv och om NE är negativ kan åtgärden ha förvärrat situationen. I båda fallen är omfördelning och en fördelsspridning irrelevant, så du kan sluta efter svaret på den här frågan. Men om NE är positiv finns det anledning att tro att åtgärden kan ha orsakat förbättringen. Då behöver vi kontrollera om det skett en fördelsspridning eller omfördelning. Du behöver besvara nästa fråga.

3. **Vilken är den relativa storleken av en omfördelning eller fördelsspridning?** Kate Bowers och Shane Johnson föreslår ”den viktade omflyttningskvoten” (VOK) för att mäta det:

$$VOK = \frac{O_e/K_e - O_f/K_f}{\hat{A}_e/K_e - \hat{A}_f/K_f}$$

O_e är brottsfrekvensen i området med fördelsspridning eller omfördelning efter att en åtgärd har vidtagits och O_f är brottsfrekvensen i området före åtgärden. Nämnaren anger ett mått på åtgärdens effektivitet, i förhållande till kontrollområdet. Ett effektivt program ger ett negativt tal i nämnaren. Täljaren anger den relativa mängden fördelsspridning eller omfördelning. Täljaren är negativ när det skett en fördelsspridning och positiv när det skett en omfördelning. Om den är nära noll har ingetdera skett och VOK är noll (så du kan hoppa över fråga 4). Om VOK är positiv har det skett en fördelsspridning (kom ihåg att kvoten mellan två negativa tal ger ett positivt tal) och om VOK är större än *ett* är effekten av fördelsspridningen större än av åtgärden. Om VOK är negativ har det skett en omfördelning. Om VOK är mellan noll och minus ett, urholkar omfördelningen åtgärdens effekt till viss del, men inte helt. Teoretiskt kan VOK bli mindre än minus ett, vilket tyder på att åtgärden förvärrat situationen. Forskning visar dock att det är osannolikt att det skall inträffa.

4. Vilken är åtgärdens totala nettoeffekt (inklusive fördelsspridning och omfördelning)? Shane Johnson föreslår följande formel för att beräkna åtgärdens totala nettoeffekt (TNE):

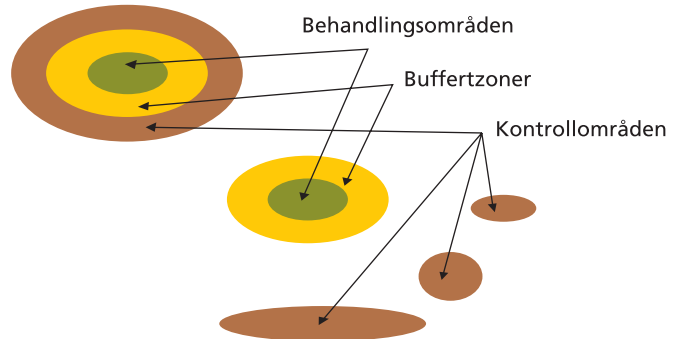
$$TNE = [\hat{A}_f (K_e/K_f) - \hat{A}_e] + [O_f (K_e/K_f) - O_e].$$

Det första leDET anger effekten av åtgärden i åtgärdsområdet (med kontroll för förändringar i kontrollområdet). Ju mer effektiv åtgärden är, desto större positivt tal blir resultatet av detta led. Det andra leDET anger nivån av fördelsspridning eller omfördelning (med kontrollområdet inkluderat). Det kommer att bli positivt om det skett en fördelsspridning och negativt om det skett en omfördelning. Ju större positivt tal för TNE desto effektivare är åtgärden.

Vi skall nu se hur dessa formler kan användas. Tänk dig ett problem med överfall på en viss krog som betecknas som R i figur 24. En krog i närheten som har ett liknande problem är en tänkbar plats för fördelsspridning eller omfördelning (D). Vi beräknar överfallen som en frekvens (t.ex. 20 överfall per 1 000 gäster per år), så att vi kan göra jämförelser mellan krogar med olika antal gäster. Det gör att vi kan använda flera kontrollkrogar (J, K och L) som kan räknas om till en kontrollgrupp genom att vi använder medelvärdet för dem.

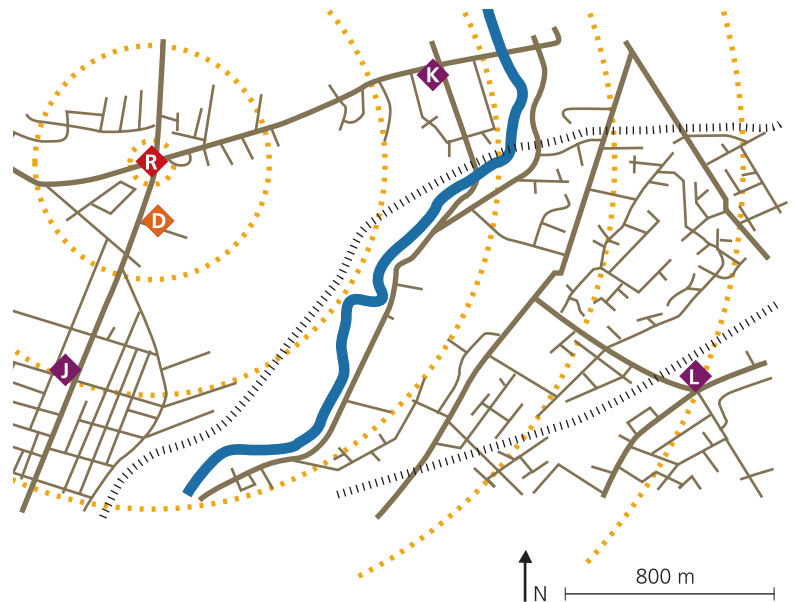
Resultaten visas i tabellen nedan. Vi kan se att en fördelsspridning i hög grad bidrog till åtgärdens effektivitet och att den totala nettoeffekten var en minskning med tio överfall per tusen gäster per år.

Alternativ 1: Koncentriska områden

Alternativ 2: Avlägsna kontrollområden

Figur 23: Två alternativ för val av kontrollområden.

Figur 24: Val av kontrollområden och områden med fördelsspridning eller omfördelning.

Tabell 12: Beräkna åtgärdens effekter.

	Före	Efter	E-F
Åtgärdsområde (R)	20	12	-8
Område för fördelsspridning eller buffert (D)	15	11	-4
Kontrollområde (K = genomsnittet för J, K och L)	18	17	-1
BE = 8	NE = 0,405	VOK = 0,459	TNE = 10

Ytterligare läsning

Kate Bowers och Shane Johnson (2003). *Measuring the Geographical Displacement and Diffusion of Benefit Effects of Crime Prevention Activity*. Journal of Quantitative Criminology, 19(3): 275–301.

Shane Johnson, Kate Bowers, Peter Jordan, Jacque Mallender, Norman Davidson och Alex Hirschfield. (2004). *Estimating crime prevention outcomes: How many crimes were prevented? Evaluation: the International Journal of Research and Practice*, 10 (3), 327–348.

46. Förvänta dig förtida minskningar av antalet brott

Brottslingar tror ofta att förebyggande åtgärder har genomförts innan de faktiskt har det. Detta leder till vad som har kommit att kallas "föregripande effekter" av en åtgärd. Trots att dessa föregripande effekter kan inträffa oavsiktligt, kan polisen medvetet skapa eller stärka dem. För att det ska vara effektivt måste polisen ha god insikt i hur brottslingar uppfattar situationen och ha tillgång till metoder för att vilseleda brottslingarna beträffande den åtgärd de avser att vidta.

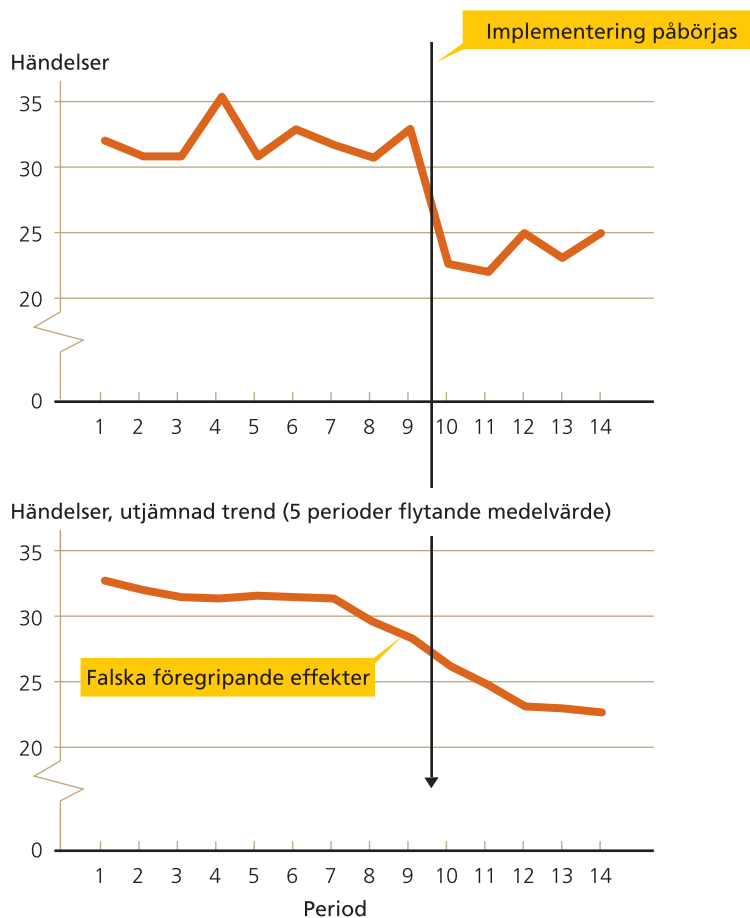
Forskaren Martha Smith med flera har kunnat konstatera förekomst av föregripande effekter i 40 procent av ett antal studier av situationella förebyggande åtgärder där det funnits dataunderlag för att kunna påvisa sådana fördelar. De har gett sex möjliga förklaringar till föregripande effekter:

1. **Förväntningar.** Effekter under ett förberedande stadium inträffar när brottslingar tror att en åtgärd är genomförd innan den faktiskt är det. Allmänheten kan till exempel ha informerats om en plan för märkning av egendom i ett bostadsområde, men de boende har ännu inte genomfört märkningen. Ett annat exempel är övervakningskameror som har installerats, men inte aktiverats.
2. **Publicitet eller desinformation.** Föregripande effekter kan inträffa när brottslingar på grund av publicitet eller ett rykte tror att det pågår hemliga polisaktioner. Genom desinformation kan brottslingarna få en felaktig uppfattning, i vart fall i det korta perspektivet. Kommunikation riktad till en viss målgrupp kan ibland vara effektivare än desinformation. I USA lyckades man i ett projekt i Boston minska antalet mord och dråp bland ungdomar genom direktkommunikation med potentiella brottslingar för att varna dem för polisaktioner.
3. **Förberedelse.** Föregripande effekter kan inträffa när förberedelser för förebyggande åtgärder innebär viss övervakning av de platser där åtgärderna skall genomföras. Utfrågningar av de boende kan varna brottslingar. Problemlösningsprojekt kan skapa föregripande effekter under analyssteget, om det är tydligt att det pågår en datainsamling i ett område.

4. **Förtida åtgärder.** Föregripande effekter kan inträffa när vissa åtgärder införs före den tidpunkt som angetts som starttidpunkt. Det kan till exempel ha angetts att en utvärdering av ett förebyggande projekt skall påbörjas den 1 maj, men brottslingar upptäcker att vissa åtgärder vidtas under veckorna före detta datum, vilket gör att de anpassar sitt handlande därefter.
5. **Utbildning.** Föregripande effekter kan inträffa när planering, utbildning och förstudier gjort allmänheten eller polisen bättre förberedd på att hantera problem. De använder sin nya kunskap innan projektet i fråga satts i sjön. Utbildning av butiksanställda och andra förberedelser i ett projekt för att förebygga stölder och snatterier i butiker gör till exempel de butiksanställda mer uppmärksamma redan innan åtgärder börjar genomföras.
6. **Motivation.** Föregripande effekter kan inträffa när polismän eller allmänheten av liknande anledningar som anges i föregående punkt (Utbildning), med den skillnaden att det här är fråga om ökad motivation snarare än ökad kunskap. Den högre motivationen leder till förbättrat resultat redan innan åtgärder vidtagits.

Martha Smith och hennes kollegor identifierade också fyra omständigheter som gav sken av att vara föregripande effekter, men som i själva verket berodde på felbedömning eller ofullständig analys:

1. **Säsongsbetingade förändringar** i brottsligheten kan skapa falska föregripande effekter. En åtgärd som vidtas strax efter en säsongsbetingad nedgång i brottsligheten kommer felaktigt att ge sken av en föregripande effekt. En kontroll av säsongsbetingade växlingar (steg 24 och 41) kan lösa detta problem.
2. **Regressionseffekter** avser den naturliga nedgång i antalet brott som inträffar efter en brottstopp, även om ingenting görs (steg 41). Om ett förebyggande program genomförs just som brottsligheten har sjunkit på grund av en regressionseffekt, kommer den naturliga nedgången att se ut som en föregripande effekt. Genom att undersöka den långsiktiga genomsnittliga brottsnivån före åtgärden, som föreslås i steg 41, kan man avslöja om det som ser ut som en föregripande effekt i själva verket är en regressionseffekt.
3. Om ett brott av typen A har **överskattats i ett register** genom att klassificeringen av ett annat brott av typen B ändrats, kan man erhålla något som liknar en föregripande effekt. Detta kan inträffa om antalet av en typ av brott på detta sätt över-skattas för att få resurser för bekämpningen av det

Figur 25: Falska föregripande effekter genom utjämning av data.

och man efter att ha fått ökade resurser ändrar tillbaka klassificeringen till den tidigare klassificeringen. Denna falska föregripande effekt kan man upptäcka genom att titta på trenden för det andra brottet, som är motsatt. Om det finns två liknande brott som har motsatta trender kan man misstänka att det har förekommit ändringar i klassificeringen av brotten.

4. **Utjämning av data** (steg 24) för att visa att en trend som maskeras av slumpvisa variationer kan ge ett resultat som ser ut som en föregripande effekt. I figuren ovan genomfördes ett åtgärdsprogram mellan perioderna 9 och 10. Rådata visas i den övre grafen och utjämnade data i den nedre grafen. En falsk föregripande effekt syns i den nedre grafen på grund av att det där används glidande medelvärde. En falsk föregripande effekt är mer sannolik ju längre period det glidande medelvärdet avser (till exempel 5 perioder jämfört med 3) och ju större och mer plötslig minskningen av antalet brott är efter åtgärden.

Ytterligare läsning ▶▶▶

David Kennedy (1997). *Pulling Levers: Getting Deterrence Right*. NIJ Journal, July: 2–8.

Martha Smith och kollegor (2002). *Anticipatory Benefits in Crime Prevention*. I *Analysis for Crime Prevention*, Crime Prevention Studies, vol. 13, redigerad av Nick Tilley. Monsey, New York: Criminal Justice Press (och Willan Publishing, Storbritannien).

47. Testa signifikansen

Hur vet du att ett problem faktiskt minskat? De flesta problem varierar i intensitet, även när ingen gör något åt dem. Det är till exempel i genomsnitt nio bilstöder per vecka i en stads centrum, men det är sällan någon vecka med exakt nio stöder. I stället har 95 procent av veckorna mellan 7 och 11 stöder och i 5 procent av veckorna är det mindre än 7 eller mer än 11 stöder. Sådana slumpmässiga variationer är normala. En minskning av bilstölderna från ett genomsnitt av 9 per vecka till ett genomsnitt av 6 per vecka ligger således inom ramen för vad man kan vänta sig och kan bero enbart på slumpmässiga variationer. Med andra ord kan det vara så att en åtgärd mot problemet inte haft någon inverkan. Om förändringen av problemet är liten kan slumpmässig variation vara en rimlig förklaring. Om antalet stöder sjunkit till omkring noll per vecka, med någon enstaka vecka med en stöld, kan vi vara tämligen säkra på att detta inte är ett slumpmässigt resultat. Förändringen ligger inte inom de normala variationerna. Hur kan man veta om en förändring av ett problem är ett utslag av de normala variationerna?

Lösningen är att använda ett **signifikanstest**. Ett signifikanstest jämför problemets variationer efter åtgärden med variationerna av problemet före en åtgärd. Testet visar sannolikheten för att förändringen av problemet är slumpmässig. En åtgärd kan ha orsakat förändringen, om sannolikheten för att förändringen är slumpmässig är liten.

Om det är mindre än 5 procent sannolikhet att ett problems förändring berott på slumpmässiga variationer kan vi avfärda slumpen som förklaring till förändringen. Här kallas 5 procent **signifikansnivån** och 5 procent är den nivå som normalt väljs. Vi är med andra ord tillräckligt säkra på att någonting annat än slumpmässiga variationer har orsakat en förändring, om det finns en "tillräckligt låg" sannolikhet för att det förelåg slumpmässighet. Vi definierar "tillräckligt låg" genom vårt val av signifikansnivå. Oftast väljer man 5 procent, men man kan välja andra nivåer.

Man kan välja en mer stram nivå, som till exempel 1 procent. Ju lägre signifikansnivå du väljer, desto större är risken att du av misstag kommer att dra slutsatsen att en åtgärd varit ineffektiv, när den faktiskt fungerat. Ett skäl till att välja en mycket låg signifikansnivå kan vara att en åtgärd är så kostnadskrävande att du måste vara säker på att den fungerar.

Ibland använder analytiker en högre signifikansnivå, som till exempel 10 procent. Ju högre nivå du väljer, desto större är risken att du av misstag kommer att rekommendera en åtgärd som inte är effektiv. Du kan välja en högre nivå, om ett problem är allvarligt och kartläggningen av problemet inte är speciellt bra och du är angelägen om att inte missa en fungerande åtgärd.

Det finns två sätt att använda signifikansnivåer på. Samhällsvetare använder dem oftast som en tröskel: under nivån kan du avskriva en faktor som tänkbar orsak och över nivån accepterar du den som orsak. Med andra ord är det signifikansnivån som avgör vilket beslut det blir. Om du använder denna strategi skall du alltid välja signifikansnivå, innan du gör några beräkningar. Du bör välja nivån tidigt under utvärderingsprocessen för att undvika frestelsen att anpassa nivån till dina data för att få önskat resultat.

Det är bättre att använda signifikansnivån som ett stöd vid beslutsfattande. Beslutsfattare använder signifikanstestinformation tillsammans med alla andra fakta (problemets allvar, programmets kostnader, minskning av problemet osv.), så att de kan fatta ett välgrundat beslut. Många vetenskaper, som till exempel medicinen, använder denna metod. Om du väljer denna metod bör du använda ett p-värde i stället för signifikanstest. P-värdet anger en exakt sannolikhet för att ett problems förändring är slumpmässig. Ett p-värde på 0,062 säger dig att risken att du gör ett misstag om du godkänner åtgärden är strax över 6 procent. Det innebär i princip att i 100 sådana fall kommer ett beslut att avfärda slumpen som orsak till förändringen att vara fel sex gånger. Skulle du eller dina kollegor vilja ta den risken? Det beror på många olika saker, eller hur?

Det finns många statistiska datorprogram som kan göra de nödvändiga beräkningarna. Det är svårt att välja mellan de olika metoderna att fastställa signifikansnivån eller p-värdet. Du kan välja ett programs standardinställningar, men det finns ingen garanti för att dessa inställningar motsvarar dina behov.

Svårigheten ligger i de dolda antaganden som ligger bakom beräkningarna. I det följande tar vi upp några saker som är viktiga att tänka på.

Variationen av ett problem kallas dess fördelning. I det tidigare exemplet skulle fördelningen beskriva hur många veckor (under en längre period) som hade noll stöld, en stöld, två stöld osv. Många programvaror utgår från en klockformad normalfördelning. Det är ofta inte lämpligt, eftersom en normalfördelning förutsätter att talen är kontinuerliga (som till exempel människors inkomst eller brottsfrekvenser) snarare än enskilda händelser (som till exempel antal brott och ordningsstörningar). Om du använder brottsdata, skall du kontrollera att programvaran har möjlighet att använda någonting som kallas **binomialfördelning**.

Normalfördelningar är symmetriska, med genomsnittet i mitten. Brottsdata är ofta ”förvrängda” eller skeva – ett fåtal personer, platser och tidpunkter kan förknippas med merparten av brotten, medan många personer, platser och tidpunkter är förknippade med få eller inga brott (se steg 19). Detta beror på att brott och ordningsstörningar är sällsynta företeelser, särskilt under korta tidsintervaller och på små orter. Det betyder också att slumpen kan spela stor roll när det gäller fluktuationer. För att kunna hitta en signifikant förändring av ett problem, när händelserna är sällan förekommande, måste du undersöka en längre period, både före och efter åtgärden, och vara än mer noggrann. Det innebär oftast fler tidsperioder. Dessutom är en **Poisson-fördelning** ett bättre antagande när du arbetar med sällsynta händelser.

En undersökning av slumpens inverkan kan bli mycket komplicerad. Om det är mycket som hänger på resultatet av en signifikanstest eller ett p-värde och om du inte är någon expert på sannolikhetssteori eller statistik, bör du söka hjälp från en högskola eller ett universitet eller någon annan organisation som har statistisk expertis.

48. Beräkna kostnaderna

Du bör uppmärksamma två typer av kostnader. Den första är den kostnad som orsakas av brottslighet. En åtgärd som minskar antalet brott, minskar denna kostnad och får också andra positiva effekter. De positiva effekterna motverkas dock av kostnaderna för de förebyggande åtgärderna – personal, utrustning osv. Den totala kostnaden för att förebygga brott bör inte vara större än kostnaden för de brott som förebyggs.

Hur mycket kostar en åtgärd? Kostnaderna för åtgärder utgörs av två huvudkategorier: fasta och rörliga. **Fasta kostnader** avser engångskostnader eller åtaganden som inte kan ändras under lång tid. **Rörliga kostnader** kan ökas eller minskas. En förändring av ett gatusystem är en fast kostnad. Den görs en gång, kan inte enkelt ändras och kräver lite underhåll. Åtgärder för att minska prostitutionen, som omfattar såväl lagföring som ändringar i ett gatusystem, kommer att orsaka både fasta och rörliga kostnader.

Det är viktigt att räkna med samtliga kostnader för en åtgärd. Poliskostnader inkluderar personalens tid (inklusive en proportionerlig andel av övriga kostnader för dem), utrustningskostnader, använt material (som till exempel bränsle och kontorsmateriel) och andra utgifter. Lagföringar innebär kostnader. Andra kostnader är till exempel resurser som tillhandahålls av allmänheten, företagare eller någon myndighet. Det spelar ingen roll om medel har donerats – de är fortfarande en kostnad för någon.

Många av kostnaderna för brott bärs av brottsoffren. Egendomsbrott föranleder tre typer av kostnader:

1. Den ekonomiska förlusten av den egendom som stulits (till exempel en stereo som stulits från en bil). Uppgifter om ekonomisk förlust kan finnas i polisanmälningar, även om tillförlitligheten ibland är tveksam på grund av okunnighet, dåligt minne och överdrifter av försäkringsskäl. Dessutom kan kostnaden för att ersätta det stulna vara en bättre indikator på den skada som åsamkats brottsoffret än den stulna egendomens ursprungliga kostnad.
2. Kostnader för reparation av egendom som skadats vid brottet (till exempel sönderslagna bilrutor). Skadekostnaderna är ofta okända för polisen och det finns sällan uppgift i anmälningarna om dem.
3. Andra kostnader för ägaren (till exempel förlorad arbetsförtjänst för åtgärder på grund av stölden och

kostnader som kan uppstå på grund av den stress som orsakas av brottet). Dessa kostnader är mycket svåra att beräkna och utelämnas ofta i beräkningarna. Därigenom redovisas inte hela värdet av den förebyggande åtgärden.

Kostnaderna för brott mot person är svårare att beräkna. En stor del av kostnaden för sådana brott är svåra att beräkna genom att det kan vara svårt att värdera den fysiska eller psykiska skadan. Det finns dock vissa påtagliga kostnader, som till exempel penningförlust vid rån, skada på egendom vid överfall och läkarkostnader vid personskador. Kostnaderna för ”samförståndsbrott”, som till exempel prostitution och drogförsäljning, är än svårare att uppskatta. De beror på att de flesta av kostnaderna är indirekta och oprecisa – de påverkar personer som inte är direkt inblandade i prostitutionen.

Forskarna Sam Brand och Richard Price har för Home Office gjort kostnadsuppskattningar för flera typer av brott mot person och egendomsbrott. Dessa uppskattningar inkluderar inte kostnaderna för rädsla och brottslighetens inverkan på familj eller umgängeskrets. Dessutom är uppskattningarna nationella och det kan förekomma lokala variationer. Icke desto mindre kan de användas som en ungefärlig uppskattning av den vinst en förebyggande åtgärd lägst kan ge.

Kostnadseffektivitet är kostnaden för en åtgärd dividerad med antalet brott som beräknas ha förebyggts. Om ett program för att minska överfall kostat 100 000 £ och utvärderingen visar att 30 överfall hade förhindrats genom åtgärden är dess kostnadseffektivitet 3 333 £ per överfall. Att beräkna kostnadseffektiviteten är viktigt av två skäl. För det första möjliggör det jämförelser av olika åtgärder med olika prislappar och olika effektivitetsnivåer. En kostnad på 3 333 £ per överfall kan vara ett billigare alternativ än en åtgärd som antingen kostar mer eller minskar färre antal överfall. För det andra kan du ibland slå fast att kostnaderna för förebyggande åtgärder överstiger de kända kostnaderna för de brott som skall förebyggas. Om till exempel de genomsnittliga kostnaderna för sjukvård vid överfall uppgår till mer än 5 000 £ är åtgärderna kostnadseffektiva och man behöver inte ta andra faktorer i beaktande.

”**Cost-benefit**” beräknas antingen som förhållandet mellan vinst och kostnader eller som vinsten minus kostnaderna. Värdefulla åtgärdsprogram har en kvot som är större än ett och ett positivt resultat när vinsten reduceras med kostnaderna. Program som inte uppfyller förväntningarna har en kvot som är mindre än ett och ett negativt resultat.

Om alla kostnader och vinster av ett åtgärdsprogram uppstår under samma tidsintervall – till exempel inom samma år – är det relativt lätt att göra jämförelser. I många åtgärdsprogram för att minska tillfällena till brott uppstår kostnader på ett tidigt stadium för att sedan sjunka snabbt, medan vinst genereras under en längre tid. Eftersom det är en standardprincip inom all redovisning att en vinst i dag är värd mer än samma vinst i framtiden, behöver framtida vinster (och kostnader) omräknas i värdet i dag. Inflationen tas också med i beräkningen, vilken ökar kostnaderna för framtida åtgärder.

Forskarna Sanjay Dhiri och Sam Brand har gett ut råd om beräkningar av kostnadseffektivitet och cost-benefit-beräkningar. Analys av vinster och kostnader kan bli ett mycket tekniskt arbete. Om det är mycket viktigt att du får i hög grad tillförlitliga och exakta beräkningar bör du anlita en expert inom detta område.

Ytterligare läsning ▶▶▶

Sam Brand och Richard Price (2000). *The Economic and Social Costs of Crime*. Home Office Research Study 217. London: Home Office.

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/hors217.pdf>

Sanjay Dhiri och Sam Brand (1999). *Analysis of Costs and Benefits: Guidance for Evaluators. Crime Reduction Programme*. London: Home Office.

<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/cpd1costeff.pdf>

49 50 51 52 53 54 55

Kommunicera effektivt

49. Gör en tydlig framställning

Syftet med ditt arbete är att bidra till bättre underbyggda beslut. För att kunna hjälpa beslutsfattare måste du göra en tydlig framställning som leder från en viktig fråga till ett möjligt svar och effektiva åtgärder. För att kunna göra det behöver du veta vilka du riktar dig till och vilka frågor som de vill ha besvarade. Din framställning måste svara mot deras särskilda behov. Framställningen kan göras i form av en skriftlig rapport eller en muntlig presentation (se steg 53).

Du bör inte redovisa din analys av ett problem i detalj. Det är långtråkigt och hjälper dem inte att fatta beslut på grundval av ditt arbete. När din analys har

avslutats måste du därför göra om den till en berättelse som svarar mot behoven hos dem du riktar dig till.

Ditt arbete kan bidra till att besvara fyra grundläggande frågor. Dessa frågor motsvarar stadierna i SARA-processen:

- **Scanning** – Vilket är problemet?
- **Analys** – Vad orsakar problemet?
- **Åtgärd** – Vad bör man göra åt problemet?
- **Utvärdering** – Har de åtgärder som vidtagits åstadkommit en minskning av problemet?

Dessa är allmänna frågor som kan göras mer specifika beroende på vilken situation som granskas. De boende på en plats kan till exempel klaga på oljud sent på natten och att deras gata är nedskräpad. I stället för den allmänna scanningfrågan kan några specifika frågor ställas: Är oljudet sent på natten och skräpet som stör de boende återkommande företeelser? När och var inträffar det? Vilka störs? Är dessa klagomål symptom på ett större problem? I detta exempel krävs alltså att flera mer specifika frågor besvaras för att kunna besvara den allmänna frågan.

Fyra dispositioner för en framställning

1. Vilket är problemet?

A. Välj en stomme/struktur – t.ex. de element som ingår i en problemdefinition

B. Systematisk beskrivning av fakta beträffande problemtyp och förekomst

- Trend för brotten eller ordningsstörningarna över tid
- Geografisk analys och oroshärdar
- Typer av skador
- Kategorier av personer som löper störst risk att skadas
- Belägg från andra distrikt och områden

C. Förutsättningar för analys och problemlösning i samarbete

- Frågor som behöver besvaras
- Samarbetspartners som bör medverka

D. Sammanfattning

2. Vad orsakar problemet?

A. Välj en stomme/struktur – t.ex. problem-analystriangeln.

B. Systematisk beskrivning av problemet som besvarar följande frågor

- Är detta ett gammalt eller nytt problem?
- Vad sammanför brottslingar och brottsobjekt på samma plats?
- Vad gör de där?
- Varför gör andra inget för att förhindra dessa sammanträffanden?

C. Slutsatser beträffande generella åtgärder på grundval av tillgänglig kunskap

- Brottslingarnas tillträde eller kontroll
- Brottsobjektens uppträdande eller skydd
- Tillträde till och ledning av anläggningar

D. Sammanfattning

Din första uppgift när det gäller att göra en sammanhängande framställning är att besluta vilka frågor du behöver besvara. Därefter bör du försöka strukturera din framställning utifrån de grundläggande teorierna och metoderna som beskrivs i handboken (till exempel brottsriangeln eller 80–20-regeln). Dessa utgör en stomme. En stomme fungerar som en allmän struktur som du använder för att sammanlänka de olika samverkande faktorerna som orsakar ett problem. Ditt val av stomme beror på vilket problemet är, vilka resultat du kommit fram till och beslutsfattarnas behov. Försäkra dig om att det finns en logisk tråd från den grundläggande frågan, genom stommen och resultaten fram till svaren. Kontrollera att logiken inte brister. Gör nu en disposition över framställningen. Det finns fyra grundläggande dispositioner som kan vara en utgångspunkt i ditt arbete. Detaljerna i framställningen kommer att bero på ditt problem.

Du behöver inte hålla dig strikt till dessa dispositioner, utan anpassa dem till den tid du har till ditt förfogande och, framför allt, till det som ditt auditorium vill få veta. Försök förutsäga deras frågor och modifiera dispositionen efter det. Även om vi har använt samma tekniska termer som i handboken i övrigt i dispositionerna, kan du behöva använda ett vardagligare språk i din presentation. Om ditt auditorium inte redan är insatt i problemanalysens terminologi, bör du använda denna terminologi sparsamt eller inte alls om du kan undvika det.

3. Vad bör man göra åt problemet?

A. Organisera en stomme/struktur för åtgärder – baserad på slutsatser på grundval av analysen:

- Brottsslingar
- Brottsobjekt (egendom/brottsoffer)
- Platser

B. Systematisk beskrivning av vad åtgärderna avses åstadkomma

- Öka risken eller ansträngningen
- Minska belöningen, minska provokationer eller ursäkter
- Vem skall utföra åtgärderna, när och var?
- Ytterligare resurser som krävs

C. Slutsatser och förväntade resultat

- Direkta resultat
- Omfördelning
- Fördelsspridning
- Andra sidoeffekter
- Hur utvärderingen bör genomföras

D. Sammanfattning

4. Har åtgärderna åstadkommit att problemet minskat?

A. Organisera en stomme/struktur – Varför förväntades åtgärderna vara effektiva?

- B. Systematisk beskrivning av utvärderingen:*
- Genomfördes åtgärderna enligt planerna?
 - Förändrades problemet?
 - Varför är det sannolikt att åtgärden är en direkt orsak till förändringen?
 - Omfattningen av omfördelning, fördelsspridning och andra sidoeffekter

C. Slutsatser beträffande ytterligare åtgärder:

- Är denna problemlösning fullständig?
- Vilka ytterligare åtgärder krävs?
- Bör ytterligare analys genomföras och åtgärder ändras?

D. Sammanfattning

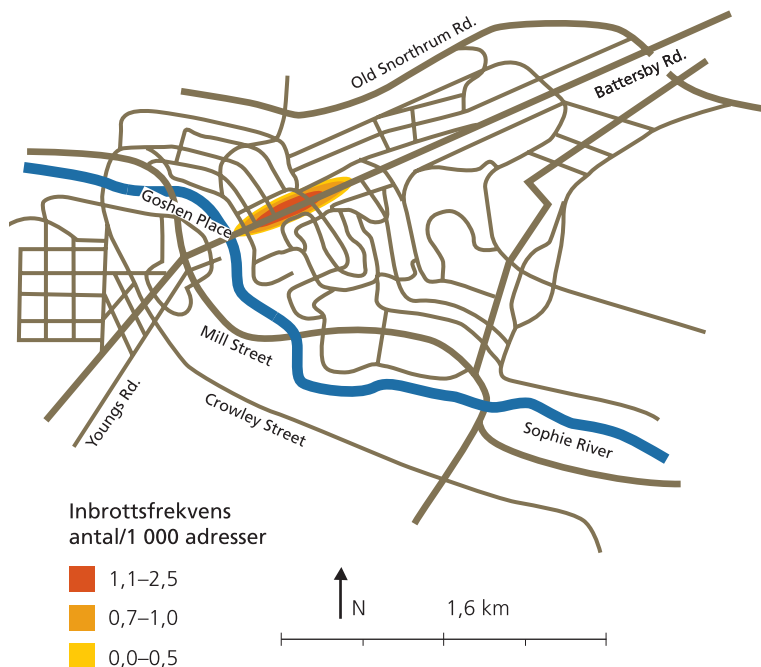
50. Gör tydliga kartor

Problemlösningskartor tjänar fyra viktiga syften:

1. De visar var problemen finns (viktigt under scanningen och tidigt under analysen).
2. De är en hjälp vid testning av hypoteser beträffande problem (viktigt under analysen).
3. De visar hur problem hanteras (viktigt under åtgärdsfasen och tidigt under utvärderingen).
4. De visar förändringar i problemet (viktigt för utvärderingen).

Vi kommer först att illustrera syftena 1, 3 och 4 med två kartor och sedan illustrera syfte 2 med en tredje karta.

Figur 26 visar var inbrott i butiker äger rum (första syftet). Inbrotten drabbar båda sidor av cirka 800 meter av Battersby Road, med start vid Sophie River, men problemet är störst vid två gatusektioner mitt på Battersby Road. Den utdragna ellipsen anger att pro-

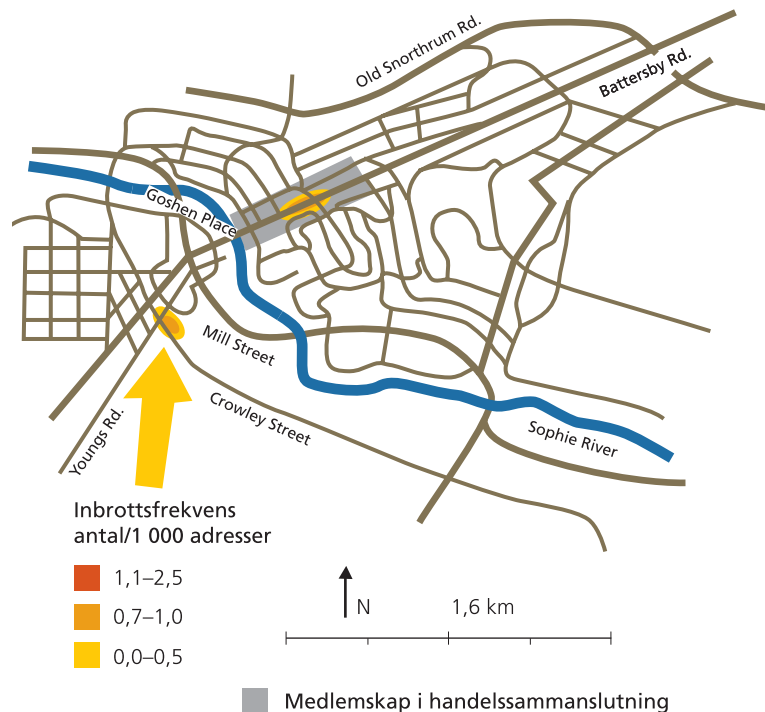

Figur 26: Var finns inbrottsproblemet?

blemets axel är Battersby Road och att problemet inte sträcker sig så långt in i de omgivande områdena. Färgskalan visar problemets intensitet. Skalangivelsen längst ner på kartan hjälper till att bedöma avstånden och därmed problemets storlek. Pilen på kartan pekar mot norr. Kartan visar hur problemet förhåller sig till vägarna och floden. De enda vägar som har namngivits är de som behövs för att förstå problemets lokalisering. Hur mycket du märker ut beror på lokalkunskapen hos dem som skall se kartan och problemets natur. Senare kommer vi att se varför ytterligare två gator skulle ha angetts.

Den grå rektangeln på figur 27 längs Battersby Road utvisar ett område där handlarna har gått samman för att bemästra problemet med inbrott. En mer detaljerad karta skulle kunna visa varje butik som deltar i samarbetet genom en särskild färgkod. Det skulle kunna visa var ytterligare ansträngningar behövs, om de platser där de minst involverade butikerna finns motsvarar resten av problemet (tredje syftet).

Oroshärdarna på figur 27 visar återstoden av problemet efter att åtgärder vidtagits. En jämförelse av figur 27 med figur 26 ger en indikation på hur problemet har förändrats (fjärde syftet). Det har krympt till ett område på omkring 400 meter av Battersby Road och problemets intensitet har minskat, eftersom det nu

Figur 27: Utvärdering av åtgärderna mot inbrottsproblemet.

inte finns några mörkfärgade platser i oroshärden. Problemet kan också delvis ha omfördelats till korsningen mellan Young's Road och Crowley Street. Observera att dessa två gator inte hade markerats på figur 26, eftersom de inte hade någon uppenbar koppling till problemet.

"Före och efter-kartor" är otillräckliga för att konstatera om en åtgärd orsakat förändringar, men tillsammans med ytterligare information kan de utgöra övertygande argument. I detta exempel kan data som visar att brottslingar som förknippats med oroshärden på Battersby Road nu finns vid den nya oroshärden på andra sidan älven (där de inte fanns tidigare) fungera som stöd för hypotesen om omfördelning. I avsaknad av annan information har omfördelningshypotesen inte större trovärdighet än hypotesen att den nya oroshärden uppstått oberoende av åtgärderna.

Det är viktigt att kartorna beträffande situationen före och efter att en åtgärd vidtagits görs på samma sätt (storlek, skala, riktning, mätning av problemintensitet osv.) så att varje förändring kan länkas till problemet. Om figur 26 och 27 skall användas tillsammans i samma presentation skall de ha samma gator utmärkta.

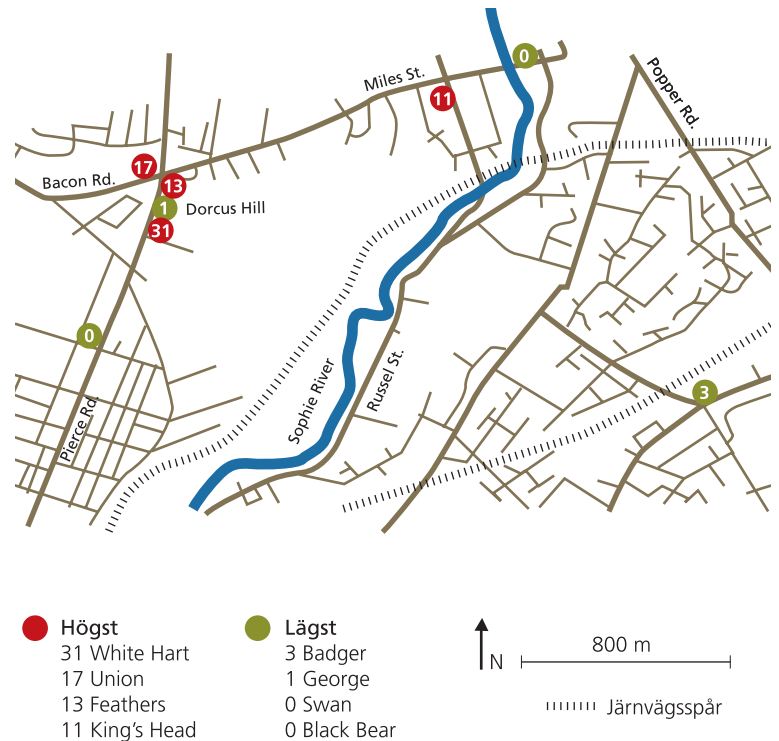
Figur 28 testar probleplatsers anknytning till andra egenskaper (andra syftet). Det är en karta över det krogvåld, som nämdes i steg 19, de åtta krogarna i ett område i ett polisdistrikt. Siffrorna inom cirklarna anger antalet misshandelsfall som kan knytas till varje krog. De röda cirklarna anger de mest utsatta krogarna och de gröna cirklarna de minst utsatta. Tre krogar med stor risk för våldshändelser finns på Dorcus Hill och en fjärde mindre än 800 meter bort. Samtliga fyra krogar finns på den östra sidan av floden och järnvägen.

Denna karta ger upphov till två möjliga hypoteser. "Riskkrogars" anknytning till huvudvägar verkar ogrundad, eftersom samtliga krogar med låg våldsfrekvens också finns vid huvudvägar. Riskkrogarna kan inte sägas ha en tydlig anknytning till området Dorcus Hill. En av krogarna med låg risk är lokaliserad bland riskkrogarna. Det finns även två andra krogar med låg risk inom 1600 meter från de riskkrogarna. Det indikerar att grannskapets påverkan inte är absolut och att plats-specifika omständigheter bör undersökas. En problemlösare bör undersöka vad som skyddar krogarna med låg risk och vad som underlättar våld på riskkrogarna.

Hur användbara kartor än är berättar de inte hela historien. Sådana aspekter av ett problem som inte är geografiska kan inte visas på kartor. Av den anledningen är kartor ofta en del av en presentation, men utgör sällan hela presentationen.

Gör användbara kartor

1. Gör enkla kartor. Utelämnat allt som inte bidrar till en förståelse av problemet.
2. Inkludera alltid en skalangivelse och kompassriktning (vanligtvis är norr uppåt).
3. Använd en illustrativ gradering för att visa oroshärdars intensitet, till exempel med färger som blir allt varmare (gult till rött) efter hand som problemet blir värre.
4. Ange den korrekta storleksordningen för en brottskoncentration: punkter för platser (och ibland brottsoffer), linjer för koncentrationer längs gator och trafikleder och ringa in bostadsområden och liknande.
5. Undvik grafik som drar mer uppmärksamhet till själva grafiken än den information som skall visas. Läsaren skall inte behöva fråga om vilka tekniker som används, utan bara om problemet.
6. Använd tabeller och figurer tillsammans med kartor.

Figur 28: Krogar med hög respektive låg brottslighet.

Ytterligare läsning

Mark Monmonier (1993). *Mapping it Out: Expository Cartography for the Humanities and the Social Sciences*. Chicago: University of Chicago Press.

51. Använd enkla tabeller

Tabeller är effektiva verktyg när det gäller att förmedla information om de görs enkla, men det är ofta svårt. Den programvara som används för att göra tabeller lägger till onödiga och distraherande extraeffekter – de rader och rubriker som används för att förklara informationen.

Antag att du försöker visa att ölstöder i butiker underlättas genom det sätt som ölen exponeras på i butiken. Vissa butiker placerar ölen nära ingången och andra längst in i butiken. Du försöker visa att det förekommer färre stöder av öl, om ölen placeras längst in i butiken än om den finns vid ingången. Tabell 13 motverkar sitt syfte. Informationen har ställts upp illa och uppställningen är distraherande.

I tabell 14 har informationen ställts upp korrekt. Procenttalen, som är den viktiga informationen, har fått en central placering. Eftersom de enskilda siffrorna inte visar huvudinformationen, men kan vara intressanta för den som vill studera dem närmare, har de markerats som underordnad information genom att de placeras inom parenteser.

När man undersöker ett förhållande där en faktor kan vara orsak till en annan faktor är det bäst att placera orsaksfaktorn i en kolumn och använda procentvärden för varje kolumn. Jämförelser görs sedan över raden. Här ser vi omedelbart att 29 procent av butikerna med exponering nära ingången inte hade några stöder jämfört med nästan 83 procent av butikerna med exponering längst in i butiken. Å andra sidan hade näs-

tan 46 procent av butiker med exponering nära ingången tre eller fler stöder, men det hade ingen av de andra butikerna.

Tabell 14 är enklare. Den feta ramen har tagits bort och ersatts av tunna linjer. Inom ramen skiljer den enda återstående linjen rubriken från innehållet. I stället för linjer används utrymmet för att leda läsaren över raderna och ner längs kolumnerna. Genom att informera läsaren i rubriken om att de viktiga siffrorna är procentsatserna (och att antalet anges inom parentes) behövs det ingen procentsymbol i varje cell. Enbart kolumnen för summan återstår. Den visar läsaren att den viktiga siffran summeras vertikalt. Slutligen har alla procentvärden avrundats till en decimal så att kolumnsiffrorna hamnar i linje vilket underlättar tolkningen. Med dessa förändringar är det mesta av innehållet i tabellen rena data i stället för extraeffekter.

Ett problem har ofta flera orsaker. Även om tabeller med ett stort antal orsaker kan göras, blir de svårslästa om antalet orsaker är fler än två. De grundläggande principerna för tabeller förblir desamma:

- Alla orsaker ställs upp i samma riktning (vanligtvis i kolumner).
- Summeringar följer de orsakande faktorernas riktning.
- Jämförelse av orsaker går i motsatt riktning (rader, om orsaker visas i kolumner).

Tabell 15 är en tredimensionell tabell (de tidigare tabellerna är tvådimensionella). Tabell 15 besvarar frågan: Är sambandet mellan platsen för exponering och stöder olika för två olika butikskedjor (Roberts och Bolgers). Svaret kan ses direkt; det är ingen skillnad. Det är samma grundläggande mönster för de båda butikskedjorna som vi såg i tabell 14. I båda fallen summerar vi kolumnerna och jämför exponering nära ingången med exponering längst in i butiken. Jämförelsen tyder på att butiker som placerar öl längst in i butiken kommer att drabbas av färre stöder.

Antal stöder	Plats för exponering		Totalt
	Vid ingången	Längst in i butiken	
0	17,5 % (7)	82,5 % (33)	100 (40)
1–2	46,15 % (6)	53,85 % (7)	100 (13)
3 eller fler	100 % (11)	0 % (0)	100 (11)
Totalt	37,5 % (24)	62,5 % (40)	100 (64)

Tabell 14: Butiker med rapporterade stölder av öl i procent (antal inom parentes).

Stölder under juni	Plats för exponering	
	Vid ingången	Längst in i butiken
0	29,2 (7)	82,5 (33)
1–2	25,0 (6)	29,2 (7)
3 eller fler	45,8 (11)	0,0 (0)
Totalt	100,0 (24)	100,1 (40)

Tabell 15: Butiker med anmälda stölder av öl, efter butikskedja, i procent (antal inom parentes).

Stölder under juni	Roberts		Bolgers	
	Vid ingången i butiken	Längst in i butiken	Vid ingången i butiken	Längst in i butiken
0	30,8 (4)	84,2 (16)	27,3 (3)	81,0 (17)
1–2	23,1 (3)	15,8 (3)	27,3 (3)	19,0 (4)
3 eller fler	46,2 (6)	0,0 (0)	45,5 (5)	0,0 (0)
Totalt	100,1 (13)	100,0 (19)	100,1 (11)	100,0 (21)

I tabell 15 är butikstypen konstant. Andra faktorer kan också hållas konstanta om det bedöms vara viktigt. Vi kan till exempel gruppera butikerna efter storlek – liten, mellanstor och stor – och separat analysera sambandet mellan exponeringsplats och stöld för varje storlekskategori. Detta skulle kräva tre fält, men i övrigt gäller samma principer.

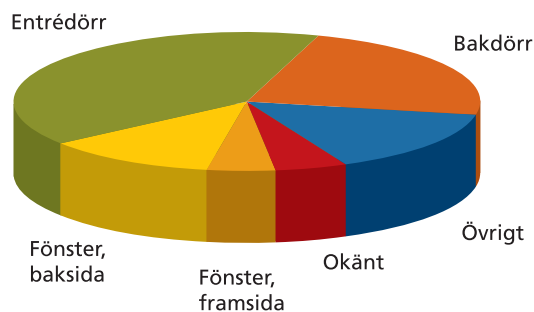
Observera flera andra utmärkande drag i tabell 15:

- Om man lägger till antalssiffrorna (inom parentes) i cellerna för Roberts butiker till antalssiffrorna i motsvarande celler för Bolgers butiker får man fram siffrorna i tabell 14. Med andra ord är tabell 14 en sammanfattning av tabell 15. Det betyder också att du inte kan gå i andra riktningen: att härleda tabell 15 från tabell 14.
- Eftersom tabell 15 innehåller två möjliga orsaker till problemet har vi dragit en vertikal linje som riktar uppmärksamhet till de två typerna av butiker.
- Radrubrikerna gäller båda butikstyperna, så de behöver inte upprepas. Eftersom procenttalen avrundas kan summan ibland bli mer än 100. I vissa fall kan summan vara under 100, vanligtvis 99,9. Sådana små avvikelser spelar sällan någon roll.

Om du ofta gör samma tabeller för samma beslutsfattare skall du visa dem flera olika tabellformat med samma data. Fastställ vilket format som de anser är mest effektivt och använd sedan det som standardformat.

52. Använd enkla figurer

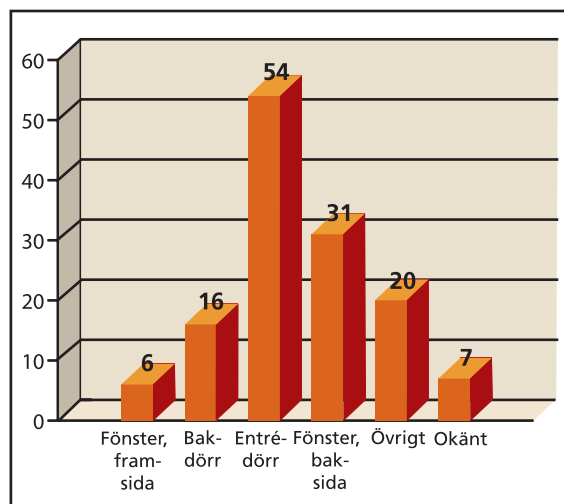
Liksom tabeller och kartor är figurer och diagram ett effektivt verktyg för att förmedla information, men endast om de är enkla. Alla figurer består av två delar – ”förpackning” och innehåll. Innehållet är den information som du vill förmedla till andra. Syftet med förpackningen är att försäkra att innehållet kan förklaras snabbt, enkelt och korrekt. Enkelhet innebär så lite förpackning som möjligt. Det vanligaste misstaget är att lägga till delar som stör budskapet. Vi illustrerar det med ett exempel på en dåligt utformad figur. Sedan visar vi hur figurer kan bli mer slagkraftiga när de görs enklare.

Figur 29: Inbrottsväg.

Figur 29 visar ett **cirkeldiagram** som har gjorts för att visa hur inbrottsstjuvar tagit sig in i bostäder. Den tredimensionella framställningen förvränger budskapet. Som vi kommer att se senare är dörrar det största problemet och på fjärde plats kommer fönster på baksidan av hus (efter andra platser för inbrott). Den tredimensionella effekten överdriver betydelsen av de delar som visas främst, medan de bakre delarna får mindre betydelse än de faktiskt har. Det enda värdet med ett cirkeldiagram är att det visar hur de olika delarna förhåller sig till helheten. Detta värde går förlorat när man använder sig av en tredimensionell framställning. Skuggningar och mönster av olika slag måste användas för att visa de sex kategorierna. Det gör bilden rörigare.

Figur 30 visar den förvrängning som tredimensionella effekter kan orsaka i ett **stapeldiagram**. Det är svårt att jämföra höjden på staplarna eftersom man måste välja mellan att jämföra framkanten eller bak-

Figur 30: Inbrottsväg.

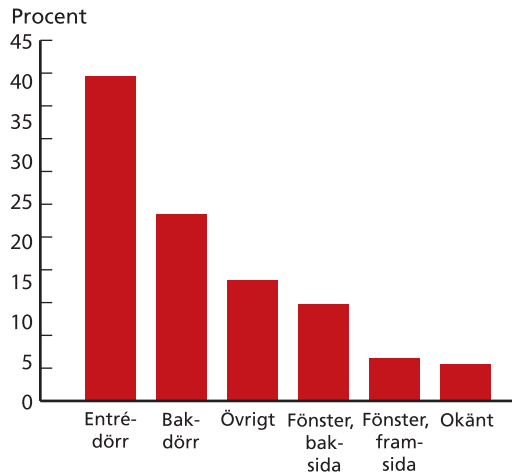
kanten på staplarna. Tredimensionell framställning bör aldrig användas.

Tabellen har ett antal andra funktioner som gör den svårare använd: skuggning av ytor som ger kontrast mellan staplarna och bakgrunden, onödiga stapelrubriker och siffror vid den vertikala axeln samt distraherande horisontella linjer. En ram omkring illustrationen är överflödigt.

Det enkla stapeldiagrammet i figur 31 kommunicerar informationen mycket effektivt, eftersom alla de förvirrande detaljerna i figur 30 har tagits bort. Vi tog även bort den horisontella axeln. Om vi skulle vilja att varje stapel skulle visa den exakta procentangivelsen kan vi ange den på toppen av varje stapel. Men i så fall bör vi ta bort den vertikala axeln, eftersom den förmedlar samma information.

Dessutom har informationen omplacerats i figur 31. I stället för antal inbrott visar tabellen andelen av det totala antalet (i procent). Det förmedlar två saker: vilka metoder som förekommer oftare och vilken andel av det totala antalet som varje metod svarar för. Om du behöver visa den relativa andelen av en helhet skall du använda stapeldiagram med procentangivelse hellre än ett cirkeldiagram.

En annan funktion i figur 31 är att kategorierna har arrangerats i en meningsfull ordning: från mest till minst. Det visar vart uppmärksamheten bör inriktas. En meningsfull ordning är svår att förmedla i ett cirkeldiagram, eftersom det inte har någon egentlig början eller något egentligt slut. Det finns verkligen inget behov av att använda cirkeldiagram, när ett stapeldiagram kan förmedla information bättre. När du har data som indelats i kategorier är det enkelt och effektivt att använda stapeldiagram.

Figur 31: Dörrarna är problemet.

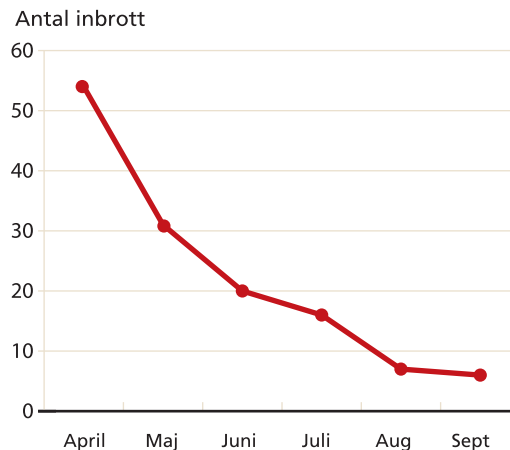
Glöm inte figurrubriken. I figur 31 visar rubriken huvudbudskapet direkt. Det är inte bara mer intressant än ”Inbrottsmetoder”, utan det gör också att man inte kan missförstå. Kort sagt förmedlar figur 31 ett fullständigt budskap. Läsaren kan se poängen direkt, utan någon ytterligare text.

Figur 32 visar ett linjediagram. Sådana används oftast för att visa utvecklingen över tid. I figur 32 sträcker sig informationen över sex månader. Punkterna symboliserar inbrottsantalet och linjen anger ett kontinuerligt sammanhang över tid. Den vertikala axeln visar antalet inbrott. Om dessa uppgifter fanns i en rapport skulle vi förvänta oss att texten anger att siffrorna är antal snarare än frekvenser. Normalt bör du sätta en rubrik på den vertikala axeln så att figuren förmedlar all information.

Om du föredrar att visa antalet händelser under varje tidsperiod kan du markera punkterna, men ta i så fall bort den vertikala axeln eftersom den då är överflödig. Men var försiktig. Sifferangivelser vid varje tidpunkt kan göra en figur svårläst. Om flera grafer visas i samma figur (till exempel trenden för inbrott för flera polisdistrikt) skall du se till att de olika linjerna är tydligt markerade och enkelt kan skiljas åt i tabellen.

Skapa effektiva figurer

- ▶ De skall vara enkla. Använd inte komplicerade uppställningar.
- ▶ Använd inte effekter, som tredimensionella.
- ▶ Undvik cirkeldiagram.
- ▶ Använd stapeldiagram för data som indelas i kategorier.
- ▶ Använd kurvor för trender över tid.
- ▶ Använd rubriker effektivt.
- ▶ Välj huvudrubrik omsorgsfullt.
- ▶ Figurerna skall kunna stå för sig själva, utan någon förklarande text.

Figur 32: Nedgång i bostadsinbrott.

Kommunicera effektivt

53. Gör slagkraftiga presentationer

En presentation bör börja med en grundläggande fråga, fortsätta med resultat med utgångspunkt från en stomme och sluta med specifika slutsatser (steg 49). Grafiskt material bör förberedas enligt riktlinjerna i steg 50 till 52. Din presentation bör gå ut på att besvara specifika frågor som kommer att underlätta beslutsfattandet och den bör bestå av:

- En uppsättning bilder som anknyter till din framställning.
- En grafisk grundtanke eller en översiktsbild som håller ditt auditorium fokuserat på framställningen.

Figur 33 visar en presentation av analysresultat. Presentatören, inspektör Smith, har två mål. Det första är att besvara frågan: "Vad orsakar detta problem?" Det andra är att starta en diskussion om möjliga åtgärder. Den första bilden ställer frågan (och introducerar presentatören). Denna och bild 2 till 4 utgör introduktionen. Bild 2 sammanfattar några redan överenskomna punkter som ligger till grund för det som följer. Bild 3 ger en översikt över presentationen och bild 4 sammanfattar datainsamlingen.

Stommen eller utgångspunkten presenteras i den femte bilden. Inspektör Smith använder brottstriangeln.

Bild 1

Vad orsakar XYZ problemet?

Sergeant Rodney Bloggs
Problemanalyssektionen

Bild 2

Vad är XYZ problemet?

- Stort antal X-händelser rapporterade
- Koncentration i Y-sektorn
- Först dokumenterat 1986
- Svarar inte väl mot genomförande
- Gemensamt med andra polisstyrkor

Bild 3

Denna presentation visar

- Använda datakällor
- Hur data är organiserade
- Varför vi har detta problem
- Möjliga lösningar

Bild 4

Analys av XYZ problemet

- Genomförd av Problemanalyssektionen
- Data från en mängd olika källor
 - Rapporterade X-händelser
 - Intervjuer med handlare och kunder
 - Intervjuer med gärningsmän
 - Sammanställning av CCTV-dokumentation
- Utdrag från andra polissektioner

Bild 5

Komponenter i XYZ problemet?

Bild 6–13

- Bilder som beskriver brottsobjekt och beskyddare
- Bilder som beskriver platser och platsansvariga
- Bilder som beskriver brottslingar och övervakare

Bild 14

Orsaker till XYZ problemet

Punktlista över tidigare bilder

Bild 15

Inkonsekventa reaktioner

Brottsobjekt och beskyddare

- a.
- b.

Platser och platsansvariga

- a.
- b.

Brottslingar och övervakare

- a.
- b.

Bild 16

Konsekventa reaktioner

Brottsobjekt och beskyddare

- a.
- b.

Platser och platsansvariga

- a.
- b.

Brottslingar och övervakare

- a.
- b.

Figur 33: Bilder till en hypotetisk presentation.

Alla resultat som återges kommer att länkas till denna triangel (observera att detta bara fungerar om Smiths lyssnare redan är insatta i hur triangeln används. Om de inte är det bör Smith välja en annan stomme att bygga presentationen på.) För att stärka sitt budskap och för att auditoriet inte skall tappa tråden, återknyter inspektör Smith till triangeln under hela presentationen av resultaten, med små men viktiga modifikationer: den skuggade sidan och färgerna ändras efter hand som bilderna byter brottsobjekt och beskyddare, till platser och platsansvariga och till brottslingar och övervakare. Den cirkulära pilen i bild 5 anger den moturs ordning i vilken inspektör Smith kommer att presentera resultaten. I bilden har inspektör Smith samtidigt beskrivit stommen och gett en översikt över huvudresultaten.

Bilderna 6 till 13 presenterar tabeller, figurer och kartor som informerar auditoriet om de delar som beskrivs i stommen. Ett stapeldiagram kanske visar åtgärder som kan vidtas för att skydda brottsobjekt. En karta kanske visar de platser där ett problem förekommer ofta som en kontrast till platser där det inte förekommer alls. Fotografier kan visa speciellt viktiga egenskaper hos dessa platser. En tabell kan visa hur ofta brottslingar grips.

Bild 14 sammanfattar dessa resultat. Här visas triangelns alla sidor skuggade för att betona att de enskilda resultaten utgör delar av en större helhet. De sista bilderna visar olika lämpliga åtgärder som på grundval av resultaten skulle kunna användas för att komma till rätta med problemet och vilka åtgärder som inte är lämpliga. Även om inspektör Smith ger sin åsikt som expert är det beslutsfattarna som har sista ordet i frågan. Avsikten med de sista bilderna är därför att inleda en diskussion som baseras på de presenterade resultaten.

Det är viktigt att hålla lyssnarna fokuserade på helheten så att de inte tappar tråden och förlorar sig i detaljerna. Två metoder för att åstadkomma detta är att använda ett genomgående tema (som triangeln i bilden) eller en återkommande översiktsbild. När man använder en översiktsbild visas den före varje nytt ämne. Det nya ämne som skall presenteras är framhävt på översikten och övriga ämnen är nedtonade. I inspektör Smiths presentation skulle översiktsbilden visas fyra gånger – före varje huvudämne.

Utskrifter av dina bilder är mycket bra att ha till hands, men det finns vissa begränsningar. Du kan mycket enklare göra ändringar i sista minuten i bilderna än i utskrifterna. Om du gör ändringar i sista minuten kommer utskrifterna inte att stämma överens helt med bilderna. Färgbilder är ofta inte läsliga när de fotokopieras i svartvitt. Om du använder PowerPoint kan du skriva ut bilderna i svart och vitt.

De flesta beslutsfattare är inte lika intresserade som du av vilka metoder som du använt vid analysen av problemet. Du skall därför inte lägga ner så mycket tid på att beskriva dina metoder, såvida inte det är syftet med presentationen. Sammanfatta i stället det viktigaste (bild 4). Du kan förbereda särskilda bilder som visar dina metoder för att ha i beredskap om du får frågor om dem. De kan utgöra en separat bildvisning, kompletterande utskrifter eller fylla någon annan funktion.

Ytterligare läsning

Rand 'Guidelines for Preparing Briefings'. Hämta från:
www.rand.org/publications/CP/CP269/CP269.pdf

54. Bli en god presentatör

Nu för tiden krävs det allt oftare presentationer och presentationsfärdigheter blir nästan lika viktigt som att kunna skriva väl. Nyckeln till en bra presentation är att förbereda sig grundligt.

Förberedelse

Försök dig aldrig på improvisation. Grundlig förberedelse hjälper dig hålla nerverna under kontroll.

Se till att:

1. Du kan ditt ämne.
2. Du vet vem du skall tala till (och även vilka andra som skall göra presentationer).
3. Du vet hur mycket tid du har på dig.
4. Du har förberett dig så att du skall bli klar några minuter tidigare än beräknat (men utnyttja hela den tillgängliga tiden om du behöver).
5. Du tränar på presentationen (och tar tid på den).
6. Du tränar flera gånger, om du behöver det.

Kontrollera lokalen dagen för presentationen

1. Finns den utrustning du behöver på plats?
 - Blädderblock
 - Skrivtavla
 - Kritor eller filtpennor
 - Projektor
 - Mikrofon
 - Laserpekare
 - Övrigt
2. Vet du hur utrustningen fungerar?
3. Har du prövat att använda den?
4. Vet du hur du skall tillkalla en tekniker?
5. Vet du hur du dämpar belysningen?

Projektor

1. Placera den i den position som är bäst för auditoriet och dig själv.
2. Se till att den inte skymmer sikten för filmduken.
3. Skaffa hjälp med att byta bilder om det behövs.
4. Försäkra dig om att texten på bilderna kan läsas från sista raden i rummet.
5. Dra för gardiner eller persienner om så krävs.

Presentationsstil

1. Undvik att läsa från ditt manus (även om du har delat ut en skriftlig version).
2. Tala utifrån anteckningar (om du använder små kort kommer du inte att tappa bort dig bland anteckningarna).
3. Börja artigt (tacka ordföranden, presentera dig själv, hälsa på publiken osv.).
4. Om möjligt skall du stå upp och tala (det ger dig bättre kontroll över auditoriet).
5. Under längre presentationer kan du variera var du står (men gå inte omkring rastlöst).
6. Blockera inte åhörarnas sikt när du visar bilder.
7. Se till att alla hör dig.
8. Prata inte för snabbt (omkring 120 ord per minut är lagom).
9. Håll ögonkontakt med åhörarna (men inte med bara en person!).
10. Svara snabbt på frågor (eller besvara dem på slutet).
11. Försäkra dig om att utskrifterna är tydliga (och att du har tillräckligt många).
12. Sluta på utsatt tid.
13. Försök ha trevligt!

PowerPoint

PowerPoint och andra liknande program ger auditoriet möjlighet att få informationen samtidigt på två sätt: visuellt genom bilderna och genom din röst. Det är därför troligt att de kommer att förstå och komma ihåg viktiga punkter. Den stora risken är att PowerPoint kan resultera i standardpresentationer som snabbt blir tråkiga för avancerade åhörare.

1. Läs inte upp texten på dina bilder – det du säger skall inte bara vara en repetition av vad bilderna visar.
2. Titta på åhörarna – inte på dina bilder!
3. Börja med rubriken på presentationen, ditt namn och din roll (men inte dina kvalifikationer).
4. Använd bara en typ av övergång mellan bilderna under hela presentationen och använd en enkel övergång som inte distraherar auditoriet bort från dina huvudpunkter.

Enskilda PowerPoint-bilder skall:

1. Visa enbart en huvudpoäng.
2. Visa tillräckligt med detaljer för att underbygga huvudpoängen men inte fler.
3. Inte använda distraherande ljudeffekter, animationer, teckensnitt eller övergångar.
4. Ha mörk bakgrund (t.ex. mörkblå) och ljusa färger för text (t.ex. gul).
5. Ha stora tecken och kontrasterande färger (inte färger som skär sig).
6. Inte ha tunna linjer och bokstäver som kan vara svåra att se mot bakgrunden. Det kan vara ett särskilt problem med tabeller och kartor.
7. Inte ha för mycket rött – du bör använda rött selektivt för att betona viktiga punkter.
8. Kompletteras med visuella framställningar hellre än ord när det är möjligt.
9. Ha tydliga och enkla kartor, figurer och tabeller.
10. Ha korta meningar i punktform, inte långa berättelser.
11. Ha punkter där varje punkt i en punktlista är relaterad till bildens huvudämne.

Till sist, var på den säkra sidan

1. Undvik tekniska hjälpmedel som krånglar ofta eller som du inte är förtrogen med.
2. Ha en reservplan i händelse av fel på utrustning eller programvara.
3. Dela ut utskrifter av bilderna som komplement.

55. Bidra till kunskapsbanken

Mycket av det vi vet om problem i dag var okänt för 20 år sedan. Denna kunskapsutveckling beror till stor del på att poliser och forskare i Storbritannien, USA och andra länder delar med sig av sina kunskaper. Steg 49 till 52 beskriver hur man förmedlar kunskap till beslutsfattare inom polisorganisationen och ute i samhället. Du har också en plikt att bidra till utvecklingen av polisyrket genom att dela med dig av resultatet av ditt arbete till andra utanför ditt lokala distrikt.

Det finns två sätt att informera dina kollegor. Det första sättet är genom skriftligt material. Det kan vara publicerade rapporter eller artiklar i tidningar och tidskrifter. Det andra sättet är genom presentationer vid konferenser och andra möten. Den mest effektiva strategin för att förmedla information är att använda en kombination av dessa metoder.

Skriftliga rapporter kan tillhandahålla en mängd detaljerad och nyttig information som andra kan använda som referensmaterial. Det finns många sätt att sprida skriftlig information på. Den kan göras tillgänglig i form av hämtbara filer på någon webbplats. Den kan publiceras i branschtidningar. Kortare avsnitt som skrivits för att fånga människors uppmärksamhet kan publiceras i informationsblad och i andra tidskrifter. Om du kan uppmuntra någon professionell journalist att skriva om dina ansträngningar kan det nå en ännu bredare publik. Korta och mer lättillgängliga artiklar når en bred publik, men innehåller mindre information.

Konferenser möjliggör direktkommunikation, frågor och svar samt diskussioner om den senaste utvecklingen. Informella diskussioner är bra för utbyte av synpunkter på idéer som ännu inte har utvecklats tillräckligt för att publiceras. De ger dig också möjlighet att be kollegor om råd när det gäller svåra problem.

Storbritannien och USA håller årliga konferenser om problemorienterat polisarbete. Det finns också flera andra poliskonferenser över hela världen, där du kan presentera ny information om problemlösning.

Slutligen kan du också överväga att besöka konferenser för andra yrkesgrupper, speciellt om du har samarbetat med personer från andra yrkesområden. Den huvudsakliga nackdelen med konferenser är den begränsade tid som finns tillgänglig för att presentera

material, bristen på detaljerad dokumentation från dem och det förhållandevis ringa antalet personer som deltar i dem. Men deltagarna kan sprida information till dem som inte är närvarande.

En bred förmedlingsstrategi bör inkludera följande:

1. En teknisk rapport som kan hämtas från en lättillgänglig webbplats för dem som är intresserade av detaljerna.
2. En eller flera korta artiklar i bransch- eller populärtidskrifter eller tidningar, med hänvisning till webbplatsen, för en större publik med ett allmänt intresse.
3. En längre artikel i en branschtidning/tidskrift för kollegor och akademiker.
4. Minst en presentation på en konferens för en liten men inflytelserik grupp kollegor.

Det är dessutom bra att skicka kopior av artiklar till personer som är intresserade av det ämne du undersöker. Det sprider inte bara dina idéer utan gör också att du kan be om råd om hur du kan förmedla dina idéer till andra. Kollegor är speciellt intresserade av:

1. Upptäckt av nya problem eller förändringar av gamla problem.
2. Framsteg inom analytiska tekniker som gör att nya frågor kan besvaras, eller att gamla frågor kan besvaras mer exakt och med mindre felprocent.
3. Nya förebyggande åtgärder eller nya tillämpningar av gamla åtgärder.
4. Belägg för effektivitet, brist på effektivitet eller sidoeffekter av en åtgärd.

Var och ett av dessa ämnen kan skrivas som en fallstudie av ditt specifika problem. Den grundläggande uppbyggnaden av en bra fallstudie täcker fyra punkter:

1. Missnöje med den tidigare situationen – varför standardmetoden är otillräcklig under vissa omständigheter.
2. Sökande efter alternativ – hur en ny förståelse eller tillämpning upptäckts.
3. Fakta som stödjer alternativ – jämförelse mellan gamla och nya metoder.
4. Slutsatser och implikationer – sammanfattning av vad personer bör ha i åtanke med avseende på denna nya information.

Observera att denna översikt följer SARA-processen. Scanningen visar missnöje med en viss omständighet. Analysen är ett sökande efter en ny förståelse av problemet. Åtgärderna kräver en systematisk jämförelse mellan alternativa metoder och val av ett nytt angreppssätt. Utvärderingen sammanfattar vad man har lärt sig av erfarenheten.

Tablån nedan visar hur denna översikt kan användas vid var och en av de fyra fallstudierna. Dessa typer av fallstudier kan kombineras, om så krävs. En ny teknik för problemanalys kan till exempel avslöja en ny typ av problem. I ett sådant fall kan de första två typerna av fallstudier kombineras. På liknande sätt kan en beskrivning av en ny åtgärd mot ett problem inkludera utvärderingsinformation och kombinerar därmed de sista två typerna av fallstudier. Andra kombinationer är också möjliga.

Fyra typer av fallstudier

Översikt	1. Nytt problem	2. Ny analysteknik	3. Ny åtgärd	4. Nya belägg för effektivitet
I. Missnöje	Upptäckt av en onormal situation	Varför den gamla tekniken är begränsad	Varför den gamla åtgärden är begränsad	Osäkerhet rörande åtgärdens effektivitet under särskilda omständigheter
II. Sökande	Utforskning av vad som är annorlunda	Hur den nya tekniken upptäcktes	Hur den nya åtgärden upptäcktes	Svårigheter med att utvärdera åtgärden under dessa omständigheter
III. Belägg	Jämförelse av ett gammalt problem med ett nytt problem	Systematisk jämförelse av gammal teknik med ny teknik baserad på målkriterier (objective criteria)	Systematisk jämförelse av en gammal åtgärd med en ny åtgärd baserad på målkriterier (objective criteria)	Utvärderingsmetoder som använts och resultaten av dem
IV. Slutsatser	Vad detta innebär för problemlösningen	Omständigheter när ny teknik är speciellt användbar	Omständigheter när en ny åtgärd är speciellt användbar	Omständigheter då en åtgärd bör användas och förväntat resultat

Polishögskolan